Kurumuş Nehrin Yatağında

UĞUR ERKMAN

Türkiye Edebiyat Dizisi

UĞUR ERKMAN

Uğur Erkman, İTÜ Mimarlık Fakültesinden mezun olduktan sonra, Lozan ve Cenevre'de mesleki çalışma ve araştırmalar yaptı, asistan olarak atandığı İTÜ Mimarlık Fakültesinde 2003 yılına kadar öğretim üyeliği görevini yürüttü, Fakülte Dekanlığı, Senato üyeliği görevlerinde bulundu. Halen ÇEKÜL Vakfı Mütevelli Heyeti ve Yönetim Kurulu üyesidir.

Tasarım, Mimarlık Eğitimi, Mimari Psikoloji alanlarında çok sayıda kitap, makale ve bildirileri bulunan Prof.Dr. Uğur Erkman'ın ilk romanı *Temmuz'da Ölüm* ve *Gölgeler* 2008 yılında yayımlanmıştı.

Ayrıntı: 597
Türkçe Edebiyat Dizisi: 3

Kurumuş Nehrin Yatağında
Uğur Erkman

Son Okuma
Mehmet Celep

© 2011 / Uğur Erkman

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Tasarımı
Gökçe Alper

Kapak Resmi
Bylliwill / Vetta / Getty Images Türkiye

Dizgi
Esin Tapan

Baskı
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No.: 244 Topkapı/İst.
Tel.: (0212) 612 31 85

Birinci Basım 2011
Baskı Adedi 2000

ISBN 978-975-539-627-9
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No.: 3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

Uğur Erkman

Kurumuş Nehrin Yatağında

Dostlarıma, aileme ve kendime...

...yüzüme dik dik bakarak dedi ki dostuna ihanet edebilirsin ülkene ihanet edebilirsin ilkelerine düşüncelerine aşkına ihanet edebilirsin ve kısılmış gözleriyle yüzüme bakmayı sürdürürken ancak dedi şimdi ya da bir zamanlar sevmiş olduklarına ihanet etmişsen ve nefret ettiklerin için sevdiklerine ihanet etmişsen o zaman belki ihanet etmek için ihanet etmiş de olabilirsin evet bunların hepsi insanoğlu içindir ama bazen aklından geçmese de yürüdüğün yol çatallaşınca ki en kötüsü budur istemeden de ihanet etmiş olabilirsin diye yüzüme şimdi artık acıyarak baktı ve dedi ki işte gördün mü nereye kadar gidebildiğini sırtına yığılmış şu ihanet yüküyle ve gördün mü işte o yaşamaya değmez dünyandan kurtulmak uğruna geçtiğin çöllerin ne ıssız aştığın sınırların ne derin yürüdüğün köprülerin ne uzun olduğunu ve çaresizce anladın işte geri dönüş olmadığını o sınırları aşınca bir kez ve uzandın o kurumuş nehrin yatağına utançtan kararmış yüzünle...

Nehrin Kıyısındaki Ev

...sonradan çok sonradan dede musa ferhat ve diğerleri hayatımdan geçip gittiklerinde ve her şey olup bittiğinde yani hep düşündüm o sonbahar sabahının kırık pencereden giren defne kokulu esintisinde ölümün saklandığı içime mi doğmuştu ki kalkıp gittim diye...

Kulübe serindi. Islak bir serinlik... Üstüne yapışan, üşüten bir serinlik... Buna rağmen terliyordu. Soğuk bir ter... Sağlıksız... Kötü bir gece geçirmişti. Sık sık bir çıtırtı, bir ayak sesi duyduğunu sanıp kulak kesilmiş; arada uyuyup kaldığında garip, sıkıntılı rüyalar görmüş, kalp çarpıntılarıyla, ter içinde uyanmıştı. Huzursuzdu. Kımıl-

dadıkça hışırdayan ot yatakta dönüp duruyordu. Dayanamadı, doğruldu. Masanın üzerindeki mumun titreyen ışığında çevresine bakındı. Musa parkasına sarınmış uyuyordu. Gürültü yapmamaya çalışarak, yavaşça botlarını giydi, kalktı, duvardaki çengelden montunu aldı, kapının gıcırtısına uyanan Musa, "Ne var, n'oluyor?" diye yavaşça seslendi.

"Benimi Bir şey yok, uykum dağıldı, biraz dışarı çıkıyorum."

Gün ağarıyor, nehrin denize ulaştığı sahilde yere serilmiş sütbeyaz bir sis... Kıyıya çekili iki balıkçı kayığının yalnızca direkleri gözüküyor. Eflatun gökyüzünde sabahyıldızı... Kanat çırparak sudan kalkan iki ördek, nehrin yukarısına doğru uçup gidiyor. Sessizlikte, yalnızca denize kavuşan nehrin şırıltısı ve tek tük köpek havlamaları... Sazların arasından denize doğru yürüyor.

Nehrin kıyısındaki eve iki gün önce gelmişlerdi. Taştan yapılmış, toprak damlı, tek göz bir yapı. Kışları avcıların, balıkçıların sığındıkları köhne bir barınak. Kepengi sarkmış tek pencerenin camı yoktu, kapıyı da kendileri bir parça iple onarmışlardı.

Dede, "Orada kalabilirsiniz" demişti. "Bildiğim yerdir. Bu mevsimde kimse gelip, gitmez. Civarda başka ev filan da yok. Saklanmak için uygundur, zaten kalacağınız iki gece."

İlk akşam biraz tedirgindiler. Dede'nin kullandığı eski bir ciple gelmişlerdi. Adam, onları toprak yolun sonunda indirmiş, "Buradan sonrasına araba girmez" demişti. "Beş-on dakikalık yol. Şu patikadan nehre doğru yürüyün, evi bulursunuz."

O ilk akşam, hava kararırken, nehrin kıyısında, taşların üzerine oturup iştahsızca yiyeceklerini yiyor, önlerinden ağır ağır akan suyu, akıntıyla süzülüp giden ağaç dallarını seyrediyorlardı. İkisi de kendi düşüncelerine dalmıştı. Suriye'ye geçince ne olacağını düşünüyorlardı. Selim, sanki Musa'nın aklından geçenleri okumuş gibi, "Fazla düşünme" dedi, "Nasıl olsa bir çıkar yol buluruz. Beraber olduktan sonra..."

Musa yerden aldığı taşları suya atıyordu, düşünceliydi, sonra aklına bir şey gelmiş gibi durdu ve cebinden bir kâğıt çıkardı.

"Şunu al" dedi.

"Nedir o?"

"Babamın telefonu, bulunsun, n'olur, n'olmaz. Lazım olur."

"Ulan saçmalama! Ne olacak o telefon?"

"Bilinir mi Selim, başımıza neler geleceği. Ölüm var kalım var. Al şunu. Uzatma!"

"Tamam, tamam ver..."

"Kaybetme!"

Selim, "Merak etme" dedi kâğıdı alırken, "Başına bir şey gelmez, öbür gün, sen sağ ben selamet. Suriye'ye kapağı attık mı, rahatız."

* * *

Daha dün gibi... Şehrin, kıyı mahallerinden birine sığınmışlardı... Dar, çamurlu sokaklar boyunca sıralanmış, alt katlarında derme çatma atölyeleriyle kaçak apartmanlar... Orada burada, terk edilmiş paslı araba karoserleri... Doğu'dan, Güneydoğu'dan göçüp gelmiş insan kalabalıkları... İşsizler, günübirlik iş bulabilenler... Herkesin birbirinden çekindiği, selamlaşmadığı, dudaklarını oynatmadan konuşup, yere bakarak yürüdüğü bir düzen... Şehirdeki her hırsızlık, uyuşturucu, cinayet olayında polisin mahalleyi basması, evleri araması, birilerini alıp götürmesi...

Selim, "Böyle bir yerde hücre evi olur mu?" diye kaç kez sormuş, itiraz etmişti. "Düzgün bir mahallede hemen göze batarız" denmişti. "Burada aradıkları sıradan suçlular. Örgüt filan aramazlar, rahat ol." Birkaç ay rahattılar. Bir bankaya ses bombası atmak, ana caddede park etmiş arabalara molotofkokteyli atıp kaçmak ve mağazaların camlarına bildiriler yapıştırmak gibi eylemler yapıyorlardı; ancak yakındaki bir karakolun taranması ve iki polisin öldürülmesi üzerine rahat sona erdi. Bu olayın başlarında patlayacağı belliydi. Evi terk edecekleri gün, sabah olurken basıldılar. Selim'le Musa arka avluya açılan pencereden kaçarken, evin içinden bağırışlar ve silah sesleri geliyordu. Ertesi sabah gazetede, "Basılan hücre evinde çıkan çatışmada iki teröristin öldürüldüğünü, iki kişinin sağ ele geçtiğini, bu arada bir polisin şehit olduğunu, kaçanları yakalamak için çevrede

geniş çaplı operasyonlar yapıldığını" okudular. Artık, ortadan yok olmaktan başka çare kalmamıştı. Tutuklamalar, yollarda barikatlar, kimlik denetimleri başladı başlayacak... Hızla en yakın sınıra doğru yola çıktılar: Güney'e. Musa'nın deyişiyle; "Cenubi şarki'ye..." Musa, güney ya da cenup demezdi, onun lisanında "*Oralar*" hep cenubi şarki'ydi. Bir keresinde sorulduğunda, "Söylemesi hoş" demişti, "cenu-bi şar-ki. Zaten herkes nereyi kastettiğimi anlıyor."

Antakya'ya ayrı ayrı gelmişlerdi. Garajlarda polisin kimlik denetimi yapması ihtimaliyle, şehre gelmeden otobüsten inip yürümüş ve bir iki mahalle sonra, geçen minibüslerden birini durdurup binmişlerdi. Şanslarına, yollardaki denetim noktalarında, jandarmalar şoförle birkaç kelime konuşup içeriye bir göz atmakla yetiniyorlardı. Selim, şehrin girişinden önce minibüsten indi, yolun kenarında cılız bir ağacın altında oturup bekledi. Biraz sonra, gelip geçen birkaç arabanın ardından, yüz metre ötede duran birinden Musa indi; etrafına bakındı. Selim kalktı, yanına varınca konuşmadan yürüdüler.

Çarşının içindeki "Sağırzadeler Halıcılık" mağazasına yalnızca Selim girdi; Musa, mağazanın civarında dolaşıp Selim'in çıkışını beklemeye başladı. Dede, büyük, taş duvarlı mağazanın arkasındaki camlı yazıhanede oturuyordu.

Selim girince, tezgâhtar, "Buyurun" diyor.

"Dede'yi görecektim."

"Arkada, yazıhanede."

Dede başını kaldırıp bakıyor. "Hoş geldin" diyor, "buyur otur." Selim bir ona, bir tezgâhtara bakıyor. Dede anlıyor. Tezgâhtar, Dede'nin bir işaretiyle yazıhaneden çıkıp kapıyı kapatıyor.

Dede, "Gel, otur şöyle" diyor. "Ne istemiştin?"

Selim ne söyleyeceğini bilemiyor. Geri dönüp bakıyor, tezgâhtar orada mı, diye.

"Biz..." diyor güçlükle.

"Siz?"

"Başımız sıkışınca buraya, size gelmemiz söylenmişti."

"İyi, yalnız mısın?"

"Değilim."

"Ne oldu, nasıl geldiniz, kaç kişisiniz?" Selim anlatıyor.

"Öteki nerede?"

"Çarşıda geziniyor."

"Radyoda, televizyonda adınız, resminiz filan çıktı mı? Arananlar, diye?"

"Yok, nereden çıksın ki? Adımızı filan bilmezler, hele resim hiç olamaz."

"İki kişi sağ ele geçti, deniyor. İsimlerinizi onlardan almışlardır."

"Söylemezler."

"Öyle mi düşünüyorsun?" Sakallı'nın yıllar öncesindeki hali aklından geçiyor:

"O kadar emin olma!"

Selim, "Bilmem" diyor.

"Peki. Paranız, silahınız var mı?"

"Yok."

"İyi. Silah başınıza dert açar."

Kalkıp, duvarın dibindeki büyük kasayı açıyor, arkası Selim'e dönük.

"Al! Sizi bir süre idare eder."

Selim para tomarını, saymadan koynuna sokuyor.

"Sağ ol!"

Dede, sahilde, nehrin denize kavuştuğu yerin yüz metre yukarısında bir ev olduğunu söylüyor. "Güvende olursunuz, birazdan gideriz." Selim suskun, dinliyor. Dede telefonu kaldırıp, bir numara çeviriyor. Kısık sesle bir şeyler söylüyor. "Tamam, oldu!" diyor telefonu kapatırken. Selim'e bakıyor, "Bugün salı." Biraz düşünüyor, "Perşembe gecesi, unutma, perşembe gecesi bir tekne sizi alacak!.. Daha erken olamadı... Işıkla işaret verir. Kıyıda hazır olun. Tekne gelene kadar ortalıkta pek gözükmeyin!" Susup, sanki aklından başka şeyler geçiyormuş gibi Selim'e bakıyor, görmez gözlerle. "Sıkılma, rahatla" diyor, "Suriye'de emniyette olursunuz."

"Tamam" diyor Selim, "Hazır oluruz. Sağ ol!"

* * *

Sazların arasından denize doğru yürüyor. Nereden çıktıysa, küçük, siyah bir köpek, çevresinde koşuşturup duruyor. İçinde, gece de uykusunu bölen, tanımlayamadığı o sıkıntı. "Neyse, bu gece gidiyoruz" diye düşünüyor, içindeki sıkıntıyı atabilirmiş gibi. Dede'yi düşünüyor, başında takkesi, kısa beyaz sakalı ve yuvarlak tel gözlükleriyle. Yüzünde, gözlerinde, o, feleğin çemberinden geçmiş ifade... Önünde yürüyen köpek, fırlattığı dal parçasının peşinde sislere dalarken, "O olmasaydı, halimiz haraptı" diye aklından geçiriyor.

Başınız sıkıştığında, gidebileceğiniz bir-iki yer var, demişlerdi, Dede bunlardan biri. Güney'e gidiyorsanız, sığınacağınız yer orası. O, oralarda en güvendiğimiz kişi.

Denizden, sabah sessizliğinde belli belirsiz bir motor sesi duyuluyor. Köpek bir an durup, havayı koklarcasına başını kaldırıyor ve ardından, dönüp geriye, geldikleri yöne doğru koşuyor, deli gibi. Yavaş yavaş aralanan sisin içinde havlamaları duyuluyor. Dede'nin, "Bu mevsimde kimse gelmez" dediğini hatırlıyor. "Peki, bu ne?" Sinerek gerisin geriye, eve doğru aceleyle yürüyor. Sisin içinde bazı telaşlı gölgeler. Bir bağırış, Musa'nın sesi ama ne dediğini anlamıyor. Motor sesini yine duyuyor. Ses hafifleyip kayboluyor. İçindeki sıkıntı paniğe dönüşüyor, koşmamak için kendini zor tutuyor. Sabah meltemiyle seyrelip dalgalanan sisin içinde ev koyu bir leke, yaklaştıkça çizgileri belirginleşiyor. Kapı açık, köpek eşiğin önünde kıvrılmış, cansız yatıyor.

Dede

Dede, Selim'le Musa'yı nehrin kenarında bırakıp dönerken, arabanın dikiz aynasından çocukların, sinerek, aceleyle dar patikadan aşağı gittiklerini gördü, gaza basıp uzaklaştı. Buraya kaç kez birilerini getirmişti ancak bu sefer nedense huzursuzdu. Belki de bunlar uzun zamandır gelen ilk kaçaklardı da ondan sinirliyim, diye düşünüyordu. Mağazaya uğramak içinden gelmiyordu. Doğruca evine gitti. Oturma odasındaki telefonun başına oturdu. Gözlerini telefona dikmiş bakıyordu ki; Halil Efendi geldi, "Neyin var, beyim?" diye sordu, "İyi misin? Sararmışsın."

"Bir şeyim yok, iyiyim" dedi, "Bir müşteriye sinirlendim. Bana bir kahve yap!" Halil Efendi çıkınca aceleyle telefonu önüne çekti, bir numara çevirdi, "Tamam, oradalar" dedi ve kapattı. Kahvesi gelmişti,

içti; Halil Efendi ellerini kavuşturmuş, tedirgin bakışlarla onu süzüyordu. "Öyle dikilip durmasana!" diye azarladı ve ayağa kalktı, "Ben odaya çıkıyorum, biraz istirahat etsem iyi olacak" dedi.

Odasına girince yatağına uzandı. Huzursuzluğu yatışmamış, aksine artmıştı. Kalbinin atışını duyuyordu, başının içinde. Gözlerini tavana dikip, öylece hareketsiz yattı, saatlerce. Düşünüyordu... Geçmişini düşünüyordu. O ürkek, yılgın iki genci, kendinin de onlar gibi olduğu gençlik yıllarını düşünüyordu... Cezaevinden çıktığı o sıcak eylül gününü düşünüyordu.

* * *

"Hadi geçmiş olsun, Fazıl!" Cezaevi müdürünün odasında, masanın önünde hazır olda duruyor, âdet böyle. "Sağ olun, müdür bey" diyor. "Sen de sağ ol!" Önündeki dosyayı karıştırıyor. "Evet, evrakın tamam! İşte geçti gitti. Umarım artık uslu dursun. Unutma, gözümüz üstünde olacak!" Plastik bir torbadan kişisel eşyalarını döküyor masaya. Fazla bir şey yok. Elindeki bir listeden kontrol ediyor yüksek sesle: "Bir saat, deri cüzdan, anahtarlar, küçük bir çakı. Sedef..." Cüzdanı açıyor, başını kaldırıp göz kırpıyor, "Bayağı zenginmişsin! Bankalardan kaldırdıklarından mı?" Hepsini önüne itiyor, "Şaka yaptım... İmzala şurayı!" İmzalıyor.

1984 yılının eylülü... Eylül sonunda alışılmamış bir sıcak... Öğle vakti cezaevinin kapısından çıktığında, başı döner gibi oluyor. Yolun karşısındaki kahveye yürüyüp, yaprakları seyrelmiş cılız çınarların gölgelediği masalardan birine yığılırcasına oturuyor. Sırtında, yüzünde soğuk bir ter... Kolunun yeniyle alnını siliyor. Çıkarken, müdürün hediye ettiği paketten bir sigara çıkarıyor. Yakmak için ceplerini karıştırıp kibrit aranırken, yandaki masada oturan biri sesleniyor:

"Buyur, kardeş" diyor, çakmağını uzatırken.

"Sağ ol, eksik olma!"

Diğeri gelip karşısına oturuyor, kahveciye, "Bize birer çay" diye sesleniyor, "Su da getir!"

"Kafan dağınık galiba?"

"Evet, biraz başım döndü de..."

Adam, başıyla karşıyı, cezaevini işaret ediyor.

"Seni oradan çıkarken gördüm. Geçmiş olsun. Her şey geçer, üzülme."

"Çay için sağ ol, geçer herhalde."

"Suçun neydi?"

Fazıl, biraz düşündükten sonra, "Boş ver, neyse ne, kurcalama" diyor, adam üstelemiyor.

"Tamam, tamam! Şimdi ne yapacaksın? Kimin kimsen var mı?"

Kardeşinden bahsetmenin gereği yok, yeri değil. Acı acı gülümsüyor, "Kimsem olsa, burada böyle tek başına mı kalırdım?"

"Zor iş, Allah kolaylık versin. Kalacak yerin?"

"Bilmiyorum, bir şeyler yaparım."

"Yanlış anlama, istersen bir iki gün, yatacak bir yer ayarlayana kadar bende kalırsın."

Adamın yüzüne bakıyor, ilk kez görmüş gibi; kafası tıraşlı, solgun yüzlü biri; üstünde kirli bir gömlek, boynunda, üçgen bir muska asılı.

"Benimle neden bu kadar ilgilisin?"

Adam başıyla cezaevi kapısını işaret ediyor:

"O kapıyı tanırım. Seni çıkarken gördüm. Ben çıktığımda da o boktan kapıdan, buraya gelip oturmuştum, sap gibi. Üç yıl oldu. Yani halden anlarım, kardeş. Benim de başım dönmüştü, terden sırılsıklam olmuştum, üstelik marttı. Sigaramı bile yakamamıştım. Anlayacağın, aynı yolun yolcusuyuz. Ben biraz önde yürüyorum, hepsi bu."

* * *

Adamın Samatya'daki evinde, çarşafsız bir yatakta, altı yıldan sonra ilk özgür uykusunu uyumuştu. Sabah, adının Faruk olduğunu öğrendiği ev sahibi, ona evin anahtarını verip, keyfine bakmasını, kendisinin biraz işi olduğunu söylemiş ve "Akşama görüşürüz!" dedikten sonra, çıkıp gitmişti. Güzel bir gündü, sıcak biraz hafiflemişti. Çıkıp, civardaki bir kahvede iki bardak çay içmişti, canı bir şey

yemek istemiyordu. Tren köprüsünün altından geçip sahile inmişti. Yaz güneşiyle parlayan deniz gözlerini kamaştırıyordu. Yıllardır, avluya çıkardıklarında, göğe, bulutlara bakıp, çevreleyen duvarların dışında başka bir dünya olduğunu, gün gelince kendisinin de o dünyaya kavuşacağını hayal ederdi; oysa şimdi önündeki belirsiz, puslu geleceği düşünerek kıyıda ağır ağır yürürken, "Kavuşmayı hayal ettiğin dünyaya kavuştun, Fazıl Efendi" diye düşünüyordu, "Ya sonra?"

Otuz yedi yaşındaydı. Annesini çocukken kaybetmişti. İki yıl önce, o içerideyken ölen babasından kalan, memleketteki dükkân ne durumdaydı? Satsa para eder miydi? Kafası karışmıştı. "Dur bakalım, daha dün bir bugün iki. Birkaç gün geçsin hele, bakarız" diye, alçak sesle söylenmişti kendi kendine. İleride, çevresine güneşlikler dizilmiş bir büfe görünce, aklına yıllardır içki içmediği gelmiş, geçip boş masalardan birine oturmuştu. Bira ve varsa bir sandviç istemişti. Güneş yükselmişti, gözleri kamaşmıyordu artık. Açıkta demirlemiş gemilere baktıkça, çocukluğunun yazlarında, Lazkiye Limanı'nın rıhtımlarında, Aziz ve Fuat'la, kıyıya yığılmış sandıkların tepesine tırmanıp, hamalların ve gemicilerin öfkeli bağırışlarına, azarlamalarına aldırmadan, yukarıdan gemileri ve batı ufkunda uzayıp giden, ucu bucağı gözükmeyen denizi seyrettiği zamanları hatırlamıştı. Neler konuşurlardı? Bu denizin öbür kıyısında ne vardı? Yoksa kıyısı yok muydu? Kıyısı yoksa, deniz nerede bitiyordu? Geleceğin neler getireceğini aklından bile geçirmediği günleri, Akdeniz güneşinin kavurduğu, zaman zaman, palmiye dallarını çatırdatarak esen Hamsin'in sürüklediği toz bulutları arasında görünmez olup gölgelere bürünen şehrin beyaz mahallelerini, dar geçitlerini, uzayıp giden kumsallarını düşlemişti oturmuş, birasını içerken. O zaman hiç düşünmemişti, orada ne işleri vardı? Neden, kalkıp da Antakya'yı bırakıp bu Arap memleketine gelmişlerdi? Düşünmemişti, çocuktu. Yedi yaşında bir çocuk. Sonraları, babasının iş yaptığı, Halepli halı tüccarının güzel kızı Zekiye'nin her şeyin nedeni olduğunu öğrenmişti. Tüccar, kızının Türkiye'ye gitmesine katiyen razı değildi, onu yakınında istiyordu. "Şartım bu!" demişti babasına, "İşine gelirse..." Ve baba oğul, Antakya çarşısındaki dükkânı kiraya verip Lazkiye'ye göçmüşlerdi. Halep'teki düğünün ardından, kayınpederin Lazkiye şubesi, limana

yakın bir meydanda, taş bir binada faaliyete geçmişti. Yeni evliler de bir sürü kutlamadan sonra, mağazanın üstündeki geniş eve yerleşmişlerdi.

* * *

Eve akşama doğru döndüğünde Faruk evdeydi, yanında bir arkadaşı, pencerenin önüne konulmuş bir masanın başında, ellerinde rakı kadehleri, oturmuş sohbet ediyorlardı. Adam, uzun yüzlü biriydi. Gözleri yüzünün tam ortasında, kaşları yok gibiydi. Ona da bir kadeh vermişlerdi. Bir süre kimse konuşmamıştı. Neden sonra, adam, "Demek yeni çıktın?" demişti; anlaşılan Faruk, önceden onun hakkında konuşmuştu.

"Evet, dün çıktım."

Bir süre havadan sudan konuşmuşlar, sonra Faruk, adamın bir bakışıyla kalkmış "Yiyecek bir şeyler alayım" diyerek odadan çıkmıştı. O ise huzursuz, "Bir şeyler dönüyor" diye düşünüyordu. Faruk gidince, adam,

"Geçmiş olsun!" diyerek konuyu yeniden açmıştı.

"Sağ ol, geçti gitti işte..."

Kadehine buz koyduktan sonra sormuştu: "Kaç yıla hüküm giymiştin?"

"On yıl ama mevzuat icabı altı yıl yattım."

"Az zaman değil, zor olmuştur..."

Fazıl adamdan hoşlanmamıştı. Onu tedirgin eden bir hali vardı. Karşısında sinsice sırıtan bu adama bakarken, "Keşke doğrudan memlekete gitseydim" diye düşünmüştü.

"Şimdi ne yapmayı düşünüyorsun?"

"Memlekete giderim herhalde."

"Memleket?"

"Antakya... Babadan kalma bir dükkân var. Bir şeyler yaparım işte..."

"Paran var mı? Bu işler sermayesiz olmaz arkadaşım."

"Doğru. Bakacağız. Bir yolu bulunur."

Adam gözlerini kendisine dikmiş içkisini içerken, sanki bir şey söyleyecek de kafasında tartıyormuş gibiydi. Boş bardağını usulca, sanki kırılmasından korkar havasında masaya bırakıp rakı şişesine uzanırken, damdan düşer gibi, "Şu senin binbaşı olsaydı..." demişti. Sakince bardaklara içki koyarken de sözünü tamamlamıştı: "O yardım ederdi!"

Fazıl şaşkın, "Binbaşı mı?" diye sormuştu hayretle açılan gözleriyle. Adam oralı bile olmadan bardaklara buz koymaya devam ediyordu.

"Doğru duydun. Binbaşı!"

Fazıl birden irkiliyor, "Kimsin sen?"

Adam bardağı onun önüne doğru iterken, "Tahliyenden önce dosyanı gördüm" demişti yılışık bir gülümsemeyle.

"Kimsin? Polis misin?"

Adam istifini bozmadan, "Yok canım, bir ara Emniyet'te çalışmıştım, o kadar."

"Emniyet'te çalışmıştım, ne demek? Çaycı mıydın, neydin?"

Aynı yılışık gülüş..: Cevap yok...

"Ne istiyorsun?"

"Bize yardım et!"

"Siz kimsiniz? Ne yardımı?"

Adam ayağa kalkmıştı; pencerenin önünde dikilip damların üzerinden, buğulu bir sis içinde uzanan denize bakıyordu. Sırtı Fazıl'a dönüktü..

"Vatanına karşı borcunu ödemek istemez misin?"

"Saçmalama! Ne borcu? Pisi pisine yıllarca hapiste yatırdılar. Oraya buraya birkaç afiş astık diye. Sen ne diyorsun be? Borcum, morcum yok... Varsa da fazlasıyla ödedim."

"O ödediğin maddi borç... Hapiste yatman yani... Ben manevi borçtan söz ediyorum, vicdan borcundan..." demişti adam tehditkâr bir tonda. Fazıl öfkeyle kalkmıştı oturduğu yerden.

"Sarhoş musun? Ne vicdanı be..."

Adam duymamış gibi yaparak yerine geçip oturmuştu.

"Bak, ne diyeceğim. Gel, otur" demişti sakin bir sesle, "Şimdi sıkıyönetim var, anlayacağın yasalar askıda. Ona göre düşün. Sicilin de

pekiyi değil, yani. Birisinin kafası bozulsa hop! Yine içeridesin..." Durup bir şey söylemek ister gibi Fazıl'a bakmıştı bir an, kararsız... Sonra, "Aslında alışıksındır, diye düşünmüştüm" demişti.

"Neye alışıkmışım?"

"Askerdeyken yani..." diye kekelemişti adam, "Yardımcı olmuşsun... İstihbarat konusu, hatırladın mı? Dostun binbaşıyı unutmuş olamazsın!.."

Fazıl susup kalmıştı. Adam birden dost bir tavır içinde konuşmaya başlamıştı:

"Dinle, senin şu babadan kalma küçük dükkânı düşünüyordum. Antakya'daki dükkânı. Bence onu canlandırmalısın, yardım ederiz. Orada ufak ufak halıcılık işine başlarsın. Ha, ne dersin? Zaman içinde eski dostlarla ilişkiler kurarsın, birer ikişer hapisten çıkıyorlar, onlar da seni ararlar. Belki kulağına bazı yaramazlıklar çalınır. Neden olmasın? Bize haber verir minnetini gösterirsin. Çok mu zor?"

...Yardım ederiz, diyor; ...bize haber verirsin, diyor...

"Siz kimsiniz? Hep, biz biz diye konuşuyorsun."

Adam yüzüne dik dik baktıktan sonra,

"Hâlâ anlamadın mı yoksa anlamazdan mı geliyorsun?" demişti.

Fazıl birden hiç beklemediği kadar sakinleştiğini fark etmişti. Nedense öfkesi kaybolmuştu, rahattı.

"Binbaşıyı da hatırlıyorum, askerdeki hizmetimi de."

Özellikle "hizmet" diyor. "O bir görevdi. Bana verilen, emredilen bir görev. O iş başka, senin söylediğin başka. Buna hapishane dilinde ispiyonculuk denir. İspiyonculuk! Bilirsin, işte..."

Adam donuk gözlerle Fazıl'a bakmıştı bir şey söylemeden; ama reddedilmiş olmanın sessiz hiddeti yüzüne yansımıştı. Rakısının son yudumunu başına dikip elinin tersiyle ağzını sildikten sonra, "Tamam, tamam..." demişti sinirle, "Rica etmek bizden. Sen bilirsin!.."

Fazıl onu duymamış gibi kalkıp kapıya doğru yürümüştü.

"Git başımdan! Hepinizin canı cehenneme!" diye nefretle bağırmıştı. "Zırvalarını dinleyecek değilim. Faruk'a söylersin. Ben gidiyorum." Ve cebindeki anahtarı masaya fırlatıp evden çıkmıştı.

Antakya ve Sonrası...

Adamın suratına kapıyı çarpıp, Faruk'un evinden öfkeyle çıktığında hava kararmak üzereydi. Beklemeden bir taksiye binip otogara gitti. Sıkı bir kontrol vardı... Kimliğini inceleyen asker uzun uzun bir ona bir kimlikteki fotoğrafına baktı. Haklıydı, kaç yıl önce çekilmiş bir fotoğraf... Henüz hapishaneyi, aşağılamaları, itilip kakılmaları yaşamamış, henüz gardiyan dayağı yemediği zamanlarda çekilmiş bir fotoğraf.

"Bu sen misin?"

Askerin yüzüne baktı, "Benim!" dedi kısaca.

"Çökmüşsün be arkadaşım!" dedi asker. Kimliğini geri verdi. Otobüsü hareket etmek üzereydi. Biletindeki yer numarasına bakıp, pencere kenarındaki koltuğuna oturdu. Arkasına yaslandı, yorgundu.

Otobüs hareket ettikten bir süre sonra muavin dolaşarak yolcuların biletlerini kontrol etti. Sonra kaptan şoförün iyi yolculuklar dileyen anonsu duyuldu. Gözlerini kapattı. Dünyayla kısa da olsa, ilişkisini kesmek istiyordu. Kesti de ama bu kez uykuyla uyanıklık arasında geçen uzun yolculuk boyunca, Arap ellerindeki çocukluk, delikanlılık günleri, gidip gelip, zihninde dolandılar... Kısa rüyalar gibi... Kopuk kopuk...

* * *

Güzel günlerdi. Uzun, çok uzun süren sıcak yazlar. Peçelerinin arasından yalnızca iri, siyah gözleri gözüken kızların hayalleriyle geçen geceler. Zamanın hızla akıp gidişi... Ellili yıllar. Kargaşa içinde bir ülke... Sokakları dolduran askerler, radyoda okunan bildiriler, ardı ardına gelip geçen askeri darbeler... Babasıyla genç gelin Zekiye'nin mutlulukla geçen iki yılının ardından, önce küçük, dikkat çekmeyen, sonra gittikçe büyüyen sorunların baş göstermesi...

Zekiye anne, Fazıl'a neden bir türlü ısınamamıştı? Kocasından mı kıskanıyordu? Adamın ona olan sevgisini paylaşmaktan mı korkuyordu? "Onu istemiyorum" diyordu kocasına; sonraları, "Beni gözetliyor, korkuyorum" demeye başladı. Hele hamile kalıp, bir kız çocuğu doğurunca, gergin sinirleriyle, Fazıl'ın, evde bebeğin olduğu bölüme girmesini yasakladı. Fazıl mutsuzdu. O zamanlar, kadının onu dışlayan nedensiz düşmanlığını anlayamıyordu. Şimdi, yıllar geçince bunun onu çökerten hastalığın ilk belirtileri olduğunu düşünüyor.

Evdeki huzursuzluk ve babasının çaresiz suskunluğu onu evden uzaklaştırmaya başlamıştı. Vaktini rıhtımlarda, arkadaşlarıyla avare geçiriyor; ancak hava kararınca eve dönüyordu. O zamana kadar sakin bir çocuk olan Fazıl, dışlanmış olma duygusuyla hırçın, kavgacı, içine kapanık biri olmaya başlamıştı. Aziz ve Fuat'tan başka arkadaşı kalmamıştı. Liseyi zorlukla bitirdi. Orada da hırçın, içine dönük, uyumsuz tavrını sürdürdü. Babası onun bu haline anlayışla yaklaşacağına, evdeki huzursuzluktan ötürü onu suçluyordu.

Zavallı kadın, doğumdan birkaç yıl sonra, ne olduğu anlaşılamayan ve gittikçe artan bir melankoliyle, sessizce, yaşamaktan vazgeç-

ti. Dünyanın kirlendiğine mi inanmıştı; yoksa kimsenin bilmediği, belki kendisinin de bilmediği, gerçek ya da hayali günahları mı vardı ki koca evin en ucundaki o büyük odaya kapanıp kalmıştı. Zaman zaman, ince, duyanları ürperten, ağlar gibi bir sesle söylediği ve sözlerini kimsenin anlamadığı şarkılar dışında ağzını açıp da konuşmuyordu. Neyi tutsa, nereye dokunsa, hatta hiç dokunmasa bile ellerinin kirlendiğini sanıyordu. Her gün eve paket paket kâğıt peçeteler alınıyor, Zekiye annenin ellerini silip attığı bu peçeteler yerlere yayılıyor, odadan taşıp sofalarda uçuşuyor; ikide bir ellerini yıkadığı kokulu defne sabunları, daha yarılanmadan masaların, sehpaların, rafların üzerinde yığılı duruyordu. Yaşadığı oda, çepeçevre raflara dizili peçete paketleri; kullanılmamış, kullanılmış, erimiş sabun dizileriyle garip bir tiyatro dekoru gibiydi. Otuzuna varmadan, uzun siyah saçları kırçıllanmaya ve mat, esmer yüzü buruşup solmaya başlamıştı. Gözleri donuklaşmış, sımsıkı kapanmış dudakları sarı bir çizgi halini almıştı. Yanında, içi su dolu porselen leğeni, sabunları ve kâğıt peçeteleriyle pencerenin önünde, yüksek arkalıklı siyah kadife koltuğunda, gün boyu neyi beklediği bilinmeyen bir hanım sultan gibi oturup tepsiyle getirilen yemeğini didikliyordu. Ellerini üstünkörü yıkayıp peçetelere siliyor ve hüzünlü bir sesle, bitmeyen şarkılarını söylerken donuk gözlerle damların üzerinden limanı ve belki de başını alıp gitmeyi düşlediği o sonsuz denizi seyrediyordu. Eve bir hüzün çökmüştü.

Zaman akıp geçti. Meslek Yüksek Okulu'nu bitirdiği gün babası, "Buradan gitmen iyi olur" dedi. "Askerliğin de var" dedi. "Bitir, kendine bir hayat kur. Burada sana hayat yok. Görüyorsun..." dedi.

Neyi görüyordu? Baba evinin göçmekte olduğunu mu, ikide bir hâlâ ihtilallerle, darbelerle çalkalanan ülkenin halini mi, sokakları dolduran işsizleri mi? Sormadı ve ömrünün on dört yılını geçirdiği, bu beyaz Akdeniz şehrini, arkadaşlarını, çocukluk anılarını bırakıp gitti.

* * *

Antakya çok değişmemişti. Şube'de bitirdiği okulun "denkliği olmadığı" ve askerliğini er olarak yapacağı söylendi. Acemi eğitimi bitince sınıra yakın bir birliğe gönderildi. Yazıcı yaptılar. Şikâyet etmiyordu. Hiç olmazsa iki yıl, "Ne yapacağım?" diye düşünmeden yaşayacaktı. Babasına, arkadaşları Aziz'le Münir'e mektuplar yazıyordu. "Asker ocağı iyiymiş" diyordu. Birkaç ay geçti... Bir sabah komutan çağırdı, odasında bir binbaşı vardı. "Arapça biliyor musun?" diye sordu. "Biliyorum, komutanım" dedi. Binbaşı, bölükte sınır köylerinden gelen, Türkçesi zayıf erlerin olduğunu söyledi, onlara yardım etmesini istiyordu. Onlara gelen mektupları okuyacak, gerekirse mektuplarını yazacaktı. Akşamları da Türkçe ders verecekti. "Onlarla arkadaş ol" dedi, "İçlerine gir, dertlerini dinle, konuşmalarına kulak misafiri ol, anladın mı?" Anlamıştı. "Emredersiniz, komutanım!" dedi. "İyi" dedi binbaşı, "Dikkatli ol! Etraf düşman dolu! Anladın mı?" Neye dikkat edecekti? Etraftaki düşmanlar kimdi? Anlamamıştı. "Anladım, komutanım" dedi.

Binbaşı iki hafta sonra tekrar geldi. "Anlat bakalım" dedi, "Neler öğrendin?"

"Hepsi iyi arkadaşlar komutanım. Zararsız..."

"Zararlı mı zararsız mı, bırak, ona biz karar verelim."

"Evet komutanım!"

"Hiç politika konuşan yok mu? Solculuk filan?"

"Duymadım komutanım."

"Vardır, vardır... Kulağını iyi açsan duyarsın."

"Açarım, komutanım."

"Bana bak, bu solcular, komünistler orduya nifak sokmaya çalışır. Bölükte böyleleri var mı, bana bunları söyleyeceksin!"

Askerden terhis olana kadar, binbaşı sık sık gelip gitti. Fazıl duyduklarını anlattı. Onun anlattıklarından ötürü mü yoksa değil mi anlayamadı; ama bazı erler, askerlikleri bitmeden ortadan kayboldu. Terhis olacağına yakın, binbaşı son gelişinde, "Terhisten sonra ne yapacaksın?" diye sordu.

"Bilmiyorum, komutanım, iş ararım herhalde, belki de babamın yanına giderim..."

Binbaşı, onun gibi insanlara ülkenin ihtiyacı olduğunu söyledi. "Gitme, kal!" dedi. "Bize lazımsın." Terhis olduğunda araması için İstanbul'da bir adres ve telefon numarası verdi. "O fabrikada dostlarım var, git onları gör!" dedi.

* * *

Askerlikten sonra, ne büyük umutlarla ve hevesle işe başlamıştı... Binbaşının fabrika dediği, Haliç'in kıyısına yığılmış, çamurlu avlularında kamyonetlerin bekleştiği ve her tarafından kasvet, eskimişlik akan fabrikalardan biri. Bir mensucat fabrikası... Önceden telefonla aradığı müdür onu dostça karşıladı. "Binbaşının istekleri bizim için emirdir" dedi, "Seni methetti, sağlam çocukmuşsun!" Sonra, kalacak yeri olup olmadığını sordu, olmadığını anlayınca, "Tamam" dedi, "Bak şimdi. Karşı kıyıda, Hasköy'de benim bacanağın yeri var. Bekârlara kiralar. Möblelidir. Ucuz, temiz yerdir. Yolu biraz sapa diye düşünme, arada sık sık dolmuş motorları işler bütün gün... Ha, ne dersin?"

Ne diyecek? "Sağ ol müdür bey!" dedi.

Bacanağın yeri üç katlı bir binaydı. Üst katta kendi oturuyor, giriş katındaki kahvehanesini çalıştırıyordu. Kiracılara da ortadaki katta dört oda kalmıştı. Bir koridor üzerine dizilmiş dört oda ve bir hela... Koridorun ucundaki dik merdiven doğruca bir kat aşağıdaki sokağa açılıyordu. Fazıl memnundu. Bir somya ve yatak, bacakları sallanan bir masa, iki iskemle ve dar bir dolap... Mozaik döşemenin üzerine eski bir hasır serilmişti.

Fabrika hayatına çabuk alıştı. Yaptığı işin hakkını vermeye uğraşıyordu. Aylar geçtikçe sevilen, aranılan biri oldu. Yaşadığı monoton hayatın henüz farkında değildi. Evle fabrika arasında gidip geliyor; yemeklerini çoğunlukla fabrika yemekhanesinde ya da çarşıdaki aşçıda yiyordu. Geceleri bir tüpün üstünde çay yapıyor, dolapta bulduğu, eski kiracıdan kalan birkaç kitabı okuyordu. Sabahın soğuğunda, çarşıya inip iskelede bekleyen motora biniyor; sigara ve ıslak giysi kokulu kamarada motor gürültüsünün bastırdığı sesler arasında, buğulanmış

camlardan denizi görmeye nafile uğraşarak gidiyor; karşı kıyıda, Haliç'in siyah, çamurlu sularına uzanmış, derme çatma iskeleye çıkıp, daha aydınlanmamış sokaklarda, yakaları kalkık, elleri ceplerinde birtakım gölgelerle fabrikaya doğru yürüyordu. "Bu böyle gitmez!" diye düşünmeye başladığında, beş yıl geçip gitmişti bile. O arada, fabrikada teknik şef olmuş; kendine, alıştığı mahallede iki odalı bir ev tutup pansiyondan ayrılmıştı. Yirmi sekiz yaşındaydı; aylardır sürdürdüğü bu hayat, arkadaşsız, sevgisiz, parasız hayat anlamsız gelmeye başlamıştı. Sıcak Lazkiye günleri burnunda tütüyordu ama elinden bir şey gelmiyordu. Zaten sıkıyönetimin baskısının yoğunlaştığı günlerdi, fabrikadan ayrılsa ne yapacaktı? Gelecek için hiçbir düşüncesi, planı yoktu ki! Gelecekten bir şeyler beklediği günler olmuş muydu? Günler geçiyor, bir zamanlar içinde başkaldıran hoşnutsuzluk da uçup gidiyordu. Artık hayatımdan memnun muyum diye sormak, düşünmek aklının ucundan bile geçmez olmuştu. Tam bir "*İlgisiz*"di.

Akşamları, çıkıştan sonra bir şeyler yiyip, bir bira içmek için uğradığı birahanede, fabrikadan işçilerin, muhalif, öfkeli tartışmalarını, sessizce dinliyordu. "Sen ne diyorsun bu işlere, mühendis?" diyorlardı. Kaç kez mühendis olmadığını söylediyse de dinleyen olmamıştı. O, okumuştu, mühendisti. Ne diyeceğini bilemiyordu. Onun derdi kişiseldi; sendika, hükümet filan değil, kendi kahrolası hayatıydı.

"Yahu mühendis, o işler düzelmeden, senin hayatın düzelir mi? Uyuma!..."

Neydi onu bu yollara iten? Sendikadaki yıllanmış, posbıyıklı işçilerin kalın, sigaradan kısılmış sesleriyle anlattıkları mı? Bu mert, babacan, kollayan dost adamların, içinde hâlâ eski bir hastalık gibi eziklik ve kırgınlıkla duran dışlanmış çocukluğunu usulca iyileştirdiklerini görmenin minneti mi? Çevresinde gitgide büyüyen hoşnutsuzluk mu, hiçbir şey vaat etmeyen geleceğin, üzerine yığdığı umutsuzluk mu? Kızgınlık mı? Çoğu insanı hayattan bıktıran, *beklediğini bulamamak mı?* Hangisi? Belki de hepsiydi.

"O yollara" kendi girmemişti; çekilmişti... Hasköy'de, demir doğrama fabrikasında ustabaşı Sakallı Arif tarafından...

Önündeki gazetede "günlük ölü sayısı yirmi iki" yazıyor. Kahvenin, yüksekçe bir yere konmuş televizyonunda haberler... Iğdır'da sağ sol çatışmasında iki kişi... Arkasından bir ses, "Ne diyorsun bu olanlara?" diyor; geçip oturuyor karşısına. Sakallı Arif ustayla böyle tanışıyorlar.

"Mühendismişsin, diye duydum."

Fazıl gülüyor, "Değilim ama öyle diyorlar."

"Eh, gene de okumuş birisin, alaylı değilsin bizim gibi. Şu olanları daha iyi bilirsin."

"Olanlara akıl erdiremiyorum, usta. Bilip bilmediğimi bilmiyorum." Gazeteyi işaret ediyor, "Dertleri ne, bilmiyorum."

Sakallı, "Dünyadan bu kadar habersiz olabilir mi?" gibisinden bakıyor yüzüne.

"Bir akşam eve gel" diyor arkadaşça. "Ben sana anlatayım, tamam mı?"

Bir akşam değil, birçok akşam gitti Sakallı'nın evine. Oturup konuştular. Bazı akşamlar başkaları da katıldı onlara. Bazılarını birahaneden, kahvehaneden tanıyordu. Hiç gülmeyen, asık suratlı, durmadan sigara içen, sert, kararlı adamlar. Muhaliftiler. Muhalifliklerini, muhaliflikten öteydi; ezildiklerini, sömürüldüklerini, hak ettiklerine ulaşmalarının engellendiğini düşünüyorlardı, dahası, emindiler. Güzel günlere giden yolun, iktidarı devirmekten geçtiğine inanmışlardı. Bunda hepsi hemfikirdi, anlaşamadıkları, tartıştıkları konu, bu işi nasıl yapacakları konusuydu. İki ay sonra, Sakallı kahvede, "Yarın gel, toplantımız var" dedi.

O geceyi yıllar sonra bile hiç unutmadı Dede. Hayatının dönüm noktası olarak hatırladı. Küçük odada yanan sobanın yaydığı aşırı sıcaktan, sigara dumanı ve havasızlıktan bunaldığını hatırladı.

Sakallı, "Bir şeyler yapmamız lazım" demişti. Herkes onaylamıştı. "Böyle oturup konuşmakla bu iş yürümez" demişti, herkes hak vermişti. Fazıl'ın tanımadığı ve o gece ilk kez gördüğü bir kişi, konuşmaları köşede oturduğu yerden dikkatle, kalın kaşlarının altından kısık gözleriyle izliyor, konuşmalara hiç katılmıyordu. Bir süre sonra, Sakallı, "Mustafa kardeşim bize yardım için burada" diye başladı söze ve sonra adama dönerek, "Buyur, söz sende..." dedi. Adam fazla ko-

nuşmadı, "Arif usta doğru söylüyor" dedi, "oturup konuşmakla amaca ulaşılmaz, artık eylem zamanı!" Odadaki kişileri tek tek süzüyordu. "Bu işin tehlikeleri olduğunu unutmayın. Katılmak istemeyen varsa yolu açık olsun."

Fazıl, adamın nasıl örgütleneceklerini, yapılacak eylemleri anlattığını hatırlıyor, bir de herkes kalkıp giderken, ona, "Sen biraz kal!" dediğini.

Üçü oturup konuştular, daha doğrusu Arif ve Mustafa konuştu, Fazıl dinledi. Gün ağarırken hâlâ konuşuyorlardı. "Sana güveniyorum" demişti Sakallı, "Umarım yanılmıyorum. Güvenimi boşa çıkarma!" Mustafa da başıyla onaylamıştı.

O geceden sonra, Dede, Sakallı'nın sağ kolu oldu. "Ötekiler iyi ama cahil insanlar" diyordu, "sen, belki henüz deneyimsizsin ama öğrenirsin. Eylemin içinde pişersin." Eylem dediği, o 10-12 kişilik grubun, yevmiyelerinden ayırdıkları "örgüt aidatı" ile kafadar bir matbaacıda bastırılan afişleri, geceleri işçi mahallelerinde, sıvasız, briket duvarlara yapıştırmak, kapı altlarından bildiriler atmaktı. Afişlerde, acemi bir elle çizilmiş, yumruğu havada, keskin çeneli, bıyıklı adamların alışılmış sloganları bağıran resimleri bulunurdu.

Birkaç ay sonra grupta ikilik baş göstermişti. Sakallı ve Dede'nin içinde olduğu grup, afiş asma, bildiri dağıtma yoluyla halkı bilinçlendirmeyi savunurken, diğerleri bu eylemleri çocuksu buluyor ve halkı bilinçlendireceğiz diye yıllarca beklenemeyeceğini, kesin sonuca silahlı eylemler yoluyla ulaşılacağını savunuyorlardı. Tartışmalardan bir sonuç çıkmadı ama tenha bir mahalledeki küçük bir banka şubesi, basılıp soyulunca ve grubun bildirileri de banka çalışanlarının ve müşterilerinin suratına fırlatılınca ipler koptu. Sakallı onları örgüte ve amaçlarına ihanetle suçlayıp ilişkileri kalmadığını, "cehennem olup gitmelerini" söyledi. Onlar da asıl hainlerin onlar olduğunu, çocuksu eylemleriyle devrimcilik oynamaya devam etmelerini söyleyip gülerek gittiler.

Daha sonraki günlerde, Sakallı ve çevresinde kalan 5-6 kişi, eylemleri bir süre durdurup beklemeye karar vererek dağıldılar. Dede,

o günden sonra umutları iyice kırılmış, karamsarlık içinde fabrikaya gidip geliyor, kendi âleminde yaşamaya çalışıyordu. Aldığı teknik eğitim, işinde öne çıkmasına yaramış, birkaç ay sonra teknik müdür yardımcısı olmuştu. Eski eylem arkadaşlarından kimse kalmamıştı çevresinde. Sakallı'yı da görmüyordu artık. Yeni arkadaşlar edindi. Zaman zaman, fırsat buldukça yukarıya, Beyoğlu'na çıkıp geziyor; bazen "Eski İstanbul'u" görmek hevesiyle Kapalıçarşı'ya gidiyor, camileri dolaşıyordu. Dindar biri olmamasına rağmen cami avlularının sükûnetinde, sanki çocukluğunun Lazkiye'sinde geçirdiği o, çok eskide kalmış güzel günleri yaşıyordu.

Bir yıl böyle geçmişti. Artık, kaderine razı olmuş, yürüyen hayatın ellerine kendini bırakmış yaşayıp gidiyordu.

Sonra o durgun, monoton hayatına Nesrin girdi. Fabrika muhasebesinde çalışan Nesrin. Artık dünya güzeldi... Ve Fazıl'ın hayatının en mutlu yılı başladı. Yalnızca on iki ay sürdü... Üç yüz altmış beş kısacık gün! Nesrin'in ailesinin, Hasköy'ün tepelerinden, Haliç'e, Haliç sırtlarına yığılmış eski şehre bakan küçük evine gidiyor; yazsa emekli öğretmen babasıyla akşamları bahçede iki tek atıyor, günden güne artan sokak olayları nedeniyle çok geç olmadan evine dönüyordu. Aile onu kabullenmiş gibiydi. Bir yaz ikindisinde, işten çıktıklarında, Nesrin, "Hadi, senin evine gidelim" dedi. Şaşırmıştı. Motordan inince, konuşmadan eve kadar yürüdüler. O gün ilk kez sevişeceklerini bilemezdi. Günün sıcağını süpürüp götüren serin akşam meltemi beyaz tül perdeleri uçuruyorken, yan yana uzanmış yatıyorlardı. Nesrin, "Ben ittirmesem, sen dünyada cesaret edemezdin" dedi; gülüyordu, mutluluğunu onun da paylaşmasını, onun da gülmesini istiyordu. Fazıl'ın içinde, nedenini bilemediği tarifsiz bir sıkıntı vardı. Kız, "Hadi, gül!" diyordu, "Artık evli sayılırız."

Birkaç kez babasına mektup yazmış, Nesrin'den bahsetmişti. Gelen cevapta, babası sevindiğini, artık kendine bir aile kurmasının iyi olacağını söylüyordu; "Kız kardeşin evlenip gitti, bu evden kurtuldu. Yeğenin Ömer şimdi bir yaşında" diyordu. Zekiye annenin, artık iyiden iyiye âlemle ilişkisini kestiğini, geceleri bile yatağına gitmeyip bütün zamanını oturduğu koltukta geçirdiğini yazıyordu.

Konuşmuyor, insanların yüzüne bakmıyor, yalnız sabun ve kâğıt peçete istediğinde başını sallayıp işaret ediyordu. Mektuplarından anladığı kadarıyla babası da artık umudunu yitirmiş, ne yapacağını şaşırmış bir haldeydi. Bir kez de telefonla konuştular. "İstersen geleyim, yardımım dokunacaksa?" dedi, babasının yorgun sesini duyunca. "Sen işinden ayrılma, buranın tadı tuzu kalmadı. Ne sokağın ne de evin" dedi adam. "İş olacağına varır, üzülme!"

* * *

"İş olacağına varır!" Varmıştı da. Karanlık bir kış sabahı, daha gün doğmadan geldiler. Zaten birkaç gündür, gece sokağa çıkma yasağı konulmuştu. Geldiler. Bir minibüs dolusu asker, sivil... Bağırış çağırış içinde kelepçelenip götürüldü.

Kaç gün geçtiğini bilmiyordu. Penceresiz bir hücredeydi; koridor tavanında sürekli yanan lambaların ışığından, gece mi gündüz mü olduğunu anlayamıyordu. Hep aynı ışık... Verdikleri yemeğin öğünlerinden yaklaşık bir hafta geçtiğini hesaplamıştı. Sonunda sorgulamaya alındı. Her şeyi biliyorlardı. Bilmedikleri ya da bilmezden geldikleri, onun banka soygununa katılmadığıydı. Görgü tanıkları onu teşhis etmişlerdi. Öyle söylüyorlardı. Bazı fotoğraflar gösterdiler. Başlarına kar maskeleri geçirmiş birilerinin fotoğraflarıydı. Nerede çekildiği, ne zaman çekildiği, maskelilerin kim olduğu belli değildi. İtiraz etti. "Başımda maske varken, görgü tanıkları beni nasıl teşhis etmiş?" diye sordu. "Bu maskelinin ben olduğum ne malum?" dedi; yalnız afiş yapıştırdığını, bildiri dağıttığını ama banka işinde olmadığını söyledi. Güldüler, "Bu kargaşada, söylediklerine kim inanır" dediler, yine güldüler. Kargaşa dedikleri, bir ay önce ilan olunan sıkıyönetimdi.

O gün sorgu bitti, hücresine götürüldü. Aradan ne kadar zaman geçti bilmiyor, öğünlerin sırası da herhalde şaşmıştı, günleri artık hesaplayamıyordu. İkinci sorgulamada, sorgulayıcılar daha nazikti. "Çay sever misin?" diye sordular, cevabını beklemeden emayesi dökülmüş bir teneke kupayla şekerli bir çay verdiler. Dostça konuşu-

yorlardı. Parmaklıklı pencereden, yağan karanlık yağmura bakıyor. Sağında, göz kamaştıran, parlak beyaz ışığın arkasından gelen boğuk sesi duymaya çalışıyor. "Banka soygununa karışmanın cezası nedir? Biliyor musun?" diyor ses. Cevap vermiyor, bilmiyor çünkü. On yıl, diyor aynı ses. Yüz yirmi ay, şu kadar gün. Bir ömür. O susuyor, kapana kısıldığının farkında. Çok şeyin kırılıp, kopup gittiğini düşünüyor. Nesrin'in, puslu Haliç sabahlarının, yaz ikindilerindeki yorgun sevişmelerin, serin, ıssız cami avlularının... Hepsinin bittiğini düşünüyor.

Üçüncü sorgulama. Yine, o yüzünü görmediği tanıdık ses. Hep ışığın arkasında, dışarıda da yine o pis yağmur. "Bazı isimlere ihtiyacımız var" diyor sorgucu. "Kaç kişiydiniz? Elebaşı kimdi? Liste elimizde; ama bir de senden duymak istiyoruz, anlıyor musun? Emin olmak istiyoruz, yanlışlık yapmamalıyız."

Yanlışlığı zaten yapıyorsunuz, diyemiyor. Susuyor.

"On yıl, ne demek, hiç düşündün mü?"

Susuyor.

"Peki, zaten bildiğimiz isimleri onaylamanın bedeli ne, biliyor musun?"

Yaz ikindileri, Nesrin. Serin gölgeli cami avluları... On yıl. Bitmez... Susuyor.

"Beş yıl" diyor, ses. "Upuzun beş yıl. İsimlere bak, tanıdıklarını işaretle, beş yılla kurtul! Ne dersin?"

İçinde bir şeyler, onarılmamacasına kırılıyor. Hayatının dönüm noktası olduğunu anlıyor. Posbıyıklı işçileri düşünüyor, Sakallı Arif ustayı düşünüyor, "Hepinizin canı cehenneme!" demek istiyor.

"Kimseyi tanımıyorum" diye kestirip atıyor.

Sıkıyönetim mahkemesinde, "Gizli örgüte üye olmaktan" on yıla hüküm giyiyor. Fabrika muhasebesinde çalışan Nesrin, hayatına girdiği gibi çıkıp gidiyor. Onu, bir daha ne tutuklandıktan sonra ne de cezaevinde yatarken görüyor.

* * *

Otobüs, parlak ışıklarla aydınlanmış, hoparlörlerden şarkıların yayıldığı, anonsların birbirine karıştığı bir benzin istasyonunda duruyor. Yarı uykulu yarı uyanık gözlerle bakınıyor pencereden. Geriniyor, tutulan boynunu ovuşturuyor. Yanında oturan gençten adama bakıyor. Adam uyumaya devam ediyor. Onu uyandırmadan kalkıp usulca süzülüyor koltuğun arasından. Adam uyanıp hızla toparlanırken homurdanıyor. İniyor otobüsten, yıldızlarla dolu gökyüzüne bakıyor. "Kayboldum" diye düşünüyor, "Tek başınayım... Yapayalnızım. Hepsinden uzağım." İçinde bir şeylerden kurtulmuş olmanın ferahlığı var. Bağırmak istiyor.

Sabah Antakya Otobüs Garajı'nda indiğinde, babasıyla otuz yıl önce bırakıp gittiği şehre hayretle baktı. Galiba hayatının otuz yedi yılının geçip gittiğinin henüz farkında değildi. Umulmadık, beklenmedik olaylarla delik deşik edilmiş; kimi parlak, renkli, güneş gibi ışıltılı yamalarla; kimi isleri tüten kara bezlerle onarılmış yılların geçip gittiğinin farkında değildi. Sonraki hayatının, geçmiş otuz yedi yılını aratacağını elbette bilemezdi.

Doğruca çarşıya inip o babadan kalma dükkânı buldu. Halil adlı biri dükkânda manifaturacılık yapıyordu. Dede'yi saygıyla karşıladı. Kiracı bir yıl önce ölmüştü.

"Lazkiye'deki kız kardeşinizin izniyle, kira ödemeden, dükkâna bekçilik yapıyorum, beyim!" dedi adam, "Bana İstanbul'da olduğunuzu söylemişti."

"Sağ ol, Halil Efendi, bundan böyle beraber çalışırız. Sen bana öğretirsin. Geçinir gideriz. İstanbul bize yaramadı."

Kız kardeşi, gereğinde araması için Halil Efendi'ye bir telefon numarası vermişti. Birkaç gün sonra aradı. Telefonun öbür ucunda kardeşi sevinçten ağlıyordu. "Buraya gel! dedi. "Çok zaman oldu, kimim kimsem kalmadı senden başka. Gel... Yeğenini gör. Yedi yaşına girdi... Dayısını merak ediyor."

"Gelirim" dedi. Kardeşinin sesini duymak, bir yeğeninin olduğunu, onun kendisini merak ettiğini, görmek istediğini bilmek; hapis-

ten çıktığından beri yaşadığı sıkıntıları, Faruk'u, Faruk'un arkadaşı o pis herifi unutturmuştu.

"Gelirim ama pasaportum yok. Kaçak geçmek de şu sıralar pek mümkün değil."

Halil onu dikkatle dinliyordu. Daha sonra, telefonu kapatınca, gülerek,

"İlahi beyim" dedi, "pasaportum yok diye boş yere hayıflanıyorsun. Burada bunca kişi, onların akrabaları, çoluğu çocuğu Allahın günü pasaportla mı gidip geliyor sanırsın?"

Fazıl sakince dinliyordu.

Halil, "Eğer polisçe aranmıyorsan kolay" dedi, "Otobüs şoförüne vereceğimiz birkaç liraya bakar!.."

Lazkiye pek değişmemişti. Limana yakın o eski ev, yıllarını geçirdiği, o bildiği evdi hâlâ... Zekiye anne, bir gün başını alıp gitmeyi düşlediği yere, koltuğunda oturup seyrettiği denizin ötesindeki o bilinmeyen yere gidemeden göçmüştü dünyadan. Kardeşiyle enişte-si, "Gitme, kalı" dediler. Kararsızdı, ona hapislikten, pespaye bir hayattan başka bir şey vermeyen memlekete dönüp de ne yapacaktı? Ama, "Hele biraz zaman geçsin, bakarız" dedi. Çocukluğunun, gençliğinin geçtiği rıhtımlarda, sokaklarda gezindi. Fuat'ı aradı, buluştular. O da "Gel, beraber çalışalım" dedi. Büyük tüccar olmuştu. Aziz'i sordu. Fuat güldü, "O kendi yolunu seçti" dedi, "Şimdi çölün uzak bir köyünde felsefe yapıyor."

Lazkiye'de iki hafta kaldı. Kardeşi, babalarının ölümüyle kalan mirastan onun hissesine düşeni ayırıp saklamıştı. Antakya'da açtıracağı bir hesaba yollamayı düşünüyordu; ama o ne olur ne olmaz, ben alıp gideyim, dedi. Faruk'un eli her yere uzanan, her şeyi bilen arkadaşının ne yapacağı belli olmazdı. Fuat da "Hadi, hayırlı olsun!" dedi, "Sana buradan halı, kilim yollarım. Bak bakalım, yapabilecek misin? Hiç ticaret yapmadın, umarım işin yolunda gider. Unutma, burası senin evin..."

Çöküşe Doğru

Dede'nin hayatının sonraki beş yılı, sönük, hepsi birbirine benzer günlerin, geçmek bilmeyen saatlerin, uzayan uykusuz gecelerin birbirine karıştığı, üzerine yığıldığı bir uzun zamandı. Çarşı komşularından dostlar edindi. Dükkânında geçirdiği günün ardından, akşamları onlarla ya meyhanelerde, ya şehrin kenar mahallelerinde ya da Harbiye'de, tanımadığı kadınların yataklarında biten âlemlerde yaşamaya başladı. İsteyerek, hevesle katıldığı söylenemezdi. "Hadi, kalk gidelim" diyorlardı, ikiletmeden gidiyordu. Sanki âdet yerini bulsun diye yapıyordu. Âdet, yiyip içmek, kadınlarla olmaktı. O kadar... Zaman zaman Haliç kıyısının ıslak, soğuk sabahları; Sakallı Arif ustanın evinin duman dolu odalarında geçen geceler

ve Nesrin aklına takılmıyor değildi. Cezaevi günlerini nedense hemen hiç hatırlamadı.

Zaman geçti. Para kazanmaya başladı. Kaldığı küçük evden, Zenginler Mahallesi'nde satın aldığı, avlulu büyük konağa taşındı. Halil'le karısı Zehra da konağın bir köşesine yerleştiler. Bir süre, yeni konağının hevesiyle gece âlemlerini bıraktı. Arada sırada arkadaşlarını konağa davet edip avluya hazırlanan masada ağırlıyordu. Zehra'nın usta elleriyle donattığı sofrada yiyip içiyor, uzayıp giden içi boş sohbetlere dalıyorlardı.

Dede'nin bu anlamsız, duygusuz, tatsız tuzsuz hayatı; kendini zaman zaman yaşayan bir ölü gibi hissettiği o hayat, bir kış sabahı Fuat'ın üzüntülü bir sesle verdiği habere kadar sürdü. Kardeşi ve kocası, bir trafik kazasında ölmüşlerdi.

* * *

Ömer'i alıp Antakya'ya döndükten sonra Dede'nin hayatında yeni bir dönem başladı. Artık geleceğe daha umutla bakıyordu. Ömer'in büyüdüğünü, eğitimini tamamlayıp evlendiğini, çocukları olduğunu hayal ediyor; hayal ettiklerinin gerçekleşmesi için en az yirmi yıl olduğunu hesaplıyor sonra kendi kendine gülümseyip, "Ömrümüz yeterse!" diyordu.

Çocuğu, Tarsus'ta bir okula yazdırdı. Sık sık gidip görüyor, tatillerde alıp eve getiriyordu. Meyhanelerde geçirilen geceler, Harbiye âlemleri çoktan bitmişti. Şimdi hayatının merkezinde Ömer vardı. Gelecek, Ömer'di. Uyuyamadığı geceler, karanlıkta hareketsiz yatarken, onun için neler yapması, nasıl bir eğitim ve nasıl bir gelecek hazırlaması gerektiğini düşünüyordu. İçinde kendinin de olduğu mutlu bir hayat düşlüyordu.

On dört yaşı, konağın avlusunda eşin dostun katıldığı, hediyelerin getirildiği bir doğum günü partisiyle kutladığında, Ömer Antakya'ya geleli iki yıl geçmişti. Her ikisi için de mutlu geçen iki yıl... Dede artık akşamları mağazadan çıkıp eve dönmekten sıkılmıyordu. Yemekten sonra kitap okuyor, televizyon seyrediyor, Halil'le,

Zehra'yla sohbet ediyordu. Geride kalan yaşanmamış geçmişin unutulmaya başlandığı bu huzurlu günlerin bu kadar çabuk biteceği aklından bile geçmemişti. O serin sonbahar gecesinde, avluda Halil'le şuradan buradan konuşuyorlardı. Ömer okuluna gideli bir hafta olmuştu. Geçirilen güzel bir yazın arkasından, evdeki yokluğu hissediliyordu.

"Hafta sonu gider görürüz, beyim" diyordu Halil, "Zaten bazı eşyaları var, gidecek..."

Avlunun koca kapısında ürkek bir tıkırtı duydular. İkisi de birbirine baktı; "Kim ola ki bu saatte?" dedi Halil Efendi.

Kapı tekrar vuruldu, bu kez daha kuvvetle... Dede, "Bak bakalım, kimmiş?" dedi. Halil'in açtığı kapıdan birinin, "Fazıl'ın evi burası mı?" dediğini duydu. Ayağa kalkıp kapıya doğru yürürken tanıdık bir ses bu diye düşünüyordu. Kapının önünde, kasketi gözlerine kadar inmiş, omuzları çökmüş bir gölge belirdi. "Merhaba Fazıl" dedi çekinerek; kasketini çıkarıp eline aldı. Bir süre bakıştılar, adam gülümsüyordu, tekrar "Merhaba" dedi yumuşak bir sesle. "Çok oldu görüşmeyeli, yaşlanmışsın!" Yıllar öncesinden biri... Fabrika günlerinden, uzun cezaevi geçelerinden gelen bir dost... Fazıl biraz şaşkın ama sevgiyle sarıldı adama.

"Gel, ustam, hoş geldin! Buyur gir!"

Halil kapıyı kapatırken Fazıl, Sakallının koluna girmiş; masanın çevresindeki hasır koltuklardan birine oturtuyordu, kendi de yanına ilişti. "Hoş geldin" dedi tekrar, "Uzun zaman oldu. Çıktıktan sonra birbirimizi kaybettik."

Sakallı geçip oturdu.

"Yedi yıl oldu. Senin arkandan çıktım. İki hafta sonra... Evrakım bulunamadı. İki hafta nedir ki? Bekledik."

Dede susuyordu; sonra niçin söylediğini kendisi de bilmeden, dalgın bir halde, "Yedi yıl... Uzun zaman" diye sayıklar gibi konuştu.

"Evet, uzun" dedi Sakallı Arif usta. Dede silkindi bir an Halil'e seslendi: "Halil Efendi bize birer kahve..."

"Onca zaman ne yaptın? Hapisten çıkınca yani?"

"Orada burada dolandım, iş aradım. Yoktu, bulamadım... Mimlendik biliyorsun."

Halil Efendi kahveleri getirdi, konuşmadan sessizce birbirlerine bakarak içtiler. Dede, "Beni nasıl buldun?" diye soracakken, uykusuz hapishane gecelerinde koğuşta, babasından, Antakya'daki dükkândan bahsettiğini hatırladı. Arif usta iyice yaşlanmıştı. Hapiste geçirdiği yıllar, işsiz dolandığı yedi yıl iyice üzerine çökmüştü. Dede'nin aklından geçeni bilmiş gibi, "Çarşıda sordum, evi tarif ettiler" dedi.

"Kızmazsan, nasıl geçindin onca zaman?"

"Eski arkadaşları aradım, günübirlik işler yaptım. Bazılarının durumu hiç fena değil; halleri vakitleri yerinde. Geçmiş günleri konuştuk. Gençlik hatasıymış. Öyle dediler. Enayilikmiş. Boku bokuna harcanmış zamanlarmış... Öyle işte..."

Susup düşünüyor. "Zor günlerdi" diyor yavaşça.

"Şimdi ne yapmak niyetindesin?"

Sakallı cevap vermiyor.

"Bak, evim büyük. En azından birkaç gün kal. Düşünürsün, sonra karar verirsin. İşlerim iyi, kal, beraber çalışalım."

Sakallı, boşalmış fincanı yavaşça masaya bırakıyor.

"Başım belada, Fazıl!"

"Belada mı? Hayırdır, nasıl bir bela bu?"

"Zor günlerdi" diyor tekrar, sesi bezgin. Sanki Dede'nin sorusunu duymamış da kendi kendine konuşuyormuş gibi devam ediyor mırıldanmaya; gözleri bir noktada sabitlenmiş... "Hapislikte geçirdiğimden daha zorı Aile yok, iş yok, kimse elini uzatmıyor. Pis han odalarında kalıyorsun, üç kuruş için ona buna yalvarıyorsun. Gururun, haysiyetin yok olmuş, kendinden utanıyorsun. Arada bir üç beş günlük işler, sonra yine aynı minval..."

O günleri tekrar yaşıyormuş gibi yüzü acıyla buruşuyor, arada bir, o koca adam elinin tersiyle gözlerini siliyor. Dede daha fazla dayanamıyor, o da ağladı ağlayacak. Arif usta konuştukça içindeki o tarifsiz acı, o karanlık çukur daha da büyüyor. Birden onu dinlemediğini fark ediyor.

"Boş ver, Arif usta, geçip gitmiş" diyor. "Geleceğe bak..."

Arif usta, "Ne diyorsun sen?" der gibi bakıyor yüzüne, "Başım belada, dedim. Polis peşimde. Hangi gelecek Fazıl?"

"N'oldu? Ne yaptın da polis peşine düştü?"

"Soygun. Soyguna teşebbüs." Duruyor. Dede'nin gözlerinin içine bakmak istiyor ama bakamıyor. "Cinayet..."

Fazıl dehşet içinde "Soygun mu? Ne soygunu, ne cinayeti, ne diyorsun sen Arif usta? Delirdin mi?" diye yerinden kalkıp arkadaşının yüzüne doğru eğiliyor. Onları uzaktan bir köşede izleyen Halil Efendi, "Şimdi adamın yakasına yapışacak" diye geçiriyor içinden. Merakı daha da artıyor. Arif ustanın sesini duyuyor öteden ama ne dediğini pek de anlayamıyor.

"Sefillik, parasızlık bunaltınca insan ne yaptığını bilmiyor. Kahvede iki kişiyle tanıştım. Uzatmayayım, bir fabrikaya işçi maaşlarını taşıyan aracın yolunu kesip soyacaktık. Beceremedik. Şoförle bizimkilerden biri orada öldü. Çatışmada yani. On gün önceydi. Gazeteler yazdı, görmemişsin demek ki! Ben sıvıştım ama diğerini yakalamışlar. Kesin konuşmuştur. Konuştururlar."

Susuyor, yüzünde Fazıl'ın anlayamadığı bir gülümseme, acı bir gülümseme... "En çok neye kahroluyorum, biliyor musun?"

Fazıl donup kalmış. Aklı almıyor Arif'in anlattıklarını.

"En çok, yıllar yılı işçi hakları diye uğraş, sonra adamların paralarını yürütmeye soyun... İnan ki beni asıl kahreden bu."

Fazıl suskunluğunu bozuyor.

"Bırak bunları" diyor düşünceli, "Şimdi ne yapacaksın?"

"Geçebilirsem, Suriye'ye giderim. Halep'te uzak akrabalarım var. Tekrar cezaevine giremem, bu yaşımda. Oradan ölüm çıkar."

"Yahu bırak! Geçebilirsem diyorsun. Pasaportun var mı?"

"Var, var olmasına da, bir şekilde sınır kapılarına bildirmişlerdir."

"Doğru, haklısın, başka yol bulmalıyız."

Avlunun, onlardan uzak bir köşesinde durup bekleyen Halil Efendi'ye sesleniyor:

"Gel hele!"

Halil yaklaşıyor. "Otur biraz... Bak bu arkadaş Suriye'ye geçecek. Kaçak... Mümkün mü? Var mı bir yolu? Bildiğin biri?"

"Kulağıma bazı şeyler çalınıyor ama bilmiyorum. Sabaha bir soruştururum."

Sakallı Arif usta üç gün evde kaldı. Yorgundu, düşünceliydi, yılgındı... Durup durup, "Başına dert oldum" diyordu. Halil Efendi, iki gün sonra, sınır kapısında gece görevlisi birinin ayarlanabileceğini söyledi. Adamın fiyatı oldukça yüksekti, o nedenle Halil Efendi, Fazıl'a sormadan işi bağlamamıştı. "Hemen ayarla" dedi Fazıl, "İstediğini öde..."

Arif usta itiraz etti. "Olmaz Fazıl, ben o parayı sana ödeyemem. Vazgeç. Başka yol bulurum."

"Bak, Arif usta, biz dosttuk, kardeştik. Bana dünyaya bakmasını sen öğrettin. Şansım varmış, para kazandım. Bunu benden esirgeme. Kırılırım."

Sınır kapısındaki memur ayarlandı. Gece on ikiyle sabah sekiz arası görevdeydi. Sabaha karşı gelsin, demişti. Arif'in polis tarafından arandığını duyunca da fiyatı yükseltmişti.

Fazıl, Arif ustayı kendi arabasıyla götürdü. Sabaha yakın bir saatte gittiler. Kapıya yakın bir yerde bıraktı eski dostunu. "Geçince haber ver" dedi, "Neye ihtiyacın olursa ara. Hadi yolun açık olsun!"

Arif uzaklaştı. Sabahın gri aydınlığında, kapıya giden yolda tek başına, ayaklarını sürüyerek yürüyen, omuzları çökmüş gölge karanlıkta kayboldu. Sonra kapının ışıklarında belirdi yeniden. Fazıl arabanın ışıklarını söndürmüş bekliyordu. Bir saate yakın bekledi. Kapıda bir hareket olmadı. "Geçmiştir hayırlısıyla" diyerek motoru çalıştırıp sessizce geldiği yöne döndü gitti.

* * *

Bir hafta geçmişti, Arif ustadan bir haber çıkmamıştı. Dede rahat değildi, içinde kötü bir şey bekleyenlerin sıkıntısı vardı. Hafta sonu gidip Ömer'i görmüştü. Gün boyunca gezmişler, kebapçıda yemek yemişler, güz yapraklarının örttüğü avlularda oturup limonata içmişlerdi. Dede ona baktıkça Ömer'in mutluluğunu, sevgisini gözlerindeki ışıltıdan anlıyordu. Kendisi de mutluydu. Şu içindeki, bilinmez bir hastalık gibi sızlayan sıkıntı olmasa...

Kara haberciler, bir akşam vakti, hava kararırken geldiler. Avlunun önünde çarpılan araba kapılarının sesleri duyuldu. Sonra kapının çıngırağı çalındı. Halil gidip kapıyı araladı. "Fazıl Bey'i arıyorduk" diyen bir ses. Kalın bir ses.

"Kim diyeyim?"

"Polis, de!"

Halil dönüp arkasında, avlunun kenarındaki koltukta oturan Dede'ye bakıyor. O başıyla, "Gelsinler" diye işaret ediyor. Giriyorlar. İki kişiler. İkisi de siyah elbiseler giymiş, yakası açık gömlekleri de siyah.

"Buyurun" diyor Fazıl, "Ne istemiştiniz?"

Adam cebinden bir kimlik çıkarıp uzatıyor. "Bir soruşturma için bizimle geliyorsunuz" diyor. Sonra kibarca, "Bir itirazınız yoksa..." diye ekliyor.

"Ne hakkında bu soruşturma?"

Adam alışılmış cevabı veriyor. "Bilmiyoruz. Bize sizi getirmemiz söylendi."

Fazıl kalkıyor, Halil'in uzattığı ceketini alıyor. "Buyurun gidelim" diyor kuru bir sesle. Kapıdan çıkarken Halil'e dönüyor,

"Avukat Adil Bey'i ara!" diyor.

"Kimseyi aramayın" diyor adamlardan biri. Buyurgan bir ses... "Oradan ararsınız."

"Orası neresi?"

Adam, "Merkez" diyor kısaca. Çıkıyorlar. Kapıda siyah bir araba bekliyor. Motoru sessizce çalışıyor. Fazıl arkaya geçiyor, hiç konuşmayan da yanına oturuyor. Araba hareket ediyor, şehrin şimdiden tenhalaşmış sokaklarından geçiyorlar. Fazıl dışarıyı seyrediyor.

"Nereye gidiyoruz? Müdürlük o tarafta değil" diyor. Cevap vermiyorlar. Irmağın öte yakasına geçiyorlar. Büyük ağaçların arasında kaybolmuş, üç katlı bir binanın önünde duruyorlar. Bazı pencereler aydınlık. Ortalıkta ürkütücü bir sessizlik var. Şoförün yanındaki inip kapıyı açıyor. Bir şey söylemeden Fazıl'ın inmesini bekliyor. İniyor. Eski tarz, güzel bir bina. Adamların biri önde, diğeri Fazıl'ın koluna girmiş. Üç basamak çıkıyorlar; önde giden, kapıyı açıp kenara çekiliyor. Giriyorlar. Geniş bir merdivenden üst kata çıkıyorlar. Büyük

bir sofanın iki yanında ikişerden dört kapı... Sofanın ucu karanlığa bakıyor. Önde yürüyen soldaki kapılardan birine vurup bekliyor.

"Gir!"

Büyük, yüksek tavanından on iki kollu bir avize sarkan bir odaya giriyorlar. Yerde geniş bir halı... Bir çalışma masasının arkasında, saçları kırlaşmış biri oturuyor. Ceketi koltuğun arkasına asılı... Açık mavi gömleğinin kollarını kıvırmış, kravatını gevşetmiş. Onlar içeri girince, okuduğu dosyadan başını kaldırıyor, çerçevesiz gözlüğünü çıkarıp dikkatle masaya koyuyor. "Fazıl bey" diyor onu getiren adam.

"Tamam, çıkabilirsin!" Eliyle masanın önündeki koltuklardan birini işaret ediyor, "Buyurun, oturun." Fazıl oturuyor, tedirgin.

"Bir çay içer miydiniz ya da kahve?"

"Hayır, teşekkür ederim! Adamlarınız geldiğinde içiyordum."

"Evet... Çarşıda mağazası olan, halı ticareti yapan Fazıl beysiniz, değil mi?"

"Evet."

"Sizi neden getirdiğimizi bilmiyorsunuz?"

"Hiçbir fikrim yok."

Adam gözlüğünü takıp dosyaya göz atıyor.

"Peki, ben açıklayayım öyleyse."

"Evet, lütfen!"

Adam dosyadan bir fotoğrafı alıp Fazıl'a uzatıyor.

"Bu adamı tanıyor musunuz?"

Renkli basılmış bir fotoğraf, kartpostal boyutunda. Fazıl bakıyor. Bir adam iskemlede oturmuş. Elleri arkasında. Herhalde kelepçeli. Bir el saçlarından kavrayıp, başını kaldırmış, kameraya baksın diye. Bir gözü şişmiş, kapalı. Ağzının kenarında silinirken gözden kaçmış bir kan lekesi. Gömleğinde de kararmış kırmızılıklar... Fazıl'ın midesi bulanıyor. Resmi masaya bırakıyor. "Çıkaramadım" diyor zorlukla.

"Çıkaramadınız, demek! Adı Arif, lakabı 'Sakallı'... Bir zamanlar İstanbul'da kaynakçı ustası..."

Fazıl susuyor. "Lanet olsun, başaramadı, başaramadık" diye düşünüyor. Adam gözlerini dikmiş bakıyor.

"Tanıdınız mı?"

Fazıl sanki duymuyor... Arif ustanın çökmüş görüntüsü, gözlerinin önünden gitmiyor. Adam, "O sizi tanıyor" diyor, sabırla; gözlerini karşısındaki adamdan ayırmadan. "Hem de iyi tanıyor!"

"Olabilir..."

Adam bir şey söylemeden, dosyayı karıştırıyor. "Evet! İşte burada... Okuyorum: Arif Özden, lakabı Sakallı. Kaynakçı. Gizli örgüt kurmak, üye olmak vs vs suçlamasıyla mahkûm olup, 1979-1984 arası cezaevinde yatmıştır." Gözlüğünün üstünden Fazıl'a bakıyor, "Bu birincisi... Şimdi ikincisi: Fazıl Sağırzade; Mensucat fabrikasında teknik müdür. Gizli örgüte girmek vs vs. 1979-1984 arası cezaevinde yatmıştır." Gözlüğünü çıkarıp masanın üzerine bırakıyor sakince.

"Altı yıl aynı cezaevinde... Aynı koğuşta da olduğunuza eminim. Ama unutmuş olabilirsiniz. Yedi yıl geçmiş. Dile kolay..." Duruyor, Fazıl'a bakıyor, "Ne derler? Hafıza-i beşer, nisyan ile maluldür. Öyle değil mi?"

"Bilemiyorum. Orada, çok mahkûm vardı."

"Peki, öyle olsun! Sonradan hiç rastlaştınız mı?"

"Hatırlamıyorum. Olsaydı hatırlardım."

Adam, "Niye yalan söylüyorsun?" gibisinden başını sağa sola oynatıyor. Gözlüğünü takıyor yeniden.

"O zaman okuyalım, bakalım..."

Dosyadan başka bir kâğıt çıkıyor. "Arif Özden, ifade tutanağı..." Fazıl'a bakıyor, tepkisini görmek için. Okumaya devam ediyor: "Filan tarihte, filan sınır kapısından kaçak olarak Suriye'ye geçerken yakalanan, İstanbul Emniyeti'nce silahlı soygun ve cinayetten aranan şahsın ifadesi aşağıdadır. Bu ifade ayrıca kasete de kayıtlıdır." Adam tekrar Fazıl'a bakıyor.

"Ben mi okuyayım yoksa kendiniz mi okumak isterdiniz?"

"Siz devam edin..."

"Evet, özetle şöyle konuşmuş: İstanbul'daki soygun girişiminden sonra, çeşitli vasıtalarla Antakya'ya geldim. Önceden İstanbul'dan ve cezaevinden tanıdığım Fazıl'ın evine gittim. Üç gün evinde kaldım. Suriye'ye geçmek istediğimi söyledim. Kendisi sınır kapısında görevli bir kişiye rüşvet vererek sınırı geçmem için yardım etti, sınır

kapısına kadar arabasıyla götürdü. Sonra yakalandım. İfadem budur. İmza: Arif Özden."

Adam ifadeyi içine yerleştirip dosyayı kapatıyor. "Evet, ne diyorsunuz?"

"Böyle bir ifade yazıp dosyaya koymak zor değil."

"İnanmıyorsunuz yani?"

"İnanmıyorum!"

Adam istifini bozmadan telefona uzanıyor...

"İçeri alın!"

Fazıl'a bakıyor. Karşısındaki adam yıkılmış, belli etmemeye çalışıyorsa da; her şeyin doğru olduğunun farkında. Her şeyin bittiğinin de...

Arif ustanın iki koluna iki kişi girmiş. Sakallı sanki zor yürüyormuş gibi. Sendeliyor, topallıyor. Başı öne eğik. Fotoğraftaki görüntüsünden daha iyi görünüyor. Masadaki adam bir ona, bir Fazıl'a bakıyor, "Evet, Sakallı usta, bak işte arkadaşın da burada. Merhaba demeyecek misin? Yaptığı onca iyilikten sonra?"

Arif usta kafasını kaldırıyor; Fazıl'la göz göze geliyorlar. "Affet, Fazıl" diyor zorlukla. "Konuştururlar demiştim!" Susuyor, sonra, "Genç olsaydım..." diyor bezgin, ezik... Fazıl ona bakıyor. "Ah, Arif, ah!" diyor içinden. Sonra toparlanıyor. Arkadaşına moral vermek için, "Boş ver" diyor, "Affedecek bir şey yok. Arkadaş değil miyiz?"

Adamın bir işaretiyle Arif'i sürüyerek çıkarıyorlar.

* * *

Uzun bir sessizlik... İkisi de konuşmuyorlar. Adam masasının üzerinde bir şeyleri düzeltiyor, mendiliyle telefonun üstünü siliyor, biraz itip yerini değiştiriyor, çekmeceleri açıp bir şeyler koyuyor. Sanki Fazıl orada değilmiş gibi... Çekmecenin birinden küçük bir viski şişesi çıkarıp iki ufak kadehe koyuyor; birini masanın üzerinden Fazıl'a kaydırıyor.

"İçelim" diyor ciddiyetle. "İkimizin de ihtiyacı olacak..."

İhtiyacı var, demiyor, ihtiyacı olacak, diyor... Gelecek için konuşuyor... Fazıl kadehe uzanıp bir yudumda içiyor. Öteki de... Kadehler tekrar doluyor.

"Evet, Fazıl Bey, oyunun birinci perdesi bitti. Arada içkimizi de içtik. Gelelim ikinci perdeye..." diyor.

İçki Fazıl'ı biraz gevşetmiş, "Gelelim bakalım!" diyor, dolu kadehi içerken.

Adam, oyunun ilk setini kazanmış oyuncu havalarında arkasına yaslanıyor, ellerini ensesinde kenetleyip geriniyor, "Sizi şu anda tutuklatabilirim" diyor.

"Suçum?"

Adam gülüyor, "İlahi Fazıl Bey" diyor. Kendi kendine konuşur gibi, hâlâ gülerek, "Suçum ne, dedi..." diyor. Sonra aniden ciddileşerek öne doğru eğilip masaya abanıyor...

"Suçunuz efendim, suçunuz soygun ve cinayet sanığına yataklık etmek; yani evinizde saklamak. Soygun ve cinayet sanığını, resmi görevliye rüşvet vererek, yasadışı yollardan yurtdışına kaçırmaya teşebbüs. Nokta."

Fazıl içinden adam haklı, diyor. Tam manasıyla boka battık...

"Susuyorsunuz, Fazıl Bey. Söyleyecek bir şeyiniz yok mu? Yok! O zaman ben ufak bir hatırlatma yapayım. Şu sizin suçlarınızın cezası ne kadar biliyor musunuz? Tahmin edin bakalım?" Başını "çok yazık" dercesine sallıyor, "Ben söyleyeyim, en iyi ihtimalle, bundan önce yattığınız kadar!"

"Bunları neden anlatıyorsunuz?"

"Doğru, bırakalım... Başka şeylerden bahsedelim biraz da. Mesela şu sizin yeğenden, ha, ne dersiniz?"

Fazıl'ın sesi, bakışları sert, sinirli, saldırgan... "Ne olmuş yeğenime?"

"Hiç! Ne olsun ki? Anasını babasını kaybetmiş çocuğu alıp gelmişsiniz. İnsani bir davranış... Şapka çıkarılır. Efendim. Sizden başka kimsesi yok. Siz olmasanız ne yapardı? Küçük bir çocuk..."

Önündeki dosyayı karıştırıyor. "Evet, işte burada! On dört yaşındaymış. Bayağı delikanlı olmuş... Dersleri iyi mi bari?"

Fazıl konuşmanın nereye gittiğinin farkında... Yedi yıl önce Samatya'daki evde, kapıyı çarpıp çıktığı günü düşünüyor.

Adam, "Bir şey soracağım" diyor. "Tutuklanıp cezaevine gittiğiniz takdirde..." Dosyaya şöyle bir göz atıyor yeniden: "O takdirde Ömer'e, yeğeninize sahip çıkacak, eğitimini filan üstlenecek, tatillerde onunla meşgul olacak biri var mı? Vardır umarım. Yoksa çocuk için felaket olur. Sizin hapse girmenizin şoku da ayrı! Haksız mıyım?"

Fazıl uzanıp şişeden viski koyuyor, bir dikişte içiyor.

"Ne istiyorsunuz?" diyor.

"Benim bir şey istediğim yok. Siz düşünün. Önünüzde iki yol var. Birini tercih edeceksiniz."

"Neymiş onlar?"

"Sakallı size neden geldi?" Sorusunun cevabını kendi veriyor: "Size geldi çünkü yardım edeceğinizi biliyordu. Onun gibi kanundan kaçanlar, Suriye'ye geçmek isteyenler olacaktır. Her zaman olur. Onlar da size gelecek diye düşünüyorum, gelecekler çünkü yardımseverliğinizi duyacaklar. Biz yayacağız bu haberi. 'Orada, Antakya'da adamımız var' denecek. 'Başınız sıkışırsa ona gidin.' Size gelecekler, aynı Sakallı gibi... Ve siz Fazıl Bey, gelenleri, bir zahmet bize bildireceksiniz. Hepsi bu ve bu birinci yol."

Fazıl sakince dinliyor, lafın buraya geleceğini çoktan anlamış. Adam biraz bekleyip devam ediyor. "İkinci yol belli, anlatmama gerek yok. Kendi özgür iradenizle birinci yolu tercih etmezseniz, ikinci yol kalıyor alternatif olarak; yani cezaevi ve Ömer'in... Ömer'di adı değil mi, işte o çocuğun şu lanet dünyada tek başına kalması. Sizsiz kalması vs vs."

"Kısaca, size muhbirlik yapmamı istiyorsunuz."

"Bence muhbir kelimesi hoş değil. Ajan demeniz daha uygun olur. Ayrıca..." Duruyor, gözlüğünü takıyor, dosyayı bir kez daha karıştırıyor.

"Evet, ayrıca 1968'de askerken yaptığınız hizmetten çok farklı değil. Yanlış mı düşünüyorum?"

"Her şey çok açık" diyor Fazıl, "Muhbir, pardon ajan olursam yardım ve yataklık suçlaması ortadan kalkacak, öyle mi? Doğru anlamış mıyım?"

"Kesinlikle doğru."

Fazıl koltuktan kalkıyor.

"Düşünmem gerek" diyor; "Üç gün sonra sizi ararım."

Adam da kalkıyor, masayı dolanıp geliyor, "Söz mü?" diyor. "Tamam, üç gün sonra telefonunuzu bekleyeceğim. Yanlış bir şey yapmayacağınızı umarım."

Üzerinde yalnızca bir telefon numarası yazılı bir kart uzatıyor.

"Üç gün sonra!.." diyor elini uzatırken, Fazıl adamın elini sıkıp sıkmamakta kararsız. Adam, "Haydi" diyor, "Pislik değilim. Görevimi yapıyorum."

Adamın elini sıkıp çıkarken, aklına bir şey gelmiş gibi durup, dönüyor, "Nasıl oldu?" diyor.

"Tutuklama mı?"

"Evet."

"Rüşvet alacak görevliyi izliyorduk. Son zamanlarda fazla para harcıyordu, sorguladık, itiraf etti... O gece de onun yerine bizim adamımız geçti, son dakikada... Kolay iş..."

Üç gün ne yapacağını şaşırmış bir halde, mağazaya gitmeden, sokağa çıkmadan, Halil'in meraklı bakışları altında, evde dolandı durdu.

"Seni bırakamam" diye söyleniyordu kendi kendine durmadan. Lazkiye'de yanında oturmuş, yağan karı seyreden o çocuk beynini, yüreğini sıkıştırırken. *"Şu pis dünyada seni tek başına, kimsesiz bırakamam. Senin için bu alçaklığı kabullenirim bir kez daha ortalarda kalmaman için. Yaparım..."*

O akşam aradı. "Benim, Fazıl"

"Evet, dinliyorum."

"Birinci yol!"

Telefon kapanıyor ve Fazıl Sağırzade, namı diğer Dede'nin ikiyüzlü, karanlık, hayat demeye insanın dilinin varmadığı, utanılası hayatının son bölümü başlıyor.

* * *

...yolun sonuna doğru düşe kalka giderken telaşla ve ölüm utançla birlikte kol kola girmiş kapımı çalıp karşıma dikilmişken yapılacak şey nedir diye günlerdir bir cevap ararken ve birkaç cevap bulmuşken ve düşünürken hangisi ehven diye kararsız kararsız düşünürken vakit kalmadı diye telaşla çünkü seziyordum etrafımda bir çemberin kapandığını ağır ağır daraldığını seziyordum nasıl sezdiğimi bilmeden o uzun zamandır büyüyüp gerilen o sancılı çıbanın patlayıp içinde biriken irini saçmak üzere olduğunu biliyordum ve saçılacak irinin kapımı çalan utancın serpintileri olduğunu...

Antakya'nın nemli, sıcak gecelerinden biri... Halil'le Zehra çoktan yatmışlar. Koca evde çıt yok. Dede yatağına uzanmış, tavanına eflatun menekşeler resmedilmiş bu sakin, sessiz, ay ışığıyla aydınlanmış odada, bütün ömrünce aklından hiç çıkmayan o lanetli pazarlığı, çaresizce kabullendiği ihaneti düşünüyor. Yıllar geçmiş... Kim bilir ona sığınan kaç kişiyi ihbar etmişti. Kaç kişi onun yüzünden, yürümeye çabaladığı hayat yolunda tökezlemiş, engellenmişti. Sonra birden, gelenler bıçak gibi kesilmişti. Bu da onun işine geliyordu. Nedenini merak etmiyor değildi; ancak ortalık sakinleşti, ondandır, diye düşünmüştü. Telefondaki o karanlık ses de epeyidir aramıyordu. Önceleri birkaç kez aramış, "Gelen giden olmuyor mu?" diye sormuştu, "Yoksa haber vermekten vaz mı geçtin?" demişti tehditkâr bir sesle. "Uzun zamandır gelen olmadı" demişti, "Olsaydı haber verirdim." Zaman geçtikçe, "Bu konu galiba kapandı, unutuldu" diye düşünmüştü; ama aklından hiç, ondan kuşkulanıldığı geçmemişti. Ama şimdi...

Yılların verdiği deneyimle alışılmamış, sıra dışı en küçük bir belirti duyularının hemen alarma geçmesine yetiyordu. Örneğin, çaldığında açtığın ama karşıdan ses gelmeyen ve yavaşça kapatılan telefonlar gibi. Son üç günde üç kez olmuştu bu. Önce cep telefonu çalıyor, hemen ardından da mağaza telefonu... Ya da arabasının sileceği altına konan "Masaj salonu reklam kartları"... Adres yok. Telefon numarası karalanmış, altına kırmızı kalemle bir numara yazılmış. Sanki, "Mutlaka ara!" deniyor. Aradığında telefon açılıyor ve karşıdaki sessizce onun "alo"larını dinleyip yine yavaşça kapatıyor. Bir gün de karşı kaldırımda durup sezdirmeden mağazayı gözetlemeye çalı-

şan biriyle göz göze gelmişlerdi; adam hemen dönüp gitmişti. Halil Efendi de esmer bir adamın adres sormak bahanesiyle kapıyı çalıp avluya bir göz atmak istediğini söylemişti. Bir şeyler dönüyordu; tahminine göre iyi şeyler değildi; sonra o telefon geldi.

Akşam saatleriydi; yavaş yavaş toparlanıp, mağazayı kapatıp, eve gitme vakti. Tezgâhtar, kapının önünde Dede'nin çıkmasını bekliyordu, ışıkları söndürmek için. Tam o sırada telefon çaldı. Açtı, bir ses, tanıdık bir ses, "Benim!" dedi. Yıllardır, her duyduğunda irkildiği, tedirgin olduğu o boğuk sesi Kişiler değişse de o ses değişmiyordu, hep öyle, boğuk, hırıltılı... Bu kez de sinirleri gerildi, sıkıntıyla, "Bakalım şimdi ne çıkacak" diye düşünürken "Evet, dinliyorum" dedi.

"O, kulübedeki işi hatırlıyor musun? Nehrin kenarındaki?.."

Hatırlıyor: Yıllar önceydi. İki genç adam, ona sığınmışlardı. Adları neydi? Musa'yla Selim. Birileri, "O taraflara gelirlerse haberimiz olsun" diye tembihlemişti.

"Hatırladın mı?"

"Evet."

"O çocuğun babası, Musa'nın babası yani; bunca yıldan sonra, olayı nasılsa çözmüş, seni soruşturuyor. Dikkatli ol!"

"Anlıyorum, zaten kaç gündür, bazı işaretler alıyordum."

"Benden söylemesi, tedbirini al. Bunlar soruşturmakla kalacak tipler değil."

"Kim bu adam, babası yani?"

"Kapalıçarşı yakınında bir hanı var. Görünürde altın ticareti yapıyor, saygın bir tüccar, işadamı. Topal Mahmut diyorlar."

"Ee?"

"E'si, görünürde tüccar ama esas, İstanbul'un yeraltı dünyasında sözü geçer, önemli birisi."

"Mafya babası mı, ne?"

"Hayır, adamın bildiğimiz yasadışı işi yok. Varsa da iyi gizliyor. Nedense hatırını sayıyorlar... Öyle işte..."

Dede sıkıntılı, "Demek öğrenmiş" diyor. Bir süre düşünüyor. "Bunca zaman sonra kimden öğrenmiş olabilir?"

"Belli ki adamları var, bunların kolları her yere ulaşır... Ayrıca..."

"Ayrıca, ne?"

"Bu yakınlarda bir röportaj yapılmış. Suriye'deki mülteciler hakkında. On yıl öncesinden söz ediliyor. Onlardan da bahsediliyor, Musa ile Selim'den yani... Antakya'da ispiyoncu olduğundan şüphelenilen birinden de söz etmişler. Anlıyorsun, değil mi?"

Elbette anlıyor:

"Evet."

"O röportaj bir dergide çıktı. Sana yollarız. Musa'nın babası da görmüş, okumuş muhtemelen."

"Peki, sağ ol haber verdiğin için. Tedbirimi alırım."

"Dikkatli ol, tamam mı? Ha, bir de bir 'tetikçi' lafı dolanıyor ortalıkta."

"Tetikçi mi? Emin misin? Kimin yolladığını, tetikçinin kim olduğunu öğrendiniz mi?"

"Henüz değil ama o Topal Mahmut olabilir. Öğrenirsek ararım. Hadi eyvallah!"

Telefonu kapattığında iyice huzursuzdu, beyni uyuşmuş gibiydi, bezgindi... Musa'yla Selim'in telaşla, paniklemiş bir halde mağazaya geldiği o günü düşünüyor. Onları kulübeye götürüşünü, sonra bir yere telefon edip, "Geldiler, oradalar..." deyişini. Bu kaçıncısıydı? Hatırlamaya çalışıyor. İhbar ettiği kaçıncı kişi? Ona güvenip sığınan ve ardından tutuklanan onca kişi. Can derdinde bir sürü kaçak, o günlerin deyimiyle "anarşist!"

"İyi ya, bırak, tetikçi gelsin, vursun" diye aklından geçiriyor. Böylece her şey yoluna girer, artık sürümekten usandığın şu hayatı yaşamaktan kurtulursun; ama ya işe polis karışırsa; hele bir de tetikçiyi yakalarlarsa; muteber, fukara dostu, eski tüfek Fazıl Bey'in ne mal olduğu da ortaya çıkar. Ördüğü ağın kenarında av bekleyen kıllı, kara bir örümcek gibi dükkânının arkasında çöreklenip ondan medet umanları ispiyonlayan bir rezil...

O uğursuz telefondan bir iki saat sonra da Ömer aramıştı. Adını görünce önce açmak istememişti telefonu. Ama nereye kadar kaçabilirdi? Çaresizce basmıştı açma tuşuna. İlk defa bu kadar isteksiz konuşmuştu Ömer'le. "Dönüşte oraya uğrar, seni görürüm" demişti, Ömer.

Sakallı Arif'i sürükleyerek odadan çıkardıkları geceyi düşünüyor pişmanlıkla. Her şey, konuşulan her kelime, ikram edilen viskiler, hepsi, aradan onca yıl geçmesine rağmen dün gibi aklında, hatırlıyor. Her şey o uğursuz geceden sonra başlamıştı... Ve artık bitti, bitiyor derken, şimdi yeniden başlıyordu.

Gazeteci

O sıcak mayıs ikindisinde otelin lobisi tenhaydı. Ömer, girişi görebilecek bir köşede oturmuş, birasını yudumlayıp röportajda soracağı soruları gözden geçiriyordu. Aralarında yüksek sesle tartışan, kadınlı erkekli bir gazeteci grubu ve baş başa vermiş iş görüşmesi yapan birkaç işadamından başka kimse yoktu lobide. Saat beş çayı için "Madam" içeri girdiğinde, garson hemen seğirtip, camın önündeki koltuğuna götürdü. Mısır kraliyet ailesinden, sürgün bir prensin terk edilmiş sevgilisi olduğu söyleniyordu. Yıllardır otelde kalıyordu. Başındaki koyu kızıl perukası, kırmızıya boyanmış dudakları ve damarları fırlamış yaşlı elleri, prenseslikten çoktan vazgeçtiğinin belirtileriydi. Oturunca endişeli gözlerle çevresini süzdü. Bir krallık düşmanının peşinde olduğu korkusundan kurtulamıyordu.

İçeri giren adamı ilk o gördü. İrkildi. Adam, Ortadoğu'da çok giyilen, şalvar benzeri siyah bir pantolon ve beyaz spor ayakkabılar giymişti. Koyu esmer tenli biriydi. Sakalları uzamış yüzünde sert bir ifade vardı. Ağır adımlarla resepsiyona doğru yürüdü. Şimdi herkes, özellikle Madam onu izliyordu. Kapıdaki güvenlik görevlisi de içeri girmişti. Adam taşıdığı torbaya elini soktuğunda herkes nefesini tuttu, geçen hafta bir başka otelin dört müşterisini rehin alan militan hâlâ konuşuluyordu. Madam kalkıp sessiz adımlarla güvenlik görevlisinin arkasına saklandı. "Lütfen, lütfen!" diye mırıldanıyordu. Resepsiyon görevlisinin bir eli tezgâhın altındaydı. "Buyurun, hoş geldiniz!" dedi. Adam torbasından bir kâğıt çıkardı, görevliye gösterdi. O okudu ve eliyle Ömer'i işaret etti. Adam dönüp baktı, sonra gelip karşısında durdu ve "Gazeteci Ömer sen misin?" diye sordu.

"Evet, benim!"

"Bir görüşme talep etmişsin, doğru mu?"

"Doğru."

"Öyleyse buyur gidelim."

Ömer, ses kayıt cihazını, fotoğraf makinesini aldı, adamın peşinden yürüdü.

Çalıştığı ajans, bir dergi için, mültecilerle ilgili bir yazı dizisi hazırlamak üzere bir sipariş almıştı. Yapılan toplantıda, Ortadoğu, Batı Afrika, Güney Amerika ve Avrupa'daki siyasi mültecilerle yapılacak röportajlarla, yıllar önce bu ülkelere sığınmış mültecilerin şimdiki hayatlarını anlatan bir dizinin oluşturulmasına karar verilmiş, Ömer de Ortadoğu konusunda deneyimleri nedeniyle bu yörede görevlendirilmişti. Bunun üzerine, Cenevre'den Halep'teki bir arkadaşını arayarak yapacağı röportajı anlatmış, özellikle Türkiye'den gelmiş mültecilerle görüşmek istediğini söylemişti; bir bağlantı kurup kuramayacağını sormuştu. Arkadaşı, "Kurarım" demişti, "Çoğu buraya uyum sağladı ama artık militan savaşçı değiller. O işler biteli yıllar oldu. Şimdi kimi işadamı oldu; bazıları da çekti gitti, nereye gittilerse. Ama tanıdıklarım var, ararım." Ömer teşekkür etmiş, geleceği tarihi ve her zaman kaldığı oteli bildirmişti.

Adamla beraber dışarı çıktıklarında, köşedeki bir arabanın farları yanıp söndü. O tarafa doğru yürüdüler. Eski bir cip, motorunu çalıştırmış bekliyordu. Şoför içeriden kapıyı açtı, Ömer girdi, beraberindeki adam da yanına oturdu. Hareket ettiler. Dar sokaklardan geçtiler ve bir süre sonra bir avlunun önünde durdular. Yanındaki adam avlu kapısını işaret etti, "Buradan buyur" dedi, girdiler. Eski hanlara benzer bir yapıydı. Avlunun çevresine dizilmiş dükkânların önünde, alçak iskemlelere oturmuş kişiler sohbet ediyorlar, ortada, büyük çıkrıklı kuyunun çevresinde çocuklar koşuşturuyordu. Önünde yürüyen adam, "Gelin, Cemal ağabeyin dükkânı bu" diye bir yeri işaret etti. İçeri girdiler. Arkalarda bir yerde tezgâhın gerisinde oturan biri kalkıp karşıladı, elini uzattı, "Hoş geldin" dedi, aksansız bir Türkçeyle, "Gel şöyle, buyur." Kırlaşmış kıvırcık saçları olan, koyu mavi gözlü biriydi. Hoş, etkileyici bir sesi vardı. Dikkatle Ömer'e bakıyordu. Kenardaki iki iskemleye karşılıklı oturdular. Ömer sert, kavgacı tavırlı bir militan beklerken, yılların yorgunluğunu taşıyan sakin bir insanla karşılaşmıştı. Adamın görmüş geçirmiş halinden etkilenmişti. Çaylar geldi içtiler. Cemal anlattı...Yıllar önce nasıl, hangi yollarla memleketten kaçtıklarını; Suriye yoluyla nasıl Filistin'e gittiklerini anlattı. Bir süre kamplarda eğitim almış, sonra sınırdaki Yahudi yerleşimlerine saldırılar düzenlemişlerdi. Daha sonra birkaç yıl geçince siyasal durumların değiştiğini söyledi. "Biz de değişmiştik galiba" diye gülerek anlatıyordu: "Artık bir şey yaptığımız yoktu, oturuyorduk. Sonunda kalktık buralara döndük. Şurada burada çalıştık, yavaş yavaş kendi işimizi kurduk. O aralar memleketten gelen sığınmacılara da yardım ediyorduk. Sonra geçişler azaldı, bitti. Hem sığınmacılar azaldı, bir de orada, Antakya'da onlara yardım eden kişiden kuşkulanmaya başladık. Emin olmasak da adamla ilişkiyi kestik. Anlayacağın elimizi eteğimizi o işlerden çektik, ister istemez." Dudaklarında hafif bir tebessümle anlatıyordu. Buralı bir kızla evlenmişti, iki çocuğu vardı. Filistin'de kalan eski arkadaşlarından bazılarıyla hâlâ görüşüyordu. İstanbul'dayken Sultanhamam'da çalışmıştı. Burada da, şimdi Suriyeli ortağı ile otellere, pansiyonlara çarşaf, yastık yüzü, havlu gibi ürünler veren bu dükkânı işletiyordu. İstanbul'u zaman zaman özlüyordu elbette; ama yıllar sonra bile gitmekten çe-

kiniyordu. "Ne olacağı belli olmaz" dedi. Ömer'in geleceğini Halep'teki arkadaşından birkaç gün önce öğrenmişti, vakit olsaydı, başka arkadaşlarını da çağıracağını söyledi. Yakın bir kasabada otelcilik yapan biri var; onu çağırırdım mesela, hikâyesi tam sana göre, dedi. Ömer de belki bir iki ay sonra yine geleceğini ve gelmeden önce haber vereceğini söyledi. Uzun uzun konuştular. Cemal, akşam yemeği için onu evine davet etti. "Ailemi de tanımış olursun" dedi.

Gece geç vakit oteline döndüğünde, uzun süre, Cemal'in anlattıklarını, memleketinden kaçmak zorunda kalmış insanların çalkantılı hayatlarını düşündü.

Röportajı, aynı gruba bağlı Almanca ve Fransızca iki dergide yayımlandığında, Dede'yi aradı. Telefon uzun uzun çaldıktan sonra açıldı. Dede'nin sesi yorgundu, Ömer'in her telefon edişindeki sevinçli ses değildi. Ömer yaptığı röportajdan ve dergilerde yayımlanan yazısından bahsetti. Röportajın çok beğenildiğini, ikinci bir yazı hazırlamak için tekrar mültecilerle konuşmaya gideceğini söyledi. "Oradan dönüşte Antakya'ya uğrar seni görürüm" dedi.

Dede'nin asıl adını çok sonra öğrenmiş ve ona hiç adıyla hitap etmemişti. Herkes gibi "Dede" denilmesini ikisi de kabullenmişti. Zaman zaman, savaşlarla çalkalanan, kargaşa içindeki şehirlerde, gördükleri, yaşadıkları, ona anlamsız gelen bombalamalar, parçalanmış bedenler, parçalanmış bedenlerden artakalmış ayakkabı yığınları ve hele çocuklar, o korkulu gözleriyle çaresiz bakan çocuklar uyumakta zorlandığı gecelerde gelir, aklına takılır, çıkmak bilmezlerdi. O gece de, bütün bunları zihninden savmaya çabalayarak, elektrikleri kesilen şehrin bu otel odasındaki yatağında, mum ışığının titreştiği tavana bakarak yatarken; çocukluğunun karlı, rüzgârlı bir kış günü, gelip uyanık rüyalarına oturuverdi.

Çevresine sedirler dizili, büyük bir oda görüyor. Sedirlere ilişmiş, ona acıma dolu bir şefkatle bakan insanları ne olup bittiğini anlamadan süzen küçük çocuğu görüyor. Yanında sevgiyle saçlarını okşayan Dede'nin, anlamını çıkaramadığı sözlerini dinlerken, yüksek pencerelerden, durmaksızın yağan kara bakan çocuğu görüyor. Annesiyle

babasının, birçok arabanın birbirine girdiği kazada ölüp gittiklerini daha sonra öğrenmiş. Dede, annesinin büyüğü, dayısı.

* * *

Yaptığı röportaj yayımlanalı bir ay olmuştu. O sıcak, durgun yaz akşamında, Ömer, her zaman kaldığı otelin önünde taksiden inerken, şoföre, "Sabah 10'da gel!"dedi. Kırmızı, boyaları kabarmış, çamurlukları yer yer paslı, eski bir Mercedes. Çalıştığı haber ajansı tarafından görevlendirildiği Halep'e kaçıncı gelişiydi? Hatırlamıyordu bile. Bu kez ajans, bu röportajın devamı olacak bir yazı serisi hazırlamasını istemişti. Cenevre'den ayrılmadan önce Cemal'i aramış ve geleceğini bildirmişti. Ancak geleli üç gün olmasına rağmen, Cemal'den bir haber çıkmamıştı. Dükkânın bulunduğu hana gitmiş, bir tezgâhtardan başka kimseyi bulamamıştı. Adam, Cemal'in mal almak için acilen Şam'a gitmesi gerektiğini ve bir haftadan önce gelemeyeceğini söylüyordu. "Dönünce beni ara!" diye bir not bırakıp çıktı. Canı sıkılmış ve yorgun bir halde otele döndü. Yorgun bir gün geçirmişti. Ne yapacağına karar veremiyordu. Bir içki içmek için bara doğru yürürken, resepsiyon görevlisi elindeki bir mesajı sallayarak seslendi. Kısa bir mesajdı, Cenevre'deki ajans kanalıyla, İsviçre konsolosluğuna, oradan da otele gönderilmişti. Tarih yoktu, yalnızca, *"Dede'yi kaybettik... Halil"* yazılıydı.

Uzun zaman önceydi. Sanki tarihöncesi bir zaman, o kadar eski. "Artık beraberiz" demişti, Dede, birlikte Antakya'ya döndüklerinde, "Bu da bizim evimiz!" Ömer, ilk kez yatılı okulda kalan bir çocuk gibiydi. Artık, anne ve babasının olmayacağı başka bir evde, başka insanlarla yaşayacaktı. İçini burkan o duygunun, daha sonra, büyüdüğü zaman, hiç kurtulamadığı yalnızlık olduğunu anlayacaktı. Bir kilisenin büyük avlu kapısının önünde arabadan inmişlerdi. Kapıdan girip taş döşeli geniş bir avluyu geçerlerken Dede, elinden tutuyordu. Avluyu çevreleyen yapılardan birinin altındaki tonozlu bir geçitten yürüyüp, arka sokağa çıkmışlardı. Tam karşılarında, siyah

ahşaptan, demir gergileri yeşile boyanmış, taş kemerli bir kapının önünde beyaz gömleğinin üstüne siyah yelek giymiş, başında beyaz takkesiyle biri onları karşılamıştı. Bu, Halil'i ilk görüşüydü. Yanında, başına beyaz tülbent bağlamış bir kadın, Zehra, ona sevgiyle gülümsüyordu.

O gece, Ömer, çocuk bedenine ve beynine yığılmış bütün yorgunluğa rağmen, saatlerce uyuyamamıştı. Sokaktan gelen sesleri, evin avlusundaki çeşmeden ince ince akan suyun şırıltısını, köpek havlamalarını dinlemişti. Sokak lambasının aydınlattığı tavandaki işlemeleri seyrederken Lazkiye'de yıllardan sonra ilk kez yağan karı düşünüyordu. Uzun, şaraprengi pırıltılı elbisesi içinde ona gülümseyen annesinin aklından silinmeyen puslu hayaliyle, Ortodoks kilisesinin sabah çanları çalarken uyuyakaldı.

* * *

Ömer, kapana kısılmış gibi, ne yapacağını şaşırmış, elinde mesaj, tekrar tekrar okuyarak dolaşıyordu. Cep telefonu ile Dede'nin evini aramış, bağlanamamıştı.. Dede'nin telefonu da cevap vermiyordu, kapalıydı. Resepsiyon görevlisi "Önemli bir şey mi, Ömer bey?" dedi onun gerilmiş yüzünü, kısılmış gözlerini görünce.

"Evet, Rahim" dedi sakince. "Dede ölmüş. Gitmem gerek, hem de hemen."

Rahim ellerini iki yana açtı. "Tabii, Ömer Bey, gitmelisiniz."

Dede'nin kim olduğunu bilmese de artık buralarda pek görünmeyen Ortadoğulu şımarık para babalarından farklı, işini yapmaya çalışan, yıllardır müşterileri olan bu dost Türk'e yardım etmek için uğraşıyordu. Bilgiç bir tavırla Ömer'e baktı. "Arabayla gidin, Ömer Bey" dedi, "Halim götürür, iyi şofördür, yolları da bilir, gümrükçüleri de." Sonra birden aklına geldi:

"Nereye, Cenevre'ye değil umarım?"

Ömer, düşünceli, "Hayır, hayır, tabii ki değil. Antakya'ya" dedi.

"O zaman mesele yok... Halim halleder."

"Tamam, Rahim, sağ ol, sabah ne yapacağıma karar veririm." Mesajı okuduğundaki paniği yatışmıştı, bara gidip bir içki istedi.

Elindeki mesaja bir daha baktı. Ne tarih vardı ne de gönderildiği yer... Odasına çıkınca, çantasını hazırladı, bilgisayarını, fotoğraf makinesini toparlayıp çantanın yanına koydu. Biraz uyumalı, diye düşündü; zaten günün yorgunluğu, son saatlerin gerginliği, içtiği içkiler üst üste gelmişti; iki aspirin alıp yatağa uzandı.

Sabah, dinlenmemiş bir halde, başında sinsi bir ağrıyla uyandı. Resepsiyona indiğinde, olan bitenler onun kabahatiymiş gibi sıkılan Rahim'in gönlünü alıp iki fincan sade kahve içti. Şoför Halim gelmiş, lobide bekliyordu. Antakya'ya gideceklerini duyunca şaşırmadı. "Bir saat izin verin. Arabanın eksiklerini tamamlar, eve haber verip gelirim" dedi.

Ömer mesajı tekrar tekrar okuyordu. Ne zaman gönderildiğinin belli olmaması ondaki huzursuzluğu artırmıştı. Kalkıp konsolosluğa gitmeye karar verdi. Evet, ajansın faksıyla gönderilmişti. Evet, faks hatları bir haftadır kesik olduğuna göre, bir hafta önce gelmiş olmalıydı. Üzgündüler, bu kargaşada, diğer faksların arasında kalmıştı, fark edip hemen dün otele yollamışlardı.

Halim vaktinde geldi. Arabayı hazırlamıştı. Öğleye doğru yola çıktılar. Batıya doğru gidiyorlardı. İçinden çıkıp geldikleri şehrin o anlamsız, acımasız, tehdit dolu kargaşasından, kalabalığından uzak, yaz güneşinin mahmur sessizliğinde ve ılık günlerin tasasızlığında yıkanan ağaçların, tozlu asmaların arasına sokulmuş esrik kasabaların sükûnetinden geçtiler... Ömer, Cilvegözü Sınır Kapısı'nda, pasaport kontrolünden geçip bekleyen taksilerden birine bindi.

Çocuk Ömer'le, Dede'nin yıllar sürecek dostluğu yavaş yavaş oluşup olgunlaşmıştı. Bir dayı-yeğen ilişkisi ya da baba-oğul ilişkisi değildi; iki arkadaştılar, iki iyi arkadaş. Birbirlerine güvenen, saklısı gizlisi olmayan, aralarında otuz şu kadar yaş farkı olan iki dost. Birbirine tutunan iki kimsesiz... Daha sonra, Dede'nin onu kaydettirdiği Amerikan Koleji'ndeyken bile, ikisi de hiç üşenmez, en küçük fırsatta, bir yerlerde buluşurlardı. Çoğunlukla Dede Tarsus'a gelir, Ömer'i alıp arabayla en yakın deniz kıyısına götürür, kumsallarda uzun yürü-

yüşler yaparlar, denize taş atarlar, yorulunca Dede'nin ahbabı kebapçılarda yemek yerlerdi. Bazen de sandviçleriyle kıyıda, bir ılgın ağacının altında piknik yapar, geçmişten, Lazkiye'den bahsederlerdi. "Anneni, babanı hep hatırlamalısın" derdi Dede, "Üzülerek değil, onlarla geçirdiğin güzel günleri anarak."

Mutluydu. Okulunda başarılı bir öğrenciydi, okul gazetesinin en küçük yazarı ve herkesin dostuydu. Tek korkusu, Dede'ydi. Onа bir şey olursa endişesi, zaman zaman pırıltılı beyninin, genç yüreğinin en büyük sıkıntısı oluyordu. Çok sigara içmesinden, arabayı deli gibi hızlı kullanmasından yakınıyordu. Dede gülüyor, "Korkma, bana bir şey olmaz" diyordu, "Acı patlıcanı kırağı çalmaz, ne demek, biliyor musun?"

...sıcak yaz günlerinde dedenin çarşıdaki büyük mağazasının serinliğine sığındığımızda iki renk taşla örülmüş kemerlerin yeşil camlı tepe pencerelerinden sızan ama ışığa benzemeyen tuhaf ışıkların dünyasında kimisi duvarlara asılmış kimileri yerlere serilmiş ve sarı dumanlar içindeki uzak ülkeleri çağrıştıran acem buhara kafkas halılarının bana hep gizemli gelen desenleri renkleri ve kekremsi yün kokuları içinde zebranın her zaman özenle hazırladığı serin meyankökü şerbetini içerken ve dedenin yumuşak bir sesle anlattığı hikâyeleri dinlerken ve dede anlatırken o puslu ülkeleri ve o ülkeler sıyrılırken puslarından ve ışıldayan kubbeler minareler ve gül bahçeleri gerçeğe dönüşürken dede oralara gitmiş miydi görmüş müydü diye aklıma düşerken bilemezdim yoksa duyduklarını işittiklerini mi anlattığını ve sormadım bilmek istemedim çünkü öylesi daha güzeldi...

Sınırı geçince cep telefonunu denedi, çalışıyordu. Hemen evi aradı. Telefon uzun uzun çaldıktan sonra açıldı. Bir ses, "Kimi arıyorsun?" diye sordu.

"Halil'i, Halil Efendi'yi"

"Halil Efendi yok!"

"Zehra?"

"O da yok!"

"Sen kimsin, orada işin ne?"

"Ben Ali, bekçi Ali..."

Avlu kapısı açık, içeride 8-10 kişi, duvar diplerine dizilmiş iskemlelerde sessizce oturuyorlar, alaca karanlıkta sigara ateşleri parlayıp sönüyor. Elinde sürahiyle dolaşan biri, su dağıtıyor. Ömer içeri girince, yaşlı biri kalkıp geliyor.

"Hoş geldin, bey! Telefondaki sen miydin?"

"Evet, sen de bekçi Ali olmalısın..."

"Benim, evet."

"Neler oldu? Nerede evin ahalisi? Halil, Zehra?"

"Bilmem beyim, tanımam. Bu evin efendisi ölmüş, defnetmişler. Beni buraya bekçi koydular."

"Kim koydu?"

"Avukat."

"Avukat, kim?"

"Tanıdığım biri, arada bir bana iş verir."

"Tanıdığın bir avukat seni buraya bekçi bıraktı. Öyle mi?"

"Evet. Çarşıda, avukat seni arıyor dediler, gittim."

"Cenaze ne zaman kaldırıldı?"

"Bilmiyorum, beyim ama herhalde 10-12 gün olmuştur. Ben geleli de o kadar."

Ömer şaşkın, kafasını toparlamaya çalışıyor. Dede'yle en son bir ay önce röportajı yayımlandığında konuşmuştu. "O taraflara geliyorum, Antakya'ya uğrayıp seni göreceğim" dediğinde; Dede, "Telefon etmeden gelme. Belki, Halep'e giderim. Aramadan gelme!" demişti.

Sesindeki soğukluk, "Geliyorum!" dediğinde, iki eli kanda olsa havaalanına koşup Ömer'i karşılayan adamın tepkisizliği, o zaman Ömer'i, şimdi hatırlıyor, biraz şaşırtmıştı ama üzerinde durmamıştı. Sıkıntılı bir günüydü herhalde, diye düşünmüştü. Bir de üniversiteyi bitirdiğinde Fransa'dan telefona sarılıp dönüş müjdesini vermek istediğinde Dede'nin tavrında bugünküne benzer bir duygu yaşamıştı. Ama bu defa daha farklıydı Dede'nin sesindeki uzaklık.

Bekçiye, kim olduğunu anlatıp, adamlara dağıtması için para veriyor, yukarı çıkıp Dede'nin odasını görmek istediğini söylüyor. Bekçi önde, merdivenleri çıkıyorlar. Yukarıdaki büyük odada, geniş pirinç karyolanın üzerine yeşil bir örtü örtülmüş. Yastığın üzerinde

işlemeli kese içinde bir Kuran duruyor. Konsolun üstünde, duvardaki oyuklarda mumlar yanıyor. Yaklaşıp örtünün kenarlarını düzeltiyor. Köşedeki, koyu yeşil kadife kaplı, küçük koltuğa ilişirken, "Beni biraz yalnız bırak!" diyor, bekçi Ali'ye. Mumların titreşen ışıkları, yatakta Dede uzanmış gibi garip gölgeler çiziyor. Eve gelip o koltuğa oturduğundan beri üstüne öyle bir sükûnet çökmüş ki. "Yavaş sür, çok sigara içme!" dediğini hatırladıkça, neredeyse gülesi geliyor.

...aslında şimdi içimde bir şeylerin kırıldığının parçalandığının farkındayım ve çünkü önceleri bilirdim ki nerede olursa olsun neredeysem sudanda filistinde bilirdim ki dede oradadır antakyadadır ve bilirdim ki ne zaman başım sıkışsa ne zaman dünya tepeme çökse ve ne zaman fırtınalar içinde kalsam onun oradan uzun kollarıyla beni çekip çıkarıp sakin limanlara götüreceğini bilirdim de önceleri şimdi artık sakin liman yok...

Akşam çanları çalıyor, avluda çeşmenin bitmeyen şırıltısı. Eve ilk geldiği geceyi ve aradan geçen uzun zamanları düşünüyor.

Liseyi bitirmişti, hem de iyi dereceyle. Bahardı. Yine bu koltukta oturmuştu. Dede, yatağında uzanmış, yatıyordu, hastaydı; önemsiz bir hastalık, bir haftaya kalmaz iyileşir denmişti.

"Çok iyi bir çocuksun" demişti hasta sesiyle, "senden memnunum, çok memnunum. Sözümden hiç çıkmadın, beni hiç utandırmadın. Annenle babanın ruhları huzur içindedir. Allah senden razı olsun, oğlum..."

Uzun uzun konuşmuşlardı o gün. "Ne olmak istiyorsun?" diye sormuştu Dede, "Nerede okumayı düşünüyorsun, bir kararın var mı?" demişti.

Bir kararı vardı elbette; ama çekiniyordu açıklamaya. Kolejde İngilizce'yi öğrenmişti; şimdi de Fransa'da hem gazetecilik ve siyasal bilimler okumak hem de Fransızca'yı öğrenmek istiyordu. Ancak işin maddi yönü, onu düşündürüyordu, böyle bir tahsilin maliyeti hakkında az çok bilgi edinmişti. Dede, onun aklından geçenleri okumuş gibi, "Bence yurtdışına gitmelisin" demişti, "belki de Fransa ya da İsviçre'ye. Fransızca öğrenmen gerek. Artık bir lisan yetmiyor."

Ömer, "Sağ ol ama..." diye bir şeyler mırıldandığını hatırlıyor, Dede gülmüş, "Parayı düşünüyorsun. Düşünme, hamdolsun halimiz vaktimiz yerinde. Bize koymaz!" demişti.

Uçaktan Paris'e sapsarı bir sonbahar akşamı inmişti. İçinde yine o yalnızlık hissi. Gurbet dedikleri bu olsa gerek, diye düşünüyor, kaçıp eve dönmek istiyordu. Dede'nin müşterilerinden, Arap asıllı bir Fransız'ın adresi cebindeydi. Bindiği taksi şoförüne adresi göstermiş, adam bir şey söylemeden bavulunu bagaja koyup "okey" demişti. Halı mağazası şehrin merkezinde, büyük bir caddedeydi. Şık bir mağazaydı. Tabela koyu yeşil, üzerinde yaldızlı harflerle "Tapis Oriental" yazılıydı. Kapıdaki görevli geleceğinden haberliydi, bavulunu alıp öne düşmüştü. Aynı, Dede'nin Antakya'daki mağazası gibi kokuyordu ortalık, tek fark ışıklardı. Nereden geldiği, nasıl yayıldığı belli olmayan beyaz bir ışık aydınlatıyordu salonları. Ortada halı yığınları yoktu, özel çerçevelere gerilmiş, spotlarla ışıklandırılmış 8-10 halı... Hepsi o kadar. Asansörle, patronun ofisine çıkmışlardı. Mösyö Abdullah'ın ofisine. Adam, şişman, badem bıyıklı birisiydi. Beyaz bir elbise giymişti. Kırmızı kravat takmıştı, yakasında da kırmızı bir karanfil vardı. Elindeki tespihle oynuyordu. Ömer'i dostça karşılamış, akıcı İngilizce'siyle hal hatır sormuştu. "Dede nasıl, hâlâ sakallı mı?" demişti. Konuşurken gülüyordu, kadınsı bir gülüşü vardı. Ömer için üniversite yakınında, mobilyalı, küçük bir apartman dairesi kiralamıştı; daireye, stüdyo diyordu.

Ömer orada beş yıl yaşadı. Bir öğrenci gibi: Düzenli, erken yatıp, erken kalkan, eğlencelerde, ilişkilerde aşırıya kaçmayan bir öğrenci... Üniversiteyi başarıyla tamamladı. Bu başarı, Dede'ye karşı sevgisinin ve sorumluluğunun sonucuydu. Dede'ye sunacağı bir armağandı. Paris'teki hayatı, zaman zaman nükseden yalnızlık sendromu dışında, heyecansız geçiyordu. Üniversitede edinilen arkadaşlıklar, gelip geçen öğrenci sevgililer, yalnızlığını o an için unutturuyorsa da yalnızlık duygusunun üzerine yapışan hüznünü silemiyordu; ancak onu daha çekici ve gizemli kılıyordu.

Mösyö Abdullah'ın sayesinde, haftalık bir dergide, muhabir yardımcılığına başladı. Görevi üniversitelerdeki öğrenci eylemleri, öğrenci örgütlerinin çalışmaları, amaçları ve istekleri konusunda haber toplamaktı. Bir süre sonra ondan bu haberlere ilişkin yorumlar yapması ve kısa yazılar yazması istendi. Yazılarını, Abdullah'ın sekreteri gözden geçirip, hatalarını düzeltiyordu. Ömer'in savaş muhabirliğine giden yolda ilk denemeleri, ilk deneyleriydi o yıllar. Her hafta Dede'yi arayıp anlatıyor, yazdıklarını okuyor, "Para da kazanıyorum" diyordu. Bu haftalık konuşmalar, onun en mutlu olduğu anlardı. Dede'nin sesini duymak, sağlıklı olduğunu bilmek, içini rahatlatıyordu.

Üniversiteden mezun olduğu haberini Dede'ye verirken, "Geliyorum" demişti sevinçle, "bir hafta sonra oradayım."

"Acele etme" demişti Dede, "Abdullah senin için iyi bir iş bulmuş, git bir konuş. Antakya kaçmıyor ya!"

Biraz kırılmıştı Dede'ye, "Koş gel!" demesini beklemişti.

Mösyö Abdullah, mezuniyetinin onuruna, "George V"de özel bir yemek veriyor. On iki kişilik bir masa. Kadehler Ömer için kalkıyor, gecenin adamı o. Ve Abdullah bombayı patlatıyor: *L'express* dergisinin Cezayir Bürosu'nda çalışacaksın, diyor. "Tam sana göre, Müslüman olman senin avantajın. Oradan çok haber çıkar. Başarılı olacağından eminim." Alkışlar, şampanyalar...

Ömer evine biraz şaşkın, biraz sarhoşlamış olarak dönmüştü. Ertesi gün telefonda, anlattıklarını sessizce dinleyen Dede,

"Haberim vardı, bence çok önemli bir fırsat, kaçırmamalısın!" demişti, sakince.

"Git ve dene!"

Pencereden giren ışık yüzüne vurunca, uyandı. Koltukta uyuyakalmıştı. Kalkıp aşağıya indi. Avluda kimse yoktu, içeriden bir yerden su şırıltısı geliyordu. Baktı. Bekçi Ali.

"Çay yapıyordum, beyim" dedi, "ister misin?"

"İsterim, sağ ol!"

Bekçi Ali avlunun gölgeli bir köşesine küçük bir masa ve iki iskemle yerleştirdi, geçip oturdular.

Ömer, "Dede'yi tanır mıydın?" diye sordu.

"Tanımazdım ama iyi adammış, çarşıda anlatırlardı. Fukara babasıymış, diye."

"Doğru söylemişler. Çok iyiydi. Babam gibiydi." Birden aklına geliyor,

"Şu avukat, neyin nesi? Yeri nerede?"

Bekçi elini alnına vuruyor, "Tüh, beyim unuttum, yaşlılık işte. Dur hele."

Kalkıp içeri giriyor, elinde bir kartvizitle dönüyor.

"Bunu vermişti, Ömer Bey diye biri gelirse bunu ona ver, beni arasın demişti."

Bekçinin avukat dediği kişi, noterdi. Adamın yerini kolayca buldu. Çarşıda eski, güzel bir taş binanın ikinci katındaydı. Noter, onu bekliyormuş gibi, ilgiyle karşıladı. "Kim olduğunuzu, nasıl biri olduğunuzu cidden merak ediyordum" dedi odasına buyur ederken.

"Ben de herkes gibi ona 'Dede' diye hitap ederdim. Kimse Fazıl Bey, demezdi, nedense." Önündeki dosyayı açtı, "İşte, Fazıl Sağırzade'nin vasiyetnamesi. Bana getirmişti. Mühürleyip kasaya koymuştum. Bir de bankada bir kasası var. Onu da birlikte açtırırız. Zaten tek vârisi de sizsiniz."

Ömer "Teşekkür ederim" dedi, "ancak bütün bunlardan önce, bana olup bitenleri anlatın. Ne oldu, cenazesi nasıl, kimler tarafından kaldırıldı?"

Noter biraz düşündü, bir sigara yaktı.

"Galiba on beş gün oldu" diye başladı anlatmaya... "Halil Efendi bana geldi, Halil, Dede'nin adamı, kâhyası."

"Evet, biliyorum."

"Pazar günüydü, evdeydim. İşte o. Geldi, Dede'nin vefat ettiğini, hastayken ona, burada kimi kimsesi olmadığını ve cenazesinin Lazkiye'de defnedilmesini istediğini anlattı. Orada babası, üvey annesi, kız kardeşinin yattığı aile kabristanı varmış, o da öldüğünde oraya gömülmek istermiş."

Noter, sigarasını söndürdü, bir zile basıp, gelen odacıya kahve ısmarladı. Önündeki dosyayı karıştırırken, anlatmaya devam ediyordu. Halil Efendi, cenaze ile ilgili işlemleri tamamlamış, yalnızca, cenazenin Lazkiye'ye nakli konusunda gerekli izinler için, noterin yardımını istiyormuş. Havaların sıcak olmasından ötürü, bir an evvel, işlemleri bitirip, gece yola çıkması gerekiyormuş. Noter, pazar günü olmasına rağmen, tanıdıkları aracılığıyla hemen o gün izinleri almış ve Halil Efendi, bir ambülansla cenazeyi götürmüş.

"Peki, siz cenazeyi gördünüz mü?"

"Görmedim; ancak belediye tabipliğinin ölüm raporu olunca, kimse ısrar etmedi; yani ben görmedim. Zaten Halil Efendi'yi herkes tanır, cenazeyi o hazırlattığına göre, mesele yok denildi. Tabutu açmaya gerek görülmedi, herkes de bir an evvel iş bitsin istiyordu, sıcaktan ötürü yani, anlıyorsunuz."

"Peki sonra, Halil Efendi dönmedi mi? Ya Karısı Zehra?"

"Bildiğim kadarıyla dönen olmadı. Belki başka şehre gitmişlerdir."

"Evdeki o bekçi?"

"Ha, Halil giderken, birini bulmamı istemişti. Ev sahipsiz kalmasın istiyordu. Ben gelene kadar, demişti, ben de Ali'yi gönderdim. Namuslu, dürüst adamdır."

Ömer'in aklı karışmıştı. Bütün ev ahalisi ansızın yok olmuştu. Hadi, Dede'nin cenazesi gitmişti, Halil'le Zehra'ya ne olmuştu, neden geri dönmemişlerdi?

Odacı kahveleri getirdi, yanında, küçük bir şekerleme ve soğuk su. Bir süre konuşmadan kahvelerini içtiler. Neden sonra, Ömer sessizliği bozdu.

"Hastalığı neydi, neden vefat etti, biliyor musunuz?"

"Bilmiyorum, aniden rahatsızlanmış, hastaneye gitmek istememiş, bir gece içinde vefat etmiş."

"Kimden öğrendiniz?"

"Hatırlamıyorum ama herhalde Halil'den, o anlatmış olabilir."

Öğlen olmuştu, noter yemeğe davet etti, çarşıda yöre yemekleri yenilen, herkesin pek bilmediği bir esnaf lokantası vardı. Bir dükkânın içinden geçtiler, arkada asmalı bir çardağın altına dört masa konmuştu, oturdular. Noteri tanıyorlardı. Seğirten dükkân sahibi, beyaz

gömleğinin kolları dirseğe kadar sıvanmış, kara bıyıklı babacan biriydi. Noter, bize bir şeyler gönder, dedi. Beklerken, serin meyan şerbeti içtiler. Ömer, çok eskiden Dede ile o sıcak yaz öğlelerinde mağazada içtikleri şerbetleri hatırladı. Noter, getirilen yemekleri yerlerken, anlatıyordu:

"Bu böreğe kaytaz böreği denir, rahmetli de çok severdi, bir de şu zahter salatası. Akşamları bazen içerdik, rakısız olmaz, derdi. İyi insandı. Senden konuşurduk yüzü aydınlanırdı sanki."

Yemekten sonra, önce bankaya gittiler. Açılan kasada bir banka hesap cüzdanı ve tapular vardı. Noterin yazıhanesine döndüklerinde, "Artık şu vasiyetnameyi açalım" dedi noter. Vasiyetname bir yıl öncesinin tarihini taşıyordu. Fazla uzun değildi.

"Tek, yasal vârisim olan yeğenim Ömer'e aşağıda yazılı varlığımı bırakıyorum:

1. Zenginler Mahallesi'ndeki konak,
2. Çarşıdaki Sağırzadeler Mağazası ve içindeki bilumum halı ve eşya,
3. Harbiye'deki üç parça arazi,
4. Banka hesabımda, vasiyetname okunduğu tarihte mevcut para.

Ayrıca, çarşı içindeki bir dükkân ile şehirde küçük bir evi ve bazı alacak senetlerini de Halil ve Zehra'ya bıraktığını yazmıştı.

Bunların altına şu notu eklemişti:

"Sevgili Oğlum,

Bu notu okuduğunda, ben artık ölmüş olacağım. Bu mektubu yazdığım şu günden sonra seni bir daha görür müyüm, bilmiyorum. Ama bilmeni isterim ki, hayatıma sevgi kattın. Seni alıp, Antakya'ya getirdiğim güne kadar, çok bilmediğim, belki gençken kısa bir süre tattığım bu duyguyu yaşattın. Sen iyi bir çocuktun, şimdi de iyi bir insan oldun.

Şu sözümü hiç unutma: İnsanı kötü yapan, insandır. Kendisi değil.

Hoşça kal!"

Notu okuduğunda, gözleri yaşardı, noter orada olmasa, belki ağlardı. Noter, anlayışlı biriydi, odadan çıkıp, onu yalnız bıraktı. Ömer, gözlerini nottan ayıramıyordu. Sanki Dede, o güleç yüzüyle, kâğıdın

içinden ona bakıyormuş gibiydi. Notun sonundaki öğüt tuhafına gitmişti. Neden o sözü yazmak istemişti? Ne demek istemişti?

Noterin odaya dönmesiyle daldığı düşüncelerden uyandı.

"Şu hesap cüzdanı ile tapular artık sizin kişisel evrakınız sayılır. Veraset ilamına göre bunları sizin adınıza hazırlatırım. Vasiyetnameyi okuduğunuza dair şu tutanağı imzalarsanız, iş biter."

Noter, Dede'nin eski bir dostuydu. "Oldukça büyük bir servet Dede'nin bıraktıkları" diyor önündeki kâğıtları karıştırırken. "Yalnız halılar bile çok değerli. Bunlarla ilgili bir şey düşündünüz mü?"

"Ne düşünebilirim ki? Hele şimdi dursun. Siz, lütfen, yasal işleri halledin. Halil ve Zehra'ya bıraktıkları da size emanet, onların üzerine geçirtin, elbet bir gün döner gelirler. Bankada açtıracağım bir hesaba para ve diğer şeyleri yatırırsınız. Mağaza, konak ve arsalar, şimdilik dursun. Mağazaya da bir bekçi bulursanız iyi olur. Onların ücretlerini bildirirseniz yollarım. Ben herhalde yarın öbür gün Cenevre'ye dönerim. Gidince sizi ararım."

Notere adresini ve telefon numarasını bıraktı, teşekkür etti ve çıkıp gitti.

Akşamüzeri konağa döndüğünde Ali karşıladı. Ona da noterle konuştuklarını anlattı, bekçi olarak kalmasını, aylığını kendisinin göndereceğini söyledi. Ali, "Sağ ol beyim" dedi, "Allah razı olsun. Gözün arkada kalmasın, konağa gözüm gibi bakarım, temizlerim. Bu yaştan sonra, kaderimde, demek ki başımı sokacak bir yerim olacağı yazılıymış." Ömer'in elini öpmeğe davrandı, beriki bırakmadı, "Tamam, tamam" dedi. Yukarı, Dede'nin odasına çıktığında, ışıkları yakıp, odayı gözden geçirdi. Yatağın başucundaki komodinin çekmecelerini açıp karıştırdı. Birkaç ilaç kutusu, kâğıt mendiller, sapı kırık bir gözlük... Olduğu gibi bıraktı. Yatağın solundaki aynalı, büyük dolabın kapaklarını açtı, askılara asılı iki takım elbise, hepsi siyah. Bir kravat, siyah. Ayakkabılar. Çekmecelerde yatak örtüsü, çarşaf, yastık yüzleri. Rafta eskimiş bir puro kutusu. Davidoff, ince tahtadan yapılmış. Alıp, yatağın üzerine oturdu. Birkaç mektup,

posta kartları, gümüş bir cep saati, Zenith marka. Yorgunluğunu hissediyor, uyku bastırmak üzere. Ali kapıyı tıklattı, "Hadi beyim, bir şeyler hazırladım. Acıkmışsındır."

"Gel hele" diye içeri çağırdı Ali'yi, "Şu elbiseleri almanı istiyorum" dedi, "bedenine uyar, güle güle giy." Ali elbiseleri, ayakkabıları aldı, "Sağ ol beyim, benim için biraz fazla ama olsun. Giyerim elbette!" dedi. Dolabın kapağını usulca kapattı, aşağıya indiler. Ali, avluda küçük bir sofra hazırlamıştı. Salata, peynir, çarşı böreği... Canı rakı içmek istedi. Ali, "İçeri bir bakayım" deyip gitti, yarım şişe arakla döndü. "Buralarda makbuldür" dedi, "ama soğuk değil..."

Gece sıcaktı. Nehirden kalkan buğuyla dolu bir sıcak... Ömer, masanın yanında şırıldayan çeşmenin yalağından aldığı suyu alnına, boynuna serpti, serindi su. Susadığını fark etti; rakıya katıp büyük bir yudum aldı. İçine inen içkinin yumuşak okşayışını hissetti. Erotik bir duygu, diye düşündü. Yemeklerini yerken Ali hayatını anlattı. Karısının beklenmedik ölümünü, başıboş yalnız yaşamını. Ömer içmeden, o içmiyordu. Şişe bittiğinde, Ömer yorgunluğun artık kucağına düşmüş, gözleri kapanıyordu.

Gece nasıl olduysa, rakının etkisiyle mi bilmiyor, deliksiz bir uyku uyudu. Sabah ayrılırken, Bekçi Ali eline katlanmış bir kâğıt verdi.

"Hayrola Ali, nedir bu?"

"Elbiselerin birinin cebindeydi, belki önemlidir." Kâğıdı cebine soktu.

"Sağ ol, hadi Allahaısmarladık, arada bir avukatı gidip görmeyi unutma!"

Kaçış

Bakma öyle, bilmiyorsun...

Ne kadar zaman geçti? On yıl mı?, On iki mi? Dede, şimdi yatağında yatmış, ay ışığı gözlerini kamaştırırken, Antakya sokaklarının sessizliğini dinliyor ve çok eski geçmişi düşünüyor. Nasıl bir çaresizlikle, ona hiç çıkış yolu bırakmayan o pis şantaja zilletle boyun eğerek, bütün hayatını gizli, karanlıklar içinde, ondan hiç farkları olmayan, farklı zamanlarda da olsa aynı amaçlar için uğraşan insanlara ihanet ederek geçirmenin azabı göğsüne çökmüş, upuzun yatıyor. Ve asıl, onun bu ikiyüzlü hayatının yalnızca iyi yüzünü tanıyan Ömer'in, bir gün karanlık yüzünü de öğrendiğinde, orası her nere-

siyse, işte orada olmanın, onun bakışlarından kaçamamanın utancını, şimdiden hissediyor. O utanca dayanamayacağını da...

* * *

İki gün önceydi. Postacının getirip bıraktığı broşürlerin arasında, büyük, sarı bir zarf dikkatini çekmişti. Kendi adı, adresi yazılıydı. Gönderen belli değildi. İçinden yabancı bir dergi ve Türkçe başka bir dergi daha çıkmıştı. O sırada mağazaya giren birkaç turistle ilgilenmek için kalkmış, dergiyi masada bırakmıştı. "Sonra bakarım" demişti. Sonrasında unutmuştu dergileri. Ertesi gün, sabah vakti telefonu çaldı. Bir ses,

"Gönderdiğim dergileri aldın mı?" diye soruyordu. Oydu. O kömür isi ses...

"Aldım, daha bakamadım. Nedir?"

"Geçende bir röportajdan bahsetmiştim, unuttun mu?"

"Evet, evet hatırladım. N'olacak?"

"Yazarı senin tanıdığın biri de ondan. Adı Ömer. Bir baksan iyi olur."

Telefon kapandı. Zarftaki yabancı dergiyi çıkarıp sayfalarını karıştırdı. Röportajı buldu, yazı uzundu, bir de fotoğraf vardı. Ömer ve başına poşu sarmış, yalnızca gözleri gözüken biri... Röportajın başında, *"Par Notre Envoyé Special Omer Sagirzade"* yazılıydı.

Dede resme bakıyor uzun uzun. Ömer, güneş gözlükleri alnına kaldırılmış, sakallar üç beş günlük... Boynunda bir poşu, kameraya bakıyor. Adam elini onun omzuna atmış. Türkçe dergide ise alıntılanan uzun röportaj özetlenmiş. "Mülteci Türk Gerillalar Anlatıyor." Başlık böyle. "Onların kim olduklarını, isimlerini, nerede buluştuğumuzu yazmamak koşuluyla benimle konuştular" diye yazmış Ömer, "Tek söyleyeceğim: Ortadoğu'daydık."

Dede hızla gözden geçiriyor yazıyı. Siyasal görüşleri ne? Neden iltica etmişler? Kaçış yolları vs...

Dede buz kesmiş ama terliyor. Kaçıp oralara gitmek için ona gelen kaç kişinin yollarını kestiğini düşünüyor. "Benden de bahsetmişler midir?"

Birkaç gün sonra, çalan cep telefonunda Ömer'in ismini görünce telaşlanıyor. Açıp açmamakta kararsız kalıyor. Konuşursa, sanki yakalanacak gibi. Açıyor.

"Son makaleyi gördün mü?" diyor Ömer.

Dede, "Görmedim" diyor, "Hangi dergide?"

"Sana yollarım, tercümesiyle."

"Yolla ya, görmeyi çok isterim!"

"Bir şey soracağım" diyor Ömer, "Bu konuştuğum kişilerden biri, eskiden, yıllar önce yani, Antakya'da onlara yardım eden bir kişinin olduğunu söyledi. Adını vermedi. Tek söylediği, çarşıda bir mağazası olduğu... "

Bir an bir sessizlik oluyor. Dede derin bir uçurumun içine doğru çekildiğini hissediyor. Uçurumun kenarında sanki! Korkuyla soruyor, "Ne iş yaparmış?"

"O da senin gibi... Halıcıymış yani. Anlattıklarından anladığım, sanki sen yaşta biri. İşinde gücünde, dendi. Çıkarabilir misin, diye düşündüm. Tanıman lazım..."

"Çarşıda halıcılık yapan, ben yaşta o kadar adam var ki..."

"Haklısın. Zaten, artık adamdan kuşkulanıyorlarmış."

Dede bilmiyormuş gibi soruyor: "Neden?"

"Birkaç kez oradan geçecek arkadaşlarından haber çıkmamış. Yakalandıklarını düşünüyorlar. Ondan sonra, ne olur ne olmaz diye o adamı silmişler."

"Yani?"

"Yanisi, senin çarşı komşun, belki de ikili oynayan biri. Ancak emin değiller."

Dede susuyor, "Birileri er geç, emin olur" diye düşünüyor. Ömer, "N'oldu? Orada mısın?" diye bağırıyor telefonda.

"Buradayım. Bir an kapandı sandım."

"Tamam, Dede, şimdilik bu kadar! Umuyorum yakında ikinci bir röportaj için oraya gideceğim. Görüşmeyeli çok oldu, dönüşte, uğrar seni görürüm, hem de şu herifi bir araştırırım."

"Hangi herif?"

"Canım şu senin çarşı komşun, ikili ajan."

"İyi, geleceğin zaman haberim olsun."

Bu, Ömer'le son konuşmasıydı. Onunla konuşurken, *"ölümün arkasına gizlenmiş sinsi sinsi sırıtan o utancın"* yavaşça bedenini sarmaladığını hissediyor. Bütün vücuduna ateş basarmış gibi bir sıcaklık yayılıyor. Avuçlarının içi terliyor. Sonra ansızın bir titreme nöbeti geliyor. Ama üşümüyor. Üşümüyor ama içi titriyor. Alnının sağ tarafına bir ağrı saplanıyor.

"Gidecek başka yer, röportaj yapacak, konuşacak başka adam yok muydu?" Telefon hâlâ elinde, "Bu iş böyle gitmez" diye düşünüyor, "Bir yolu olmalı."

* * *

Sabah serinliğinde, sulanmış taşlarıyla gölgeli avluda oturup, günün ilk kahvesini *mutlaka* orada içmeyi ne zamandır sürdürdüğünü hatırlamıyordu. Her güzel sabahın ardından, o gün, belki de, yine birilerinin hayatını karartacak şeyler yapacağını düşünerek, yılları tedirginlikle geçmişti. Zaten Ömer'in gidişinden sonra, birbiri ardına geçen sıradan günler, kurtulamadığı, kırıp çıkamadığı duvarlar, yavaş yavaş onu bir yerlere itiyordu, farkındaydı.

Kahvesini getirdikten sonra mutfak kapısının önünde dikilip, elleri önünde bekleyen Halil Efendi'ye baktı. Eliyle işaret edip, "Gel hele, yaklaş!" dedi. Halil Efendi gelip iki adım ötede durdu.

"Geç, otur, diyeceklerim var!"

Bir süre bir şey söylemeden kâhyanın yüzüne baktı, anlatacaklarını kafasında tartıyor gibiydi. Kâhya, gözlerini dikmiş bekliyordu. Dede, fincanı sallayıp, kahvenin telvesini son yuduma karıştırdıktan sonra içti. Elinin tersiyle ağzını silermiş gibi yaptı. Halil Efendi, onun mahsustan, lafı geciktirmek için oyalandığının farkındaydı, sabırla bekliyordu. "Söylemekte zorlanıyor" diye düşündü.

"Dinle Halil Efendi" dedi birden Dede. "İşler karıştı."

"Dinliyorum, beyim!"

Dede yorgun, ağır bir sesle, gençliğinde karıştığı bir olayın kan davasına dönüştüğünü anlattı. İzini kaybettirdiğini sandığını ama hasımlarının peşinde olduklarını haber aldığını söyledi.

"Ortadan kaybolmam gerek, Halil Efendi" dedi, "Uyduruk bir cenaze düzenleyeceğiz, yalandan öleceğim yani, anladın mı?"

Halil Efendi, delirdi mi bu adam, gibilerinden bakıyordu Dede'ye.

"Olur mu beyim!" diye itiraz etti. "Ortalıktan kaybolmak ne demek? Ömer n'olacak? Memleketin polisi, jandarması yok mu? Dağ başı mı burası?"

Dede, yıllardır beraber olduğu adama sevgiyle baktı.

"Sen hiç, polisle, jandarmayla hallolan kan davası duydun mu? Sizin oraları bir düşün bakalım, ha?"

Halil Efendi, Dede'nin haklı olduğunu biliyordu; ama o cenaze işine pek aklı yatmamıştı. "Bir yerlere gidip gizlensen, beyim?"

"Gene bulurlar. Benden ümidi kesmeleri lazım! Başka yolu yok."

Halil Efendi daha fazla uzatmadı.

"Peki, sen bilirsin, beyim" dedi. "Nasıl olacak?"

"Sen yarın, bir bahane bul, Zehra'yı memlekete gönder. Gerisi kolay."

Halil hâlâ anlayamıyordu. "Yani kaybolacaksın da, biz, bu ev, n'olacak?"

"Her şey hallolur Halilim. İş yoluna girince sen de gidersin Zehra'nın ardından, memlekette yaşarsınız."

Halil Efendi'nin aklı yatmamıştı; ama yine de "Sen bilirsin" diye söylendi.

* * *

Sıcağın ortalığı kavurduğu o ikindi vakti, sandalyesinde uyuklamakta olan mezarlık müdürü, kapının ansızın vurulmasıyla silkindi, gözlerini ovuştururken karşısında Halil Efendi görünce hemen toparlandı. Ne de olsa Dede'nin adamı, kâhyasıydı.

"Ooo! Buyur Halil Efendi! Hoş geldin, böyle habersiz. Buyur otur."

Masasının önündeki iskemlenin tozlarını çabucak eliyle sildi, yerleştirir gibi kımıldattı.

"İşte oldu. Hadi otur. Ne içersin, gazoz, çay?"

"Sağ ol, bir şey istemem. Bu sıcakta ter olup fışkırıyor."

"Olsun, içseydin!"

"Yok, kalsın, başka zaman..."

"Sen nasıl istersen!"

Halil Efendi odayı gözden geçirdi, pencereden dışarıya, odanın biraz ötesinden başlayıp, uzayıp giden mezarlara baktı. Müdür tedirgin, yerinde kımıldanıp duruyordu. Halil Efendi, "Ee, işler nasıl?"diye lafa girdi.

"Bizim işler n'olacak, Halil Efendi! Burada kabristan bekçiliği yapıyoruz. Zengin cenazesi gelir, alayıvala ile defnederiz. Fukaranınkini de sessiz sedasız! Hele kimsesiz biriyse, iki gün bekletir, aşağılarda bir yere gömeriz."

"Demek, aşağılarda bir yere, öyle mi?"

"Evet, âdet öyle!"

"Şu sıralar var mı sahipsiz cenaze?"

Adam düşündü. "İki kişi olacak, evvelsi gün vefat etmişler. Zabıtalar haber verdi. İki bimekân! Aldık geldik."

"Allah rahmet eylesin, ne denir!"

Açık pencereden ıslak bir sıcak giriyordu. Halil Efendi boynuna doladığı mendili alıp yüzünün terini sildi. "Sebebi ziyaretime gelince" dedi ve müdürün gözlerine bakarak cebinden çıkardığı bir kâğıdı uzattı.

"Bu senet senin, değil mi?"

Müdür senede bakmadı bile. "Benim, evet!"

"Ödeme tarihi epey geçmiş!"

"İmkânımız olmadı..."

Halil Efendi bir şey demedi, dışarıya bakıyordu, sessizlik uzadı. Neden sonra,

"O senedi neden vermiştin, hatırlıyor musun?" diye sordu. Müdür cevap vermedi, susuyordu, boynunu bükmüştü. Halil Efendi konuşmasını sürdürdü:

"Hatırladığım kadarıyla Sarı Turgut'la bir kumar borcu işiydi. Ne dersin?"

"Doğrudur, ne diyeyim!"

"Dede'nin selamı var. Söyle ona, ödeyemedim diye üzülmesin, dedi. Herkesin başına gelir. Bugün ona, yarın bana. Senedi götür ver, dedi."

"Allah razı olsun, bilirim fukara babasıdır, söyle, ellerinden öperim, diyor de."

"Tamam, söylerim söylemesine de, Dede'nin senden bir isteği var."

"İstek ne demek, emri olur. Nedir?"

"Şu senin kimsesiz cenazeler!"

Müdür şaşırdı. "N'olmuş o cenazelere?"

"Bir şey olduğu yok. Şimdi, bugün cumartesi, yarın pazar, ikindiden sonra, onlardan birini hazırlayacaksın! Dede'nin cenazesiymiş gibi! Anladın mı?"

"Halil Efendi, ne diyorsun? Dede, Allah korusun, öldü mü?"

"Ölse, o kimsesizi hazırla der miyim, akılsız?"

"Ee, yani?"

"Bak, ortalık biraz karışık, Dede, onu öldü bilsinler istiyor. Peşinde kanlıları var. Sahte bir cenaze olacak, anladın mı şimdi?"

Müdürün aklı iyice karışmıştı. "Yani Dede diye, başkasını gömeceğiz, öyle mi?"

"Kimseyi gömmeyeceğiz. Cenaze Lazkiye'ye gidecek, defin orada."

"Lazkiye'ye, öyle mi?"

"Evet. Şimdi sen hazırlığını yap, kimseye de belli etme! Yarın gelip alacağız."

"Yani kimsesizlerden birini?"

"Hah, bak işte anlamaya başladın. Evet ve de bu ikimizin arasında kalacak. Cenazeyi alınca bu senedi yırtacağım, yırtmakla kalmayıp, senette yazılı olan kadar da vereceğim. Tamam mı, anlaştık mı?"

"Defin ruhsatı, doktor raporu olmadan, nasıl yaparız, Halil Efendi? İpimi çekerler Allahıma!"

"Ruhsatı, raporu filan elinde bil! Yarın öğleye getiririm, merak etme. Sen işini yap, gerisini bana bırak!.."

"Buradaki işçi n'olacak? Kazmacı?"

"Artık o senin ustalığına kalmış. Dede'yi çok severdim filan dersin, kimseyi karıştırmazsın, gece işi bitir, tabutu çiviledikten sonra mesele kalmaz."

"İnşallah!"

"Kimseye tek kelime yok! Duyulursa yanarsın, bize bir şey olmazl"

"Oldu Halil Efendi, hadi yarın görüşürüz..."

"Korkma, her şey olacağına varır, işini yap, ben sana gece telefon edip öğrenirim durumu."

* * *

Belediye Tabibi Dr. Ruhi, babadan kalma, iki katlı evin üst katında, yatak odasının önündeki geniş, gölgeli balkonda, kerevetin üstüne uzanmış, ter içinde uyuyordu. Aslında, pek uyuyordu denemezdi; çünkü o pazar öğlesi, yemekte, ipin ucunu kaçırıp her zaman içtiğinden fazlasını içmişti ve şimdi uykuyla uyanıklık arasında, şarabın buharıyla tütsülenmiş, ağırlaşmış başını, terden ıslanmış yastıkta çevirip duruyordu. Karısının ölümünden sonra kederinden, yavaş yavaş içine kapanmış, üç-beş dostunun kimini ağlayıp sızlayarak bıktırmış, kimini kırmış ve sonunda kendisiyle baş başa kalmıştı. Yapayalnız hayatının, zaten evine yakın olan işine gidip gelmekten ve evin işlerini çekip çeviren kadının pişirdiği yemekleri, o da içki içmesine vesile olsun diye, iştahsızca yemekten başka tek uğraşı, yıllardır biriktirdiği pullardı. Geceleri, eğer içkiden sızıp kalmamışsa, pul albümlerini gözden geçirir, uzak Afrika ülkelerinin renkli manzara ve hayvan resimleriyle bezeli pullarını, oraları hayal ederek, tekrar tekrar dizer, posta idarelerinin gönderdiği yenilerini, özenle saydam poşetlere yerleştirir, seyrederdi.

Çarşıdaki birkaç dükkânından gelen kiralar ve maaşı ona bol bol yetiyordu. Pullardan ve anlaşmış olduğu, İstanbul'daki bir şarap evinin düzenli olarak yolladığı iyi, kaliteli şaraplardan başka şeye para harcamazdı. Henüz ellili yaşlarda olmasına rağmen, doktor olarak, karaciğerinin tehlike sinyalleri verdiğinin farkındaydı. Zaman zaman içkiyi bırakmaya, hiç olmazsa azaltmaya karar veriyorsa da pek uyguladığı söylenemezdi. Akşam olup evin yalnızlığına döndüğünde, hele sıcak yaz akşamlarında, "İnceldiği yerden kopsun, oğlum Ruhi" diye söylenip buzdolabındaki soğuk Chardonnay'i, daha üstünü değişmeden, kadehine koyardı. İlle Chardonnay, başka şarap içilmez-

miş gibi. Ve hele, günün yorgunluğunu, masa başı pineklemesini ve sıcağı silip süpüren o ilk, büyük yudum... Karaciğerin sinyalleri, baş ağrıları uçup giderdi. Giderdi de; şu pazar öğleleri, biraz kendini tutabilseydi.

Yarım yamalak uykusu arasında, bir ses, "Sizi istiyorlar, doktor bey" diye seslendi. Ağırlaşmış gözkapaklarının arasından, yardımcısı kadını gördü, gözlerini ovuşturup doğruldu.

"İsteyen kim?"

"Halil Efendi, tanırsın, Dede'nin adamı."

"Ne istiyor, pazar pazar yahu?"

"Bilmiyorum ama hali bir garip!"

"Tamam, tamam. Söyle gelsin."

Halil Efendi, balkon kapısında belirdi. Ellerini kavuşturup saygıyla bekledi, ne de olsa devlet memuru, diye düşünüyordu, saygıda kusur edilmez. Doktor yerinden biraz doğruldu ama o kadar, fazla itibar göstermek uygun olmaz, ne de olsa bir kâhya.

"Buyur Halil Efendi" dedi yorgun bir sesle. "Hayırdır?"

"Dede'yi kaybettik, beyim" dedi, ağlamaklı. "Sizlere ömür!"

Doktor, uyku sersemi, tam anlayamamıştı.

"Şundan biraz ver" dedi şarap şişesini işaret ederek. Halil Efendi masanın üzerindeki kadehi doldurup verdi.

"Sağ ol!" Şarap ısınmıştı, yüzünü buruşturup kadehi yanındaki sehpaya bıraktı. "Yanlış duymadım değil mi? Dede'yi kaybettik mi, dedin?"

"Evet, maalesef!"

"N'oldu, hasta mıydı?"

"Yok, dün gece ansızın! Göğsüme bir ağrı saplandı, dedi. Su filan verdik. Yattı. Uykusunda vefat etmiş."

"Başımız sağ olsun, muhterem bir insandı. Efendiydi."

Durdu, sehpaya koyduğu kadehe baktı, sonra aldı ve içti.

"Cenaze ne zaman?" diye sordu.

"Merhumun vasiyeti var, cenaze Lazkiye'ye götürülüp orada aile mezarlığına konacak; ama burada cenaze namazını kılıp sonra gide-

riz, diye düşündüm. Dostları, sevenleri burada, Lazkiye'de böyle cemaat bulunmaz."

"Lazkiye mi? Bu sıcakta?"

"İşte onun için öğle vakti seni rahatsız ettim. Bir gitsek, baksan; rapor lazım biliyorsun, ardından, izinleri alıp hemen gideriz. Beklemek olmaz bu havada, gece serinde yol almak en iyisi."

Doktor, "Allah kahretsin!" diye düşündü, yerinden kımıldayacak hali yoktu, nerede kaldı cenaze evine gitmek!

"Pazartesine kalmaz mı, bugün izni nasıl alacaksın?" diye umutla sordu.

"Kalmaz doktor bey, sen bizden iyi bilirsin, bu sıcakta. İzin işini hallederiz merak etme."

Doktor kalkıp giyineceğini, bu sıcakta iki sokak öteye yürüyeceğini, kalabalığı filan düşündükçe, iyice bunaldı. Son bir umutla sordu:

"Merhumun öldüğüne emin misin?"

"Aman doktor bey, bu yaşa kadar kaç cenaze gördüm, biliyor musun? Elbette eminim, buz gibiydi."

Doktor, yerinden zorlukla kalktı, kalkınca başı döndü, masaya tutundu; içinden, "Bok gidersin oraya kadar... Ayakta duramıyorsun daha!" diye geçirdi. Büfenin çekmecesinden basılı bir kâğıt aldı.

"Gel Halil Efendi" dedi, "otur şuraya!" Karşılıklı oturdular.

"Bak, şimdi! Şu vefat raporunu yazıyorum, kalp krizi diye. Bunu kimseye söyleme, geldim, baktım, yazdım, anladın mı? Sana güveniyorum. Ali Cenazenizi kaldırın. Gelmek isterdim ama halim yok, görüyorsun. Yarın, belediyede deftere işlerim, tamam mı?"

"Tamam doktor bey, sen merak etme, kimsenin ruhu duymaz. Allah senden razı olsun! İzninle ben gideyim."

* * *

Dede'nin vefatı, üç saat sonra, camiden sala verilip ahaliye duyuruldu. Namazı mezarlığın içindeki küçük camide kılındı. Tabutun üzerine, yaldızlı ayetler işlenmiş yeşil bir örtü örtmüşlerdi. Cemaat duasını okuduktan sonra hoca, "Hakkınızı helal edin!" dedi üç kez.

Cemaat, "Helal olsun!" dedi, bir ağızdan. Ancak üçüncü, "Helal olsun!" söylenirken, o güne kadar hiç duymadıkları, işitmedikleri, tanık olmadıkları bir şey oldu. Cemaatin arasından bir ses, "Ben helal etmiyorum!.." diye bağırdı. Herkes dondu kaldı, başlar adama döndü. Adam, çoğunun tanıdığı, çarşıda beyaz eşya bayiliği yapan biriydi. Adı nedense, "Faşist Cafer"e çıkmıştı. Yanındaki adam, Dede'nin çarşı komşusu, "Ne diyorsun ulan sen? Delirdin mi? Cenazede böyle şey söylenir mi?" deyip yakasına yapıştı. Halil Efendi hemen o tarafa seğirtti. Hoca şaşkınlıkla olanları seyrediyordu. Halil Efendi, "Nedir, derdin ne?" diye sordu. Etraftan homurtular yükselmeye başlamıştı. Dede gibi iyiliksever, herkese ihtiyacı olunca yardım eden, muhterem birine yapılan bu saygısızlık tepelerini attırmıştı. Safların düzeni bozuldu, adamın üzerine yürüdüler. "Durun!" diye bağırdı Halil Efendi. "Derdi neymiş edepsizin, anlayalım!" Adam korkmuştu ama vazgeçmedi, "Ben onun gibi birisine hakkımı helal etmem. İspiyoncu olduğu hiç kulağınıza gelmedi mi? Yıllardır polisle içlidışlı olduğu?" dedi. Bu laf cemaati iyice çileden çıkardı. "Vurun pezevenge!" sesleri yükseldi. Halil Efendi, cemaati yatıştırmaya çalışıyordu. "Durun kardeşler! Bırakın ben halledeyim. Dede'nin aziz ruhunu muazzep etmeyelim." Bayi iyice sinmişti, Halil, "Ulan ne ispiyoncusu? Aklını mı kaçırdın? Nereden çıkarıyorsun bu lafları? Hadi şuradan, defol, git! Gitmeden de 'Hakkımı helal ettim' de! Yoksa başın belada!" dedi. Adam, "İhbarcıydı!"diye başladıysa da "Zırvalama, kes sesini! Cenazede söylenecek laf mı?" dedi. Adam sesini kesti, çekip gitti; ama milletin içine de bir kuşku düşmemiş değildi. Cafer'in söylediklerini dinleyenlerden biri, "Böyle bir laf bir ara dolanmıştı, gülüp geçmiştik" dedi yanındakine.

"Evet, duymuştuk ama yakıştıramamıştık. Kimse inanmadı. Olacak iş mi? Dede gibi biri? O faşist herifin iftirasıdır, kesin. Kendilerinden başka herkese düşmandır onlar. Günahı boynuna..."

"Doğru, günahı boynuna! Yaptıysa bile artık öldü gitti. Ne olduğunu kim bilecek!.."

Ortalık yatışmıştı. Cemaat tekrar saf tuttu, hoca, "Tövbe, estağfurullah!" diye kendi kendine söylendi, arkasından tekrar, "Helal edin!" diye üç kez seslendi ve bu sefer herkes "Helal olsun!" dedi. Halil

Efendi derin bir "Ohı" çekti, densizin biri yüzünden neredeyse karakolluk olacakken iş bitmişti. Dede'ye yapılan bu saygısızlıkla, daha da duygulanan cemaat, cenazeyi omuzlarında, biraz uzakta bekleyen ambülansa kadar götürdü. Halil şoförün yanma geçip oturdu. Araba gözden kaybolup gidene kadar cemaat arkasından baktı.

Onlar sınıra, Lazkiye'ye doğru giderlerken, Dede de yeni hayatına doğru yol alıyordu.

Tetikçi

...elime tutuşturarken silahı ilk kez zordur demişti ben ilk kez zormuş diye düşünürken o sakın gözlerine bakma demişti bakmam diye düşünürken o önce kalbine sonra kafasına sık diye tembih etmişti yalnızca birer kez fazla değil ha diye de yine tembih etmişti ve demişti işini bitirdiğine emin ol diye yine tembih etmişti ben başımı sallarken olur diye ve o yine emin ol yoksa hepimiz yanarız ha demişti omzumu sıvazlaya...

Telefon çalıyor...

Kımıldadıkça yayları gıcırdayan eski demir karyolada sırtüstü uzanmış. Gözleri soluk pembe badanalı, rutubet lekeli duvarda dola-

şan hamamböceklerinde. "Hepimiz yanarızı" diye söyleniyor kendi kendine. "Kimin yandığı ortada!"

Sinir bozucu bir gürültüyle çalışan "pencere tipi" klimanın odayı soğuttuğu yok. Serinletmiyor bile. Yalnızca ılık bir esinti... Kalkıp bir-iki düğmeyi kurcalıyor. Kirli camın önüne asılı, ipleri kopmuş, plastik jaluzinin tozlu kanatlarını aralayıp aşağıdaki caddeye bakıyor. Dışarıda nemli, sıcak bir ağustos ikindisinin, motor homurtuları, klakson sesleri ve seyyar kasetçilerin birbirine karışan nağmeleri...

Tozkoparan'daki o, nasılsa yıkılmaktan kurtulmuş ahşap, köhne Tepebaşı Pansiyon'dan, Sirkeci'deki bu pis otele geleli üç gün geçmiş. Geldiği günün akşamı birkaç sandviç, içki ve sigara almak için dışarı çıkışından başka, odasından ayrılmamış. Burada kaç gün kalacağını, daha sonra nereye gideceğini bilmiyor, düşünmüyor da. Kaçmaktan, köşe kapmaca oynamaktan, her an tetikte olmaktan, tedirgin olmaktan, kapının dışındaki en ufak tıkırtıda, yastığının altındaki silahına sarılmaktan bıkmış. İki yıldır kaçıyor mu, kovalıyor mu, kendi de bilmiyor. Peşindekilerden bazen yalnızca birkaç adım önde, soluklarını ensesinde hissediyor; ya da arkalarında bazen. Zaman zaman durmak, geriye dönüp, "Yeter, işte buradayım!" demek aklından geçiyor ama olmuyor, korkudan değil, bu kovalamacayı bitirirse kendisi bitirecek. Kaç kez silahı kafasına dayayıp cüzdanındaki fotoğraf elinde, "Buraya kadar bacım" deyip tetiğe asılmak istemiş ama nafile... Fotoğraftaki o küçük kız, gülümseyerek, utangaç gözleriyle bakan küçük kız hep ona engel oluyor. "Beni bir kez bıraktın, yine bırakma!" der gibi bakıyor fotoğraftan. O heriflerin geberdiğini görmeden olmaz, diye düşünüyor. Fotoğraf siyah beyaz... Yıpranmış, bir köşesi kopuk. Siyah bir perdenin önündeler. Perde eski bir taş duvara gerilmiş, üzerine yaldızla, birbirine bakan, kuyrukları açılmış iki tavuskuşu işlenmiş. Perdenin önünde iki çocuk. Yan yana durmamışlar. Ferhat arkada, Feride onun önünde ancak omuzlarına geliyor. Saçları iki örgü, göğsüne bırakılmış. Parlayan gözleriyle, iri iri açılmış hayretle bakan gözleriyle gülümsüyor. Ferhat kardeşinin omuzlarını kavramış, sanki biraz önce, "Korkma ben varım!" demiş gibi.

Yatağın yanında, komodinin üzerindeki yarılanmış şişeden birkaç yudum içiyor. Ilık içki boğazını yakıp geçerken yatağa uzanıyor.

Sıcak! Üzerindeki kirli fanila bile terden ıslanmış, sıyırıp atıyor. "Gözlerine bakma!" demişti Salih Bey. Ama ne mümkün? Adamı, o sıcak mayıs sabahında, cırcırböcekleri ortalığı birbirine katarken kıstırmıştı. Bağ evinin bahçesindeki tahta helada. Evinden çıkıp oraya girdiğini gözlemişti çalıların arasından ve kapıyı açıp silahı doğrulttuğunda... "Gözlerine bakma!" Adamın gözleri şaşkınlık ve korkuyla açılmışken çömeldiği yerden... Gözlerine bakmıştı ve o bakışı unutamıyordu. Rafet Ağa kendi bokunun içine yuvarlanmıştı kurşunu yiyince. İki yıl önceydi...

Başucundaki telefonun çalmasıyla irkiliyor. Kalkıp yatağın kenarına oturuyor.

"Evet?"

Otel kâtibi... "Abi, benim, arayan olursa haberim olsun, demiştin."

"Evet?"

"Biraz evvel iki kişi seni sordu."

"Nasıl birileri?"

"Ne bileyim, efendi tavırlı, genç adamlar, sen yaşta işte!"

"Yok, deseydin."

"Dedim. Burada olduğunu biliyoruz, yukarıda mı, sen onu söyle, dediler."

"Sen ne dedin?"

"Dışarı çıktı, yarım saate gelir, dedim. İyi, biz de o zaman geliriz, deyip gittiler."

"Anlaşıldı. Geldiklerinde yine çaldır, tamam mı?"

"Oldu."

İşte, yine başlıyoruz, diye düşünürken pantolonunu, gömleğini giyiyor, silahına mermi sürüp belinin arkasına sokuyor. "Bu iş, bugün burada biter... Şöyle ya da böyle!" Korkup telaşlanacağına, içini bir rahatlama duygusunun sardığını şaşkınlıkla fark ediyor. "Gelsinler bakalım!" diye yüksek sesle söylenirken telefon çalıyor. Oda kapısının kilidini açıp tuvalete giriyor, kapı yerine asılmış plastik perdeyi aralık bırakıyor. Eski, ahşap merdivenlerin gıcırtısını, kösele ayakkabıların sesini duyuyor. Kapı vuruluyor, kısık bir ses...

"Ferhat Bey?"

"Girin!" diyor silahını eline alarak. Perdenin aralığından iki kişinin, biraz da çekinerek içeri girdiklerini görüyor. 25–30 yaşlarında iki kişi. İkisinde de siyah takım elbise, yakası açık beyaz gömlek. Arayan gözlerle odaya bakıyorlar. Perdeyi açıp tuvaletten çıkıyor. Adamlar şaşkın. "Kımıldamayın!" diyor. "Arkanızı dönün, ellerinizi duvara dayayın!" Hayretle bakıp dediğini yapıyorlar. Yaklaşıp üzerlerini yokluyor. Silah yok. "Ceketlerinizi çıkarıp yatağa bırakın!" Çıkarıyorlar. "Oturun!" Biri yatağa, diğeri iskemleye ilişiyor.

"Evet? Şimdi anlatın bakalım, kimsiniz, benden ne istiyorsunuz?"

"Bir iş konuşacaktık" diyor daha yaşlı olanı, zihnine kaydetmeye çalışır gibi yüzüne dik dik bakarak... Gözleriyle onu yiyerek...

"Ne işi?"

"Patron, 'Ferhat Bey'e selam söyleyin, ona göre bir işimiz var, bir zahmet buyursun gelsin' dedi. Bildiğimiz bu."

"Demek patron, 'Buyursun gelsin' dedi?"

"Evet."

"Beni nasıl buldunuz?"

Birbirlerine bakıyorlar. "Bilmeyiz, patron burayı söyledi, geldik."

"Patron kim?"

"Bizle gel, başka bir şey sorma, cevap veremeyiz."

Bunlar peşimdekilerden değil, diye düşünüyor. Ama yine de "Kimsiniz, ne işi ulan?" diyor silahını sallayarak.

"Bu bir iş, Ferhat Bey, kanlın değiliz. Sadece bir iş..."

"Sadece bir iş, öyle mi? Bir iş! Nasıl bir iş?"

Susuyorlar. "Bunlardan laf çıkmaz" diye düşünüyor.

"Benim işe mişe ihtiyacım yok. Hadi alın voltanızı, patronunuza da selam söyleyin. Ferhat artık o işleri bırakmış, deyin. Her parmağını şaklatana koşmazmış Ferhat, deyin!"

Kalkıyorlar. Yaşlısı, "Gelseydin iyi olurdu" diyor gözlerini kaçırarak. "Patron, gelmez, ne işi bu diye ısrar ederse, Salih Bey'in işi gibi bir iş dersiniz, o anlar, dedi."

Ferhat biraz şaşırıyorsa da bozuntuya vermiyor.

"Demek öyle söyledi? Salih Bey'in işi gibi bir iş, dedi."

"Evet, aynen öyle söyledi."

"Peki, Salih Bey'in işinin ne olduğunu da söyledi mi?"

"Yok, tabii söylemedi."

Ferhat suratını buruşturuyor, çaresiz, Salih Bey lafı midesini bulandırıyor. "Peki, tamam, gidelim bakalım" diyor, silahı beline sokarken... "Ama dikkatli olun, gözüm üstünüzde!"

Caddede park edilmiş eski model bir Mercedes. "İkiniz de öne!" diyor, arkaya geçip otururken. Unkapanı Köprüsü'nden geçip Perşembe Pazarı'na sapıyorlar. Araba Haliç'e çıkan bir ara sokağa girip duruyor. "Buyur, beyim" diyor şoförün yanındaki. İniyor. Denize doğru yürüyorlar. Kıyıdaki parkın, denize bakan sıraları boş... Yalnızca birinde bir adam oturuyor. Sıranın tam ortasında. Arkasında da ayakta, ellerini önüne kavuşturmuş, siyah gözlüklü biri. Oturan, yaşlı bir adam, kalın beyaz bıyıkları var. Fildişi saplı bastonunu sıraya dayamış. Başında krem rengi, hasır bir şapka... Yanında yürüyen başıyla işaret ediyor. Onlar yaklaşırken adam yana kayıp ona bakmadan, "Buyur" diyor, "Hoş geldin!" Gidip oturuyor. Şoför ve diğeri onların sağındaki, solundaki sıralara ilişiyorlar. Arkada dikilen de biraz uzaklaşıyor. Kıyıda kimseler yok, karşıda pembe, kızıl akşam göğünün önünde Süleymaniye. Adam, "Hoş geldin!" diye tekrarlıyor. Önlerinden birkaç kişi geçiyor. İkisi de susuyorlar. Neden sonra adam, "Geldiğine iyi ettin. Gelmezsin diye düşünmüştüm" diyor ona bakmadan.

Ferhat tedirgin... "Neden beni çağırttın?"

"Anlatacağım, sırası gelince. Sabırsız olma!"

Ferhat susuyor, bekliyor, adam konuşsun...

"Silahın var mı?" diyor, yaşlı adam. Ferhat şaşırıyor.

"Evet."

"Göster!"

Ferhat, önce tereddüt ediyor sonra yavaşça silahı belinden çıkarıyor, sıranın üzerinden adama kaydırıyor. Adam elini sürmeden silaha bakıyor.

"Güzel bir silah! Sig Sauer, 15'li. Bir tane de namluda, 16... Bir zamanlar benim de vardı aynısı." Susup ilk kez Ferhat'a dönüyor.

"Bununla mı vurdun Rafet Ağa'yı?" diyor. Ferhat şaşkın, silahı alıp beline sokarken kalkmaya davranıyor.

"Otur!" Sesi buyurgan...

Ferhat isteksizce otururken, "Kimsin sen?" diyor.

"Benim kim olduğumun önemi yok. Senin kim olduğun önemli!"

Ferhat suskun, adama bakmıyor ama onun gözlerinin üstünde olduğunu hissediyor. Havada, iskeleden iskeleye koşuşan teknelerin düdükleri, motor homurtuları... Haliç'in o bildik kokusu.

"Önce Salih Bey'in emriyle Rafet Ağa'yı vurdun. Şamlıların Rafet Ağa'yı... Büyük aile... Töredir, dediler, vurdun. Tamam, öyleyse öyledir! İşin aslı bizi ilgilendirmez. Kimi kan davası dedi, kimi arazi işi. Sonra, seni önce Adana'ya, sonra İstanbul'a kaçırdılar. Rafet'in oğulları peşinde! Seni bulamayınca, bacını..."

"Kes!" diyor Ferhat öfkeyle. "Ne istiyorsan söyle, lafı uzatma!"

Adam, "Hazin hikâye, haklısın; ama bitirmedim daha..." diyor, ona bakmadan. "Bunlar iki yıl önceydi. Bunun dışında, en sonuncusu üç ay önce olmak üzere, aralıklarla üç kişi daha, sayende..." Durup karşıya, yavaşça eflatun bir renge dönüşen akşam göğüne bakıyor. "Evet, senin elinle, şu güzel dünyamızı terk edip gittiler."

Ferhat adama dönüyor, göz göze geliyorlar. Adamın kırlaşmış kaşlarının altındaki canlı, siyah gözlerinde, nedense, içinde kuşku uyandıran bir bakış seziyor. Tekrar, "Kimsin sen?" diyor. "Benim hayatımı neden didikliyorsun?"

"Senden bir şey isteyeceğim. Seni tanımadan olmaz. Nasıl biri olduğunu bilmem lazım."

"Evet?"

"Önce, töre uğruna bir cinayet işlemiş, sonraysa usta bir katile dönüşmüş, profesyonel bir tetikçisin. Sözünün erisin, gözü dönmüş mafya kabadayısı değilsin." Ferhat'a bakıyor, elini onun dizine koyuyor, "Doğru öğrenmiş miyim?"

"Kimsin? Üçtür soruyorum."

"Kim olduğumu sorup duruyorsun. Önce işi konuşalım."

"Bak, iş filan yok, adamlarına da söyledim. Ben artık o işleri bıraktım."

Adam dönüp Ferhat'a bakıyor. "Ya bacının intikamı? İşi bıraktıysan o n'olacak?"

Ferhat, öfkeyle ayağa kalkıyor, "O iş değil. Boynumun borcu. Seni ilgilendirmez. O itler cezalarını çekecekler!"

"İntikam alınır, diyorsun?"

"Elbette!"

Adam, gülümsüyor... "Böyle söyleyeceğini biliyordum" diyor, sesi akşamın alacakaranlığında uzaktan gelir gibi... "İntikam kutsaldır, oğlum! Bu dünyada adaletten kaçan çoktur. İstemediğin kadar; ama intikamdan kaçan olmaz. Yıllar geçse de..."

İlk kez ona "oğlum" diyor. Ama yüzündeki gülümseme artık yok. Biraz önceki canlı bakışları gitmiş. Gözleri kedigözleri gibi parlıyor karanlıkta. Korkutucu. "Senin bacın, benim de oğlum. Peşinde olduğum, bir oğlun kan bedeli. Oğlumun, canımın ciğerimin kan bedeli. Yıllardır ödenmemiş bir bedel."

Ferhat şaşkın, bir şeyler söylemek istiyor, söyleyecek laf bulamıyor. Adam tekrar, daha acılı bir sesle konuşmaya başlıyor, Ferhat'a bakmadan.

"Kahpece kurşunlanan çocuğumun, oralarda kalan kanının bedeli..." diyor. Hava iyice kararmış. Aydınlatılmış gizemli kubbeleriyle, camiler şimdi daha hüzünlü. Ferhat kendini zorluyor. "Allah başka acı vermesin, başın sağ olsun!" diyor, çekinerek.

Adamın sesi sert, kararlı... "Bırak şimdi kocakarı gibi konuşmayı, işi alıyor musun?"

"O işleri artık bıraktım, dedim."

"Bu işi de yap, sonra bırak."

Ferhat hemen cevap vermiyor... "Neler olduğunu bir anlatsaydın..."

"Her şeyi öğreneceksin. İşi alınca."

Ferhat, kararsız. Adamın acısını anlıyor ama yine de kararsız.

"Hele iyice bir anlat da..."

"Anlatacağım, elbette anlatacağım..."

"İyi, o zaman bakarız."

"Bakarız tabii. Şimdi benden haber bekle, para işini de o zaman hallederiz."

"Parayı filan bırak, önce konuşalım da..."

Adam, yerinden, sanki bir yerleri ağrıyormuş gibi yavaşça doğruluyor. Onlar da kalkıyorlar...

"Yiğit çocuksun, ahlaklısın. Senden saklanmama gerek yok." Elini Ferhat'ın omzuna koyuyor, "Adım Mahmut, arkamdan 'Topal' derler, Topal Mahmut. Yarın seni arayacağım."

"Beni oradan arama. Sen bulduysan onlar da bulur, Rafet Ağagiller, yani... Artık orada kalamam."

Adam, başını sallayıp gülüyor. Tuhaf bir gülüş. "Rafet ağagiller bulur! Doğru, haklısın."

Yanındaki adamlardan birine işaret ediyor, "Telefonu ver!"

Adam elindeki telefonu uzatıyor. "Bundan ararım. Hadi, eyvallah!"

Ferhat, çevresinde korumaları, topal adımlarla bastonuna dayanarak, ağır ağır yürüyen adamın arkasından gözden kaybolana kadar bakıyor.

* * *

Otele dönünce üç beş parça eşyasını topladı, küçük sırt çantasına tıkıştırdı, aşağıya indi. Otel kâtibi, "Hayırdır, ağabey?" diye sordu çantasını görünce.

"İşim çıktı, gidiyorum. Sana borcum var mı?"

"Yok, ağabey, ödemiştin."

"İyi. Hadi eyvallah. Soran olursa gitti, bilmiyorum, dersin."

"Tamam, abi. Gitti, bilmiyorum, derim. Merak etme."

Kâtibe bahşiş verip, "Hoşça kal!" dedi, çıktı. Nereye gideceğine karar vermemişti, biraz yürüdü, sonra bir taksi çevirdi. "Laleli'ye..." dedi, nasıl olsa bir iki gün içinde işe çıkacaktı, fazla uzağa gitmeye gerek yoktu. Laleli'de indi, caddede bakınarak yürüdü; bu kez, daha iyi bir otel arıyordu. Sokak içinde, caddenin gürültüsünden uzak bir oteli gözüne kestirdi. Loş holdeki bankonun arkasında kimse yoktu. Tezgâhın üzerindeki zili çaldı. Arkadan biri çıktı, "Buyurun, hoş geldiniz!" dedi. Ferhat, bir oda istediğini söyledi, "Sakin bir oda, mümkünse!" diye ekledi.

Adam, "Tabii, efendim" dedi, "kaç gün kalmayı düşünüyorsunuz?"

"En çok bir hafta ama daha az da olabilir, bilemiyorum."

"Size, ikinci katta, arkadaki bahçeye bakan bir oda veriyorum. Çok sessizdir, rahat edersiniz."

Bir haftalık ücreti, adam istemeden ödedi. Oda gerçekten sakindi. Bahçedeki çınarın dalları hemen pencerenin önündeydi, odanın ışıkları yaprakları aydınlatıyordu. Hemen klimayı çalıştırdı, soyunup duşa girdi, uzun uzun yıkandı. Çantasından viski şişesini çıkardı, minibardan aldığı buzları, bulduğu bir bardağa doldurup viskiyi koydu, sırtını arkaya yaslayıp yatağa uzandı. Silahı başucundaki komodinin üzerindeydi. İçkisini yudumlarken yatağın karşısındaki duvara takılmış televizyondaki boks maçını boş gözlerle izlemeye koyuldu. Ama aklı, Topal Mahmut'taydı. Öldürtmek istediği adam kimdi? Oğlunu öldüren kişi miydi? Neden öldürmüştü? "Oralarda kalan kanının bedeli" demişti, oralar neresiydi? Fazla kafana takma, diye avundu, nasıl olsa yakında öğrenirsin. Oluruna bırak... Zaten niyetin yok... Boksörlerden biri nakavt olunca televizyonu kapattı, boşalmış bardağı komodinin üzerine koydu, ışıkları söndürüp uyudu. O gece de çoğu geceler gibi karanlık bir nehirde, bulanık sularla akan, beyaz bir gölge, rüyasından geçip gitti.

Ertesi sabah, öğleye doğru, Mahmut'un verdiği telefonun çalmasıyla uyandı. Mahmut'tu arayan. "İyi misin?" diye sordu. "İyiyim." Neden öyle sorduğunu anlamamıştı.

"Şimdi kalk, Sultanahmet'e git! Dikilitaş'ı bilir misin?"

"Bilirim."

"Orada bekle. Dünkü adamlar gelip seni alacak, tamam mı?"

"Tamam."

"Bana getirecekler."

"Tamam."

"Görüşürüz o halde!"

Telefon kapandı. Kalktı, duşa girdi, tıraş oldu. Çantasından tek temiz gömleğini çıkardı, buruş buruş olmuştu. Giyindi, silahını aldı, aşağıya indi. Odanın anahtarını görevliye bıraktı.

"Güle güle, efendim. Nasıl, iyi uyudunuz mu?"

"Evet" diye cevap verdi kısaca ve güneşli sokağa çıktı. Açlıktan içi eziliyordu. Caddedeki bir fırından iki poğaça aldı. Bir süre yiyerek

yürüdü, sonra vazgeçti yürümekten, geçen bir taksiyi durdurup bindi.

Gelmişlerdi bile. Yanlarına gidince, bir şey söylemeden yanı sıra yürüdüler. Karşıda, caminin duvarının önüne park etmiş arabanın şoförü, onları görünce motoru çalıştırdı. Bindiler. Biri öne geçti, diğeri arkaya, Ferhat'ın yanına oturdu.

Şoför, yolları iyi biliyordu, ara sokaklara girip çıkıyor, trafiğin yoğun olduğu yerlerden kaçıp sokak aralarından gidiyordu. Kimse konuşmuyordu. Ferhat'ın tanımadığı yerlerden geçtiler, Vatan Caddesi'ne çıktılar. Ferhat, arkasına yaslanmış, dışarıyı seyrediyordu. Büyük, güzel bir caminin yanından geçtiler. Ferhat'ın yanındaki, kimse sormadan, biraz da övünerek, "Sultan Selim Camii!" dedi. Biraz ötede, caminin Haliç'e bakan yamacında, bahçe içinde bir konağın önünde durdular. Sürgülü ferforje kapı kayarak açıldı, avluya girdiler. Kapı kapandı. Biri gelip arabanın kapısını açtı, saygıyla Ferhat'ın inmesini bekledi.

Nasılsa yıkımdan kurtulmuş, eski, ahşap bir konaktı. Onarılmış, aşıboyası renginde duvarlarıyla, tepeden Haliç'e bakıyordu.

"Buyur, beyim!" dedi, karşılayan biri. Koyu yeşil halı döşenmiş, sessizce gıcırdayan bir merdivenden yukarı çıktılar. Topal Mahmut, elinde tespihi, camın önünde oturuyordu. Onu görünce yerinde doğruldu, eliyle gelmesini işaret etti.

"Hoş geldin, Ferhat" dedi, karşısındaki koltuğu gösterdi, "otur hele..."

Karşısındaki duvara camlatılmış bir resim asılmıştı, başka resim yoktu. Ferhat fotoğrafa bakarken, "Musa" dedi, "Ölen oğlum!" Başka bir şey söylemedi. Ferhat bakıyordu. Genç bir adam, 20–25 yaşlarında. Sakalı, bıyığı yok. Gülen gözlerle kameraya bakıyor. Beyaz gömleğinin düğmesi açılmış, kravatı biraz gevşetilmiş. Belki bir yaz günü.

"Kahve içelim", diyor Mahmut. "Daha erken, sonra yemek yeriz."

Kahveler geliyor. Ferhat sessizce içiyor. Söze Mahmut başlasın istiyor. O ise pencereden, Haliç'te koşuşturan irili ufaklı teknelere bakıyor, önceden hiç görmemiş gibi, belki de söze nereden başlayacağını düşünüyor. Nasıl girmişse, iri bir karasinek odanın içinde çıl-

gın gibi vızıldayarak dolaşıyor. Mahmut, "Gebert şu pisliği!" diye kapının yanında dikilen adama sesleniyor. Elinde bir spreyle gelen adamına, "Yapma" diye bağırıyor, "Kokutma odayı, bırak!"

Adam şaşkın, "Ama Ağam..." filan gibi bir şeyler mırıldanıyor.

"Tamam, pencereyi aç, defolup gider."

Mahmut gergin, sinirli... Onu rahatsız eden bir şey var ama Ferhat çıkaramıyor; onun bu haline biraz şaşırıyor. Geldiğinden beri, kahve ve sinekten başka bir şey konuşulmamış olmasına bir anlam veremese de ses etmiyor, sabırla bekliyor. Mahmut, biraz önce "daha erken" dememiş gibi, "Gel bakalım. Bir şeyler yiyelim. Hem yer hem konuşuruz" diyor ve kalkıp koluna girerek Ferhat'ı yandaki odaya götürüyor. Pencerenin önünde bir sofra kurulmuş.

"Buyur, otur!"

Sonraları, Ferhat, o öğle vakti, orada, Haliç'e bakan o yüksek tavanlı odada neler yiyip içtiklerini, girip çıkıp hizmet eden adamları, adamların tavırlarını, nedense çok iyi hatırlayacak.

Oturdukları beyaz örtülü masada, beyaz porselen tabaklar ve antika gümüş çatal bıçaklar diziliydi. Sofraya yiyecek olarak, iki dilim beyaz peynir, turşu ve büyük bir kayık tabak içinde, üzerlerinde çeyrek limon dilimleriyle incecik, taze nane yaprakları konulmuştu. Mahmut, "Rakı içer misin?" diye sordu ve onun cevabını beklemeden, "Ben her öğlen, bir duble içerim. Hiç şaşmaz!" dedi. Gevrek gevrek gülüyordu, "İbadet gibi."

Ferhat istemedi, ona ayran getirdiler.

"Hadi sağlığına!"

Beyaz takkeli aşçının sofraya koyduğu şey, Ferhat'ın o güne kadar yediği en lezzetli şeydi. Kalaylı bakır bir sahanda, kabukları ayıklanmış iri karidesler, sarımsı bir sosun içinde yatıyordu ve üzerlerine ince kıyılmış maydanozlar serpilmişti. Sahanın kapağı açılınca, ortalığa mis gibi bir sarmısak ve tereyağı kokusu yayıldı. Mahmut, yerken Ferhat'ı seyrediyordu, kaşlarının altından.

"Nasıl, beğendin mi?" dedi.

"Hiç yememiştim. Beğendim, çok güzeli"

"Bizim aşçı bunu çok iyi yapar. Tereyağı, limon suyu, maydanoz ve sarmısak. Biraz pişir, karideslerin üzerine dök, fırına... Yarım saat. Hepsi bu..."

Keyifle yiyor, üzerine rakısını yudumluyordu.

"İşin kötüsü, tam bir kolesterol dopingi. Ama kulak asmıyorum, atın ölümü arpadan olsun."

Ardından terbiyeli bir balık çorbası içtiler. Mahmut, "Lipsos ve iskorpit" diye şişindi, limon sıkarken. Ferhat, adamın yemek zevkine şaşırmıştı. "Memleket neresi, Mahmut Ağa?" dedi. Mahmut'un rakısı bitmişti, bardağını bıraktı, gülümsedi.

"Biliyorum neden sorduğunu. Ben şimdi Doğu'dan, Güneydoğu'dan desem, sen içinden, 'Ulan Allahın köylüsü, senin nene gerek karidesler, çorbalar' diye söylenirsin, bilmem mi?"

"Yok, ağam, estağfurullah, nasıl söz..."

"Yalan da değil. Ama bıktık be oğlum her gün kebap, her gün kebap. Vallahi bıktık."

Öksürüyor. "Aşçıya dedim, 'Bana bak! Listeyi değiştir yoksa ben seni değiştireceğim... Anladı tabii. Şimdi kebap haftada bir, o kadar..."

Keyifle gülüyor, "İstanbullu olduk, anlayacağın, sosyete yani..."

Yemek bitip, sofradan kalktıklarında, yine ilk oturdukları odaya geçtiler. Yine kahveler geldi. Ferhat, yediği lezzetli yemeğe rağmen, adamın konuya girmemesinden sıkılmaya başlamıştı ki, Mahmut, "Bu adamı hiç görmüşlüğün var mı?" diye renkli birkaç fotoğraf uzattı. Yuvarlak yüzlü bir adam. Beyaz sakalları uzamış. Başında beyaz bir takke, gözlerinde yuvarlak eski moda tel çerçeveli gözlükler. Bir mağazanın önünde duruyor. Arkada, camın üstünde, "Sağırzade Halıcılık" yazısı okunuyor. Başka bir resimde, biriyle tavla oynuyor. Üzerinde yakasız beyaz mintan.

"Hayır, hiç görmedim. Tanıdık biri değil" dedi Ferhat, resimleri alıp şöyle bir baktı, masaya bıraktı.

"İşte adamımız bu!"

"Adamımız bu, demek? Peki neden, ne yaptı?"

Mahmut ağır ağır anlatıyor. Musa'nın solcu örgütlere katılışından, ona nasıl engel olamadığından ve işler karışınca kaçıp gidişinden söz ediyor. "Eline kan bulaşmadı" diyor: "Silah taşımazdı, nereden kimden öğrendiyse, ezilen halklardan, sömürülen işçilerden bahsederdi. Onların da günü gelecek, derdi. Kızardım, öfkelenirdim, 'O zamanlar geçti' derdim. Sınıf mınıf kalmadı. O, senin kurtarmaya çalıştığın işçiler, görürsün, sizi ihbar edecekler, derdim. Dinlemez, gülerdi, canım oğlum. Gülerdi. 'Yapma be baba' derdi, 'Dünya o kadar da pis değil.'"

Sustu, hüzünlenmişti. "Gerekirse insan amacı uğruna ölmeli, derdi. Bırak şimdi bu bayat lafları, diye inat ederdim. Amaç, filan deyip durma, biz işimize bakalım." Yine sustu, birkaç yudum su içti.

"Sonra, hücre evini polis basmış, iki kişi kurtulmuş. Musa'yla Selim diye bir arkadaşı. Kaçmışlar."

"Peki, sonra?"

"Musa'yla, Selim'in kaçıp kurtulduklarını polisten öğrendik, el altından yani." Susuyor, Ferhat, hâlâ bir şey anlamış değil.

"Bir hafta sonra, Musa'nın cenazesini gelin alın, dediler. Gittik, aldık. Çatışmada vuruldu, dediler. Antakya'da. Oraya kaçmışlar."

"Öteki çocuk, Selim?"

"O kurtulmuş."

Ferhat'ın aklı karışmıştı. "Hele dur, Mahmut Ağa" dedi, "Ne zaman oluyor bu işler?"

Mahmut gözlerini kaçırdı, utanmış gibi...

"Haklısın" dedi, "Altı sene önce oluyor."

"Altı sene mi?"

"Doğru, altı sene oldu..."

İkisi de susuyorlar. Ferhat, "Neden altı sene beklemiş ki?" diye düşünüyor, sonra masanın üzerindeki fotoğrafı işaret ediyor: "Bu adamın suçu ne?"

Mahmut bir dergi uzatıyor. "Burada yazılı."

Ferhat alıp okuyor. Ömer Sağırzade isimli bir gazetecinin röportajı...İsviçre'de yayımlanmış bir dergiden alıntılanmış.. Yıllar önce yurtdışına, Suriye'ye kaçan mültecilerin hikâyesi... Neden kaçtıkları, o zamanki kaçış yolları, onlara yardım edenler biraz üstü kapalı anla-

tılmış. Şimdi artık, savaşçılığı bırakmışlar, kimi evlenmiş, kimi iş sahibi olmuş. Hayatlarını kurmuşlar. Yaşadıkları eski, hareketli günleri zaman zaman özlemle hatırlasalar da; artık çoğu orta yaşlarda sakin kişiler. Ferhat'ın gözü, altı kırmızı kalemle çizilmiş satırlara takılıyor. Gazeteciyle konuşan birinin anlattıkları bunlar. Mahmut altını çizmiş. Adam, onlara Antakya'da yardım eden biri olduğunu; ama sonraları, birkaç kez, geçmek isteyenlerin yakalandığını, hatta birinin öldüğünü anlatmış. "İki kişiydiler, biri başardı. Adı Selim'di diye hatırlıyorum" demiş ve devam etmiş: "Bir süre burada kaldı bizimle... O anlatmıştı. Adamın Antakya çarşısında halıcı dükkânına gitmişler; adam onları nehrin kıyısında bir kulübeye götürmüş, burada kalıp tekneyi bekleyin, diye tembih etmiş; ama onları geçirecek tekneyi beklerken baskına uğramışlar. Bu Selim, sonra geldiği gibi gitti. Şimdi galiba orada evlenmiş, otelcilik yapıyormuş..." Gazeteci, "Peki o adam, ispiyoncu yani, o ne oldu?" diye sormuş röportajda. "Bilmiyoruz. O zamanlar biraz araştırdık, bir şey öğrenemedik. Selim de fazla bilgi vermedi. Ancak örgüte, o adamdan kuşkulanıyoruz diye haber uçuruldu; ikili oynayan bir ispiyoncuydu, herhalde" demiş karşısındaki.

Ferhat dergiyi geri veriyor. "Musa'yı onun ihbar ettiğini mi düşünüyorsun?"

"Büyük ihtimalle" diyor, biraz düşünüp, "Büyük ihtimalle" diye tekrarlıyor.

"Altı sene neden bekledin?"

"Çok uğraştık, bir şey öğrenemedik. Çatışma olmuş, vurulmuş, dendi. Acımızı içimize gömdük."

Mahmut bunları anlatırken, "Belli ki" diye düşünüyordu Ferhat, "ağzından bunlar çıkıyor ama aklı Musa'da". Onun doğduğu günü, kucağına tırmandığı zamanları, delikanlılığını hatırlıyor. İçinde bir yara açılmış, şifa bulmaz bir yara, canını yakıyor. Bacımın acısının benim içimi yakması gibi.

"Emin olmadan adamın günahına girme!.."

Mahmut, arkasına yaslanıyor. "Emin olmam için, birinin gidip o Selim'le konuşması lazım."

"Şu bana gösterdiğin fotoğraflar, onlar ne?"

"Dergideki bu haberleri okuyunca, oraya adam gönderdim. Adamın adı Fazıl ama herkes 'Dede' diye çağırıyor."

Ferhat daha fazla dinlemek istemiyor, Mahmut'un yüzündeki ifadeden, konuştukça içinin parçalandığını anlıyor. Mahmut, odanın girişinde, ayakta bekleyen adamına işaret ediyor, onun getirdiği zarfı önüne koyuyor; açarken, "Bu Dede'yi dünkü çocuk sanma, kurdun tekiı" diyor. Zarftan bir gazete kesiği çıkarıyor.

"Al bak!"

Verdiği gazetedeki fotoğrafta, Dede... Takım elbiseli, kravat takmış... Fotoğrafçıya poz verir gibi bakıyor. Elleri kelepçeli... "Komünist hücre lideri müdür yakalandı" yazılı resmin altında. Dede'nin gençliği. Sakalı, gözlüğü yok. İki yanında iki kişi, polis herhalde, koluna girmişler. Fotoğrafın köşesinde el yazısıyla "Aralık '78" yazılmış.

"Gördün mü? Adam eski tüfek, araştırdık, altı sene yatmış, çıkmış."

"Yani, çocukları o kulübeye gönderdi, sonra da ihbar etti, öyle mi?"

Mahmut'un cevabı da yüzündeki ifade gibi sert ve kesin oluyor.

"Evet, bence öyle..."

"Peki, neden yapsın bu alçaklığı?"

"Buna kesin çengel atılmıştır, bir açığı vardı herhalde, ne bileyim, bir halt etmiştir, şantaj yapmışlardır, tehdit etmişlerdir, ikili oynamış, demek ki!.."

Ferhat hâlâ gazetedeki resme bakıyor. Mahmut,

"Evet, ne diyorsun?" diye soruyor.

"Acın büyük, anlıyorum; ama söyledim, kusuruma bakma, bu işleri bıraktım."

"Bu öylesine bir iş değil, anlamıyor musun? Oğlumun intikamı... Altı sene bekledim. Ben mi gidip herifi vurayım bu topal halimle?"

Kapıda dikilen adamı gösteriyor. "Onu mu yollayayım? Korumalık yapmaktan başka bir boka yaramayan herifleri. Yollayım da gitsinler, işi yüzlerine gözlerine bulaştırsınlar, başımı belaya soksunlar. Öyle mi? Yoksa vaz mı geçeyim? Ne yapayım?"

Sesi gittikçe yükseliyor, azarlar gibi. Birden susuyor, Ferhat'ın gözlerine bakıyor dik dik, "Bana bak! Bu işi yap, bacını öldürenleri

bulayım" diyor. Ferhat'ın ummadığı bir teklif... Heyecanla, karşısındaki koltukta oturan Mahmut'a doğru eğiliyor:

"Bacımı öldürenler mi, dedin?"

"Evet, öyle dedim!"

"Bulur musun?"

Mahmut gözlerini kırpmadan, ısrarla ona bakıyor... "Bulurum!"

Ferhat hâlâ kararsızdı; ancak adamın tereddütsüz, "Bulurum!" demesi, yıllardır beynini kemiren, sızılı yüreğinde kara bir taş gibi oturan "O olayı" bitirmesi için bir umuttu. Şöyle ya da böyle...

"Tamam Mahmut Ağa, anlaştık. Ben o adamı sana vereceğim, sen de benimkileri bana vereceksin, tamam mı?"

"Tamam."

Elini uzatıyor, Ferhat da uzatıyor. Tokalaşıyorlar.

"Söz namustur, Mahmut Ağa, bunu unutma!"

"Söz namustur!"

"Güzel!"

Resimler hâlâ masanın üzerinde duruyordu. Ferhat aldı, uzun uzun baktı. Zihnine iyice yerleşsin istiyordu, görünce tanımalıydı. Raconda, öldüreceğin adamın resmini cebinde taşımak yoktu. Baktı, adamın yüzünün her ayrıntısını belleğine kaydetti. "Buyur al" dedi resimleri geri verirken, "Tanıdım, yeter."

Mahmut hayretle ona bakıyordu. "Boşuna adı çıkmamış, bunun" diye düşündü, "İşinin erbabı."

Ferhat, "Şimdi, artık için rahat olsun. Ben onu gider bulurum. Musa'nın kanı oralarda kalmaz. Gerekirse, o Selim'i de gider bulurum, konuşurum. Merak etme, bundan sonrası benim işim" dedi sakince. "Şu dergiyi de alıyorum, izninle. Lazım olur belki, bilinmez."

Mahmut uzandı, Ferhat'ın direnmesine rağmen elini yakalayıp öptü.

"Sağ ol" dedi, "artık bizden birisin, ailedensin, unutma!"

Kapının yanında, ellerini kavuşturmuş duran adam, gözlerini dikmiş ona bakıyordu. Göz göze geldiler, Ferhat adamın bakışlarından rahatsız olmuştu, başını çevirdi, Mahmut'a,

"İznin olursa kalkayım" dedi. O, dalgın, pencereden dışarıya bakıyordu, Ferhat'ı duymamış gibi. Ferhat, Mahmut'un oğul acısıyla, hasretiyle ve öcünün alınamayacağı endişesiyle nasıl sert kabuğunu kırıp çöktüğünü, üzüntüyle seyrediyordu. "Bu evlat acısı berbat bir şey" diye düşündü onu seyrederken. "Hele pisi pisine ölüp gitmişse..."

Mahmut, cebinden çıkardığı kalın bir zarfı masanın üzerinden ona uzattı.

"Para istemez, demiştim!"

"Yol parası, masrafın olur. Onun için."

Ferhat zarfı aldı, cebine koydu, Mahmut ona bakıyordu.

"Dilinin ucunda bir şey var, çekinme söyle."

Ferhat söyleyip söylememekte kararsız kalınca, Mahmut'un bir işaretiyle kapının yanında dikilen adam dışarı çıkıyor.

"Evet?"

"Şu benim peşimdekiler..."

"N'olmuş onlara?"

"Sana Musa'nın acısı, bana bacımın acısı. Onlarla görülecek bir hesabım var. O hesap kapanmadan bana yaşamak haram, anlıyor musun? Haram. Senin işini de ondan kabullendim. Unutma. Bulurum, dedin, bul! Sözünü tut. Ben dönünce o işi bitireyim."

Mahmut sessizce dinledi, baştan savarcasına, "Tamam, tamam!" demekle yetindi.

Lea...

Göle bakan apartmanın bodrumundaki otoparka arabasını park ederken ne kadar şanslı olduğunu düşünüyordu. Cenevre gün geçtikçe kalabalıklaşıyor, özellikle şehrin içinde ev bulmak neredeyse imkânsızlaşıyordu. Lea'nın babası olmasaydı, kim bilir nerede otururduk, diye düşündü, arabayı kitlerken. Büyük saksılardaki bitkiler ve deri koltuklarla ustaca dekore edilmiş, yüksek tavanlı, mermer giriş holünde, üniformalı kapıcı saygıyla çantasını alıp, asansörü çağırdı.

"Bu kez nereden mösyö?"

"Uzaktan George, oldukça uzaktan. Haçlı Seferi'nden dönüyormuş gibiyim."

"Anlıyorum mösyö, hoş geldiniz!"

Asansör görevlisi kapıyı açmış, bekliyor.

"Madam, dün gitti mösyö" diyor George, "Genç arkadaşı ile. Bir hafta yokuz, dedi."

Genç arkadaş, Leyla, manken. Ömer şaşırdığını belli etmiyor,

"Teşekkürler George, iyi olmuş, ben de biraz yalnızlığın tadını çıkarırım..."

"Evet, tabii mösyö!"

Lea'nın notu, antredeki aynaya bantla iliştirilmiş:

"Sevgilim, telefonla ulaşamadım. Çekim için gidiyorum. Beni ara!"

Güle güle, diye söyleniyor.

Kendine bir içki hazırlayıp, yüksek tavanlı salonun önündeki balkona çıkıyor. Göl ışıl ışıl, mendireğin ucundaki fıskiye, değişken renkli ışıklar arasında sularını fışkırtıyor.

Balkondaki koltuğa oturup içkisini içerken, Lea'yı arayıp aramamakta kararsız. Ona olan tutkulu aşkından rahatsız. Kaç kez terk edip gitmeyi denemiş, yapamamış. Onun da kendisini sevdiğini biliyor. "Nereye gittiğini bile yazmamış!" diye öfkeleniyor. Sonunda cep telefonundan arıyor. Telefon uzun uzun çalıyor, tam kapatacakken, bir ses, "Alo!" diyor, Lea değil,

"Ben Ömer!"

"Ah, evet. Ben Leyla, selam. Lea duşta. Aradığını söylerim."

Telefon kapanıyor. Ömer kızgın, telefonu masaya atıyor. Lea on dakika sonra arıyor.

"Selam, sevgilim. Ne zaman geldin?"

Ömer, "Sözünü tutmadın" diyor, alınmış, üzgün bir sesle.

"Ne sözü?

"Biliyorsun, Lea..."

"Hayır, hayır... Yanlış anlama, lütfen! Bu, sadece iş."

"Nasıl yanlış anlama? Neden aynı odadasınız?"

"Hiç, iş konuşuyorduk, işte..."

Sanki yakalanmış yaramaz bir çocuk... Sesinde özür dileyen bir şey var...

"Sözünü tutmadın" diye tekrarlıyor Ömer telefonu yavaşça kapatırken.

Lea bir moda fotoğrafçısı... Uzun boylu, siyah saçlarını savurarak yürüyen, genç bir kadın. Annesi Faslı... Güzel bir Berberi soylusu... Babası Yahudi asıllı, Ortadoğu ve Afrika'yla ticaret yapan varlıklı bir işadamı..Dindar biri. Lea'ya Kutsal Kitap'tan bir isim seçmiş. Lea büyüdüğünde isminin ne anlama geldiğini sormuş, babası, "Anlamı yok" demiş, "O Yakup Peygamber'in karısının adı. Aşk dolu bir kadın. Senin gibi." Lea ise hep, annesinin, bu Müslüman kadının nasıl olup da bir Musevi'yle evlendiğini düşünmüş. Bir keresinde annesine sorduğunda, o gülümseyerek, "Dinin, milliyetin aşkı yenmesi mümkün mü, kızım?" demiş. Babası, uzun boylu, gür beyaz saçlı, mavi gözlü, sakin, sert biri. Emekli Albay Léon Fomiyetov. Ailesi, Rusya'dan göçmüş. Hiç anlatmasa da, konu açıldığında lafı hemen değiştirse de; Lea, onun bir zamanlar, çok eskiden İsrail ordusunda yüksek rütbeli bir subay olduğunu, nasılsa biliyor. Bunu, Ömer'e de söylemiş; Ömer gülmüş, "Yalnız subay olsa iyi!" demiş. Lea ısrar edince de, "Sevgili pederinin, gizli servislerle ilişkisi olduğu dedikoduları dolaşıyor" demiş ve parmağını dudaklarına koyarak sus işareti yapmış.

Ömer ve Lea iki yıl önce tanışmışlar. Bu lüks dairede yaşıyorlar.. Daire, Lea'ya babasından armağan... Beraberliklerinin ilk yılı... İki sevgili işlerinden arta kalan zamanları kısa yolculuklarla geçiriyorlar. Ömer'in küçük yelkenli teknesiyle göle açılıyor ya da, yine "sevgili peder"in bir yaş günü armağanı gümüşi Porche'yi dağ yollarında çılgın gibi sürerek, Fransız tarafındaki köylere gidiyor, küçük hanlarda kalıyorlar ya da Lea'nın sevgili motosikletiyle orman gezilerine çıkıyorlar. Karlı kış günlerinde, evlerine kapanıp, koca şöminede gün boyu yanan ateşin önünde, Ömer'in hazırladığı Antakya yemeklerini yiyor, televizyon seyrediyor, kazaklarını giyip, karla örtülü terasta şarap içiyorlar.

Bir yıl böyle geçti, ikisi de mutluydular. Anlaşamadıkları tek nokta, Ömer'in Ortadoğu yolculuklarıydı. Aslında, Lea'nın buna itirazı yoktu; aksine, o da Ömer'le beraber oralara gitmek istiyordu. Moda mankenlerinin, hiç değişmeyen sahte pozlarının fotoğraflarını çekmekten bıkmıştı. Artık gerçek hayatın, acı çeken, yoksul, aç in-

sanların fotoğraflarını çekmek istiyorum, diyordu. Ömer ise buna kesinlikle karşıydı. Bir Yahudi'nin Filistin'e girmesinin tehlikelerini anlatmaya çalışıyor ama ona söz dinletemiyordu. Lea "Ne var bunda?.. Ayrıca ben bir İsviçre vatandaşıyım. Kaç kere Mısır'a, Irak'a gittim. Leyla da bir Müslüman Arap ve benim en iyi dostum!" diyordu. Onu Ömer'le de tanıştırmıştı. Birkaç kez beraber yemeğe çıkmışlar, uzun saatler Leyla'nın mahzun sesiyle anlattığı göçmen kamplarının hikâyelerini dinlemişlerdi. Ömer, Leyla'nın sigara içişinde, el sıkışında erkeksi bir tavır sezdiğini Lea'ya söylediğinde, o gülmüş ve "Ne yani, lezbiyen mi demek istiyorsun?" diye, neredeyse azarlamıştı: "Olsaydı bilirdim!"

* * *

O yaz geçip giderken, iş icabı kısa ayrılıklar dışında, Lea'yla Ömer sakin, sessiz, saygılı, bazen ateşi parlayan bir aşk yaşıyorlardı.

Birkaç kez, Ömer evlenmekten söz ettiyse de, "Erken değil mi?" demişti Lea, "Evlenmek neyi değiştirecek ki hayatımızda?" Ömer, "Öyle mi düşünüyorsun?" demiş ve bir daha bu konuyu açmamıştı. Dede'yi uzun zamandır görememiş olmanın sıkıntısı ve özlemi dışında, Ömer, Lea'yla yaşadığı bu hayatın, o lanet "yalnızlık bunalımlarını" artık neredeyse tamamen tedavi ettiğini de görüyordu. Görevli gittiği uzak ülkelerde, otel odaları artık üstüne gelmiyordu.

* * *

Her şey Ömer'in, bir yolculuktan, beklenmedik bir gece aniden dönüşüne kadar, yolunda gidiyor.

Ayın ışığı yatakta sarılmış, çıplak uyuyan Lea ve Leyla'yı aydınlatıyor. Çıkarılıp fırlatılmış çamaşırları yerlere yayılmış. Lea sırtüstü yatıyor... Leyla kolu ve bacağı ile ona sarılmış, kısa kumral saçlı başı Lea'nın göğsünde. Coşkulu bir sevişmenin ardından yorgun düşmüş, iki mutlu âşık. Ömer kapıyı sessizce kapatıp, salona dönüyor. Yine bu gece olduğu gibi balkonda oturup, yaşadığı şoku içkiyle atlatmaya çalışırken, Lea'nın ellerini, arkasından omuzlarında hissediyor.

Uzun, beyaz ipek sabahlığının içinde, dağınık siyah saçları ve kızıl ağzıyla çok güzel... Hatırlıyor, tanıştıkları günlerin o hoş romantizmi ile ona şöyle demişti:

Ces lévres rouges, sans rouge a lévre... Lea öyle gülmüştü ki; alay mı ediyor, diye kuşkulanmıştı.

Hiç konuşmuyorlar... İkisi de, o anda konuşmanın, bir şeyler söylemenin yararsız ve incitici olacağının farkında. Lea'nın elleri Ömer'in omuzlarından boynuna uzanıyor. Yüzünde geziniyor... Kadının vücudundan, Chat Noir parfümüne karışmış, başka bir koku yayılıyor. Ömer'in tanıdığı bir koku... Seviştiklerinde, Lea'nın Berberi teninin yaydığı amber kokusu...

Yüzünü, Lea'nın ellerinden kurtarıp, ayağa kalkıyor. Lea, "Özür dilerim" diyor, "Böyle olmasını istemezdim!"

Ömer, balkonun yüksek taş korkuluklarına dayanmış, gölün karşı kıyısında ışıldayan şehre bakıyor, kadının söylediklerini duymuyormuş gibi. Ancak Lea onun dinlediğini biliyor, Ömer'in yüzündeki kızgın ama incinmiş ifadeyi iyi tanıyor.

"Beni seviyor" diye yumuşak bir sesle devam ediyor, "Tek başına... Yalnız... Yalnızlığın ne olduğunu bilirsin, o da yalnız. Tek sığınağı ben'im...Terk edebilseydim, ederdim ama onun için korkuyorum!"

Ömer dönüyor, kadını omuzlarından tutuyor,

"Onu terk edemiyorsan..." Susuyor, söylemeye, sormaya korkuyor, "O zaman, beni mi terk edeceksin? Bunu mu söylemek istiyorsun?"

"Hayır, söz konusu değil... Bunu nasıl düşünebilirsin? Bana biraz zaman tanı, bitirmeğe çalışacağım, söz veriyorum."

Lea, birkaç hafta sonra Leyla'yla ayrıldıklarını, onun başka bir ajansla çalışmaya başladığını, birbirlerini görmediklerini söylemiş. "Artık yalnız ikimiziz, sevgilim" demiş, "Görüyorsun verdiğim sözü tuttum!.."

* * *

Bir yıl önce geçen bu olayı, konuşmaları düşünüyordu. Dede'nin ani ölümünden henüz birkaç hafta geçmişken ve bunun hayatında

yarattığı boşluğun sarsıntısı sürerken, Lea'nın bu son aldatışı onu hastalıklı bir karamsarlığa sürüklemişti... Oysa Dede'nin ölümünün acısını Lea'nın dindireceğini umarak, avunmuştu.

Ajansı aradı ve döndüğünü, dayısının ölümü nedeniyle, birkaç gün evde yalnız kalmak istediğini, yazısını yazıp göndereceğini söyledi. Yiyecek bir şeyler ısmarladıktan sonra, telefonu fişten çekti, cep telefonunu da kapattı. İki gün boyunca, ara sıra karnını doyurup, sıkça içki içerek, koca evin odalarında, terasında dolandı durdu.Kitaplığını düzenlemeye başladıysa da yerlere, masalara yaydığı kitapları yerlerine yerleştirmeden bıraktı. Televizyon seyrederken koltukta uyuyakaldı, bacakları tutulmuş, sırtı ağrıyarak uyandı.İkinci günün gecesi geç vakte kadar, yaptığı röportajın ses kayıtlarını deşifre etti, birkaç kez baştan alarak, zorlukla yazısını yazdı, ajansa yolladı... Yazısında, Dede'nin ölümünün ve Lea'nın yokluğunun yarattığı hayal kırıklığıyla, her zaman ki ölçülü üslubu yerine sert bir yorum yapıyor, Ortadoğu'daki savaşın, dini farklılıkları ve milliyetçiliği kışkırtan çıkar grupları nedeniyle hiç bitmeyeceğini, Batı'nın çabalarının da "havanda su dövmek" olduğunu söylüyordu. Yorgunluğun ve içtiği içkilerin etkisiyle yatağında, elbiseleriyle sızıp kaldığında, sabahın üçüydü... Sıkıntılı, kâbuslarla dolu bir gece geçirdi. Dede, rüyalarında döndü durdu. Muzip gözlerle uzaktan ona bakıyor ve "İnsanı kötü yapan insandır" deyip duruyordu. Ömer ona koşuyor, "Neden böyle söylüyorsun!" diye bağırıyordu.

Sabahın ilerlemiş saatlerinde, ağırlaşmış, acıyan gözkapaklarının arasından Lea'yı görür gibi oldu. O, "Günaydın!" diye seslenmeseydi, karmakarışık rüyalarının bir parçası sanacaktı. Ayakucunda durmuş, ona bakıyordu. Dudaklarında acıma ve sevgi karışımı bir tebessümle.

"Günaydın, sevgilim" diye tekrarladı. "İyi görünmüyorsun!"

Evet, iyi görünmüyordu. Ateş içinde, bitkin uzanıyordu. Lea telaşlanıp doktor çağırdı. "Telaşlanmayın, madam" dedi doktor, Ömer'i uzun uzun muayene ettikten sonra, "Önemli bir şey değil, bir virüs. Birkaç gün dinlensin, yeter..." dedi. Ömer üç gün sonra kendine geldi, ateşi düştü, kalkıp oturdu. Lea karşısında, eserini seyreden bir ressam gibi onu seyrediyordu.

"Hey, asker, beni hatırlıyor musun?" Ömer yorgundu, konuşmakta zorlanıyordu.

"Ne zaman döndün?"

"Üç gün önce... Karayipler'deydim. Söylemiştim!"

"Evet, Karayipler'deydin!"

"İşte geldim, yanındayım. Artık rahatla!"

Ömer rahatlamış mıydı, yaşadıklarının yorgunluğu mu çökmüştü üstüne bilinmez; ama gözleri ağırlaşmış, Lea'nın elini tutuyordu, bir süre sonra uyuyakaldı yüzündeki gülümsemeyle...

* * *

Dede'nin puro kutusunu açmak için neden bu kadar bekledi, bilmiyordu. Şu hareketli günlerin ve özel hayatımın karmaşıklığından olsa gerek, diye düşünüyordu.

Dergilerde yayımlanan röportajı, çeşitli gazetelerde makalelere konu olmuş, iki televizyon kanalı canlı yayınlarında Ömer'le uzun süren programlar yapmışlardı.

Hayatı ise...

Lea, Leyla ve Ömer...

Çetin bir ilişki, karmaşık bir hayat...

Leyla'yı çok ender görüyordu... Lea da... Ömer'in yokluğunda görüşüyorlar... Ve Ömer, döneceği günü bildirmeyi hiç aksatmıyor. Önceleri, onları bir yatakta birlikte hayal etmek, kanını tepesine sıçratırken, yüzünün kızardığını, yandığını hissederken, bir süre sonra, alıştı mı nedir, o hayali zihninden çıkarmayı başardı. Artık düşünmüyordu... Bazen, birlikte yemeğe gidiyorlar, üç dost gibi sohbet ediyorlar, gecenin geç saatlerinde Leyla'yı evine bırakıp, dönüyorlardı. Ve o gecelerde, sanki dünyanın sonuymuş, sanki son kez birlikte oluyorlarmış gibi, zaman zaman üzgün, bazen hırçın ve telaş içinde sevişiyorlardı. Leyla, asla, bu düzeni bozmaya teşebbüs etmedi. Üçü birlikteyken, Lea'ya olan aşkından hiç söz etmedi. Arada bir, sevgi dolu mahzun bakışlar dışında, aralarında bir ilişki olduğunu belirten en ufak bir imada dahi bulunmadı... Günler geçtikçe, Ömer, onu sevmeye başladığını fark etti.

* * *

Lea'nın anne ve babasıyla, çok sık olmasa da arada bir buluşup, özellikle pazar günleri civardaki köylere uzanıyor, kır lokantalarında yemek yiyor, havadan sudan konuşmalarla vakit geçiriyorlardı. Ömer onlara, özellikle de anneye saygılı bir mesafeyi korumaya gayret ediyordu. Lea'da Faslı kadının sessiz, soylu tavrından benzerlikler seziyordu.

Baharın yavaş yavaş kendini belli ettiği ılık havalar gelmişti. Bir gün, Albay, şehir dışında, av etleri yenilen bir restorandan bahsetti, "Beğeneceğinizi umarım" dedi, "Bu pazar için beş kişilik yer ayırttım." Lea, "Beş mi?" diye sordu, "Beşinci kim?" Albay çok sevecen bir tavırla, "Leyla'yı da götürmek istersiniz, diye düşündüm. İsterseniz tabii..." Ömer, Albay'ın Leyla'yı nereden tanıdığını soracakken, vazgeçti, "Memnun oluruz" dedi. Albay'ın daveti Lea'nın hoşuna gitmişti. "Çok iyisin baba..." diye adamın yanağına bir öpücük kondurdu, "Bizden başka arkadaşı yok. Sevinecek... Sanırım, Arap diye, Müslüman diye dışlıyorlar. Bana hep seninle tanışmak istediğini söylüyordu."

"Benimle mi? İyi işte, tanışırız!"

Sevimli bir kır lokantasıydı, nisan güneşinin ısıttığı bahçede oturdular. Albay, Leyla'ya özel bir ilgi gösterdi. Ailesini, yaşadıkları yerleri anlatmasını istedi. Leyla ise nedense biraz tutuktu. Kısa cevaplarla yetindi. Ailesinin Filistin'de olduğunu söyledi, yalnızca. Ömer ve Lea'yla birlikte olduğu gecelerdeki Leyla değildi, sanki. Suskun, utangaç bir kadın...

* * *

Kır lokantasındaki yemekten birkaç gün sonra, Albay Ömer'i arayıp, Lea'yla ilgili konuşmak istediğini söyledi. Ömer biraz şaşırmıştı, "Lea'dan gizli mi?" diye sordu. Albay cevap vermedi: "*Cuisse de Grenouille* sever misin?" dedi, "Chez Martin'de nefis yapıyorlar."

Ömer restorana geldiğinde, kaldırıma yayılmış masalarda Albay'ı göremedi, etrafına bakınırken, bir garson, "Arkadaşınız içeride!"

dedi. Güzel bahar havasında şemsiyelerin altında oturmak varken, Albay içeride, tenha salonun arkalarında loş bir köşeyi tercih etmişti. Ömer'e, "Hoş geldin!" dedi, yerinden kalkmadan elini uzattı, tokalaştılar. "Burası iyi ve meraklı gözlerden uzak. Rahat ederiz..." Ömer oturdu, masadaki şişeden önündeki kadehe şarap koydu, "Sağlığınıza!" Albay da kadehini kaldırdı, "Teşekkürler, hepimizin sağlığına!" dedi, içtiler.

"Beklerken yemeğimizi ısmarladım. Hemen yiyebiliriz, ne dersin?"

"İyi olur. Ajansa gitmem gerek, çok vaktim yok, ayrıca söyler misiniz nedir şu Lea'yla ilgili konu, gerçekten merak ediyorum."

Albay biraz daha şarap içti, söyleyeceğini kafasında toparlamaya çalışıyordu.

"Biliyorsun biz Yahudi'yiz."

"Evet biliyorum. Benim için, dinin önemi olmadığını birkaç kez söylemiştim, yanılmıyorsam. Irkın da, milliyetin de önemi yok, demiştim..."

"Yanılmıyorsun, sorun seninle ilgili değil, Lea'yla ilgili."

"Ne söylemeye çalışıyorsunuz, anlamıyorum..."

"Sana hiç, Filistin'e gitmek istediğini söylemedi mi?"

"Evet, kaç kez hem de..."

"Benden, ona sahte pasaport ayarlamamı istediğini de biliyor musun?"

"Sahte pasaport mu? Niye sahte pasaport? Onun İsviçre pasaportu var..."

"Olsun... Soyadı benzerliği konusu..."

"Anlıyorum. Ne cevap verdiniz?"

"Ne mi dedim?" Acı acı gülüyor: "Sen deli misin, dedim. Orada sahte pasaportla yakalanırsan ve de benim, Albay Léon Fomiyetov'un kızı olduğun anlaşılırsa..." Susup Ömer'in gözlerine baktı, "Çok kötü şeyler olur, dedim. Yani bağırdım da denebilir."

Ömer, Albay'ın öfkeli halinin altına sakladığı endişesinin, hatta korkusunun farkındaydı. Onu hiç böyle telaşlı, neredeyse çaresiz görmemişti.

"Endişeniz yersiz" dedi, "Yakında bu hevesinden vazgeçer."

"Hiç sanmıyorum. Eğer benim tanıdığım Lea ise... Bilemiyorum..."

Bir süre konuşmadan yemeklerini yediler, daha doğrusu, sanki yer gibi yapıyorlardı. Albay bitirmeden tabağını itti, ağzını peçetesine sildi. Yemeğiyle uğraşan Ömer'e bakıyordu, bir şey söylemek istiyormuş gibi... Bekledi, sonra,

"Bir konu daha var" dedi. Ömer başını kaldırdı:

"Evet, nedir?"

"Şu Leyla, arkadaşınız..."

"N'olmuş, Leyla'ya?"

Albay söylemekte kararsız, masadaki tuzlukla oynuyordu, sonra,

"O kızı biraz araştırdım" dedi, gözlerini kaçırarak.

"Araştırdınız mı? Anlamadım, nesini araştırdınız?"

"Leyla, bir zamanlar bazı olaylara karışmış bir Filistinli..." Susup, asıl darbeyi vurmak için ara verdi, "...Ve asıl adı da Leyla değil... Halide!" Ömer biraz şaşırdıysa da belli etmedi.

"Artık burada yaşadığına göre, demek ki o işleri bırakmış... Bırakmasaydı İsviçreliler..."

"İsviçrelilerin ne yapacağı, niyetlerinin ne olduğu hiç belli olmaz..."

Ömer öfkelendi fakat kendini frenledi, saygısızlık etmek istemiyordu. Birkaç yudum şarap içip, sakinleşmeyi bekledi:

"Ne yapmamızı istiyorsunuz?"

"Hiç... Dikkatli olun yeter... Onunla çok fazla gözükmeyin. Özellikle senden rica ediyorum."

"Olur, merak etmeyin, dikkat ederim."

İçinden, "Neye dikkat edeceksem..." diye geçiriyordu. Albay,

"Şu senin son röportaj" diye konuyu değiştirdi, "bayağı başarılıydı, epey yankı uyandırdı."

"Evet, teşekkür ederim. En iyisini yapmaya uğraşıyorum..."

"Biliyorum. O mültecileri gidip bulmak bile başlı başına iş. Bir şey öğrenmek istiyorum, sakıncası yoksa?"

"Evet, tabii, buyurun!"

"Yazında, o adamların..." Ömer, Albay'ın "...o adamlar" deyişindeki küçümseyişin farkında, "...o adamların hiç İsrail hakkında konuşmadıklarına dikkat ettim."

"Evet, İsrail hakkında bir şey söylemediler, haklısınız. Başka ülkeler hakkında da söylemediler. Ayrıca 'adamlar' yoktu, bir kişiyle konuştum."

Albayın yüzü gergin, gözleri kısılmış,

"Tamam, bir kişi, üç kişi fark etmez. Söylemeseler bile, onlar bizim düşmanlarımız, biliyorsun!"

"Olabilir ama amaçları uğrunda ölmeye hazır oldukları belliydi."

Albay şişeyi alıp kadehlere şarap koyuyor.

"Biliyor musun?" diyor, şarap kadehini ona uzatırken, "Belki de biliyorsun. Ben İsrail için savaştım... Uzun süre... Çok savaştım." Ömer dinliyor sakince. "...ve şunu öğrendim" diye devam ediyor Albay: "Birinin ya da birilerinin bir amaç uğrunda ölmeleri, o amacın doğru olduğunu göstermez!"

"Evet, belki... Ama inançlı olduklarını, kararlı olduklarını gösterir."

"Olabilir... Peki sen, İsrail hakkında ne düşünüyorsun?"

Ömer, Albay'ın tavrından yavaş yavaş sinirlenmeye başlamıştı, yine de kendini tuttu:

"Politik düşüncelerimi, mesleğimin dışında bırakırım." Peçetesini masaya koyup kalktı, saatine baktı, "Özür dilerim, gitmem lazım. Geç kaldım" dedi, "Yemek için teşekkürler!"

Albay'la buluşmasından, konuştuklarından Lea'ya bahsetmedi; ama Leyla'nın asıl adını sakladığını öğrenmek canını sıkmıştı.

Bu gelip geçen, karmaşık, mutlu mu, mutsuz mu olduğunu tam bilemediği günler Dede'yi, ölümünü ve orada, şöminenin rafında duran kutuyu, tümüyle aklından silmediyse de bir süre unutturdu. Evde yalnız olduğu bir öğle sonrası, camın önünde durmuş, gölü seyreder, şu son zamanlarda yaşadıklarını düşünürken, sanki manyetik bir uyarı almış gibi, ansızın, yavaşça geriye döndü. Kutu rafın üzerinde daha da irileşmiş, görülmeyi beklermiş gibi duruyordu. Dolaptan

aldığında, içinde mektuplar, posta kartları ve saat olduğunu hatırlıyordu. Banka cüzdanı ve tapuları da kutuya koymuştu. Gidip kutuyu aldı, terastaki masanın önüne bir iskemle çekip oturdu. Nedense garip bir duygu içindeydi önündeki basit, yıpranmış puro kutusundan sanki anılarının artık yavaşça kuruyan havuzuna bilinmeyen sırlar ya da gizli yazılar, mektuplar dökülecekti. Oysa biliyordu içinde ne olduğunu. O garip duygu, aslında, Dede'nin eşyalarıyla karşılaşacak olmanın heyecanıydı ya da belki, unutulmuş kimi hatıraların vereceği hüzündü.

Banka cüzdanına kısaca bir göz attı. Bir bankanın Antakya şubesinde açılmış bir hesap... Oldukça eski... Yatırılan, çekilen meblağlar. Büyük paralar değil. Ticari hesabı yok muydu, diye aklından geçirdi, cüzdanı kutuya koydu. Tapular, vasiyetnamesinde yazılı ev ve arsalara aitti. Mektup ve posta kartlarını karıştırdı. Hepsi kendi gönderdikleriydi. Atmamış saklamış... Saat, gümüş köstekli ağır bir saatti. İç kapağına adı hakkedilmişti. Çıkarıp masanın üzerine koydu, "Senden kalan tek hatıra" diye mırıldandı, kendi kendine. Kutuyu kapatırken, bekçi Ali'nin verdiği kâğıt gözüne ilişti. Tapuların altında kalmıştı. Ali verdiğinde, şöyle bir bakıp cebine atmıştı. Kutuya ne zaman koyduğunu hatırlamıyordu. İkiye katlanmış, iskambil kâğıdı büyüklüğünde kalın bir kâğıt. Açtı, 1.300 yazılmış el yazısı ile altında da bir mühür olmalı, 1cm çapında bir daire. Ortasında bir delik var ve bir çizgi daireyi ortadan ikiye bölmüş. Evet, mühür olmalı, diye düşündü, ya şu 1.300 ne?

Arkasından bir ses, "Bir hazine mi yoksa?" diyor. Lea. Girdiğini duymamış, gelip öpüyor. "Nasılsın sevgilim?"

Gölün sularından ve yaz bulutlarından akşam renkleri yansıyor. Lea, küf rengi, yaka düğmeleri açılmış elbisenin içinde ne kadar taze ve güzel. Ömer, onu her gördüğünde içinde kımıldayan bir sızıyla baktı. İçinden bir türlü atamadığı, belki atmak istemediği o ince sızıyla. "İyiyim" dedi, ayağa kalkıp kadına sarıldı:

"Nedir o elindeki?"

"Bilmiyorum, Dede'nin eşyaları arasındaydı, daha doğrusu bir elbisenin cebindeymiş. Bekçiye verdiğim elbiselerden birinin cebinde. Getirip verdi. Mühür gibi bir şey, sanırım."

Lea alıp baktı, "Evet bir mühre benziyor, o rakam da her neyse..."

Ömer düşünceliydi, kâğıdı eline almış bakıyordu. Dede bunu neden saklamıştı? Diğer birçok şeyi puro kutusuna koymuştu, bunu neden cebinde tutuyordu?

"Bu yuvarlak ne demek acaba? Herhalde bir anlamı vardır."

Lea hemen cevap vermedi, biraz düşündükten sonra, "Bilemiyorum ama herhalde bir bilen vardır..."

"Bu ne ki? Kime soracağız? Tarihçiye mi, arkeoloğa mı, kime?"

"Senin şu üniversitedeki arkadaşın, René miydi adı, o bilmez mi?"

"Evet, belki bir şeyler söyler, sormakta fayda var, haklısın!"

Hacerilen

Mezopotamya Dilleri ve Kültürleri Bölümü ikinci kattaydı. Yaz tatili başlamış olmalıydı ki koridorlarda, hollerde öğrencilerin o her zamanki gürültülü kalabalığı yoktu. Beyaz mermer döşemede Ömer'in ayak sesleri çınlıyordu. Çılgın gibi o savaştan öbürüne koşmaktansa bir akademisyen olarak şu sakin dünyada yaşamayı niye seçmedim, diye düşünüyordu yürürken. Kitaplar, araştırma gezileri, konferanslar, öğrenciler. Düzenli bir hayat. Acaba mutlu olur muydum? Kargaşa içindeki Ortadoğu şehirlerini, ansızın patlayan bombaları düşündü. "Ne hayat!" diye geçirdi içinden. İki dünyada yaşıyordu. Avrupa ve Ortadoğu. Sükûnet ve dehşet. Belki de böylesi daha iyiydi.

Sekreter, "Profesör sizi bekliyor" dedi, "Lütfen beni izleyin!" Uzun bir koridorun sonundaki yüksek, cilalı ahşap kapıyı açıp yol verdi. "Konuğunuz geldi, Profesör!" diye seslendi. Çalışma masasından kalkan, ince bir sakalı ve kalın çerçeveli gözlükleri olan, Ömer'in yaşıtı biri, gelip içten bir şekilde elini sıktı, "Hoş geldin" dedi, "Uzun zaman oldu, oralarda ölüp kaldın mı diye bayağı meraklandık." Pencerenin önündeki koltuğu işaret etti, "Otur bakalım, eski dostum!" Sekretere döndü, "Bize kahve verirsin, değil mi, Julie?"

Karşılıklı koltuklarda oturuyorlardı. Önlerinde Julie'nin getirdiği kahveler ve çalışma masasının çekmecesinden çıkıveren konyak şişesi, pencerenin hemen dışındaki büyük ağacın içinden geçip gelen yeşil ışıklı ikindi gölgeleri...

"Bu sıkışıklık içinde bana zaman ayırdığın için teşekkür ederim, René!"

"Lütfen bırak bunları. Seni gerçekten özlemiştim. Kapım sana her zaman açık, bunu biliyorsun."

"Biliyorum."

"Şimdi söyle, telefonda bahsettiğin konu nedir?"

René, Ortadoğu halkları konusunda yaptığı, yıllar süren araştırmalarını, bilim çevrelerinde büyük yankı uyandıran *Le Mystére et la Magie Mésoptamienne* adlı kitabında yayımlamıştı. Bu konuda önde gelen birkaç uzmandan biriydi. Ömer, Dede'nin cebinden çıkan kâğıdı René'ye uzattı. Profesör, kâğıdı inceledi, bir büyüteç alıp onunla tekrar baktı. Saçlarını karıştırdı. "Evet, bu işaret hakkında bir şeyler hatırlar gibiyim" dedi. Kalktı, kitap raflarının önünde biraz bakındı, aldığı birkaç kitabı aralarındaki sehpaya koyup oturdu.

"Şimdi!" dedi. "Umarım vaktin vardır; çünkü anlatacaklarım biraz uzun sürebilir."

"Vaktim çok, anlatmaya başla, bitince de bir yere gidip biraz şarap içer, güzel bir yemek yeriz, tamam mı?"

"Tamam, öyleyse" dedi René ve kitaplardan birini aldı, biraz karıştırdı. Bir sayfada durdu, gözden geçirdi.

"Bu benim şu ünlü kitap. İşte, büyüler bölümünde senin mühürle ilgili bir öykü var. Ancak baştan söyleyeyim ki anlatacaklarım bilim-

sel açıdan kesinleşmiş şeyler değil. Daha çok rivayetlere, söylencelere dayanıyor. Tabii gerçek olan tarafları var ama ona daha sonra geleceğiz.

Bu konuda ilk bilgiye, tesadüfen rastladım. Şam'da araştırmalar yaparken, bir sahafta, çok eski, Arapça bir büyü kitabı buldum. Adı da ilginçti: *Büyüler ve Büyücüler / Kitab-Al Acaib.* El yazması bir kitap! Adam, önceleri çok yüksek bir fiyat söylediyse de; sonradan benden başka alıcı bulamayacağına aklı kesmiş olmalı ki kitabı satın alabildim."

Masadan, deri cildi iyice yıpranmış bir kitabı alıp açtı, biraz karıştırdıktan sonra Ömer'e uzattı. Açtığı sayfada mührün benzeri bir şekil ve Arapça açıklamalar vardı.

"Evet, bu!" dedi Ömer kitabı geri verirken.

"İlk söylenceyi burada okudum. Şöyle yazıyordu:

Esad el-Azm Paşa'nın valiliği sırasında, Halep Vilayeti'nin güneyinde, çöl bedevilerinden bir aşiretin, ekmeklerini, değirmen taşına benzer, ortasında bir delik bulunan yuvarlak taşların üzerinde pişirdikleri velakin bu taşları kızdırmak için ateşleri olmadığı rivayeti ahali arasında yayıldıysa da, o adam ortaya çıkana kadar kimse buna inanmadı, masaldır, deyip gülüp geçti. Ancak o yaşlı bedevi, çarşı içinde, heybesindeki taşı çıkarıp, dualarla kızgın hale getirince, bu sefer, gözbağcı, büyücü dediler ve derdest edip, zaptiyelere teslim ettiler. Ama adam önce zaptiyelerin ve kadı efendinin önünde, sonra da Vali Paşa'nın konağında, taşı kızdırıp, üzerinde kahve pişirince, inanıp salıverdiler.

Adam, bir süre sonra, kimse fark etmeden ortadan yok oldu. Nereye gittiği bilinmedi. Büyü yapıyor diye öldürüldü, denildiyse de cesedine rastlanmadı."

René, kitabı kapatıp masaya koydu. "Kitabımda yararlandığım birinci kaynak bu ve 1750 tarihli" dedi ve bir başka kitabı alıp karıştırdı.

"Doksan yıl kadar sonra, Suriye'nin kuzeydoğusunda, ticaret amacıyla kasaba ve köyleri gezerek halı, kilim toplayan bir Arap tüccar, çölün ucunda, kesme taşlardan yapılmış evleri olan bir köye ulaşmış. Köy meydanının ortasında, ortasından ateş fışkıran, üzerinde mumlar dizili, büyük, yuvarlak bir taş görmüş. O ateşin gece gündüz hiç sönmeden yandığını yazıyor seyahatnamesinde. Köyde garip biçimli kandillerden başka ateş kullanmayan ve değirmen taşı benzeri kızgın taşlar üzerinde ekmek pişiren bir aşiret yaşıyormuş. Taşları,

aşiretin reisi olan bir adam kızdırıyormuş. Çırağı mı, müridi mi, her neyse iki kişi de ona yardım ediyormuş; ancak taşları yalnızca reis ısıtıyormuş. Halep'te dolaşan rivayeti, hayal meyal hatırlayan seyyah, reisin ağzını aramış ve biraz sohbetten sonra, onun belki de Halep'ten kaybolup giden bedevinin halefi olabileceğini düşünmüş. Taşları nasıl ısıttığını sormuş. Bedevi, bunun yüzlerce yıldan beri aşiretlerine has bir özellik olduğunu, nasıl yaptığını kendisinin de bilmediğini, yalnızca taşların üzerine elini koyup ortasındaki deliğe baktığını anlatmış. Ve bu taş ısıtma olayından dolayı bize *Haceriler* derler, demiş. Hacer, taş demek Arapça'da. Bu ismin, Hz. İsmail'in annesi Hacer'le bir ilgisi yok. Biliyorsun, Hz. İbrahim'in büyük oğlu İsmail Peygamber'in, bugünkü Arap milleti olarak, küçük oğlu İshak'ın da Yahudi milleti olarak devam ettiğine inanılır. Neyse. İşin ilginç ve garip yönü, bu taş kızdırma olayının, köyde bir tür dinsel tören ve inanç şekline dönüşmüş olması ve asıl önemlisi ise tüccarın orada o güne kadar görmediği güzellikte kilimlere rastlaması. Tüccar-seyyah bu olayı, daha sonra, İtalyanca'ya çevrilen seyahatnamesinde anlatır. O da el yazması... İşte bendeki, İtalyanca baskısı... Burada da taşın şekli resmedilmiş, görüyorsun."

Ömer kitaba baktı, evet aynı şekil. Yanında (Çapı:1 arşın/ 68 cm) yazılı.

"Çok ilginç" dedi, "Umarım hikâye bu kadar değildir."

"Hayır, değil. Arkası var..."

Bu kez bir dergi aldı. "Bu da araştırma raporlarının yayımlandığı bir dergi. Hikâyenin arkası ve sonu burada! Oldukça detaylı, onun için ben seni ilgilendiren bölümünü, özetleyerek anlatacağım." Bir süre dergiyi gözden geçirdi.

"Evet. Bu İtalyanca çeviri 1885'te yayımlandıktan sonra 20. yüzyılın başlarında, 1905–1906 yılları olacak, bir İtalyan araştırma grubu, bu seyahatnamenin izinde doğuya bir araştırma gezisi düzenler. Seyyahtan yaklaşık 60-70 yıl sonra, aynı yolları izleyerek, o köyü bulurlar. Seyyahın yazdıkları doğrudur; ancak o kızdırılan yuvarlak taşlardan eser yoktur. Kırık bir parça bile bulamazlar. Kilim filan da

yoktur. Buldukları, kırık dökük birkaç dokuma tezgâhı, bir de köy meydanındaki, ortasındaki delikten gerçekten, kızıl bir ateş fışkıran, büyük yuvarlak taş... Araştırmacılar, köylülerle konuşmayı denerlerse de başaramazlar, kimse konuşmak istemez, yalnızca aşiretin reisi olan ve meydandaki konakta oturan biri onları kabul edip ağırlar. Ancak o da söz konusu kızgın taşlarla ilgili bir şey anlatmaz. Sadece birkaç yaşlı, sır verir gibi, 'O günler çok geride kaldı' demişse de fazla açıklama yapmamış. Ekip, işin ucunu bırakır ve geri döner."

René, dergiyi bırakıp arkasına yaslandı, kadehindeki konyağı bir dikişte içti.

"Ben bunları okuyunca, bu kızgın taşlarla pişirme konusunu bir yerlerde gördüğümü hatırladım. Biraz araştırınca, Kapadokya'daki yeraltı şehirleri hakkında yazılmış bazı tarih ve arkeoloji makalelerinde karşıma çıktı."

"Kapadokya mı dedin?"

"Evet, senin ülken!"

"Yani bu yeraltı şehirlerinde mi kullanıyorlarmış, şu kızgın taşları?"

"Sanıyorum. Şimdi, bu yeraltı şehirleri hakkında neler biliyoruz, bir bakalım..."

René, büyük boy, ciltli bir kitap açıyor.

"Bu şehirlerin tarihi MÖ 7.-8. yüzyıllara dayanmakla birlikte, bunların en yaygın kullanımı Bizans döneminde olmuş; bu dönemde, 7. yüzyılda başlayan Arap-Sasani akınları, Kapadokya'daki Hıristiyan topluluklarını, bu şehirlere sığınmaya zorlamış. Şu senin yuvarlak mühür konusu açısından ilginç olan, yeraltı geçitlerini kapatmak için kullandıkları yuvarlak taşların biçimi aynı senin mühre benziyor. Ancak bunlar iki metre çapında ve 400-500 kg ağırlığındaydı ve ortasındaki delik de gözetleme deliği olarak kullanılıyordu.

Kafamı kurcalayan bir konu da bunların, yeraltında yemeklerini, ekmeklerini pişirmek için ateş yakıp yakmadıklarıydı. Yakıyor olmaları gerekiyordu; o zaman, dumanı düşmandan gizlemek için ne yapıyorlardı?"

Ömer sessizce dinliyordu. "Herhalde bazı bacalar yapmışlardır."

"Elbette, hatta bazı şehirlerde, ortaklaşa kullanılan büyük mutfak-

lar vardı. Bacalardan çıkan dumanın, düşmana bacaların yerini belli etmesinden korkuyorlardı; çünkü düşmanları, bacalardan içeri ateş, zehir ve buna benzer şeyler atıyor, hatta bacaları tıkıyorlardı. O zaman diye, düşündüm, bu yeraltı şehirlerinin halkları, dumanı düşman gözünden gizlemek için ocaklarını geceleri ya da sisli günlerde yakıyorlar ve ateşin üzerinde ısıttıkları, sıcaklığını uzun süre koruyabilen kızgın taşları, ekmek pişirmek için kullanıyorlardı. Tabii, işlerini yalnızca geceleri de yapabilirlerdi; ama mutfak imkânlarının kısıtlılığı ve yararlanan ailelerin çokluğunu düşünürsek, yalnızca gece saatleri, bazen yetmeyebilirdi.

Şimdi geliyorum, mühre. Bu kızdırılan taşlar da tıpkı kapıları kapatmak için kullanılan taşlara benziyordu, yuvarlak ve ortalarında bir delik ancak daha küçüktü. Çapları en çok 1 metre kadardı. İşte, sanıyorum –sanıyorum diyorum çünkü bu benim uzmanlık alanım değil– evet, sanıyorum ki Halep'te ortaya çıkan o bedevi, bu konuda bir şeyler duymuştu ve okuduğum gibi, yaptıkları o taş kızdırmalar filan da bulduğum eski kitabın yazarının hayalinde oluşmuş bir olaydı."

Konyak şişesine uzandı. "Biraz ister misin?"

Ömer düşünceliydi, bir mührün ardında bunca hikâye, rivayet olması onu şaşırtmıştı.

"Teşekkür ederim, istememl" Durdu, "Hepsi bu mu?" diye sordu.

"Hepsi bu" dedi René, "Senin mührün hikâyesi bu. İşine yarar, umarım."

"Bilmiyorum, garip bir hikâye olduğunu sen de görüyorsun. Anlattığın olayların en yenisi neredeyse yüz yıl önce. Ve şimdi bu mühür çıktı ortaya. Bir de..."

"Evet?"

"O tüccarın orada çok güzel kilimlere rastladığını söyledin, diye aklımda kalmış. Doğru mu?"

"Tümüyle. Ben kısa kestim. Adam, orada gördüğü kilimleri uzun uzun anlatıyor kitabında. Bunlar bu topraklarda dokunmuş en güzel şeyler, demiş."

"Bu aşiretin yaşadığı yer belli değil, öyle mi?"

"Belli değil... 'Çöl' deniyor... Hepsi bul"

Dede'den Kalanlar

René'yle konuşmasının üstünden bir hafta geçmişti. Profesörün anlattıkları, özellikle kilimler konusunda söyledikleri zihnini kurcalayıp duruyordu. Arap tüccar, seyahatnamesinde orada hiç görmediği güzellikte kilimlere rastladığını yazmıştı. Zaman zaman, bu basit kâğıt parçasının üstündeki işaretin, neden bu kadar üzerine düşüyorum, diye düşündüğü oluyordu; ama bir yandan da Dede'nin apansız ve biraz da anlaşılmaz ölümü ve ortadan kaybolup gitmesi, onu ne olduğunu tam bilemediği bir şeyleri aramaya itiyordu. Halı ticareti yaptığına göre Dede belki de o kilimlerle ilgilenmişti. Belki bu mühür ve kilimler arasında bir ilişki, bir bağlantı bulmuştu. Cenevre'de birkaç halı mağazasıyla konuştu; ama onlar, daha çok

halı ticareti yapıyorlardı, kilimler hakkında bilgileri hemen hemen hiç yoktu. Yalnız bir tüccar, Anadolu kilimleri sattığını; ama o işareti ve sözünü ettiği kilimleri duymadığını söyledi.

Lea onun sıkıldığının farkındaydı. "N'oluyor? Ne var? Canını sıkan ne?" diye sordu. Ömer'in anlattıklarını sessizce, onun sözünü kesmeden dinledikten sonra, "Neden Mösyö Abdullah'la konuşmuyorsun?" dedi. "O da Dede gibi halı ticareti yapıyor ve Dede'nin arkadaşı. Sana yardımcı olabilir."

"Haklısın Lea" dedi Ömer. "Paris'e gidip onunla konuşmalıyım."

Üniversiteden mezun olduktan sonra, yolu ne zaman Paris'e düşse mutlaka Mösyö Abdullah'ı arar, konuşur, bazen birlikte yemek yerlerdi. Ama bu kez onu görmeyeli epey olmuştu.

Telefona çıkan sekreter, Ömer'i tanıyordu. Mösyö Abdullah'ın bir süre önce bir kalp krizi geçirdiğini, şimdi iyi olduğunu ve evinde dinlendiğini söyledi. "Sizi görmekten mutlu olacaktır" dedi.

* * *

Taksi, Ömer'i XVI. Arrondisement'da, büyük kestane ağaçlarının sıralandığı bir bulvarda indirdi. Geçen yüzyıldan kalan iki katlı konağın zemin katındaki tonozlu geçitten taş döşeli bir avluya girdi. Kapının karşısında yer alan ana binanın önünde, üniformalı bir uşak onu karşıladı; önden yürüyüp, kalın meşe kapının iki kanadını da açarak içeri girmesini bekledi. Büyük bir holdeydi. Dönel bir merdivenden holü çevreleyen galeriye çıktılar. Uşak geride kaldı, beyazlar içinde bir hastabakıcı, "Lütfen beni izleyin, mösyö!" dedi.

Mösyö Abdullah, geniş terasta, tekerlekli iskemlesinde, başı öne düşmüş uyukluyordu. Hastabakıcı, "Mösyö, konuğunuz var" diye yavaşça seslendi. Yaşlı adam gözlerini kırpıştırıp misafirini tanımaya çalıştı. "Sen misin, Ömer?" dedi, sevgi yayan bir sesle: "Gel şöyle, yakınıma otur!"

"Geçmiş olsun, hastalığınızı dün duydum..."

"Evet, bir kalp krizi! Beklemiyordum desem yanlış olur. Geliyorum diyordu; ama doktorlara uyup da hayatın güzelliklerinden vazgeçemedim. İşte şimdi böyle. Neyse, buna da şükür!"

O neşe dolu, coşkulu adamla bu zayıflamış, çökük yanaklarında beyaz sakalları uzamış, bitkin kişinin aynı insan olduğuna inanmak güçtü. Biraz eski günlerden konuştular.

"Mezun olduğun günü hatırlıyor musun? Ne mutluydun. Ben de, Dede de, hepimiz mutluyduk."

Durup düşündü... "Güzel günlerdi, değil mi?" dedi. Sonra aklına gelmiş gibi, "Dede nasıl, iyi mi?" diye sordu. Ömer, Dede'nin öldüğünü söyleyip söylememekte kararsızdı. Ayakta onları dinleyen hastabakıcıya baktı. Hastabakıcı, başını salladı. Ömer, Mösyö Abdullah'ın ellerini tekrar tuttu.

"Keşke bana bunu sormasaydınız. Ama ne yazık ki dostunuz Dede artık yok! Birkaç hafta önce vefat etti. Onu kaybettik."

Mösyö Abdullah inanmaz gözlerle ona bakıyordu. Bu haberin verdiği acı, yüzünden okunuyordu. Hastabakıcı uzanıp, aniden terleyen alnını kuruladı, biraz su içirdi.

"Neler söylüyorsun" dedi, "Nasıl olur? Daha geçenlerde..."

Ömer susuyordu, yaşlı adamı acısıyla baş başa bırakmıştı. Bir süre kimse konuşmadı. Neden sonra, "Daha geçenlerde konuşmuştuk" diye mırıldandı, Mösyö Abdullah; sanki kendi kendine konuşuyor gibiydi...

"Geçenlerde"nin ne zaman olduğunu hatırlamıyordu.

"Telefon etmişti. Bir para işiydi galiba. Tam çıkaramadım" dedi usulca.

"Hatırlamanızı istediğim başka bir şey var. Onun için geldim."

Adam, aldığı haberin şokunu henüz atlatamamıştı. "Ne diyorsun" der gibi Ömer'e baktı. Ömer, Dede'nin cebinden çıkan kâğıdı uzattı.

"Nedir bu?" Zorlukla konuşuyordu.

"Bu, Dede'nin elbisesinin cebinden çıktı. O işareti tanıyacağınızı düşündüm."

Mösyö Abdullah kâğıdı aldı, baktı, "Bilmem mi?" dedi. Ömer heyecanlanmıştı. "Yani, o işareti tanıyor musunuz?"

"Tanıyorum. Bu Dede'nin yolladığı kilim ve cicimleri dokuyan aşiretin işaretidir. Kilim ve cicimlerin bir yerine işlerler. İmza gibi."

Durdu, düşündü, "İçeride, duvara asılı bir kilim var. Git, bak! Kilimin ortalarında bir yerde, gül motiflerinin arasına gizlenmiş işareti göreceksin."

Ömer kalkıp içeri girdi. Büyük yatağın başucunda, duvara bir kilim asılmıştı. Siyaha yakın, koyu gri zemin üzerinde gülkurusu çiçekler, yabangülleri... Yaklaştı, evet, işte oradaydı. Kâğıttakinden daha büyükçe kırmızı bir daire!

"Nasıl, bulabildin mi işareti?"

"Evet, gördüm" dedi, otururken, "Nedir bu aşiretin adı?"

"Aşiretin adı mıdır, bilemiyorum; ama bunlara, Haceri kilimi denir. Çok az üretildiğinden, zor bulunur, değeri de ona göre yüksektir."

"Kimdir bu 'Haceri'ler? Yurtları neresi?"

Mösyö Abdullah mahzun gülümsüyor. "Bilmiyorum. Dede olsaydı bilirdi. Evet, her şeyi bilirdi. O varken, bu işlerle niye uğraşalım ki?"

"Onunla son konuşmanızın bir para işi olduğunu söylemiştiniz. Ne zamandı?"

Yaşlı adam yorgun bir gülümsemeyle cevap verdi, "Bunu hatırlamamı bekleme, tek söyleyeceğim, telefon edip, son yolladığım malların parasını şu hesaba havale et, demişti. Epey alacağı birikmişti. Sanırsam 1.300.000 dolar kadar bir paraydı. Evet. Şaşırmıştım çünkü her zaman havale yaptığım hesap değildi, başka bir bankada açılmış bir hesaptı. Bir Arap bankası. Herhalde Araplarla iş yaptığı için, diye düşünmüştüm. Parayı yolladım."

Ömer, kâğıttaki 1.300 rakamını düşünüyor. "Hangi hesaba yolladığınızı öğrenebilir miyim?"

Mösyö Abdullah, biraz düşünüyor... "Her zamanki hesabı değildi, diye hatırlıyorum. Çünkü sormuştum, bu senin hesabın mı diye. Değilmiş. Birine ödeme yapması gerekiyormuş... Ama öğreniriz."

Yanındaki telefonu aldı, bir numara tuşladı, karşısındaki kişiyle kısa bir görüşme yaptı, telefonu kapattı.

"O parayı hangi hesaba gönderdiğimizi araştırıp biraz sonra bana bildirecekler" dedi.

Mösyö Abdullah yorulmuştu. Kesik kesik nefes alıyor, hemşirenin verdiği suyu küçük yudumlarla içiyordu. Ömer, adamı daha fazla yormamak için konuşmadan bekliyordu. Mösyö Abdullah, başını arkaya yaslayıp gözlerini yummuştu ki telefon çaldı. Hemşire açtı, din-

ledi, bir kâğıda bir numara not etti. "Teşekkür ederim" dedi kapatırken. Ömer'e baktı.

"İşte, paranın gittiği hesap bu hesap!" Bankanın adını söyledi. Yaşlı adam, konuşmaları duymuş olmalı ki gözlerini açtı. Ömer'e sevgiyle baktı. Elini tuttu:

"Evet Ömer, ne yazık ki daha fazla yardım edemiyorum, şu hastalık olmasaydı."

Yerinden kalkmaya davrandı, başaramadı, çaresizlikle Ömer'e baktı.

"İşte görüyorsun... Neyse umarım istediklerini öğrendin ama... Bunların Dede'yle ilgisi ne? Neyi arıyorsun?"

"Ben de bilmiyorum, belki de onun hakkında bilmediğim bir şeyler öğrenmek istiyorum."

Mösyö Abdullah mahzun, gülümsedi. "Keşke sana katılabilseydim" dedi.

"Üzülmeyin, sizi haberdar ederim, daha fazla yorulmayın. Şimdi izninizi istiyorum. Cenevre'ye dönmem gerek bu akşam."

"Tamam oğlum, güle güle git... Ama beni unutma! Geldiğinde uğra. Çok vaktim kaldığını sanmıyorum..."

...ay ışığı ile aydınlanmış gecede uçarken dedeyle geçirdiğim günler onun ani beklenmedik ölümü bilinmeyen bir hesaba yollanan paralar ve o yuvarlak mühür zihnimin içinde itişip dururken ve onca yıl yaşanmış onca güzel gün o günlerin güzel anıları daha unutulmamışken o anıları birlikte yaşadığım dostum hastalığının acılarını üzüntülerini paylaşmadan apansız ölüp giderken ve onunla bütün her şey elimden uçup giderken ve o demişken anneni babanı hep hatırlamalısın diye başımı okşamışken üzülerek değil birlikte geçirdiğiniz güzel günleri anarak hatırlamalısın demişken ve yüzüme bakmışken gülerek ve şimdi ay ışığı aydınlığında uçarken sen de onlara katıldın koca ihtiyar diyorum kendi kendime diyorum sana güvenmiştim böyle çabuk bırakıp gitmeseydin diyorum kendi kendime beni atlattın evet halıların kilimlerin arasında oturup evet şifrelerle hesaplarla gizli işaretlerle oturup evet güleç yüzünle oturup atlattın ve demedin ölebilirim diye sanki bilmezmişsin gibi bana neler olacağını nasıl umutsuz kalakalacağımı bilmezmişsin gibi...

Ömer, çalışma masasının başında, Dede'den kalanları önüne yaymış, artık göçüp gitmiş adamın, onun için baba, ağabey, arkadaş, dost olan adamın saklı âlemine girmeye uğraşıyordu. Kafasına takılan şey, Dede'nin cebinden çıkan o kâğıdı, Dede'ye kimin verdiğiydi. İçinde bir his, Dede'nin gizli hayatının sırlarının bu mühürde ve banka hesabında yattığını söylüyordu.

* * *

YİNE LEA...

Ömer, her zaman olduğu gibi, gün ışırken uyandı. Perdeleri kapatılmamış pencereden, ağaran gökyüzünü, gecenin bitişini izledi bir süre. Nerede olursa olsun, ister Cenevre'de evinde ister dünyanın herhangi bir köşesinde, hep, gün doğarken kurulmuş bir saat gibi uyanırdı ve gecenin, onu huzursuz kılan karanlığının bittiğini yarı açık gözkapaklarının arasından gördükten sonra, sakin bir uykuya dalardı. Geceleri, şehrin ışıklarının, gölün sularından yansıyıp, odanın pencerelerinden giren, belli belirsiz aydınlığı, biraz olsun onu rahatlatıyordu.

Önceleri, kendi kendine, bunun nedeni ya da nedenlerini düşünüp durmuştu. Hayır, bu bir *gece korkusu, karanlık fobi*'si değildi. Nice şehrin, karanlık sokaklarında, göz gözü görmeyen izbe dehlizlerinde, harabelerinde haber peşinde dolaşırken, bu hissi hiç duymadığını biliyordu. Bu, sığınacak bir annenin yokluğunun, çocuk ruhuna yerleşmiş ürkekliği miydi, karar verememişti. Bir ara, hatta bir psikiyatra danışmayı bile düşünmüştü; ama sonra, vazgeçmişti ve işte bununla yaşayıp gidiyordu.

O sabah da günün ağardığını görüp, rahat uykusuna dalmak üzere, arkasını pencereye verip, yüzünü Lea'ya döndü. Lea örtüyü omuzlarına kadar çekmiş, kollarını iki yanına uzatmış, sırtüstü yatıyordu. Ömer, odanın loş ışığında, Lea'nın kapalı gözlerinden, yanaklarına yaşların aktığını gördü, korkuyla, "Lea" diye seslendi ve yanağından yavaşça öptü. Lea başını öte yana çevirdi. "Sevgilim, ağlıyorsun!" dedi

Ömer ve ona sarıldı. Lea, şimdi, yine sessiz fakat sarsılarak ağlıyordu. Ömer, başucundaki lambayı yaktı, "Lea, lütfen, n'oldu?" Lea döndü, gözlerini açtı, Ömer'e baktı, "Leyla" dedi yalnızca.

"Leyla'ya bir şey mi oldu?"

"Gidiyor."

"Gidiyor mu, nereye?"

Lea yavaşça doğruldu, sırtını yastıklara dayayıp oturdu.

"Ülkesine, Filistin'e."

"Neden, işinden mi ayrıldı? Kovdular mı?"

"İyi bildin, evet, kovdular ama patronları değil, Yabancılar Polisi."

Ömer birden, Albay'ın, "İsviçrelilerin ne yapacağı hiç belli olmaz!" deyişini hatırladı ama belli etmedi.

"Yabancılar Polisi'yle ne ilgisi var? Anlamıyorum. Kız yıllardır burada çalışıyor. Her şeyi yasal."

Lea onu duymamış gibi devam etti:

"Bir hafta, demişler. Bir hafta içinde İsviçre'yi terk etmezse, tutuklanıp sınır dışı edilecek."

"Bunları nereden öğrendin?" Lea başını geriye atmış, gözleri kapalı cevap verdi,

"Bir mektup göndermiş, kurye ile ofise...Oradan."

Lea, ağlıyordu. Ömer bir şeyler seziyorsa da ses etmedi, bekledi.. Lea avuçlarıyla gözlerini kuruladı:

"Sınır dışı edilmesini, anlaşılan fazla önemsememiş. Belki de gitmesinin daha iyi olacağını yazmış; çünkü beni seninle paylaşamayacağını anlamış. Bana olan aşkı buna imkân vermiyormuş; her an, benim seninle olduğumu düşünmenin azabına, artık daha fazla katlanmasının zor olduğunu söylüyor."

"Şimdi nerede?"

"Evini boşaltıp, birkaç gün için bir otele çıkmış. Otelin adını vermemiş, benim gidip onu görmemi istemiyor."

Ömer bir şey söylemekten çekinerek dinliyor.

"Senin de çok iyi biri olduğunu ve beni hak ettiğini söylemiş. Hepsi bu kadar, yani aklımda kalanlar."

İkisi de susuyorlar. Sessizlikte ilk seferlerine çıkan göl gemilerinin düdükleri duyuluyor. Lea, elini uzatıp, Ömer'in yüzünü okşuyor,

parmaklarını gözlerinde, ağzında gezdiriyor. Onun kim olduğunu anlamaya, tanımaya çalışan kör bir kadın sanki. Ömer kadının elini tutup öpüyor.

Lea, dönüyor ve yavaşça, bir sürüngen gibi üzerine tırmanıyor; Ömer, üstüne uzanmış, sanki o orada değilmiş, okşadığı herhangi bir gövdeymiş gibi onunla ama onun varlığının farkında olmadan, tek başına sevişen kadının o her zamanki baharatlı Berberi kokusuna bürünmüş nemli bedenine sarılıyor. "Seni seviyorum" diyor. Lea, ansızın duruyor, gözlerindeki donuk yabancılık kayboluyor, altındaki erkeği ilk kez görüyormuş gibi, "Ömer, sensin.." diyor, yaşları hâlâ süzülürken. Daha sonra, başını onun göğsüne koymuş, artık sakin uykusunu uyurken, Ömer, Lea'nın ondan önce, hiç o geceki kadar, onun sakin, şefkatli kadınlığından beklenemeyecek sevgisiz bir şiddetle sevişmediğini düşünüyordu. Sanki yok etmek istediği bir düşmanla savaşıyordu. Neydi o şiddet? Üzüntüsünü bastıran, altına acısını gömdüğü bir ağır örtü mü? Dönüş mü, kurtuluş mu, anlayamıyordu.

Birkaç gün, Lea, o gece hiç yaşanmamış gibi, işleriyle uğraştı; ama hareketlerinde, tavırlarında, Ömer'in ona fark ettirmeden gözlemlediği, tuhaf bir durgunluk vardı. Bazen yemek yerken, çatal elinde durup kalıyor, donuk bakışlarını, uzakta bir yere dikip bakakalıyordu. Ya da kitap okurken, başını kaldırıp, yorulmuş gibi gözlerini kapatıyordu. İkisi de o geceden ve Leyla'dan söz etmediler. Bir pazar günü terasta oturup, havadan sudan konuşurlarken, Lea, cebinden çıkardığı dörde katlanmış bir kâğıdı ona uzattı. Ömer aldı, "Nedir, bu?" diye sordu.

"Leyla'dan bir mektup. Gitmişi"

Ömer, birden tedirgin oldu, endişeyle Lea'ya baktı, "Biliyorum" dedi. Lea, sakin, uzaklara, gölün üzerinde uçuşan bulutlara dalmıştı, başını çevirdi,

"Biliyor musun?" dedi, sonra, "Ah, evet, tabii" diye gülümsedi. O geceden beri ilk gülümsemesiydi, "Özür dilerim, unutmuşum, aklım biraz karışık." Uzanıp Ömer'in yanağını elinin tersiyle okşarken. "Oku lütfen!"

Mektup, hafif sağa yatık, düzgün bir yazı ile yazılmıştı. İmza ve tarih yoktu:

"Sevgilim,

Bu bir veda mektubu çünkü gidiyorum. Nedense, biri ya da birileri benim hakkımda, kurtulmak istediğim geçmişim hakkında Yabancılar Polisi'ne bir şeyler fısıldamış. Bir hafta vaktim var İsviçre'yi terk etmek için yoksa zorla sınır dışı edecekler. Gitmem belki de iyi olacak, kendi kendime başaramayacağım bir şeyi yapmış olacağım. Yani senden ayrılmaktan söz ediyorum. Bunu ben başaramazdım. Böylece, yaşadığım bu, hayat demeye dilimin varmadığı 'şey'den kurtulacağım. Bir süredir yürütmeye çabaladığımız şu garip, üçlü beraberlik, zaten artık benim tahammül sınırlarımı zorluyor. Seninle olmadığım zamanlarda, okuyamıyor, çalışamıyor, uyuyamıyor ve hatta soluk alamıyorum. Geriye çekilip, kendime baktığımda, gördüğüm yaşlı, unutulmuş bir benlik. Ve sana olan aşkımın, önüne geçilemez marazi bir tutkuya dönüşmekte olduğunu görüyorum. Aşk değil, tutku. Bu akıl sağlığımı tehdit etmeye başladı. Ülkemde, kendi insanlarımın arasında, belki başka bir hayat yaşamaya başlayabilirim.

Evimi boşalttım ve buradan gidene kadar bir otele yerleştim. Adını vermiyorum, beni gelip görmenin iyi olmayacağını düşünüyorum. Belki günün birinde ama şimdi değil...

Seni, benden koparduğu için Ömer'i suçlayamıyorum. Onun da senden vazgeçemeyeceğini biliyorum. O çok iyi biri ve seni hak ediyor.

Hoşça kal... Ama bunun başıma gelmesi hiç adil değil...

PS.Gidene kadar telefonumu kapatacağım..."

* * *

Ömer mektubu okurken, Lea, gözleri kapalı, başı koltuğun arkasına dayanmış halde bekledi. Okumayı bitirince, Ömer mektubu, ağır ağır ve özenle katlayıp ona uzattı. Lea alıp, ona döndü. Yüzlerindeki çaresizlik ve düş kırıklığıyla, bir süre sessizce birbirlerine bakarak oturdular.

Neden sonra Lea, "Nasıl bir ruhsal sarsıntı içinde olduğumu, anlıyor musun?" diye sordu.

"Evet, biraz."

"Gerçek mi? Hayır, sanmıyorum. Anlayamazsın; çünkü bu, Leyla'nın gidişinden ötürü değil."

Ömer cevap vermedi, susup bekledi, soran gözlerle Lea'ya bakıyordu.

"Leyla'yla olan beraberliğimiz benim seçimim değildi. Onun seçimiydi. O beni seçti. Nasıl başladığını hatırlamıyorum bile. Birden kendimi içinde buldum. Bir kuyuya yuvarlanmış gibi. Çıkamıyordum, çabaladıkça Leyla tutup aşağı çekiyordu. Önceleri onunla birlikte olmaktan zevk almadığımı söyleyemem. Farklı bir deneyimdi, iki farklı aşk yaşadığımı sanıyordum: Seninle ve Leyla'yla. İçimi ikiniz dolduruyordunuz. Zaman geçtikçe, 'Eşcinsel miyim?' diye kendime sorar oldum. Cevap veremiyordum, daha sonra cevap aramaktan vazgeçip, kendimi olayların gidişine bıraktım; ama ondaki, gittikçe sevgi ötesine yuvarlanan tutkuyu gördüğümde, ansızın bir sarsıntıyla, Leyla'yla aramızdaki ilişkinin aynı olmadığını fark ettim. Benimki aşk değildi, cinsel bir arayıştı, özgürlüktü, tabuları kırmaktı, başkaldırıydı. Ama Leyla'nınki aşktı, hem de tutkulu bir aşk. İşte o zaman, eşcinsel olmadığımı anladım. Sözünü ettiğim sarsıntı bu işte. Ben bir kadındım ve erkeklere aittim, başka kadınlara değil. Ve asıl sorun bundan sonra başladı; çünkü artık, Leyla'yla yatmaktan eskisi kadar hoşlanmıyordum." Susup, Ömer'e baktı, anlattıklarına tepkisini çözmeye çalışıyordu. "...eskisi kadar, dedim, hiç demedim; çünkü galiba kadını okşamalara karşı uyuşmuştum, belki de tiksiniyordum ve bunu ona belli etmemeye çalışırken, kendimi bir fahişe gibi hissetmeye başladım. Mümkün olduğunca onu görmemeye çalıştım, yüzüme üzüntü ve çaresizlikle baktığında görmezlikten geliyordum. Zayıf bir kadın, kırılgan... Kendine zarar vermesinden korkuyordum."

Lea anlatacakları bitmiş gibi sustu, bir sigara alıp yaktı. Ömer, şimdi anlıyordu, onun o geceki şiddetini. Kendiyle savaşıyordu, kadın olduğunu kendine kanıtlamaya uğraşıyordu. Seviştiğinin Ömer olup olmaması onu ilgilendirmiyordu. Bir erkeğin kadını olmanın, bir erkekle olmanın zaferini arıyordu. Sevgiyle ona baktı. Bakışları karşılaştı. Lea, "Onun gittiğine üzüldüm..." dedi yalnızca, başka bir şey söylemedi. Onu çok özleyeceğini, Leyla'nın aşkının, içinden söküp attığı o tuhaf aşkın kalıntılarının, sinsi bir hastalık gibi

hücrelerine yapışıp, canlanmayı beklediklerini söylemedi. Leyla'nın, orada, Filistin'de bir gün ona kavuşmayı beklediğini söylemedi.

Ömer, Albay'ı düşünüyordu..

* * *

Ömer'e içini dökmesi, Lea'yı rahatlatmıştı. Neredeyse eski canlılığına, neşesine kavuşmuştu. Sokaklarda, kafelerde, erkeklerin başlarını döndüren, o eski Lea olmuştu.

"Aylardır buraya çivilenip kaldım" dedi, bir akşam göl kenarında yemek yerlerken, "Uzak yerler burnumda tütüyor, uzun zamandır seninle baş başa bir yolculuk yapmadık!" Uzanıp Ömer'in ellerini tuttu, "Ben bir yerlere götür" dedi, "Neresi olursa... Bana bir sürpriz yap!"

Ömer bir an düşündü, aslında aklının bir köşesinde, o gizemli Haceri kilimleri kıpırdanıp duruyordu. Daha doğrusu, Mösyö Abdullah'ın 1.300.000 dolar yolladığı kişi...

"Tamam, sevgilim" dedi, "Bir iki gün içinde gidiyoruz, hazırlan! Bir taşla iki kuş vuracağım..."

Lea sevindi ama anlamamıştı."Taşlar, kuşlar, n'oluyor?" dedi merakla. Ömer tercüme etti: "*Je ferai d'une pierre deux coups.*"

"Gerisini sonra anlatırım... Hadi şimdi kalkalım, yukarıda, katedral meydanında, kukla festivali varmış, seversin!"

* * *

Ertesi gün, önceden karar verdiği üzere, Antakya'ya, telefon etti. Noter yerinde yoktu; başkâtip, "Akşama döner" dedi, "Bir iş için Tarsus'a gitti."

Ömer, "Dönünce, geç de olsa beni aramasını rica ettiğimi, söyleyin" dedi, "Çok önemli!"

Noter ancak ertesi sabah aradı, gece çok geç dönmüştü, uyandırmaktan çekinmişti. "Çok önemli demişsiniz. Konu nedir?"

"Sizden, Dede'nin iş yaptığı tüccarların adlarını istiyorum, özellikle Arap olanların."

"Bunları ben bilemem; ama onun muhasebe işlerine bakan biri vardı, belki ondan bir şeyler öğrenebilirim."

"Adları, adresleri, telefonları ve en önemlisi banka hesap numaraları..."

Noter meraklanmıştı, "Ömer Bey, neler oluyor, bir sorun mu var?" diye sordu.

"Anlayamadığım bir konu karşıma çıktı. Dede, birine büyük miktarda para yollamış, bir Arap bankasındaki hesaba. Bunu öğrenmeye çalışıyorum."

"Tamam, bakalım bir şeyler bulabilir miyim? Bulunca sizi ararım."

"Teşekkür ederim!"

"Ha, bir de unutmadan, bir hafta önce, Halil Efendi geldi."

Ömer heyecanlanıyor. "Halil mi geldi dediniz? Neredeymiş bunca zaman?"

"Fazla bir şey söylemedi, cenazeyi götürüp defnettikten sonra orada kalmışlar, Lazkiye'de... Dede'nin ona bıraktıklarını anlattım, işlemleri yaptık. Sizi aramasını tembih ettim, gitti."

Ömer, "Aramadı" dedi.

İki gün sonra Ömer, bilgisayarında noterin mesajını buldu.

Yalnızca iki isim, adresler ve banka hesapları. "Muhasebeci, eski faturalardan çıkardı" diye not eklenmiş. Tüccarlardan biri Halep'te, diğeri Lazkiye'de. Telaşla, Mösyö Abdullah'tan aldığı hesap numarası ile noterin yolladığı hesapları karşılaştırdı. Lazkiye'deki tüccarın hesap numarası ile elindeki numara aynıydı. O zaman, bu kâğıdı gönderen veya veren kişiyi Dede biliyordu ve en az bir kez bu hesaba para yollamıştı. Bu durumda, o üzeri mühürlü ve kısaca 1.300 yazılmış kâğıdın anlamı neydi? Ve gönderen kimdi?

Çöl

İki kişiydiler. Arkalarında, sırtına yük bağlanmış bir katırla ağır ağır ilerleyen iki atlı. Kayalık dar boğazdan çıkınca durdular. Sessizlik içinde, yalnızca çöl kartallarının ve şahinlerin çığlıklarının yankılandığı karanlık bir vadide saatlerce at sürmüşlerdi. Şimdi, önlerinde, yürek burkan sonsuzluğu ve ihtişamıyla, akşam kızıllığına bürünmüş çöl uzanıyordu. Yavaşça morlaşan kıpkızıl bir gök ve kızıllığın yansıdığı boz kumullar...

Apansız çıkan deli rüzgârlardan korunmak için çöl bedevileri gibi beyaz maşlahlara sarınmışlardı.

"İşte orası" dedi biri, ileride hayal meyal gözüken ve erimiş sıcağın içinde dalgalanan, serap gibi görünüp kaybolan köyü göstererek: "Geldik sayılır..." Kapkara bir sakalı vardı. Bir eliyle atın dizginlerini

tutuyordu; diğer eli, kabzası gümüş işlemeli bir karabinayı kavramıştı. Öteki atlı, köye uzun uzun baktı. Arkadaşından daha yaşlıydı. Sakalları beyazlaşmıştı; tozlanmış tel çerçeveli gözlüklerini çıkarıp maşlahıyla sildi. "Gidelim, hadi!" dedi.

Atlarını sürdüler. Yolun iki yanına dizili, kimisi ayakta, kimisi devrilmiş mermer sütunların, artık hiçbir şey taşımayan, çatlamış mahzun kemerlerin arasından geçtiler. Donuk gözlerle geçmişe bakan, gövdeleri kaybolmuş mermerden kafaların, yarısı kuma gömülmüş, kıvırcık saçları aşınmış kederli heykellerin arasından atlarını sürdüler. Yaşlı olan, aralarından ağır ağır geçtikleri harabelere ilgiyle ve biraz da acımayla bakıyordu. Karabinalı ise alışkındı. "Romalılardan kalma" dedi, "İstemediğin kadar..."

Kimi kum rengi, kimi soluk mavi tek katlı yapıların arasından geçen kaba taş döşeli bir yola girdiler. At nallarının tıkırtılarından başka ses yoktu. Daha hava kararmadan, köy akşam örtüsüne bürünmüştü. Bazen, aralanan bir kapıdan meraklı bir baş uzanıp çekiliyordu. Yol, bir süre sonra genişledi ve ortasında büyük yuvarlak bir taş bulunan meydana dönüştü. Kalın, siyah bir taştı. Büyük bir değirmen taşına benziyordu. Taşın ortasındaki delik kıpkırmızıydı. Kızıl bir kor. Taşın ateşten uzak, soğuk kenarlarında çepeçevre, kimi sönmüş, kimi yanan, kimi eriyip akmış mumlar diziliydi.

Atlılardan yaşlı olanı, durup biraz seyretti. Taşın içinden gelen ateş bir çıkıp parlıyor, ardından deliğin içine çekiliyordu. "Bu ne?" diye sordu yanındakine, "Topraktan mı çıkıyor?"

"Bilmem, öylesine yanar." Konuşmak istemez bir hali vardı. "Gidelim..."

Diğerlerinden daha büyük, iki katlı bir konağın ön duvarında alevleri çırpınan iki meşale yanıyordu. Oraya doğru atlarını sürdüler. Kapının önünde iki kişi koşup dizginleri tuttu, inmelerini bekledi. Göremedikleri birisi, "Misafir var!" diye bağırdı. Ses meydanda yankılanırken, açılan büyük kapıdan avluya girdiler. Yukarıdan, ince taş sütunlar dizili bir galeriden, geniş, siyah cüppe giyinmiş biri, kollarını iki yana açmış, azman bir yarasa gibi onlara bakıyordu.

"Hoş geldin, dostum" diye seslendi, "Nihayet!"

Beyaz sakallı, gülümsedi, o da kollarını açtı, "Evet, nihayet geldim, Aziz... Yolumuzun buradan geçmesi mukaddermiş!"

* * *

...kendimi toparlayıp geçmişi zihnimde derleyene kadar azizle geçirdiğim uzun gecelerin dışında günlerce odanın penceresinden rüzgârla kımıldayan kum tepelerini çölün durmaksızın değişen renklerini seyrederken içime dolmaya çalışan bu huzur nedir diye düşünürdüm ve huzurla yaşadıkları söylenen işte o inançlı kişilerde olduğunu duyduğum huzur mu bu derdim inançlı biri olsaydım belki ama bu inanç değil dertlerime cevap bulmanın getirdiği rahatlama olmalı ki geceler boyu azizle geçmiş güzel günlerden çoğu ölmüş kaybolup gitmiş eski dostlardan çöl semasının mavi ışıklı yıldızlarına bakıp konuşurken ve aziz ne iyi ettin de geldin diye söylenirken burası bir adadır diye farkı su yerine kum vardır hepsi bu derken ama gülerken ve kumlar her şeyi örter derken kaybolursun ha diye uyarırken beni içimdeki irini söküp atarım belki diye düşünürüm de gene birazı kalır içimde azizle konuşmadığım sakladığım gizlediğim kişilerin gençlerin hayaletleri gitmez kalır içimde kalmakla kalmaz kıpırdanır parmaklarını uzatarak yüzüme sen sen diye onları yolladığım yerlerden haykırışları gelir beynimde zonklar geçip geldiğimiz kurumuş nehir yataklarındaki iskeletlerin ağzından bağrışıyorlarmış gibi gelir beynimde zonklar da ne yapalım oldu bir kere diye kimi kandıracağımı bilemem kendimi öldürüp sahte mezarlara saklanıp ömeri mi kimi kandıracağımı düşünürüm kimin yüzüne bakıp da oldu bir kere dönebilseydim dönerdim diye kendimi savunacağımı düşünürüm beyhude olduğunu bile bile ama oldu bir kereyle geçiştiremezsin diyemezsin ki ödedim yaşayamadığım hayatla nesrinle yaşayamadığım her şeyle ödedim yaşadığım yalnızlıkla fesatla karanlıkla kısık pis seslerle ödedim de daha ne olsun boynuma asılmış hain yaftasını çıkarmanız için daha ne olsun bilemiyorum da olsun ben yine söyleyeceğim ki bilinsin her şey ortaya çıkarsa günün birinde ve densin ki vah vah bütün ömrünce o geçip geldiği kurumuş nehir yatağı gibi kurumuş bir hayatın içinden geçmiş densin diye...

* * *

Geldiğine memnundu. Aziz de... Ona da oturup konuşacak biri çıkmıştı. Birbirlerine anlatacak o kadar çok şeyleri vardı ki... Ayrı

oldukları yılları konuştular. Dede, İstanbul günlerini, hapishane günlerini anlattı. Nesrin'den söz etmedi. Ömer'i anlattı. Anlatırken, Aziz yüzündeki hüznü gördüyse de belli etmedi. Konuyu değiştirmek istedi, "Yahu, ne menem kan davasıymış?" dedi. "Bunca yıl sürüp gelmiş..."

"Adı üstünde, kan davası. Unutulmaz!"

O konuda konuşmak istemediği belliydi, Aziz de üstelemedi.

"Sen anlat, biraz. Nedir bu aşiret? Bu harabeler içindeki köy, insanlar?"

Aziz anlattı. Yüzyıllar öncesinden bahsetti. Ta oradan, Kapadokya'dan gelen insanlardan bahsetti. "Önceleri yaşadıkları yerleri terk etmişler" dedi. "Büyücü diye sürüldükleri söylenir."

"O meydanda yanan değirmen taşı gibi taş nedir?"

"Eski bir efsanenin sürüp gitmesi. İşte o büyücülük dedikleri şey... Cetlerimizin buna benzer yuvarlak taşları, doğaüstü bir güçle, bakışlarıyla ısıtıp kızdırdıkları söylenir. Dedem de yaparmış. Ben görmedim ama birkaç ihtiyar onun gözlerini taşın ortasındaki deliğe dikip baktığını söylediler. Yeminle... Taş ısınmış." Ellerini dua etmiş gibi yüzünden geçirdi.

"Bu taş da ben bildim bileli burada yanar durur. Araştırttım. Dediler, buralar petrol bölgelerinin uzantısı, bir gaz çıkışı olabilir. Ahaliye söylemedik. Öyle bilsinler. Dedelerimiz yakmış, diye. Efsanelerin kimseye zararı dokunmaz, iyidir."

"İyidir de, öyle yanıp gidiyor. Bir şey yapın, bir işe yarasın bari."

"Neye yarar ki?"

"Isınmaya yaramaz mı? Kışın?"

Aziz gülüyor: "Bu insanlara sobadan çok, bu alev lazım, dostum! Bu onlar için Allahın mucizesi. O orada yandıkça huzur duyarlar. Ona dokunmazlar, kutsaldır. Dilekleri için, onlara iyilikler getirsin diye mum yakarlar. Taşı kilimlerine işlerler, uğur sayarlar. Şimdi anladın mı?"

Susup pencereden meydanda yanan ateşe baktılar. "Bu alev de öylece yanıp gider..."

Dede, kimi sabahlar, gün doğmadan çıkıp köyü saran harabelerden güneşin doğuşunu seyretmeye gidiyordu. "Kaybolursun, dikkat

et!" diye uyarmıştı Aziz, "İzini bile bulamayız. Kumlar her şeyi örter. Heykelleri gördün..."

Konağa geldiğinin haftasında, bir sabah güneşin doğuşunu seyretmeye gitmedi. Aziz'le avluda sabah kahvesini içtikten sonra, "Bana müsaade" deyip kalktı. "Yapacak işlerim var!" Aziz hayretle! "Ne işin olur burada?" gibisinden baktıysa da bir şey sormadı. "Kolay gelsin" demekle yetindi.

Odasına girince, pencerenin kenarındaki masanın önüne rahat bir koltuk çekip oturdu. Masanın çekmecesinden cepte taşınabilir türden, küçük bir ses kayıt cihazı çıkardı. Pillerini taktı. Bir iki deneme yaptı, çalışıyordu... Bir süre nasıl başlayacağını düşündü ve cihazı çalıştırdı. *"Fazıl Sağırzade, Namı Diğer Dede'nin Hayat-ı Hakikiyesi"*. Durdu, cihazı geriye sarıp kaydı dinledi, beğenmedi. Fazla ağdalı, diye aklından geçirirken, sildi. Baştan aldı: *"Dede'nin Gerçek Hayat Hikâyesi."*

* * *

"Biliyorum, ne kadar gizlesem de, sahte cenazeler düzenleyip kaybolsam da, peşimdeki katilin kan davası güttüğünü söylesem de, yapılan kötülükler, ihanetler bir gün ortaya çıkacaktır. Ve sen oğlum Ömer, o gün geldiğinde, 'Dede bunları nasıl yapmış?' diye öfke ve utançla sorduğunda bu kaset sana gerçeği anlatacak. Onun için kaydettim, dinleyip, benim çok kötü bir insan olmadığımı bilmen için.

O günün nasıl geleceğini bilemem. Belki röportajında sana anlatılanların izini sürüp, yaptıklarımı sen bulacaksın ya da biri bir gün, 'Dede mi? Alçağın biriydi' deyip anlatacak.

O zaman eminim ki ilk koşacağın kişiler Aziz ve Fuat olacak. Onun için bu kaseti Aziz'e bırakacağım. Geldiğinde ve "Dede'nin nasıl bir adam olduğunu biliyor musunuz?" diye sorduğunda sana verecek.

Bu benim savunmam, dinleyip hükmünü verirsin...

Eğer şansımız varsa, o gün hiç gelmez ve sen beni Lazkiye'deki mezarımda yatan, bildiğin Dede olarak hatırlarsın. İkimiz için de en iyisi bu!..

Beni ne kadar tanıyorsun? Hiç düşündün mü, aklından hiç geçti mi, şu Dede'nin geçmiş hayatı nedir, diye? Belki düşündün belki de düşünmedin, ya da 'Ne olacak ki' demişsindir aklına geldikçe, 'Mağazasında oturup sakin, monoton hayatını yaşayan iyi bir ihtiyar, geçmişinde ilginç ne olabilir ki!'

Şimdi burada, penceremden, uzanıp giden, rüzgâr estikçe kımıldayan şu korkutucu çölü izlerken, geceleri meydanda yanıp duran kızıl ateşi ve mumların titreşen alevlerini seyrederken, kendimi, hani o, kasaba istasyonlarında oturmuş, durmaksızın geçen trenlere bakarak, eski yolculukları düşleyen ihtiyarlara benzetiyorum. Evet, ben de eski yolculukları, eski günleri düşünüyorum... Eski günler durmadan geçip gidiyorlar.

Uzun süredir, hele hele son zamanlarda, 'Ölümden kötüsü nedir?' diye soruyordum kendime, ya da 'Beteri, var mıdır?' diye. Sonunda anladım, evet, varmış: Utanç! İnsanların yüzüne bakamamak utancı... Senin yüzüne bakamamanın utancı. 'Bunları neden yaptın? Nasıl yaptın?' diye şaşkınlıkla sorarken, öfke ve nefretle kararan yüzüne bakamamanın utancı. 'Peki, ölüm bunu çözer mi?' Sanıyorum, çözemez. Ölüp gitsen de geride utanç kalır. Ben de geçmişimi sırtlayıp, kayboluyorum. Kaybolup gitmek, seni terk etmek acı ama yüzüne bakamamanın utancı kadar değil.. Bunları neden söylediğimi, işte bu kaseti dinlediğinde öğreneceksin."

O gün akşama kadar kayıt yaptı. Yoruldukça, cihazı kapatıp yatağına uzanıyor, olayları zihninde sıraya sokmaya çalışıyor, sonra kalkıp konuşmaya başlıyordu. Akşam olurken, "Bu günlük bu kadar" deyip bıraktı, aşağıya indi. Aziz, hazırlanmış sofranın başında onu bekliyordu. "Bitti mi?" dedi. Dede, "Yok!" dedi yalnızca ve sofraya oturdu.

Sonraki günlerde de, sanki hiç vakti kalmamış gibi, bir an önce anlatacaklarını anlatıp, bütün bu hastalığı içinden atıp kurtulmak istercesine, odasına çekilip kayıt yapmayı sürdürdü.

"Şu dünyada seni tek başına korumasız, sevgisiz bırakmamak için kabullendiğim o karanlık hayatın, senin röportajınla ortaya çıkması, kaderin nasıl bir cilvesi? O röportaj yapılmasaydı, seni oralara göndermeselerdi, o makale yazılmasaydı, dergilerde yayımlanmasaydı ve artık yıllardır uykuya dalmış, üzeri örtülmüş olaylar uykularından uyandırılmasaydı ve o yüzden yıllar sonra peşime kiralık katiller takılmasaydı, ikimiz de sakin hayatımızı yaşamayı sürdürüp gidecektik. Ama olmadı işte..."

Bunları kaydettikten sonra, dinledi ve sildi. Ömer'i ömrü boyunca kurtulamayacağı bir vicdan azabına mahkûm etmek istemiyordu. Varsın, yazdığı makalenin başıma ne işler açtığını bilmesin, diyordu. Yorgundu. Hatırladığı, yaşadığı ama sanki kendi yaşamamış gibi anlattığı o günlerin ağırlığı üstüne çöküyordu. Her gün biraz daha... "Olsun" diye düşünüyordu, "Çöksün üzerime... Artık öyle telefonlar yok. Artık telefon çaldığında Dede'nin yüreği sıkışmayacak. Artık o pis sesi duymayacak."

Ferhat'ın Yolculuğu

...babam öldüğünde ki ilk ölümdü gördüğümüz bizim yani benimle feridenin gördüğümüz ilk ölümdü hiç unutmam almaya geldiklerinde cenazeyi susmuştuk ses etmemiştik bakmıştık babamız siyahlar giyinmiş başlarında poşuları uçuşan beş on kişinin omzunda giderken ve köy mezarlığına defnolurken o günü hiç unutmam aradan ne kadar uzun zaman geçmişse de çok zaman belki ama unutmam o çorak tepenin yamacındaki mezarlık ve mezar taşı diye dikilmiş kırık dökük taşlar gözümün önünde dururken hâlâ ve uğuldayan rüzgâr ve uğuldayan rüzgârda savrulan sararmış dikenler de gözümün önündeyken hâlâ tepenin eteğine yuvarlanıp yığılmış taşların arasından amcam hadi gel deyip yassıca bir taş seçmeye gittiğimiz gözümün önündeyken ve boyayla yazarken amcam adı şudur doğumu ölümü şudur diye yazarken ve alıp getirip mezarın başına dikerken dün gibi gözümün önünde de şimdi ne zaman bir cenaze ne zaman bir mezarlık görsem içimi sıkıntı basar düşü-

nürüm o yamaca dizilmiş mezarların perişanlığını ki dün gibi gözümün önünde zaman geçmiş olsa da ve siyah böcek sürüsü gibi sendeleyerek ve zorlukla çorak tepeye doğru tırmanan cemaati hatırlarım içimi sıkıntı basar...

O sıcak yaz günü de, asfaltın ateşinin, ayakkabılarının, her adım atışta gıcırdayan kösele tabanından ayaklarına geçtiğini hissederek, şehir mezarlığının, kenarına serviler dizili duvarı boyunca başı öne eğik yürürken, yine aynı sıkıntıyı duyuyordu.

Antakya'ya gelince, hemen çarşıya gitmiş, Sağırzade Halıcılık'ın yerini sormuştu. Konuştuğu adam, mağazanın yerini tarif etmiş, "Eğer halı almak istiyorsan, boşuna zahmet etme, dükkân kapalı" demişti. "Dede sizlere ömür! İki ay kadar oldu vefat edeli."

Adamın cevabı Ferhat'ı şaşırtmıştı. Dede'nin ölümünden Mahmut'un haberi yok muydu?

"Allah rahmet eylesin! Mezarı?"

"Nerede olacak? Herhalde Şehir Mezarlığı'ndadır."

Mezarlığın kapısı yoktu, çevreleyen duvar bir yerde, bağrışarak top oynayan çocuklara kale görevi de gören, üç metrelik bir ara verip, devam ediyordu. Ferhat, ayağının dibine yuvarlanan topa bir şut atıp, aralıktan geçti. Şehir Mezarlığı'na girdi. Gölgeli, ağaçlıklı bir yolun sonunda, tek katlı, beyaza boyalı, sevimli bir binanın "Müdüriyet" yazılı açık kapısından içeri baktı. Bina büyükçe bir odadan ibaretti ve tam karşıdaki masanın arkasında, başını koltuğunun arkasına dayamış, uyuklayan, arada bir yüzüne konan sinekleri, gözlerini açmadan eliyle kovalayan bir adam oturuyordu. Uzamış tıraşı ve atlet fanilasıyla pek müdüre benzetemese de Ferhat, "Selamünaleyküm!" dedi, yüksek sesle.

Adam, irkilerek uyandı, gözlerini ovuşturdu, yerinde doğrulurken, "Aleykümselam, buyur!" dedi. Ferhat, adamın yüzündeki, bu da nereden çıktı, ifadesine aldırmadan, "Fazıl Sağırzade'nin kabrini ziyaret edecektim" dedi. "Dede diye de çağırırlardı..." Müdür telaşlan-

dı, Ferhat'ı yukarıdan aşağı bir süzdü, yanındaki iskemlenin arkasına asılı gömleğini giyerken makamının önemini karşısındakine anlatacak, resmi memur tavrını takınmıştı bile. Oturduğu yerde, gömleği pantolonunun içine sokup kemerini bağladı, eliyle saçlarını arkaya taradı ve o anda aklına başka bir söz gelmediğinden, "Evet" dedi, "kabrini neden ziyaret edecekmişsiniz?"

Ferhat gülümsedi, aslında, "Ulan hıyar! Ne saçmalıyorsun? Kabir ziyareti neden yapılır, çaput bağlamak için mi?" demek isterdi; ama adamın, ıssız hayatının tek keyfini bozmak istemedi. "Bir arkadaşın amcası olur, gitmişken bir ziyaret et, su döktür, dua oku, dedi. Onun için..." Müdür, 'Tamam o zaman da..." dedi.

"Evet?"

"Fazıl Bey burada değil!"

"Nasıl, değil? Buraya defnedilmedi mi?"

"Edilmedi. Kâhyası onu Suriye'ye götürdü, Lazkiye'ye. Öyle vasiyet etmiş..."

"Emin misin, bir yanlışlık olmasın. Arkadaşım burada olduğunu söylemişti."

"Yanlış biliyormuş. Benden iyi mi bilecek?"

Ferhat biraz şaşırmıştı. Müdür, Dede'nin öldüğünü, cenazesinin Suriye'ye gittiğini söylüyorsa, demek ki adam ölmüş, diye düşünüyordu ki Müdür,

'Tabutu ben kapattım" dedi.

Ferhat'ın içine bir kuşku düştü. "Neden? Başka kimse yok mu kapatacak? Müdürün işi mi?"

"Yok, tabii var! Var ama işte emin olmak lazım!"

"Neden emin olmak?"

"Yani, cenazenin ölen kişi olduğundan!"

"Sen gördün yani?"

"Elbette! Herkese yardım ederdi, bana da çok iyiliği dokunmuştu, rahmetlinin."

"Cenazeyi kim getirmişti?"

Müdür, Ferhat'ın sorularından kuşkulanmaya başlamıştı, birden müdürlüğünü hatırladı. "Derdin ne, efendi?" dedi. "Öldü, Suriye'ye götürdüler dedik ya! Ne kurcalıyorsun?"

"Kurcaladığım filan yok. Laflarından kafam karıştı biraz, hepsi o!"

"Tamam, öğreneceğini öğrendiysen çek git! Adam burada değil. Başımı belaya sokma!"

Ferhat, torbadaki yüzümü çıkarmanın zamanı geldi, diye düşündü, belindeki silahı eline aldı.

"Bana bak! Şurada efendice konuşuyoruz. Şimdi seni şurada gebertirim, kimsenin ruhu duymaz, bana doğru cevap ver. Ver de çekip gideyim. Anladın mı?"

Müdürün soluğu kesildi, içinden, "Aman oğlum, şunu usulca başından sav. Sahipsiz cenaze işini de zinhar, ağzından kaçırma!" diye geçiriyordu ki Ferhat'ın sesiyle kendine geldi.

"Cenazeyi kim getirdi?"

"Biz gittik aldık."

"Siz kim?"

"Yok, yani gidecektik ki onlar geldiler."

"Demin biz aldık dedin?"

"Aklım karıştı birden." Başıyla silahı işaret etti: "Şunu cebine soksaydın..."

"Bak son kez soruyorum. Bir: Cenazeyi buraya kim getirdi? İki: Dede'yi gözünle gördün mü? Cevap ver!"

"Cenazeyi kâhyası Halil getirdi, yeminle... Tabutun içine koyduk. Oydu, Dede yani, gözümle gördüm."

"Cenazeyi nasıl getirdi? Kucağında mı?"

"Yok, olur mu? Bir ambülans tutmuş. Onunla getirdi."

"Peki, tamam. Sana inanıyorum, umarım doğru söylemişsindir. Yoksa! İşte bilirsin."

Müdürün tavrı değişmişti. "Tamam beyim, yeminle, dedim. Yalan yok."

"Sonra?"

"Sonra ne?"

"Tabuta koydun, alıp gittiler mi, yani?"

"Yok, beyim, olur mu öyle şey? Ben cenazeyle uğraşırken, Halil Efendi de gidip vefat raporunu aldı geldi."

"Cumartesi yani... Ee?"

"Evet. Ertesi gün de burada, yani camide namazı kılındı. Pazar olmasına rağmen çok kalabalıktı."

"Cenaze pazar günü gitti, öyle mi?"

"Evet. Zaten cumartesi vefat etmiş merhum, işte ertesi gün gitti..."

* * *

Ferhat'ın içi rahat değildi. Müdür yeminler etmişti ama insanın zorda kalınca ne yeminler ettiğini bilirdi; ayrıca, adamın tavrında kuşku uyandıran bir şeyler seziyordu. Yıllardır yaşadığı hayat, her durumda kuşkulanmayı öğretmişti. Denildiği gibi, "Esen rüzgârdan hile sezerdi." Belediyenin kapısından girerken, "İnşallah, ölüp gitmiştir" diye düşünüyordu. "Elimi pis kanına bulamam!"

Binanın üst katında, zemini kurt yeniği, delik deşik harap bir tahtayla kaplanmış, yüksek tavanını ahşap direkler taşıyan büyük bir mekâna girdi. Mekânın bir tarafı boydan boya, kararmış, uzun bir bankoyla bölünmüştü. Bankonun arkasında, başları öne eğik beş altı memur, öylece oturuyordu. Ferhat gelip bankoya yaslandığında istiflerini bozmadılar. Pencerelerden giren ışık, eskimişliğin havada dalgalanan tozunun içinden sarı demetlerle geçip, masaların üzerine düşüyordu. Ferhat, buradan, bu hareketsiz, ölü benizli insanlardan, havadaki tozlu ışıktan, bu harap mekândan hoşlanmamıştı. Ona en yakın memura, "Bakar mısınız?" diye seslendi, adam başını hafifçe çevirdi. "Bana mı söylediniz?" dedi.

"Evet, bir ricam olacak..."

"Evet?"

"Bir yakınımın ölüm raporunu görmek istemiştim."

Şimdi bir sürü soru, engel çıkarır diye beklerken; memur, zor duyulur hırıltılı bir sesle, "Adı ne?" diye sordu.

"Fazıl Sağırzade."

Memur ona bakmadan, kendi kendine "Dede" diye mırıldandı, zorlukla yerinden kalktı, kapağı sarkmış bir dolaba yürüdü, boynundan sarkan gözlüğünü takıp dizili klasörlerin arkalarını inceledi.

"İşte!" dedi, birini çıkararak. Geldi, dosyayı bankoya, Ferhat'ın önüne koydu.

"Bir bakalım. Sanırsam çok olmadı vefat edeli" diye, soran bakışlarını Ferhat'a yöneltti.

"Olmadı" dedi Ferhat. "Bir iki ay kadar."

Adam, yorgun bakışlarına eklenmiş küçük bir hayretle, "Kesin ölüm tarihini bilmiyor musunuz yani?" diye sordu.

Ferhat, "Bir iki ay" diye tekrarladı, adam başını sallayarak, dosyayı karıştırdı.

"Evet, işte burada! Fazıl Sağırzade, vefatı... Evet, haklısınız, iki ay olmuş."

Tek sayfalık raporu dosyadan çıkardı. "Neyiniz olurdu?"

Ferhat duraklamadan, "Dayım olurdu rahmetli!" dedi.

"Okumanız yeterli mi yoksa bir kopya mı isterdiniz?"

Ferhat'ın cevabını beklerken göz ucuyla şefine bakıyordu. Şef başını salladı, belli belirsiz.

"Bir kopya olursa..."

Memur, yine ağır hareketlerle uzak köşede bir fotokopi makinesine gitti, raporun kopyasıyla geldi. Çok yorulmuş bir ifadeyle iskemlesine çökerken kâğıdı uzattı ve bankonun üzerinden Ferhat'ın kaydırdığı parayı ustaca yok etti.

"Teşekkür ederim!" dedi Ferhat, raporu katlayıp cebine sokarken.

"Şu doktor, raporu imzalayan, onu nerede bulabilirim?"

"Belediye doktoru. Doktor Ruhi Bey. Bir kat yukarıda odası; ama orada mıdır, bilemem..."

Ferhat tekrar teşekkür edip çıktı. Merdiven sahanlığının loş ışığında, raporu okudu. Hazır bir forma doldurulmuş, standart bir rapordu. Ölüm sebebi, kalp krizi diye belirtilmişti.

* * *

Dr. Ruhi Bey, haftanın en sevdiği şu cuma gününün, en sevdiği saati ikindi vaktinde, evinde onu bekleyen serin banyoyu, balkonda içeceği soğuk şarabı ve sevgili pullarıyla geçireceği sakin, huzurlu saatleri düşünürken, oda kapısının vurulmasıyla hayalleri uçup gitti. "Girin!" diye seslendi. Açılan kapıda, elinde bir kâğıtla genç bir adam göründü.

"Dr. Ruhi Bey mi?"

"Evet, benim! Ne istemiştiniz?"

"Girebilir miyim? Sizinle bir konuda konuşmak istiyordum."

Doktor, "Umarım fazla uzatmaz" diye düşünürken, kibarca, "Tabii, buyurun oturun" diye masasının önündeki iskemleyi gösterdi.

"Konu neydi?"

Ferhat raporu uzattı. "Bu raporu siz yazdınız, değil mi?" diye sordu. Doktor alıp baktı, içinden "Al başına belayı!" diye geçirirken, "Evet, imza benim. Dede'nin vefatı hakkında yazmıştım. Ne oldu, bir sorun mu var?"

"Hayır."

"Peki, arzunuz?"

"Fazıl Bey bir cumartesi vefat etmiş. Pazar günü de bu raporla defin izni verilmiş."

"Evet, doğru..."

"Size pazar günü mü başvurdular rapor için. Yani tatil günü. Nöbetçi miydiniz?"

"Yok, hayır, evime geldi kâhyası, kendisini tanırım. Fazıl Bey'in vefat ettiğini söyledi. Gittik, evinde muayene ettim, raporu yazdım. Sıcaktı, acilen gitmeleri gerekiyordu. Ertesi gün deftere işledim. İşte o elinizdeki rapor."

Ferhat daha fazla üstelemedi, teşekkür edip çıktı. Ama içinde tam ne olduğunu anlayamadığı bir kuşku büyüyordu. Mezarlık müdürünün söyledikleriyle doktorunki birbirini tutmuyordu. "Biri cumartesi diyor, öbürü pazar. Bu işte bir karışıklık var" diye düşünüyordu. "Birileri bir şeyler karıştırmış!"

Akşam oluyordu. Çarşıya yakın bir otel bulup yerleşti. Yorgundu, duş yaptı. Mahmut'a telefon edip öğrendiklerini ve kuşkularını anlattı. "Adam ölmüş, cenaze Lazkiye'ye götürülüp, orada defnedilmiş" dedi, "Ama anlatılanlar biraz kafamı bulandırdı. Yarın Suriye'ye geçip Selim'i bulmaya çalışacağım." Telefonu kapattıktan sonra aklına geldi, Selim'in nerede olduğu, dergide yazılı mıydı, hatırlamıyordu. Çantasını karıştırdı, dergiyi çıkardı. Nerede olduğuna dair bir bilgi yoktu. Yalnızca, "O kasabada otelcilik yapıyor" diye yazılmıştı.

Otelci

...her şeyden vazgeçip inandıklarınla doğru bildiklerinle herkes için daha iyi bir yaşam diye yola çıkmadın mı ve sonra daha işin başındayken birileri hoşt deyince kuyruğunu kıstırıp köpek gibi arkana bakmadan kaçmadın mı ve sonra arkanda delik deşik edilmiş bir yoldaş bırakmadın mı korkuyla peki bundan sonraki yaşamında neye tutunacaksın ve unutabilir misin o bağırıştaki korku dehşet aklından çıkar mı...

Musa'nın babası, "Nehrin denize kavuştuğu yerde, bir kulübeymiş" demişti. Musa'nın öldürüldüğü yer. Selim'le birlikte gittikleri, Dede'nin onları götürdüğü yer. Dergide öyle yazılıydı.

Taksinin şoförü, "Oraya araba girmez, beyim!" diye itiraz etti. "Gidebildiğimiz kadar gideriz, sonra yürürsün."

Ferhat, nehrin kenarındaki bir patikadan yürüdü. Sessizlikte, yalnızca nehrin, öğle güneşinde ışıldayan Akdeniz'in ölgün, ağır dalgalarına karışan sesi duyuluyordu. Kıyıya varmadan kulübeyi gördü. İyice harap olmuştu. Duvarlar çöktü çökecek... Kapı kopmuş, yerde yatıyordu. Tahtaları çürümüştü. Etrafta kimse yoktu, nehrin şırıltısı ve böceklerin bitmeyen cayırtısından başka ses duyulmuyordu. İçeri girdi. Duvarın kenarında, birbirine dik konulmuş, kırık dökük iki tahta kerevet... Ot yataklar deşilmiş, yere atılmış. Hepsi bu. Bakındı, başka bir şey yoktu. Kulübeden çıktı, kapının üstünden atlayıp geçti. Nehrin kıyısındaki taşlara basa basa denize doğru yürüdü. Otların arasından iki ördek, kanat çırparak parlayıp uçtu. Kıyıda, kumsalın üzerinde, sazlardan yapılmış bir çardağın altında, bir balıkçı oltalarını düzenliyordu. Ferhat yaklaşırken kaşlarının altından, belli etmeden baktı, işine devam etti. Nemli bir batı rüzgârı çardağın sazlarını uçuşturmaya başlamıştı...

Ferhat, "Merhaba" dedi, "Rüzgâr azıtıyor gibi!.." Sesinde, insanın içini ısıtan, dostça bir ifade vardı. Balıkçı, "Merhaba" diye karşılık verirken kenara çekilip yer açtı. "Buyur, otur!" Ferhat bir sandığın üzerine ilişti. Bir süre denizi seyretti, balıkçı da oltalarına dönmüştü. Kimse konuşmuyordu, yalnızca uçuşan sazların hışırtısı ve kıyıyı dövmeye başlayan dalgaların sesi vardı.

Ferhat, "Bir şey soracağım" dedi, oturduğu sandıktan, öne, balıkçıya doğru eğilerek...

"Buradan, Suriye taraflarına gitsek, denizden en yakın kasaba neresi olur?"

Balıkçının, usta hareketlerle oltaları düzenleyen ellerinin bir an durduğunu fark etti, adam tekrar oltaları sarmaya başladı ve "Denizden nereye çıktığına bağlı" dedi. Oltaları bir sandığa yerleştiriyordu. Sonra durdu, sandığın kapağını kapatırken,

"Niye sordun ki Suriye'ye mi geçeceksin?" dedi. Gözlerini oltalarından ayırmadan konuşuyordu.

"Birini arıyorum" dedi Ferhat. "Bir arkadaşı... Yıllar önce buradan Suriye'ye geçti. Ama nereye gitti bilmiyorum."

"Buradan mı geçmiş?"

"Evet, onun için bir tekne gelecekmiş, gelmemiş. Buradan başka bir tekneyle gittiğini sanıyorum."

Balıkçı susuyordu. Bir şeyler hatırlar gibiydi ama ne? "Bak arkadaş" dedi Ferhat, "Korkma, polis değilim. Derdim onu bulmak, biliyorsan, sen bana kasabanın adını ver yeter!"

Balıkçı güldü. "Beyim, yıllar önce diyorsun. Arkadaşını arayıp sormak yeni mi aklına geldi?"

Ferhat bir süre ne cevap vereceğini düşündü. Adam haklıydı. "Mahpustaydım" dedi. "Yeni çıktım. Kısmet bugüneymiş..."

"Geçmiş olsun! Ne kadar yattın?"

"Altı yıl."

"Peki, şu arkadaşın! Suriye'ye geçeli altı yıl mı oluyor?"

"Sanırım."

Balıkçı bıyık altından gülerek devam ediyor sormaya... "Arkadaşın, siyasi miydi kaçakçı mı?"

"Siyasi."

"Altı yıl oluyor, öyle mi?"

"Öyle!"

"Çok mu yakındınız?"

Ferhat önce anlamadı soruyu. Boş gözlerle baktı. Balıkçı, "Bunca yıldan sonra aradığına göre..." dedi.

Ferhat toparladı, "İyi dosttuk!"

Balıkçının tedirginliğini fark edince de "Bak" dedi, "ben onun kanlısı falan değilim. Sadece onu bulmak istiyorum. Onun için de Suriye'ye geçme niyetindeyim. Onu bulacağıma dair ailesine söz verdim."

"Ailesi bilmiyor mu orada olduğunu?"

"Altı yıldır haber alamamışlar. Orada olduğunu tahmin ediyorlar."

Balıkçı ikna olmuş gibiydi. "Altı yıl...diye söylendi, "Onca zamanda kaç kişiyi Suriye'ye kaçırdım, biliyor musun? Buralarda geçim kolay mı? Balıkçılık ne getirir?" Susup bir sigara yakıyor, gözlerini kısmış Ferhat'a bakıyordu. "Onu hatırlar gibiyim. Tek başınaydı. Yanında başka kimse yoktu. Hep ikişer kaçarlar, o tek başınaydı. Onun

için hatırladım. Zayıf biriydi. Korkmuştu. Gece siste geçmiştik..." Balıkçı altı yıl önce Suriye'ye geçirdiği gencin yüzünü hatırlamaya çalıştı ama çıkaramadı. İnce uzun, zayıf yapılı birisiydi aklında kalan.

Ferhat'a, "Tamam, arkadaş" dedi, "Seni Suriye'ye geçireceğim. Sonrası sana kalmış!"

* * *

Selim, kapıda Ferhat'ı gördüğünde, mutfaktan çıkıyordu. Sabahın köründe bu da kim diye düşünürken, "Selam" dedi, "Oda mı aramıştınız?"

"Evet. Boş odanız varsa?"

Gözlerini Selim'e dikmiş bakıyordu.

"Var!" diye cevapladı Selim, içeriye girerken. "Böyle gelin..."

Ferhat, onu izleyerek içeri girdi. Tezgâhın başında, otel kâtibinin uzattığı otel defterine bakarken, Selim'e, "Bir arkadaşımı arıyorum. Türk. Çok eskiden buralara gelmiş olmalı?" dedi.

"Siz de Türk müsünüz?"

"Evet."

"Arkadaşınızın buralarda olduğuna emin misiniz?"

"Eminim."

"Adını sorsam?"

"Selim! Tanıyor musunuz?"

Selim tedirgin olmuştu. Bu adam kimdi? Neyin nesiydi? Ferhat ondaki tedirginliği fark etti.

"Neyse, boş verin! Kasabada ararım. Belki bilirler."

Selim, "Evet, doğrusu da bu, kasabada soruşturmak. Tabii buraya geldiyse" dedi. "Odanız yukarıda, 5 numara!"

Ferhat konuştuğu kişinin Selim olduğuna emin değildi; ama adamın tedirginliği, fazla konuşmaması, onu kuşkulandırmıştı. Odasında soyunup elini yüzünü yıkadı; uzanıp biraz uyumaya çalıştı, başaramadı. Kalkıp giyindiği sırada odanın kapısı vuruldu. Açtı. Otelci ona bakıyordu. "Bu Selim, arkadaşınız, buraya geleli ne kadar oldu?"

"Neredeyse altı, yedi yıl."

"Neden arıyorsunuz?"

Ferhat, "Geçmişte olmuş bir olay için. Beraber oldukları bir arkadaşı öldürülmüş. O işi soruşturuyorum" dedi.

"Öldürülmüş mü?" diye sordu Selim, "Emin misiniz?"

"Evet!"

Yıllardır, "Belki yaralanmıştır" diye umut etmişti Selim, "Demek ölmüş..." diye söylendi acıyla.

"Ölmüş! Cenazesini babasına vermişler."

"Polis misiniz?"

"Hayır! Öldürülen çocuğun babası için çalışıyorum."

Selim, pencerenin önündeki iskemleyi gösterdi. "Geçin oturun!" dedi, kendisi de yatağın kenarına ilişti.

"Öldürülen kişinin adı ne?" Şimdi Türkçe konuşuyordu.

"Musa."

"Aradığın Selim, benim" dedi. "O nehir kenarındaki kulübede Musa ile birlikteydik..."

Ferhat, "Söylediğim gibi, Musa'nın babası, Mahmut Bey için çalışıyorum" dedi ve anlattı. Selim hiç kesmeden dinliyordu. Ferhat, Dede'nin ikili oynayan bir muhbir olduğunu, onları ihbar edip tuzağa düşüren kişi olduğunu sandıklarını ve onu bulmaya, Musa'nın hesabını sormaya geldiğini anlattıkça, o, içini yıllardır sarıp tırmalayan çaresizliğin yavaşça kaybolduğunu, çevresini saran o jölenin eridiğini, parçalanıp gittiğini, pusuya düşürüldükleri günden beri kafasında dolanan soruların aydınlandığını hissediyordu.

"Sana yardım ederim" dedi, "Onu buluruz."

"Orası pek belli değil" dedi Ferhat ve Antakya'da öğrendiklerinden bahsetti.

"Söylenenlere bakarsan, Dede ölmüş..."

"Ölmüş mü? Nasıl?"

Ferhat, belediyeden aldığı raporu uzattı. "Al, oku! Orada yazılı."

Selim ölüm raporuna göz attı. "Demek ölmüş." Sonra birden dönüp Ferhat'a baktı, "O zaman, buralara niye geldin?"

"Öldüğü kesin değil, inanmıyorum. Mezarlıktaki adamla doktorun sözleri birbirini tutmuyor. Bir dümen çeviriyorlar gibi geldi bana!"

Selim sustu, Dede'ye gittikleri günü hatırlamaya çalışıyordu. "Bize çok iyi davranmıştı..." dedi.

Ferhat, üç gün otelde kaldı. Bir akşam, Selim'den başından geçenleri anlatmasını istedi, "Şu senin hikâyeni dinleyelim artık!" dedi.

Selim'in Hikâyesi

Akşam Selim ve Hüda'nın elbirliğiyle hazırladıkları sofradan kalktıklarında, Hüda, "Ben yatıyorum" dedi, "Sizin konuşacaklarınız vardır." Otel kâtibi, o gece izinliydi. Selim, masaya dirseklerini dayamıştı; önündeki boş kahve fincanıyla oynuyordu. Anlatmaya başladı.

* * *

Çalılıkların arasında saklanmış, bekliyordum. Öldürülmüş köpeği gördüğümde, içimdeki sıkıntının nedenini anlamıştım. Baskından kaçtığımızdan beri her şeyin, inanılmaz şekilde aksamadan, eksiksiz

gitmesi, Dede'yi bulmamız, onun sorgusuz sualsiz yardım edişi... Ve ardından kulübeye yapılan baskın... Bir şeyler yerine oturmuyordu. Hiç oturmuyordu.

Sis iyice dağılmıştı. Kulübeyi görebiliyordum. Hiç hareket yoktu. Kımıldamadan bekledim. Saatler geçti. Bacaklarım karıncalanıyor, durmadan ovuşturuyordum. Öğleye doğru, gidip bakmaya karar verdim, arkadan dolaşarak yaklaştım. Sessizlik. Köpek hâlâ oradaydı, çevresindeki kan lekesi büyümüştü, o kadar.

Kulübenin kapısı kırılmıştı. İçeride kimse yoktu. Musa yoktu. Eşyalar alınmıştı. Musa'nın yatağında kan lekeleri vardı. Hepsi bu. Kumun içinde bir çukur açıp köpeği içine koydum, birkaç iri taş bulup üzerine yerleştirdim. Çalışırken düşünüyordum: Musa ölmüş müydü? Belki de yaralıydı ki alıp gitmişlerdi. Kulübeye gelirken kimseye görünmediğimize emindim ya da öyle sanıyordum. Peki, orada olduğumuzu nereden öğrenmişlerdi? İzliyorlar mıydı? Tezgâhtar mı puştluk etmişti? Kafam karmakarışıktı. İnşallah Musa ölmemiştir, yaralıdır, diye düşünüyordum. Sonra birden, fazla oyalandığımın farkına vardım, belli olmaz geri gelebilirlerdi. Telaşla üstümü başımı silkeleyip uzaklaştım. Güneş iyice yükselmiş, sıcak bastırmıştı. Evden uzaklaşabildiğim kadar uzaklaştım. Gece gelecek olan tekneyi görebileceğim, güvenli bir yer arıyordum. Kıyıdan biraz uzak bir kum tümseğinde, çalıların arasına uzandım. Büyük bir ılgın ağacının gölgesi, beni sıcaktan koruyordu. Akşama daha saatler vardı. Gerilmiş sinirlerim gevşemişti. Bir süre yaşadıklarımı düşünürken uyuyakalmışım. Akşam serinliğinde, denizkırlangıçlarının, yabankazlarının bağrışmalarıyla irkilerek uyandığımda hava kararıyordu. Susamıştım, açlıktan içim eziliyordu. Kalktım, sinerek, gelecek tekneyi daha iyi görebileceğim bir yere, kıyıya daha yakın bir yere gidip oturdum. Bir iki saat sonra kurtulacaksın, diye söyleniyordum kendi kendime. Akdeniz'in üzerinde, yıldızlarla aydınlanmış, lacivert bir gece başlamıştı. Hiç ışık yoktu. "Daha iyi, teknenin işaretini karıştırmam" diye düşündüm, kaçırmamak için gözlerimi denize dikmiştim. Geç vakte kadar bekledim. Önce bir sahil muhafaza botu, projektörüyle kıyıyı tarayarak ağır ağır güneye doğru gitti, bir süre sonra dönüp geldiği yöne doğru uzaklaştı. Açıkta, büyük bir geminin ışıkları görünüdü, karanlıklar içinde kayboldu. Tekne gelmedi.

"Günleri mi karıştırdım?" diye düşündüm; ama gayet iyi hatırlıyordum, Dede, "Zaten kalacağınız iki gece" demişti. Belli ki, bir terslik vardı. Ama ne? Şimdi tek başınaydım. Artık burada kalıp bekleyemezdim, sabahki baskından sonra, geri dönüp Dede'ye gitmek de tehlikeliydi. Başımın çaresine bakacaktım. Bakacaktım da nasıl? Sınırı karadan ya da denizden geçmek zorundaydım. Kara seçeneği imkânsızdı, kesinlikle yakalanırdım. Gene de denizden gitmek en doğrusuydu. Üşüyordum, yorgundum, gözlerim kapanıyordu; yine de ne olur olmaz tekne gelir de kaçırırım diye uyumadan, parkama sarınıp ağacın altında denizi gözledim. Sabaha doğru, yine soğuk, ağır bir sis indi. Gün ağarırken kalktım, kıyı boyunca yürüdüm. Balığa çıkmaya hazırlanan bir balıkçıdan başka kimseler yoktu, çekinerek yanaştım. Selamlaştık. Tıraşı uzamış, zayıf, sağlıksız görünüşlü bir adamdı. "Merhaba" dedi, "Yolunu mu kaybettin?"

"Öyle sayılır. Bir tekne bekliyordum, gelmedi. Bir aksilik oldu herhalde" dedim. Adam bir yandan ağlarını elden geçiriyor bir yandan da kaçamak bakışlarla bana bakıyordu. "Tekne gelecekti demek! Yolculuk ne tarafa?" diye sordu. Şu çaresiz durumda riske girmek zorunda olduğumu biliyordum. "Aşağı doğru gitmem gerek" dedim güney yönünü göstererek... "Hem de acil!" Balıkçı, "Demek acil! Suriye tarafı mı demiştin?" diye üsteledi. Kararsızdım, kuşkuluydum. Adam beni ihbar edebilirdi. Baktım, kayık motorlu. Şunu bayıltıp bağlar, kayığı alırım, diye düşündüğümü hatırlıyorum. Balıkçı, paketini uzattı. "Buyur, yak! Başın dertte, öyle mi?" dedi. Sigarayı aldım. "Dertte!" dedim. Adam, aklımdan geçenleri okumuş gibi, "Bak evlat, kayığı alsan bile bu denizde yolunu bulup gidemezsin" dedi. "Yani bensiz olmaz. Yanlış bir şey yapma!" Ağını toplayıp kayığın burnuna yığarken, bir yandan da konuşuyordu. "Halden anlarım. Benim de başım birkaç kez polisle, jandarmayla derde girmişti. Sen bilmezsin, buralarda ekmek balıkta değildir" derken Suriye tarafını işaret ediyordu.

"Para orada, kaçak işlerde!"

"Param var, götürürsen..."

"Götürürüm götürmesine ama şu sıralarda kuş uçurtmuyorlar."

"Yani, geçemez miyiz?"

"Ancak gece, geç vakit, sis indiğinde geçebiliriz."

"Gece geç vakit, diyorsun?"

"Evet. Sen saklanıp beni bekle."

"Tamam" dedim, "Suyun var mı?"

Balıkçı bir şişe su vermiş, "Unutma" demişti, "Sis inmeye başladığında gelirim. Hazır ol. Işık yakmam. Kayığı gözle!" Yüz dolara anlaşmıştık.

Sırtüstü yatmış bekliyordum. Güneşin yükselmesiyle hava ısınmıştı. Önce hoşuma gitti, sonra sıcak bastırınca, soyundum. Koşup, biraz ötemdeki durgun denize atlamak geçti içimden; ancak görülmekten korkup vazgeçtim, parkayı yere serip ılgın ağacının gölgesine sığındım ve bekledim. Arada bir, balıkçının verdiği şişedeki ılınmış sudan bir iki yudum içiyordum. Saatler geçti. Babamın, deli gibi, öfkeyle, "Cehennem ol, git!" dediği gece; annemle kız kardeşimin kapı aralığından, ağlamaklı bakışları; hiçbir şey söylemeden kalkıp gidişim, yaşadığım onca zorlu günlerde de, orada, kumların üzerine serilmiş yatarken de hiç aklımdan çıkmıyordu. "İmansız, Allahsız mısın ulan sen?" diye bas bas bağırmıştı. "Komünist misin, ne boksun?" demişti. Babam, belediyede zabıta amiriydi. Dediğine göre belediye başkanı, çağırıp polisten aldığı fotoğrafları önüne fırlatmış, "Koynunda yılan mı besliyorsun?" diye azarlamış. Suçum, belediyeden atılan işçilerin direnişine katılmak. Fotoğraflar orada çekilmiş. O gece, babamın yüzüne bile bakmadan, annemle kardeşimin sessiz ağlayışlarıyla çekip gitmiştim. Gidiş o gidiş. Onları bir daha görmedim. Çok sonra, annemin öldüğünü, kardeşimin de babamın zoruyla kapandığını duydum, içim sızladı.

* * *

Selim yıllar önce yaşadıklarını, sanki dünmüş gibi nasıl eksiksiz hatırladığına şaşırıyordu. Ancak o günleri hatırlamak, Musa'nın öldüğünü öğrenmek, çok uzun zamanlar geçmiş olsa bile hâlâ kalbini sıkıştırıyor ve damarlarındaki kan beynine doluşuyordu.

Ferhat onun bu halinin farkındaydı. Onu rahatlatmak için, "Bir çay olsa da içsek..." dedi. Selim, kendini toparladı, derin bir nefes aldı. "Tamam, şimdi yaparım" diye kalktı, mutfağa girdi. Çaylarını içtiler. Selim hikâyesine tekrar başladı. Ferhat sakince, onu hiç kesmeden, bazen bir şeyler sorarak dinliyordu. Saat gece yarısını çoktan geçmişti.

* * *

Hava kararmıştı. Bekliyordum. Geç saatte yavaş yavaş inen sis yıldızları gizledi. Kulaklarımı ve gözlerimi açmış, saklandığım yerden çıkmış, kıyıda balıkçıyı bekliyordum. Adam, söz verdiği gibi, sisin iyice koyulaştığı bir saatte geldi. Motorunu durdurmuş, ağır ağır ve sessizce kürek çekiyordu. Birden sisin içinden çıkagelip, karşımda belirdi. Atladı, kayığı kumsala çekip bekledi. "İşte, geldim" dedi, "Eşyan olmadığına göre, hadi gidelim!"

Selim, yoğun sisin arasından görebildiği kadarıyla, belki de bir daha hiç dönmeyeceği kıyılara, kumsala hüzünle baktığını anlattı. "Her şey geride kalıyordu, Ferhat" dedi, "Dostlar, arkadaşlar, yerler, binalar, çocukluğumun mahalleleri, top koşturduğumuz tozlu arsalar, ailem...Her şey demek kolay, hissettiklerini anlatmak zor." Kürek çekerek, bir saat kadar batıya yol almışlardı. Sis alçalmaya, yıldızlar seçilmeye başlamıştı ki balıkçı, "Yeter, epey açıldık, dönebiliriz artık" deyip motoru çalıştırmıştı. Kıçtan takma, küçük, sessiz çalışan bir motordu. Büyük bir daire çizerek önce güneye, sonra doğuya, karaya doğru süzülmüşlerdi. Balıkçı yıllarını geçirdiği bu denizleri, yol gösteren yıldızları ve karanın kokusunu iyi biliyordu diye anlattı, Selim. Gün ağarırken, tepesinde birkaç yaprağı kalmış, sisin içinden çıkmışlar gibi, gövdelerinin altı kaybolmuş uzun palmiyelerin sıralandığı bir kumsala baştankara etmişlerdi. "Artık kurtuldun" demişti balıkçı, "Suriye'deyiz. Şimdi karnımızı doyuralım..." Bir torbadan ekmek peynir çıkarmıştı. Sıranın altına uzanıp bir testi almış, "Şarap" demişti, "İçini ısıtır. İç!"

Ayrılırlarken balıkçıya, doları olmadığını, yerine Türk parası vereceğini söylemiş. Adam parayı aldıktan sonra, "Beni tanımıyorsun,

bilmiyorsun. Ben de seni görmedim. Tamam mı? Hadi yolun açık olsun!" demiş. Sonra günün ağardığı tarafı göstererek, "Dümdüz doğuya yürü, küçük bir köy ve yakınındaki asfaltı göreceksin. Gün ışıyınca, minibüsler geçer. Yarım saat uzakta bir kasaba vardır" demiş, "Ondan sonrası sana kalmış." Ayrılırken eklemiş: "Türk parası geçer..."

Kayığı suya itip atlamış, sisin içinde kaybolmuş.

* * *

Kasaba meydanında minibüsten indiğimde, henüz vakit erkendi, etrafta kimseyi göremedim. Kızgın güneşin ve kum fırtınalarının sararttığı yapılarıyla, sanki ölü bir şehir gibiydi. Biraz ötede, dar bir sokağın girişinde, yüksek bir duvarda "Hotel" yazısını görünce, ağır tahta kapıyı itip girdim. Sabahın sessizliğinde bir çıngırak sesi yankılandı. Ortasında bir kuyu ve birkaç masa bulunan bir avluya girmiştim. Kuyudan çektiği suları taşlara döken biri, durup bana baktı. "Selam!" diye seslendi. Ben de "Selam!" diye cevap verdim ve kırık dökük İngilizcemle, bir oda istediğimi söyledim. Adam, anlamış olmalı ki; eliyle "Gel!" diye işaret ederek, bir kapıdan içeri girdi. Loş bir odaydı. Üzerinde, "Réception" yazılı, cilası solmuş bir ahşap tezgâhın arkasına geçti. Arkadaki panodan bir anahtar alıp uzattı ve "Pasaport?" dedi. Ben bir şey söylemedim, adamın arkasındaki duvarda asılı resme bakıyordum: Otelci, yanında bir kadın ve küçük bir kız. Arkada Sultanahmet Camii. Güneşli bir günde çekilmiş bir fotoğraf. Adam, uzanıp çerçeveyi duvardan aldı, gömleğinin yeniyle tozunu sildi, bana uzattı, "İstanbul" dedi. Gülümsedim, "Biliyorum" dedim. Otelci, gurbette bir dostuna rastlamış gibi uzanıp elimi tuttu, "Yoksa Türk müsün?" Artık Türkçe konuşuyordu. Hemen koluma girip avludaki masalardan birine oturttu. Bir yandan masayı siliyor, içeriden içecek bir şeyler taşıyor, bir yandan da "Ah! İstanbul, ah!" diye söyleniyordu. Arap asıllı bir Hıristiyan'dı. Kapalıçarşı'daki bir ortağına halı götürür gelirken, işlerin açılmasıyla İstanbul'a yerleşmiş, bir Türk kızıyla evlenmiş, çocukları olmuş. "On yıl yaşadık orada" diye, hasret dolu bir sesle anlatıyordu, "Sonra işler bozuldu, ortaklığı ayırdık ve buraya döndük. Dönünce, çarşıda küçük bir dükkân tutup bil-

diğimiz işi yapmaya devam ettik. Halıcılık yani. Ama artık İstanbul bizim için uzaktı. Antakya'ya gönderiyordum, bu oteli açınca da halıcılığı bıraktım."

Otelci, bana rastlamanın heyecanıyla, geçmiş günlerde gezinirken, genç bir kadın kahve getirdi. "Bu Hüda" dedi adam. "Resimde gördüğün küçük kız, kızım. Kocası işçi diye Almanya'ya gitti. Gidiş o gidiş. Orada evlenmiş, nasıl yaptıysa." Hüda, sarı, Marilyn Monroe saçlı güzel bir kadındı. Etekleri uçuşan, çiçekli bir elbise, beyaz şoset çoraplar ve yüksek mantar topuklu terlikler giymişti. Babasının anlattıklarını gülümseyerek mahcup bir edayla dinliyordu. Arada, ona bakarken göz göze geliyorduk. Otelci, "İşte böyle" dedi, Hüda'yı bir baş işaretiyle içeri gönderirken, "Hanım da vefat edince, baba kız baş başa kaldık. İdare edip gidiyoruz. Şimdi sen anlat. Bu Allahın cezası kasabada işin ne? Buralara pek yabancı gelmez. Yolunu mu şaşırdın?"

Ben anlatıp anlatmamakta kararsızdım.

"İnsan yolunun nereye çıkacağını bilemiyor ki?" dedim. "Sen İstanbul'a mal götürdüğünde, on yıl orada kalacağını bilebilir miydin?"

"Doğru, bilemezdim, gittik ve kaldık" dedi.

"Benim de aklımın ucundan geçmezdi buralara düşmek; ama oldu işte!" diye karşılık verdim. Otelci halden anlar bir ifadeyle dostça gülümsedi. "Tamam, boş ver! Hadi gel, odanı göstereyim. Öğlen oldu, birazdan sıcak iyice bastırır. Biraz dinlen, sonra konuşuruz" dedi. Beyaz taş bir merdivenden, üst katta, avluyu çevreleyen oda kapılarının açıldığı galeriye çıktık. Açık kapılarından belli, odaların çoğu boştu. "Bu mevsimde pek gelen giden olmaz" dedi otelci. En uçta, köşe bir odanın aralık duran kapısını itip açtı. Oda hem sokağa hem avluya bakıyordu. "Pencereleri karşılıklı açarsan eser, serin olur" dedi giderken. "Sana soğuk su gönderirim."

Son günlerin yorgunluğu, uykusuzluk üzerime çökmüştü; yatağa uzandım. Kapı yavaşça açılıp Hüda içeri girdiğinde uyumak üzereydim. Kadın, üstü beyaz bir tülbentle örtülü, buğulanmış bir sürahiyi masanın üzerine koydu, çıkarken gülümseyerek, "Bir şeye ihtiyacınız olursa, çağırırsınız" dedi.

"Uyandığımda nerede olduğumu çıkaramadım" dedi Selim. Bir süre şaşkın gözlerle tavana, tavanın ortasından sallanan, buraya nasıl gelmişse, yeşil camlı art deco avizeye, duvara asılı ikonaya ve yanındaki küçük gümüş haça bakmıştı. Güneşin kızgınlığı gitmişti, koyu sarı bir akşam başlıyordu. Kalkmış, köşedeki lavaboda yüzünü yıkamış, sürahideki sudan içmişti. Akşamın serin meltemiyle salınan perdeleri aralayıp, dışarı eğilip yüzleri solmuş, taşlarına yılların ağırlığı sinmiş evlerin sıralandığı ıssız sokağı, sokağın ucundaki meydanı seyretmişti. Kafası bomboştu. Bu garip kasabaya gelip kalmıştı. Ne yapacaktı? Nereye gidecekti? Bilemiyordu. Cebinde Dede'nin verdiği para ve pasaportu vardı. Birden aklına, pasaportun içine koyduğu kâğıt gelmişti. Musa'nın babasının telefonu. Baktığında kâğıt yoktu. Telaşla karıştırmış, bulamamıştı. İçine bir sıkıntı düşmüştü. Musa'nın sözlerini hatırladı, "Ölüm var kalım var..." demişti. "Düşürdüm!" diye hayıflanmıştı. "Orada, o kumsalda bir yerde kaybettim." Öfkeyle, "Allah kahretsin!" diye söylenip odadan çıkmıştı. Otelci, avluda oturmuş gazete okuyordu. Yanındaki sehpada boş kahve fincanıyla su bardağı duruyordu.

"Buyur, gel! Nasıl, dinlendin mi biraz?"

"Eh, dinlendim sayılır."

"İyi, iyi! Bir kahve?"

"Sağ ol, içerim."

Otelci içeriye seslendi, biraz sonra Hüda elinde kahve ve suyla geldi. "Sade yaptım" dedi. Yüzünde, hep o yanaklarını pembeleştiren mahcup ifade...

"Teşekkür ederim, elinize sağlık!"

Kadının sade, abartısız güzelliği; kaçamak, hatta çapkınca bir bakış atıp, iri yeşil gözlerini, utanıyormuş gibi yere eğmesi, Selim'e, hayhuy içinde geçen yılların unutturduğu, o, herkese ansızın hayatı sevdiren heyecanı yeniden tattırıyordu.

Sonraki birkaç gün "*öylesine*" geçti. Otelciyle, kasabanın çarşısında, meydanında gezindiler, otel için alışveriş yaptılar. Selim, bir dükkânda, Türkiye'den gelmiş gazeteler buldu. Otele dönünce aceleyle karıştırdı. Üç günlük gazetelerdi. Hepsinde, sözbirliği etmiş

gibi aynı haberler, aynı başlıklarla verilmişti. "Şehir eşkıyaları temizlendi... Teröristler polisimizi şehit ettiler." Musa'yla ilgili bir haber arıyordu. "Güney sınırlarımız kontrol altında" diye yazmıştı bir gazete... "Dağıtılan örgütler, Suriye'ye kaçıyor!" Hepsi bu, onu ilgilendiren başka haber yoktu.

Akşam, denizden gelen rüzgârın serinlettiği avluda, Hüda'nın hazırladığı sofrada, geç vakte kadar oturdular. Otelci, Hüda'ya, "Sen de gel" demişti, "O yabancımız değil..."

İçtiği içkilerin de etkisiyle, Musa'nın sızısı içinde büyürken, otelci ve kızına başından geçenleri anlattı. "Babasına haber vermemi istemişti" dedi, "Bana söz verdirdi, ben de telefon numarasını kaybettim."

Otelci de, kızı da susuyorlardı; neden sonra, otelci, "Yapacak bir şey yok" diye ayağa kalktı. "Ben yatıyorum, sen ortalığı topla, kapıyı kilitle!"

"Olur, baba!" dedi Hüda.

Otelci, Selim'e döndü, "Hadi, sen yatmıyor musun?"

Selim, çaresizlikle Hüda'ya baktı, "Yatıyorum tabii, yatıyorum" dedi.

* * *

Aradan geçen yıllara rağmen, o günlerin hatıraları hafızasında hâlâ capcanlıydı. Buraya sığındığı o ilk günlerde, otelden hiç ayrılmadan, kâh odasında yatağa uzanıp kâh avluda volta atarak, Musa'nın içine doğmuş gibi, "Ölüm var kalım var. Al şunu!" diye telefon numarası yazılı kâğıdı verişini, sislerin arasından kopup gelen bağırışını çok iyi hatırlıyordu.. Neden bağırmıştı? Acıdan mı? Yoksa onu uyarmak için mi? Ya da imdat mı istemişti? Bir ihtimal, yaralıdır, yaşıyordur, diye düşünüp, kendini avutuyordu ama yine de, "Ya öldüyse?" diye, beynine saplanan kuşkudan kurtulamıyordu. Kâğıdı kaybettiği için Musa'nın ailesini de arayamamıştı. Ne yapacağını bilmiyordu; Hüda'nın, gittikçe dostluğun ötesine geçen sevgisinin bile farkında değildi. Akşamları, keyifle oturdukları sofranın da tadı kaçmıştı;

zaten Selim, bazı akşamlar odasından bile çıkmıyor, Hüda'nın getirip yemesi için ısrar ettiği şeylere elini bile sürmüyordu. Kafasının içinde, bozuk bir plak gibi, hiç durmadan çınlayıp duran o bağırışın üstüne yığdığı azapla, onu yaşama bağlayan her şeyin çürüdüğünü, kopup gittiğini hissediyordu. Bu sıcak, tozlu kasabada çivilenip kalmıştı. Günler o kadar benzer, o kadar tekdüzeydi ki; zaman, sanki hiç geçmiyordu. Otelci de onun bu halini sessizce, uzaktan, hiçbir şey söylemeden izliyordu.

"Otelde geçirdiğim ilk günlerden sonra, bana bir hal olmuştu. Kâbuslarla karmakarışık, uykusuz geçirdiğim gecelerin sabahında, neden, *herkes gibi*, yataktan kalktığımı, avluya inip çeşmenin serin suyuyla terli boynumu, yüzümü yıkadığımı bilmiyordum" diye, o günlerin sıkıntısını, üzüntüsünü şimdi, yine yaşıyormuş gibi anlatıyordu Selim, "Çünkü Musa'nın kaybolduğu o günden beri *herkes gibi* değildim artık; zamanım herkesinki gibi günlere, saatlere, geceye, gündüze bölünmemişti; öylesine, upuzun, kesintisiz bir zamandı, etrafımı saran jöle gibi, bazen saydam, bazen bulanık bir zamandı... Ben, çoğu zaman onun içinde yerçekimsiz bir ortamdaymışçasına deviniyordum."

* * *

Selim sustu. Kuşkularla dolu, amaçsızca geçirdiği yılları tekrar yaşamak yormuştu. Ferhat farkındaydı. Örgüt evinde nasıl basıldıklarını; nasıl zorlukla Antakya'ya gelip, Dede'yi bulduklarını; nehrin kıyısındaki evi, orada olanları anlatırken, Selim'in yüzüne sinen hüznün farkındaydı... Onu fazla zorlamak istemiyordu ama öğrenmesi gereken şeyler vardı.

"Dede'ye gitmenizi kim söylemişti?" diye sordu.

Selim düşündü ama çıkaramadı. Sadece bir toplantıda, başları sıkışırsa Dede'ye gitmeleri talimatı verildiğini hatırlıyordu. Kim vermişti o talimatı, onu hatırlamıyordu.

"Tamam, peki devam et!"

"Ben içeri girdim, Musa dışarıda bekliyordu. Silahımız olup olmadığını sordu. Yok, dedim, iyi dedi, silah başa beladır, gibi bir şeyler söyledi."

"Sizi ihbar ettiği kişilere de söylemiştir, silahları yok, korkmayın, demiştir..."

"Sonra bana para verdi, tezgâhtara, bir saate kadar dönerim, dedi. Mağazanın arkasında duran arabasına bindik. Kulübeye yakın bir yerde indirdi bizi, buradan sonra yürüyeceksiniz, dedi, gitti."

"Sizi alacak tekne?"

"Ha, evet! İki gece sonra bir tekne gelip sizi alacak demişti. Ama işte, gelmedi..."

"Oraya gittiğinizi gören olmuş mudur? Ya da siz oradayken gören birileri?"

"Yok, sanmıyorum."

Mahmut haklıydı. Ferhat da artık onları Dede'nin ihbar ettiğine inanıyordu. Ve de her ne olmuşsa, öldü numarasına yatıp ortadan kaybolduğuna...

* * *

Selim'in, sonraki hayatında, anlatacak çok fazla bir şey yoktu. Suriye'ye geldikten bir süre sonra Filistin'e gidip, ondan önce gelmiş mültecilerle buluşmuştu. Orada birkaç ay kalmış, daha sonra tekrar kasabaya dönmüştü.

"Sonra, dönünce, Hüda'yla evlendik" diye devam etti. "İki yıl geçti, kayınpeder hastalandı. Otelin idaresini üstlendim. Geçen yıl da vefat etti." İskemlesinden kalktı. "İşte böyle!" dedi, "Hepsi bu kadar..." Yaşadığı o kötü günleri, acıları anlatıp içini boşaltması, Ferhat'la paylaşması, sanki yüzündeki hüznü silmişti.

Lazkiye'deki Mezar

Defne ve kekik kokuları yüklü serin bir meltem, arabanın içine doluyor, Lea'nın saçlarını uçuşturuyordu. Koltuğuna yaslanmış, arabanın açık tavanından gökyüzünü, tepelerinden geçen yaz bulutlarını seyrederken "Mutluyum" diye düşünüyordu. Leyla'nın mektubundaki umutsuz çığlığı, *"...bunun başıma gelmesi hiç adil değil..."* diyen çaresizliği, zaman zaman zihninin karanlığından bir kırlangıç gibi parlayıp geçse de; mutluluğunun üzerindeki bu tek gölgeyi hemen geriye, yerine itiyordu.

Dağların yamaçlarında kıvrılarak giden yolda, zeytinliklerin, limon bahçelerinin arasından ve bazen de sıcaktan ve rüzgârdan kavrulmuş, çıplak tepelerden geçerek güneye gidiyorlardı. Lea, ansızın aklına gelmiş gibi, "Neden, notere beni, 'Eşim' diye tanıştırdın?" diye

sordu. Ömer, gözünü kıvrılarak giden yola dikmiş, araba kullanıyordu, ona bakmadan, "Eşim olmanı istiyorum, onun için..." dedi.

"Hayır, gerçeği söyle!"

"Gerçek bu! Seninle evlenmek istiyorum, biliyorsun..."

"Evet ama doğruyu söylemiyorsun!"

Ömer bir an için ona döndü, gülümseyerek, "Buralarda, evli olmadan bir erkekle dolaşan kadınlara iyi gözle bakmazlar" dedi.

"O ne demek?"

"Saygı duymazlar demek..."

Lea gülüyor, "Umurumdaydı, sanki!"

"Yine de bunu bir evlenme teklifi olarak alabilirsin..."

Lea, başını onun omzuna dayıyor, "Serserinin tekisin!" diyor.

* * *

Cenevre'den İstanbul ve Antakya'ya uçmuşlardı. Havaalanından doğruca noterin bürosuna gittiler. Adam onları görünce biraz şaşırdı. "Hayrola Ömer Bey, hangi rüzgâr attı sizi buralara, böyle habersiz?"

Ömer, Lea'yı eşi olarak tanıştırdı. Lea'nın hayret dolu bakışlarını görmezden geldi. Noter, "Kutlarım" dedi, "Rahmetli Dede, sağ olup görseydi ne kadar mutlu olurdu..."

Ömer, hem Lea'ya çocukluğunun geçtiği yerleri, Zenginler Mahallesi'ndeki konağı göstermek hem de Lazkiye'ye gidip Dede'nin mezarını ziyaret etmek istediklerini anlattı.

"İyi yaparsınız" dedi noter, sonra birden aklına geldi, "Sahi, o hesap konusu ne oldu?"

"Lazkiye'ye gidişimizin bir nedeni de o konu."

"Yani?"

"O hesabın sahibini bulup konuşmak istiyorum. Anlamadığım, açıklayamadığım bazı şeyler var. Belki bir cevap alırım, diye düşündüm. Ayrıca, Dede'nin muhasebecisindeki defterleri de görmek istiyorum. Son zamanlardaki siparişleri, filan..."

Muhasebeciyi yazıhanesinde buldular. Defterlerde, son bir yılda yapılan siparişler, alınan mallar ve ödemeler birbirini tutuyordu ve alınan malların karşılıkları tamamen ödenmiş gözüküyordu. Tecrü-

beli biri olan muhasebeci, Dede'nin kesinlikle, hiçbir zaman o kadar büyük bir meblağın ödenmesini geciktirmediğini söyledi. "Kaldı ki" diye ekledi, "bizim Fuat Haşim firmasıyla alışverişimiz, yılda 500 bin doları hiç geçmedi."

"Peki, bu para?" diye sordu Ömer.

"Bilemiyorum, hiç bilgim yok. Belki bilmediğim bir borç."

Muhasebeciden çıktıklarında, kafasındaki sorular çoğalmıştı.

Noterin tanıdığı bir firmadan kiraladıkları arabayla önce konağa gittiler. Bekçi Ali, onları heyecanla karşıladı. Ömer'in elini öpmek istedi. Duaya benzer bir şeyler mırıldandı.

"Bu gece burada kalacağız, Ali Efendi" dedi Ömer. "Yukarıdaki odayı hazırlarsan iyi olur..."

Daha sonra Lea'ya evi gezdirdi. Dede'nin onu Lazkiye'den alıp getirdiği, o ilk geceyi geçirdiği odayı gösterdi. Oturdular, Ömer, hayatının o, ilk yalnız gecesinde nasıl sabaha kadar uyumadan çeşmenin ve çanların sesini dinlediğini anlattı. Dede'yle geçirdikleri günlerden, onun kendine nasıl kol kanat gerdiğinden söz etti. Odanın içinde dolanıyor, önceleri kaç kez karıştırdığı dolapların kapaklarını, konsolların çekmecelerini açıp kapatıyor o günleri yeniden yaşıyor gibi, Lea'nın orada olduğunu, dinlediğini unutmuş gibi, kendi kendine konuşuyordu.

Lea, onun bu haline dayanamadı. Dede'ye ve geçmişine olan bu marazi hasretinden hoşlanmıyordu.

"Ömer!" diye seslendi. Ömer gördüğü rüyadan uyandırılmış gibi döndü, "Ne var? N'oldu?" dedi.

"Aşağıya inip avluda oturmak istiyorum."

"Ah! Evet, tabii inelim."

O geceyi, orada geçirdiler. Ali'nin alelacele hazırladığı yiyeceklerle donattığı sofrada, onun anlattığı, kimi hoş, kimi acıklı hikâyeleri dinlediler. Lea, Ali'nin birbiri ardına yaktığı sigaralardan gözünü ayıramıyordu. Ömer'e, "Ölecek" dedi, "böyle içmeyi sürdürürse..." Ömer tercümanlık yapıyordu, "Ölecek, diyor senin için" dedi Ali'ye. Ali kıs kıs güldü, "Cıgaradan adam mı ölürmüş" dedi ve tütünden kı-

sılmış sesiyle, "Biliyor musun, beyim, yıllardır kurtulamadığım şu lanet tiryakiliğin müsebbibi babamdır" dedi.

"Baban mı?"

"Evet, babam!"

Yine, Lea'ya bakarak bir sigara yaktı. "Bizim oralarda, siz bilmezsiniz, cıgara içmeyen erkekten sayılmaz. Şimdi öyle değil, o zamanlar, diyorum. Erkeksen cıgara içeceksin." Anlatırken sigarasını elinde evirip çeviriyor, kâh cıgara kâh cağara, diyordu. "Ben on yaşındayken tiryaki olmuştum bile... Babam bir tane yakar, bir de bana verirdi." Gülüyor yine. "Babam okula gelmiş. Müdürü tanırdı. Müdüre demiş ki; 'Bak, bizim oğlan tiryakidir, ona günde iki sefer sigara izni vereceksin!' Müdür hiç şaşırmadı, dediydi rahmetli." Lea'ya bakıyor, "Anlat yengeme bunları."

Ömer, hikâyeyi tercüme edip anlattı. Lea'nın çok hoşuna gitmişti, gülerek dinliyor, sorular soruyordu. Ali ise onları eğlendirdiğinden memnun seyrediyordu.

Ömer, "İlginç adammış baban" dedi.

"Evet. İlginç adamdı. O otobüsçülük hevesine kapılıp hapse düşmeseydi..."

"Otobüsçülük hevesi mi?"

"Evet. Otobüsçülük hevesi. Durup dururken, rahat batmış buna. O zamanlar, buralarda pek otobüs filan yok. Civar kasabalara, köylere gidip gelmek mesele. Peder rahmetli, bu işte iş var, demiş. Sormuş, soruşturmuş. Eski bir otobüs arıyor, yenisi zaten yok, eskisi de kıymetli, uygun bir şey bulamıyor. Kavun karpuz taşıyan, eski bir kamyonu satın alıp kasasını söktürmüş ve üzerine, hurdalıkta bulduğu bir otobüs karoseri oturtup kaynak yaptırmış. İçine de tahtadan sıralar koyunca, al sana otobüs!" diye Ali anlatmayı sürdürdü: "Pencerelerde cam olmadığından yazın sıcak ve tozdan, kışın soğuktan millet şikâyetçi ama peder yarı fiyatına adam taşıdığından, müşterisi var. Bir sene kadar, Samandağ-Antakya arasında gidip gelmişler. Ne zaman ki yağışlı bir havada otobüs kayıp, üzerindeki karoser kopup gidince iş bitmiş. Karoserle uçup giden birkaç kişi fena yaralanmış. Tanıdıklar araya girmişler. Kazadır, olmuş bir kere, denmiş ama yine

de hüküm giymiş. Hapislikten kurtulunca, işi bıraktı. Kaynağı iyi yapsalardı bunlar olmazdı, diye ustaları suçlar dururdu."

Ali'nin hikâyeleri geç vakte kadar sürdü. Lea'nın uykusu gelmese, daha anlatacaktı. Lea kalktı, "Ben yatıyorum" dedi.

Sabah erkenden yola çıktılar. Ali arkalarından su döktü. Şehrin dar sokaklarından geçip anayola çıkarken, Ömer, Lea'ya bunun nedenini anlatıyordu. "Yolunuz açık olsun, yine gelin!" demektir dedi.

* * *

Ömer, "Akşam olmadan Dede'nin mezarına gitmek istiyorum" demişti. Lazkiye'ye girince önce mezarlığın yerini öğrenmeye çalıştı. Sorduğu gençten biri, "Hangisi?" dedi; "Müslüman? Hıristiyan? Musevi? Hangisi?" Ömer önce şaşırdıysa da sonra adama hak verdi. "Müslüman!" dedi. Adam mezarlığı tarif etti. Mezarlık, ummadıkları kadar düzenliydi. Kapıdaki görevli, defterini karıştırdı, beklediği bahşişi alınca, Dede'nin mezarının yerini tarif etti.

Tepeden Akdeniz'e bakan, zeytinliklerle çevrelenmiş mezarlıkta, eğilmiş, kalın, beyaz mermere oyulmuş, "Fazıl Sağırzade-Dede" yazısının üzerinde, okşar gibi parmaklarını dolaştırıyordu. Lea, onu yalnız bırakmak için biraz geride durmuş, Ömer'in gergin yüzüne, kımıldayan dudaklarına bakıyordu. İlk kez görüyordu onun dua ettiğini. "Tanrı'ya inanmıyorum Lea" demişti tanıştıkları günlerde, "Bunu bilmeni istiyorum, senin için bir sorun olacaksa..." Arkasını getirmemişti. "Sorun olacaksa ayrılırız" mı diyecekti, diye hep düşünmüştü. "Bence sorun yok!" diye cevap vermişti Lea ve bu konu bir daha açılmamıştı. Ama, "Hiç mi inanmadın yoksa anne ve babanın ölümünden sonra mı inancını kaybettin?" diye sormak isterdi. Sormadı. Onun, böyle, Tanrı'ya inanmadığını kesin bir şekilde söylemesinden sonra, Lea da kendi inancını sorgulamıştı. Müslüman bir anne ve Musevi bir babanın çocuğu olarak o, neydi? Kimse ona bu konuda bir şey söylememişti; hatta bir keresinde, babasına, "Ben doğduğumda kutsandım mı?" diye sormuştu. Babası, kısaca "Hayır!" demiş, başka bir şey söylememişti. Lea da "Neden?" diye sormamıştı. Sonra-

ları, herhalde annem istememiştir, diye düşünmüş; ama annesi de "Senin seçimine karışmak istemedik" demişti. Ve öyle kalmıştı.

Şimdi, Ömer'i dua ederken görünce, "Ölüm insanları Tanrı'ya mı yakınlaştırıyor acaba?" diye düşündü. Ancak Ömer dua etmiyordu. Dayısının adı kazınmış taşı okşarken, söylediklerinin ona gitmeyeceğini biliyordu, mırıldandığı kelimelerin muhatabı kendisiydi; ondan uzak kaldığı, uzak yaşadığı, ölürken yanında olmadığı için özür diliyordu.

Lea, mezarın başında diz çökmüş olan Ömer'e yaklaştı, yavaşça elini omzuna koydu. "Gidelim, sevgilim!" dedi. Ömer doğruldu, elinin tersiyle terlemiş alnını kuruladı. "Evet, gidelim..." dedi. Lea koluna girdi. Mezarlıkta, biraz ötede durmuş, onları izleyen, siyah elbiseli bir adamdan başka kimse yoktu. Yanından geçerlerken, onları başıyla selamladı. Akşam göğünün pembeliğine uzanan siyah serviler dizili yolda, çıkışa doğru yürüdüler.

Denizden esen rüzgârın uğultusuna, ağaçlara tünemiş kargaların uğursuz bağırışları karışıyordu. Dışarı çıktıklarında, Ömer, "Dua etmiyordum, günah çıkarıyordum" diye anlatırken, Lea hınzırca gülümsedi. "Günah çıkarmanın, inananlara özgü olduğunu sanıyordum" dedi.

* * *

Mezarlıktan çıkıp şehre döndüklerinde, Ömer'in önceden arayıp yer ayırttığı otele yerleştiler. Hava kararmak üzereydi. İkisi de yorgundu. Özellikle Ömer, öldüğüne bir türlü inanmak istemediği dayısının adı kazınmış o taşı görmüş olmanın duygusal yorgunluğu içindeydi. Odaya yiyecek bir şeyler getirtip yediler. İçtikleri birkaç kadeh şarabın verdiği rehavetle televizyondaki bir Arap filmine dalmışken, ikisini de uyku bastırdı.

"Sabah erkenden, halıcıyı buluruz" dedi Ömer, uyumadan önce.

* * *

Noterin verdiği adresi bulmakta biraz zorlandılar; çünkü halıcı, anlaşıldığına göre, halı ve kilimlerini, Mösyö Abdullah gibi şık bir

mağazada satmaktansa, daha çok toptan alışveriş yapmayı tercih ediyordu. Halı dokuyanların ya da aracıların getirdiği malları, müşterilerine yolluyor, Lazkiye'de ise, meraklı birkaç koleksiyoncuya, zaman zaman, tek tük satış yapmakla yetiniyordu.

Karmakarışık, daracık sokaklardan geçip bir çıkmazın sonunda adresi bulduklarında, Ömer şaşırdı. Burası, bir mağazadan çok, bir ardiyeyi andırıyordu. Kapısında kimse yoktu. Çekinerek girdiler. Tepeleri yüksek, taş kemerlerin loşluğunda kaybolan sütunların dibine, sağlı sollu istiflenmiş halıların, kilimlerin arasından, ileride gözüken bir ışığa doğru ilerlediler. Küçük tepe camlarından sızan zayıf bir ışığın aydınlatmaya çalıştığı geniş, kubbeli bir mekânın ortasında, uzun bir masanın başında, beyazlar giyinmiş bir adam oturuyordu. Taş zeminde çınlayan ayak seslerini duyunca, önündeki koca defterden başını kaldırıp, gözlüklerinin üzerinden onlara baktı. "Buyurun" dedi Arapça, "Ne istemiştiniz?"

"Benim adım Ömer, Dede'nin yeğeniyim." Masanın üzerinden adama doğru eğildi, "Dede'yi tanıyorsunuz, değil mi?"

Adam, daha cevap vermeden, mekânın loşluğunda hemen fark edemedikleri bir gölge belirdi, "Hoş geldiniz" dedi, "Buranın sahibi benim, buyurun!"

Uzun boylu, kartal burunlu, koyu esmer bir adamdı. Ötekinin aksine o, siyahlara bürünmüştü. Ömer, cebinden adres yazılı kâğıdı çıkarıp okudu:

"Doğru yerde miyiz? Yanlışlık olmasın!"

"Evet."

"Ve siz..." tekrar kâğıda baktı, "Siz Fuat Haşim Bey?"

Adam, ayakta kollarını kavuşturmuş, sakince onu dinliyordu, cevap vermedi.

"Peki" diye Ömer devam etti, "Hatay'da halı ticareti yapan, Fazıl Sağırzade'yi tanıyorsunuz, değil mi?"

"Tanıyor muyum?"

Adam, masaya doğru yürüdü. Beyazlı, hemen kalkıp yer verdi. Öteki, oturup arkasına yaslandı, masanın üzerinden gümüş bir zarf açacağını alıp ilk kez görüyormuş gibi inceledi...

"Tanıyor muyum diye soruyorsunuz!" dedi gülümseyerek. "Lütfen buyurun, oturun!" Adamın gösterdiği rahat, bambu koltuklara oturdular.

"Size ne ikram edebilirim?"

Ummadıkları bu konukseverlik karşısında birbirlerine baktılar, Lea, "Bir kahve hoşuma giderdi" dedi. Ömer de onayladı. Kâtip hemen çıkıp gitti.

"Özür dilerim!" diye söze girdi Fuat Bey, "Sizi, sevgili kardeşim, dostum Dede'nin yeğenini karşımda görünce inanın heyecanlandım."

Bir süre susup, Dede'yle bir benzerlik ararmış gibi Ömer'e baktı. "Ölümünü hâlâ kabullenemiyorum."

Kâtip, arkasında bir kahveci çırağıyla sessizce geldi, kahveleri dağıtırken, Fuat Bey, "Çocukluk arkadaşımdı" dedi, zor duyulur bir sesle. "Ani ölümü beni çok sarstı, gerçek kardeş gibiydik..."

Ömer, adamın söylediklerinden duygulanmıştı. "Onu tanıyan herkes çok sarsıldı" dedi. "Tabii en başta ben! Benim için baba, ağabey ve arkadaştı." Uzanıp Lea'nın elini tuttu, "Hayatımdaki iki kişiden biriydi ve ölürken yalnızdı."

Kapıda beliren birkaç kişiyi görünce, kâtip Fuat Bey'in bir işaretiyle seğirtti. Adamlar kendi aralarında konuşarak halıları, kilimleri inceliyorlardı. Fuat Bey susmuş bekliyordu. Kâtip gelip eğilerek bir şeyler söyledi. Fuat Bey başını sallayarak dinliyordu. Kâtip tekrar adamların yanına gidince, "Özür dilerim!" dedi. "Bunlar beklediğim önemli müşteriler. Sizi bir süre yalnız bırakmak zorundayım..."

"Özür dilemenize gerek yok, Fuat bey" diye ayağa kalktı Ömer, "daha sonra geliriz."

"Yok, hayır. Eğer kabul ederseniz, sizi bu akşam evimde ağırlamak isterim. Uzun uzun konuşuruz. Buralara kadar gelip, beni aradığınıza göre soracağınız sorular olmalı."

Ömer Lea'ya baktı. "Seviniriz" dedi Lea. Fuat Bey, davetinin kabul edilmesinden memnun olmuştu, nerede kaldıklarını sordu.

"Akşam sekizde şoförüm gelip sizi alacak" dedi, onları uğurlarken.

* * *

Ev, şehrin arkasındaki yamaçlara tırmanan yolun üzerindeydi. Üzeri açık, fildişi rengi Bentley, limon ve portakal ağaçlarının arasından sessizce geçip yüksek duvarlarla çevrili bahçenin kapısına yaklaşınca, kapının kanatları ağır ağır açıldı. İşlemeli demirden bir kapıydı, her iki kanadın ortasında, sarı pirinçten, o her yerde karşılarına çıkan yuvarlak işaret vardı. Kilimlerdeki, Dede'nin cebinden çıkan kâğıttaki işaret. Sorar gibi birbirlerine bakarken kapı arkalarından kapandı. İki yanında renkli zakkumların sıralandığı asfalt yol, kolonadlı, iki katlı bir binanın önünde bitiyordu. Beyaz giysili biri gelip arabanın kapısını açarak inmelerini bekledi. Şoför, kımıldamadan yerinde oturuyordu. Üç basamakla çıkılan peronda, Fuat Haşim gülümseyerek bakıyordu. "Hoş geldiniz!" dedi, nezaketle Lea'nın elini öptü, ikisinin arasında, kollarına girerek yol gösterdi. Büyük, galerili bir holden geçip evin arkasında, kat kat alçalan bahçelere açılan bir terasa çıktılar. Lea, uzaklarda ince bir pusun altında uzanan Akdeniz'in derin soluğunu duyar gibi oldu. Denizin, portakal bahçelerinin kokusuyla dolu serinliğini getiren, insanın yüzünü bir çocuk eli gibi usulca okşayan meltem, günün sıcağını, ağır nemini sürüp götürmüştü. Çevresini beğeniyle süzdü. İnce, hazmedilmiş bir zevkin yarattığı bir dünyadaydı. Oraya yabancı, gözü tırmalayan hiçbir şey yoktu. İçinden, "*Elegance négligé*" diye geçirdi. Önem verilmemiş, usta bir özensizlikle seçilmiş eşyalar... Ham ipek minderlerle döşenmiş hasır koltuklara oturdular.

Fuat Haşim Bey de çevresindeki şıklığın bir parçasıydı. Krem rengi smokinin yakasına küçük bir gardenya iliştirilmişti. Ceket, sanki özellikle biraz kırıştırılmış gibiydi. O kolalı, ütüden yeni çıkmış hava giderilmişti. Ömer, "Kıyafetimden ötürü özür dilerim" dedi, "Bavulumda bir ceket bile yok!" Uzun kollu açık mavi bir gömlek giymişti. Fuat Bey gülümsedi, "Asıl ben sizden özür dilemeliyim, mahcup oldum. Düşüncesizlik işte!" Geride, ellerini önünde kavuşturmuş bekleyen hizmetliye başıyla bir işaret verdi, "Bana birkaç dakika izin verin, hemen geliyorum" dedi. O çıkarken, hizmetli çoktan

kaybolmuştu. Fuat Bey söylediği gibi birkaç dakika içinde döndü. Üzerinde yakasız, beyaz keten bir gömlek vardı. "Teşekkür ederim" dedi, "Böyle daha rahat..."

Bir süre susup, garsonun getirdiği gülpembesi bir içkiyi küçük kadehlere koymasını beklediler. "Çok özel bir içkidir, umarım beğenirsiniz" diye kadehini kaldırdı, Fuat Bey. "Burada kendimiz yapıyoruz. Kokulu gül yaprakları su içinde güneşte bekletilip süzülüyor, içine biraz bal ve çok az ama çok az erik rakısı konulup soğutuluyor. Rahatlatıcı, ferahlık verici bir aperitif."

İçtiler, gerçekten insanın ağzında bir gül serinliği bırakıyordu. "Çok güzeli" dedi Ömer. Fuat Bey garsona işaret etti, "Birer küçük kadeh daha! Dede'nin anısına..." Ömer de kadehini kaldırdı, "Evet, Dede'nin anısına!"

"On yaşındaydım" diye ansızın anlatmaya başladı Fuat Bey, "Ağabeyim Aziz on iki..." Durup düşündü, çok geride kalmış zamanları düşünüyordu: "Bizim aile nesillerdir halı, kilim ticaretiyle uğraşır. Bir gün, hatırlıyorum, yanında ben yaşta bir çocukla bir adam geldi. Babamla avluda oturup konuştular. Türk'tü, Halepli bir kızla evlenmiş, Lazkiye'ye yerleşmiş. Yanındaki çocuk Fazıl, yani Dede. Birbirimize bakışıyorduk. Babam hadi, kardeşinizi de alın oynayın, dedi. Avludan, evin arkasındaki bahçeye geçtik. Ne oynadığımızı hatırlamıyorum, yalnız ağaçlardan kiraz topladığımız aklımda kalmış, demek ki yazdı..." Garsona işaret etti, "Biraz daha içki! Sonra yemeğe geçeriz..."

Fuat Bey'in akıcı bir Fransızca'yla anlattıklarını dinlerken, Ömer, Dede'nin çocukluğu, gençliği hakkında bir şey bilmediğini anlıyordu. Bilmiyordu çünkü ona onca masallar, uzak ülke hikâyeleri anlatan Dede, isteseydi, çocukluğunu, gençliğini, bilinmeyen geçmişini de anlatırdı. O anlatmadıysa, Ömer neden sormamıştı? Dede onu alıp Antakya'ya getirdiğinde on iki yaşındaydı. Dede ise 40'larında... Ne diyecekti? Aklından bile geçmemişti ki sormak. Onu Dede'nin geçmişi değil, birlikte oldukları zamanların, o çabucak geçip giden güzel günleri ilgilendiriyordu. Peki ya daha sonra? Genç bir adam, sevdiği, hayran olduğu, ondan uzak olduğunda hep yanında hissettiği Dede'sinin, *ondan önceki günlerini* merak etmez mi? Ona sık sık ölmüş

annesini, babasını anlatan, onları günlük hayatlarına katan, yaşatan kişinin, kendinden hiç bahsetmemesini tuhaf bulmaz mı? Bulmamıştı... Şimdi Fuat Haşim Bey, yüzünde mahzun bir tebessümle, üç çocuğun o günlerde başlayıp daha sonra yıllarca sürüp giden derin dostluğunu anlatırken, içi sızlayarak kendi aptalca ilgisizliğini keşfediyordu.

Hava kararmış; loş terasta, Fuat Bey'in kalın, tok sesi gölgeler arasından geliyor, birileri ışıkları yakmış; terasın merdivenlerinde bir garson beliriyor. Ortamın esrarı kaybolurken, Fuat Bey eski rüyalarından uyanır gibi doğruluyor.

"Hadi yemeğe geçelim, isterseniz" diyor; geçmişinde yaptığı gezintinin yarım kalmış olmasından memnun değil.

Terastan, birkaç basamakla inip bahçede büyük sedir ağaçlarının çevrelediği çimenliğe hazırlanmış masaya davet ediyor. "Fırsat buldukça, bu göğün altında yemek yemeyi çok severim" diyor, belirmeye başlamış binlerce yıldızı göstererek. "Limanda, o koca sandıkların üstüne oturmuş, gün doğusu rüzgârıyla, gökyüzünde, ta uzaklarda, denizin üzerinde salınan uçurtmalarını seyreden üç çocuğu hatırlarım."

* * *

Yemekte, beklediklerinin aksine, Ortadoğu mutfağından değil Fransız mutfağından seçilmiş yemekler vardı. Bir garson, kadehlerine şampanya koydu. "Umarım, şampanya seversiniz" dedi Fuat Bey. "Özellikle yaz gecelerinin içkisidir."

Önce, sarımtırak bir sos içinde iri istiridyeler geldi sofraya. Fuat Bey, "*Huitres a la Sauce Paulette*" dedi ve bir aşçı gibi yemeğin nasıl yapıldığını anlatmaya başladı... "İstiridyeler kendi suyunda biraz pişip, tereyağında çevriliyor, pembeleşince biraz un serpiliyor. Biraz ince kıyılmış mantar ve maydanoz...En son, üzerine çırpılmış yumurta sarısı, limon suyu ve karabiberden yapılmış sos gezdiriliyor. Tamam..."

Lea ve Ömer biraz da hayretle ama ilgiyle dinliyorlardı. "Karım da bunu çok sever" dedi, sonra ansızın hatırladı, "Ah, özür dilerim" dedi, "Karım ve iki kızım Amerika'dalar. Çocukların eğitimi için."

Mutlulukla gülümsedi, "Onları özledim, altı aydır yoklar ama şükürler olsun, haftaya geliyorlar tatile." Lea'ya döndü, "Sizin çocuğunuz?"

"Biz evli değiliz" dedi Lea, Ömer'in şaşkın bakışlarından keyiflenerek. "Dönünce evleneceğiz."

"Şimdiden kutlarım" diye kadehini kaldırdı Fuat Bey, "Dede'nin görememesi ne yazık. Ne zaman konuşsak Ömer lafı ağzından düşmezdi."

Garson, tabaklarını değiştirip yenilerini koydu. Fuat Bey, "Şimdi de '*Agneau Sauté aux Artichauts*' yiyeceğiz" dedi. Ortaya konan büyük porselen servis tabağının kapağını açtı, kokladı, "Anlatmamı ister misiniz? Sizi sıkmıyorum, ya?" diye sordu. Lea, "Ah, evet, çok isterim. Lütfen!" diye öne eğilip tabağın içindekileri incelerken; o, "Bu yemek kuzu etinden yapılıyor" diye anlatmaya başladı: "Küçük bir but iri parçalar halinde doğranıyor, tereyağı konmuş bir tavada bir diş sarmısak ve adaçayı ile sote ediliyor. Kızarınca bir bardak beyaz sek şarap ilave ediliyor. Öte yandan ayıklanıp ikiye bölünmüş enginarlar etle beraber bir tencerede kısık ateşte pişiyor. Üzerine kıyılmış maydanoz ve limon suyu ilave edip sofraya geliyor." Lea ve Ömer'e baktı, "Bakalım beğenecek misiniz?" dedi keyifle. Sessizce yiyorlardı; garson şampanya servis etti. Hafif bir meltem çimenliği yalayıp, geçti... Fuat Bey, yemeğini bitirmiş, biraz dalgın, Ömer'in yüzüne bakıyordu. "Ona benzemiyorsunuz" dedi, düşünceli bir tavırla. "Anneniz, üvey kardeşiydi, değil mi?"

"Evet."

"Annenizin doğumunu hatırlıyorum. Dede'yle tanışmamızın galiba haftasıydı. Oynarken, bir kardeşim oldu, demişti, sıradan bir haber gibi. Sonra hiç konuşulmadı."

Bir süre susup, yemeklerini yediler. Garson, boşalan kadehlerine hemen şampanya koyuyordu.

"Çok güzel günler geçirdik birlikte" diye Fuat Bey konuşmasını sürdürdü... "Okulların kapandığı bahar aylarında, geceleri limanda, liman boyunca uzayan bulvarda gezinir, ailelerinin yanında gezintiye çıkmış, isimlerini bilmediğimiz, yalnızca yüzlerini görebildiğimiz sevgililerimizi birbirimize anlatırdık. Ne anlatırdık? Hayaller tabii..." Gülüyor. "Gençlik işte, hayali de olsa, aşk peşinde koştuğunuz o deli çağlar."

Lea'yla Ömer, yüzlerinde maske gibi yapışmış bir tebessümle dinliyorlardı.

"Neden sonra, ayrılık geldi çattı" diye devam etti Fuat Bey, "Önce, ağabeyim Aziz, felsefe tutkusunun peşinde, Latince ve Eski Yunanca öğrenmek, Yunan filozoflarını incelemek amacıyla, babamın itirazlarına rağmen, Yunanistan'a gitti. Oysa dedem, yani babamın babası, ileride aşiretin başına geçmesi için onu yanına istiyordu ve bir bakıma ağabeyimi eğitecekti. Ama o, başına buyruk bir çocuktu, dediğini yaptı ve gitti."

"Ne aşireti bu bahsettiğiniz?" diye Ömer sordu, arkadaşı René'nin anlattıklarını hatırladı, aşiret lafı ilgisini çekmişti.

"Kuzeydoğuda, bereketli ovaların bitip, çölün başladığı yerde yaşarlar. Küçük bir köydür. Ailem, dedelerim, bu aşiretin reisidir." Durdu, bir yudum şampanya içti, "Yüzyıllardır, bu böyle. Ortasında bir delik olan ve bir çizginin ikiye böldüğü yuvarlak şekil, aşiretin amblemidir."

"Evet, bu amblemi biliyorum. Sizin kilimlerde var."

"Doğru. Söylenceye göre bu aşiret sizin oralardan, kuzeyden buraya göçmüş. Kapadokya'dan." Düşündü... "Ne zaman göçtükleri, neden yurtlarını bıraktıklarını bilen yok. Hep rivayetler, masallar filan."

"Peki şimdi?"

"Şimdi Aziz ağabeyim orada, reis!"

"Peki, ayrılık geldi çattı, dediniz. Dede ne oldu?"

"Dede, liseyi bitirdi, sonra Makine Yüksek Meslek Okulu'nda okudu. Burada kalmaya niyetliydi ama babası da Türkiye'ye dönmesini istiyordu. O sıralar Suriye çok karışıktı, sık sık darbeler oluyordu. Ayrıca..." Susup, düşündü; anlatıp anlatmamakta kararsızdı: "Ayrıca ailevi durumları da biraz, nasıl söylesem, biraz karışıktı. Üvey annesi bir tür melankoliye yakalanmıştı. Sebebi bilinemedi. Babası, Fazıl'ın çekip gitmesinin, memleketinde kendi hayatını kurmasının doğru olacağını düşünüyordu. O da babasını dinledi ve gitti."

Garsonun gelip tabaklarını değiştirmesini, susarak beklediler. Ortaya küçük Halep baklavaları ve dondurma getirildi.

"Daha anlatacak çok şey var ama bu gece hep ben konuştum. Umarım sıkılmadınız. Hadi biraz da siz kendinizden bahsedin. Mesela, beni nasıl buldunuz? Mesela, beni neden arıyorsunuz, gibi şeyler..."

"Haklısınız" dedi Ömer. "Cevaplayamadığımız bazı sorular var."

"Ne gibi?" Fuat Haşim Bey gümüş bir pasta bıçağını eline almış, evirip çeviriyor, inceliyordu. Ömer mağazada zarf açacağını da aynı böyle incelediğini hatırladı, "Göz göze gelmekten kaçınmanın bir yolu herhalde" diye düşündü.

"Dede'nin talimatıyla, Paris'te iş yaptığı halı tüccarı Mösyö Abdullah tarafından sizin hesabınıza 1.300.000 Amerikan Doları havale edilmiş olduğunu öğrendik."

"Evet, söylediklerinizi doğru." Elindeki gümüş bıçağı yavaşça masaya koydu.

"Bu sizi şaşırttı, demek!"

"Evet, şaşırttı. Çünkü vefatından sonra evrakını inceledim. Dayımın hesaplarında ve sipariş defterlerinde, bu kadar büyük meblağda mal siparişi görülmüyor. Sizin firmayla alışverişi, hiçbir zaman, bu düzeyde olmamış. O zaman, diye düşündüm, bu para neyin ödemesi?"

Fuat Haşim, Ömer'in söylediklerini, onun bu konulardaki bilgisizliğine verir bir tarzda gülümsedi.

"Evet, çok haklısınız. Aramızdaki alışveriş o kadar büyük değildi." Ömer'e dostça bakıyordu. "Dostlar arasında, ticaret dışında da alışverişler olacağını, hiç düşünmezsiniz, değil mi?"

"Ne demek, bu? Yani size borcu mu vardı?"

"Borcu vardı, evet, her ne kadar biz aramızda borç demesek de... Geçen yıl aramıştı. Nakit paraya sıkıştığını söylemiş, verip veremeyeceğimi sormuştu. Hemen yolladım."

"Banka havalesi miydi?"

"Bu gibi ticaret dışı işlerin bankayla yapıldığı nerede görülmüş?"

"Peki, nasıl?"

"Buradan Antakya ne kadar? Bir adamımız götürdü verdi. Bu kadar basit."

"O zaman size bir senet vermiş olmalı."

Adam, başını sallıyor. "İşte yine yanlış düşünceler... Ben, Dede'den senet isteyeceğim? İstesem yüzüne bakabilir miydim, ha?"

"Peki, o cebinden çıkan kâğıt? Üzerinde mührünüz olan kâğıt?"

"Bana havale edeceği meblağı gösteriyor. Ben yollamıştım."

"Telefonla söyleyemez miydiniz?"

Fuat Bey gülüyor, "İşte o kâğıt senet dediğiniz şey. Ona iade ediyorum."

"Ama o işaret sizin işaretiniz?"

"Doğru ama o 1.300 yazısı onun. Parayı aldığını gösteriyor. Makbuz diyelim."

Ömer biraz mahcup, gülüyor.

"Neyse şimdi tatmin oldunuz mu?"

"Evet, teşekkür ederim!"

"Aslında, telefonla beni arayarak da bunları sorabilirdiniz; ama ben geldiğiniz için memnunum, sizi ve güzel eşinizi tanıdım."

Durdu. "...müstakbel eşinizi demeliydim" dedi.

"Biz de sizi tanımış olmaktan mutluyuz..."

"Teşekkürler..."

Ömer, Dede'nin mezarını da ziyaret ettiklerini söyledi, cenazesi için yardımlarına teşekkür etti.

Gecenin ileri saatlerine kadar konuştular. Masadan kalkmış, çimenlerin üzerine konmuş hasır koltuklara oturmuşlardı. Fuat Haşim Bey, konyak kadehi ve purosuyla mutlu görünüyordu. Ömer'in savaş muhabiri olduğunu biliyordu, Dede söylemişti. İşinden memnun olup olmadığını sordu. Ömer, havale konusunun aydınlanmasıyla biraz olsun rahatlamıştı. Lea'yla Cenevre'deki yaşantılarından, gezdikleri yerlerden bahsettiler. Ömer, başından geçen olayları, Dede'nin ölüm haberinin yaşattığı şoku anlattı. Fuat Bey, ailesiyle birlikte Cenevre'ye davet etti, "Siz bana, Dede'den kalan yadigârlarsınız" dedi ve hatta keşke ağabeyinizi de gidip görebilseydik, dedi.

Fuat Bey, "Biraz zor!" diye cevap verdi. "Ben bile gidemiyorum; çünkü ancak atla gidilebiliyor ve çok yorucu, hatta tehlikeli."

* * *

Fuat Bey'in şoförü, onları otele bıraktığında saat gecenin ikisiydi. Balkonda oturmuş, Haşim Fuat Bey'den, anlattıklarından bahsediyorlardı. "Dikkat ettin mi?" dedi Lea, "Dede'nin Lazkiye'den gidişinden sonraki hayatı hakkında hiçbir şey anlatmadı."

"Evet ama belki bilmiyordu..."

"Bilmesi gerek, aralarında ticaret ilişkisi var. Para alıp veriyorlar. Bilmemesi olabilir mi? Bana garip geldi."

"Belki de gerek görmedi. Anlattıkları, onunla yaşadıkları... Sonraki hayatı Dede'ye ait... Biliyorsa bile anlatmak istememiş olabilir."

"Peki, o 1.300.000 dolar neyin nesi? Dede'nin o kadar paraya neden ihtiyacı olsun? Ne yaptı o kadar parayı ve bir yıl sonra iade etti? Biraz esrarengiz, ne dersin?"

"Hadi kalk" dedi Ömer. "Dedektiflik yapmayı bırak ve yatağa gel!"

Gece geç vakit telefon çaldığında, Ömer balkonda oturmuş, uzakta, ay ışığında parlayan denizi seyrediyordu. Arada gözü, üzerinden örtüleri sıyrılmış uyuyan Lea'ya takılıyor, onun, "Dönünce evleneceğiz" deyişi aklına geliyordu. Uykusu kaçmıştı, nedenini bilemediği bir şey aklını kurcalıyordu. Fuat Bey'i düşünüyor, beyazlar içinde, elinde gümüş bıçak, yayılmış oturuşu gözünün önünde. Dede'nin dostu. "Ağabey gibiydi bize" deyişini düşünüyor... Dede'nin onlardan hiç bahsetmediğini, kardeş gibi yakın olduğu kimseleri hiç anlatmadığını fark ediyor. Telefon içeride, yatağın başucunda. Fırlayıp açıyor, Lea uyanmasın diye.

"Alo, buyurun?"

"Benim, Fuat Haşim beyin kâtibi."

"Evet, bir şey mi vardı?"

"Özür dilerim bu vakitte aradığım için; ancak geç döneceğinizi tahmin ettim."

"Evet, ne istiyorsunuz?"

Adam kısa kesiyor, "Dede ve Fuat Bey hakkında konuşmak istersiniz, diye düşündüm."

Ömer anlamazlığa vuruyor, vakit kazanmak için, "Özür dilerim, uyuyordum, anlayamadım. Hangi konuda, dediniz?"

"Dede'nin yolladığı bir para hakkında!"

Ömer şaşırıyorsa da belli etmiyor. "Ne parası?" diye soruyor.

"Bilmezlikten gelmeyin Ömer Bey, 1.300.000 dolar hakkında!"

"Anladım... Anladım!"

"Güzel... Peki, böyle bir bilginin değeri sizce ne olabilir?"

"Bilmem... Sizce?"

"500 dolar gibi... Sizce?"

"Bence 200 uygundur."

Bir ara ses gelmiyor, adam kapattı diye düşünürken, kâtip, "Tamam" diyor, "Yarın akşam sizi ararım."

* * *

Gecenin ilerlemiş saatinde, artık boşalmış sokaklardan geçip, Büyük Çarşı'ya gelene kadar hiç konuşmadılar. Ömer, sessizce kâtibin yanında yürüyordu. Kâtip, onu önce biriyle tanıştıracağını, daha sonra parayla ilgili, Fuat Bey'in gizlediği bazı şeyler anlatacağını söylemişti buluştuklarında.

Çarşıda dükkânlar kepenklerini kapatmıştı. Duvarlardaki fenerlerden ölgün bir aydınlık yayılıyordu. Açık bir kapıdan girdiler. Kâtip, "Arkamdan gelin!" dedi. Ömer, geçtikleri yerlerin karanlığından, ıssızlığından tedirgin olmaya başlamıştı. Başka bir kapıdan geçip birkaç basamaklı bir merdivenden indiler. Mahzen gibi bir yerdi. Tavana asılmış, tıslayarak yanan ve insanları ceset beyazlığında, kanı çekilmiş gibi gösteren birkaç büyük asetilen lambasının ışığında, alçak kerevetlere oturmuş, bağdaş kurmuş, kimisi uzanmış gölgeler seçiliyordu. Kâtip, Ömer'in tedirginliğinin farkındaydı. "Rahat olun" dedi, "Burası, uzaklardan, şehir dışından gelen tacirlerin buluşup konuştukları yerdir. Biraz karanlık, korkutucu ama tehlikeli değildir." Güldü. "Buranın tüccar kulübü denebilir" diye ekledi. Ömer, "Elektrik yok mu?" diye sordu, tavandaki lambalar garibine gitmişti. "Kablolar, nemden çürümüş, değiştiriyorlar. Şimdilik lambayla idare ediliyor." Ömer'in aklından, Dede'nin, küçükken ona anlattığı, akşam güneşiyle sararmış, pembe tozların arasından gözüken esrarlı çarşılar, gül bahçeleri geçiyordu. Hep dünyanın güzelliklerini anlattığı, şu mah-

zen gibi yerlerden hiç söz etmediğini düşünüyordu. Kâtip, kolundan tutup, en dipte bir sedirde oturan, yalnız başına nargilesini tüttüren bir adamı gösterdi. "İşte tanışacağınız kişi!" dedi. Yaklaştılar, uzun beyaz bir entari giymiş, başında sarığa benzer bir bez sarılı birisiydi. Onları yorgun gözlerle süzdü, tütünden kısılmış sesiyle, "Merhaba kâtip!" dedi. "Nereden çıktın böyle? Yanındaki kim?"

"Seni arıyorduk!" Ömer'i gösterdi, "Ömer Bey, Dede'nin yeğeni. Dede'yi tanırsın, Antakya'da tüccar."

Adam ağır ağır doğruldu ve Ömer'e, "Başın sağ olsun bey!" dedi. "Duyduk, vefat etmiş, Allah rahmet eylesin, öyle biri bir daha gelmez..."

"Teşekkür ederim, siz sağ olun!"

"Buyur otur, kâtip, sen de şöyle geç!"

Sedire oturdular, adam birine el salladı, biraz sonra bir tepside küçük bardaklar ve bir sürahi geldi. Kilimci bardakları doldurdu. Koyu kırmızı, reçine kokulu bir şarap... "Dede'nin anısına!" dedi bardağını kaldırarak. "Onunla çok içmişliğim vardır..."

"Dede'ye!" dedi Ömer.

İçtiler, mahzenin havası, yavaş yavaş tütün ve nargile dumanlarıyla dolmaya başlamıştı. Biraz ötede oturanlar bile hayal meyal seçiliyordu. Dumanın içinde, hareket eden gölgeler... Oturduğu yerden kalkıp gidenler, yer değiştirenler. Ellerinde tepsilerle dolanan hayaletler. Pusun içinden beliren üç kişi, gelip yakınlarındaki iskemlelere yerleştiler. İçlerinden biri, kâtibe selam verdi, Fuat Haşim Bey'e selam yolladı.

"Evet, anlatın bakalım, beni niye arıyorsunuz?" dedi kilimci.

Kâtip, Ömer'e baktı, sonra "Kilim almak istiyor, Ömer Bey."

"Ee, sizde yok mu?"

"Yok, geçende getirdiklerini Halepli bir tüccara verdik, gitti. Bizde kalmadı."

Kilimci, bardağına şarap koydu, içerken kalın kaşlarının altından Ömer'e baktı. "Demek beni kilim için arıyordunuz, yani sırf kilim için?"

"Başka n'olacak" diye adamın sözünü kesti kâtip. "Geldiğini duydum, Ömer Bey de kilim, deyince, gelip bir bakalım dedik. Hepsi bu..."

"İyi, iyi... Hoş gelmişsiniz!" Ömer'e döndü, "Beyim, elimde kilim kalmadı. Ama bir daha geldiğinde getiririm, Kâtip de sana İsviçre'ye yollar."

Ömer şaşırdı ancak belli etmedi. Kâtip, "Ömer Bey kilim konusuna meraklıdır. Değil mi Ömer Bey?" dedi.

"Doğru, sizin kilimlerin nasıl, nerede dokunduğunu bilmek isterdim."

Kilimci, olumsuz anlamda başını salladı. "O biraz zor!" dedi. "Bir kere yol sapadır, bir yerden sonra atla gideriz."

"Olsun, bana uyar!"

"İkincisi..." Susup ne söyleyeceğini düşündü. "İkincisi, anlarsınız, bu iş biraz gizlidir. Bize mahsus bir dokuma... Bilinsin istemeyiz."

"Anlıyorum. Belki de haklısınız ama ben dokuma usullerinden çok, sizin aşireti merak ediyorum."

Adamın tavrı biraz değişti. "Aşireti mi? Bir aşiretin nesi merak edilir, anlamadım?"

"Bir kitapta sizin aşiretle ilgili ilginç şeyler okumuştum."

"Ne gibi?"

"Bakışlarıyla taşları kızdıran adamlar, ortası delik, yuvarlak taşlar, kilimlerdeki işaretler, filan..."

Adam, hırıltılı bir ses çıkararak güldü. "Evet, kilimlere bir imza atılır, doğru ama ötekiler, taş kızdırmalar yani, uydurma... Masal... Konuşacak lafı kalmamış ihtiyarlar arada sırada böyle şeyler anlatırlar. Aklınız alıyor mu, bakıp taş kızdırmak! Yok öyle şey, kendinizi yormayın. Biz de diğer aşiretler gibi kendi halinde bir aşiretiz. Kilim yapıp satar, geçinip gideriz."

Ömer, uzun uzun adamın yüzüne, gözlerine baktı. Bir süre konuşmadan oturdular, diğerleri, kaçamak bakışlarla onu süzüp şaraplarını yudumlarken, o kilimciye gözlerini dikmişti. Adamın, hiçbir şey söylemeyen cevapları, hele "İsviçre'ye yollar" demesi onu iyice kuşkulandırmıştı. Ona kim İsviçre'den bahsetmişti? Kâtip mi?

"Merak ettiğim yalnızca taşlar, kilimler değil" dedi, birden. Kilimci, irkildi. Konu kapandı diye düşünürken, Ömer'in bu çıkışını beklemiyordu. Alaycı bir tavırla,

"Başka neyi merak ediyorsunuz, beyim?" diye sordu, gülerek kâtibe bakarken...

"Benim İsviçre'de oturduğumu nereden bildiğinizi?"

"O ne demek?"

"Öyle söylediniz, İsviçre'ye gönderir, dediniz."

"Ben mi söyledim?"

"Evet!"

Kilimci bardağını önündeki sehpaya vurur gibi bıraktı, sinirlenmiş gibi başını sağa sola sallıyordu. "Bakın beyim" dedi, "ben sorguya çekilmeye alışkın değilim. Sizin de buna hakkınız yok!" Kâtibe döndü, "Sana da kırıldım. Ben saygıdeğer bir tüccarım. Arkadaşının saygısızlığını senden bilirim, o ülkesine dönecek, sen buralarda bizimle kalacaksın..."

Ömer'le kâtip ayağa kalktılar. Oturduğu yerden onlara bakan adamın bakışlarında, kuşku mu, hiddet mi, korku mu vardı, anlayamadı; yalnızca, "Bir şeyler gizliyorsun ama öğrenirim" dedi çıkarlarken. "Ne kadar saklarsan sakla!"

Onlar tütün ve tütsü dumanları arasında kaybolurken, adam cep telefonunu çıkarıyordu.

Sokakta, gecenin serin havasını derin derin içine çekerken, "Ona İsviçre'den sen mi bahsettin?" diye sordu. Kâtip, "Hayır!" diye cevap verdi. "Kesinlikle eminim. Zaten yanına beraber gittik, biliyorsunuz..."

Ömer durdu, "Bak" dedi, "bu çok önemli. Bahsetmediğine yemin eder misin?"

"Allah ve Kuran üzerine yemin ederim ki ben söylemedim."

"Tamam, inanıyorum. Al şu 300 doları!"

Kâtip şaşırmıştı. "200 demiştik!" dedi.

"Tamam, tamam, al... Fazlasıyla hak ettin."

"Teşekkürler, beyim. Allah razı olsun!"

Biraz yürüdüler. "Bir şey daha var" dedi kâtip!

"Neymiş?"

"Esas söyleyeceğim şey... Önemli... O parayı bankadan ben çektim, 1.300.000 doları..."

"Ee?"

"Her zaman gelen havaleleri, bizim hesaba işletirim. Bu sefer, patron o para için, al, gel demişti."

"Parayı çektin?"

"Çektim. Bir çantaya koymuştum. Sonra..."

"Sonra?"

"Bu, demin konuştuğumuz kilimci gelmişti. 5-10 kilim getirmiş. Taş çatlasa 10-15 bin dolar..."

"Evet, devam..."

Kâtip, biraz kararsız, Ömer'e bakıyor, "O konuştuğumuz kilimci, yani. İşte o gelmişti. Ben eski bir müşteriyle ilgileniyordum, onların konuştuklarını ve Fuat Bey'in biraz önce getirdiğim çantayı ona verdiğini gördüm. Omzunu okşadı, hadi yolun açık olsun, selam söyle, dedi."

"Kime selam yolladı?"

"Bilmiyorum, duymadım."

"Fuat Bey'in gizlediği bu muydu?" dedi Ömer.

"Size bahsetti mi?"

"Etmedi..."

"Neden bahsetmediğini düşünün!"

Otele dönerken, içeri girmeden önce, rıhtımda durup, yıllar önce Dede'nin anlattığı hikâyelerdeki denizi seyretti. İçinde, gelecek günlerin bilinmezlerle dolu olduğuna dair bir önsezi vardı ve bu hiç hoşuna gitmiyordu.

* * *

Onun İsviçre'de yaşadığını, kilimcinin nereden bildiği aklına takılmıştı. Zayıf bir ihtimalle, Fuat Bey söylemiş olabilirdi; ancak Ömer'in onunla konuşacağını bilmiyordu, ayrıca akşam yemeğinden sonra, geç vakit, kilimciyi aramış olması pek mantıklı değildi. O zaman, Fuat Bey önceden Ömer'in geleceğini tahmin etmiş ve ondan çevresindekilere bahsetmiş olmalıydı. Peki, o zaman, kilimci neden söylediğini inkâr etmişti? Evet, Cenevre'de oturduğunuzu biliyorum, Fuat Bey söylemişti, diyebilirdi. Öyle yapmamış, telaşlanıp sinirlenip ağzından kaçırmış gibi inkâr yoluna sapmıştı. Belki de gerçekten ağ-

zından kaçırmıştı. Öyleyse birileri onu tanıdığını belli etmemesini tembihlemiş olmalıydı. Öte yandan para dolu çanta konusu vardı. Kâtip, önceden söyleseydi, kilimciye onu da sorardım, diye düşündü, ne cevap verirdi? Allah bilir... "Ağabeyine götürmem için verdi" diyebilirdi, mesela. Mantıklı bir cevap ama çölün içinde o paranın ne işe yaradığı da başka bir soru.

Aşiretin yeri konusunda da "Dokuma usullerini gizlemek" ve "yolun çok zorlu oluşu" gibi sudan sebepler göstermişti. Hem o hem de Fuat Bey... Bütün bu ihtimaller bir yana, kesin olan şey şuydu: Fuat Haşim Bey de, kilimci de bir şeyler gizliyorlardı ve ortada bir şeyler dönüyordu... Kesin olan buydu da "*Ne gizlediklerinin ve Neden gizlediklerinin*" cevabı belli değildi. Aşiretin yeri denince, neden ikisi de suspus oluyordu?

Kafasında bütün bunlarla, Ömer, sabaha kadar, yatağında dönüp durarak huzursuz bir gece geçirdi.

Sabah geç uyandı. Lea yoktu. Kalkıp balkona çıktı, aşağıdan Lea "Günaydın!" diye seslendi. Büyük bir ağacın altında oturmuş, kahvesini içiyordu. "Gelsene" diye el etti. Soğuk bir duş alıp giyindi, aşağıya indi. Lea onun için kahvaltı ısmarlamıştı. "Teşekkürler sevgilim!" diye öptü. "Buna ihtiyacım vardı..."

Lea onu seyrediyordu. "Tıraş olmamışsın ama biliyor musun, sakal sana yakışacak. Bedevi şeyhlerine benzeyeceksin." Etrafta sakallı birilerini aradı gözleriyle, sonra yavaşça, "Şimdi sakın bakma" dedi, "şurada oturan, dün mezarlıkta selam veren adam değil miydi?"

Ömer elindeki çöreği yemekle meşguldü, kahve istemek için garsonu çağırırken, adama baktı hızla. "Benim hafızam seninki kadar güçlü değil ama evet, galiba o!"

"Bizi mi takip ediyor, dersin?"

"Neden? Bizi niye takip etsin?"

"Bilmem, öyle bir his işte! Boş ver..."

Ömer kahvaltısını bitirmişti, memnun bir tavırla arkasına yaslandı, "Güzel bir Akdeniz sabahı" dedi. "Ilık, defne kokan bir meltem ve mavi bir gök..." Lea onun bu duygusallığına gülümsedi, "Tamam,

bırak şimdi şairliği, dün geceyi anlat! Neler oldu? Bir şey öğrendin mi?"

"Kafam iyice karıştı" diye anlatmaya başladı Ömer... "İyice karıştı" diye tekrarladı. "Bizi dostça karşılayan bir adam: Fuat Haşim Bey... Ezik, para canlısı kâtibi... Gittiğimiz karanlık, izbe gibi yerler... Dumanlar arasında 'Kilimci' denen bir herif..." Susup, kahvesinden bir yudum aldı. "Adam bize hiçbir şey söylemedi. Elinde kilim milim de yok. Ee, nerede bu aşiret, dedik, cevap yok. Gizliymiş. Sürekli palavra attı, kalkarken kızdım, 'Söylediklerinin kelimesine inanmadım' dedim..."

"Gerçekten öfkelenmişsin, neyse geçmiş olsun! İki yüz dolar işe yaramadı yani?"

"Üç yüz!"

"İki yüz diye pazarlık etmiştin, n'oldu?"

"Oradan çıkıp dönerken, kâtip önemli bir şey söyledi, ben de üç yüz verdim."

Lea merakla sözün sonunu bekliyordu, Ömer'in elini tuttu...

"Ne söyledi?"

"O parayı kâtip çekmiş bankadan, getirip Fuat Bey'e vermiş, bir çanta ile."

"Bunu biliyorduk, zaten."

"Bitmedi... O, dün geceki herif, kilimci, gelip çantayı alıp gitmiş."

"Hepsini mi?"

"Hepsini!"

Lea şaşırmıştı. "Bir şey anlamadım!"

"Bir de..." Ömer biraz hatırlamak için düşünüyor..."Herif, kilimci, dedi ki, kilim bulunursa, size İsviçre'ye yollanır, dedi."

"Ee, ne var bunda?"

"Benim İsviçre'de yaşadığımı nereden biliyor?" Lea sormadan hemen ekledi: "Kâtip söylemediğine yemin etti."

İkisi de sustular. Kafalarındaki sorulara geçerli cevaplar arıyorlardı. Ömer kahvesini içerken, gözleri Lea'da. Lea da ona bakıyor.

"Bütün gece düşündüm" dedi Ömer ve kuşkularını anlattı, sonunda, "Eminim, bizim bilmemizi istemedikleri bir şeyler dönüyor" dedi, cep telefonunu çıkarırken.

"Kimi arayacaksın" diye sordu Lea.

"Fuat Bey'i."

"Neden?"

"O parayı neden kilimciye verdiğini sormak istiyorum."

"Demin kendin söyledin, ağabeyime gönderdim, diyebilir. Ya da 'Sana ne' diyebilir. Ayrıca o da sana bunu nereden öğrendiğini sorar ve kâtip kovulur. Anlatabildim mi?"

Ömer telefonu cebine koydu. "Evet, haklısın, başka yollar bulmalıyım..."

Suriye Devlet Basın Ajansı Müdür Yardımcısı Lütfi, telefonda Ömer'in sesini duyunca sevindi. "Neredesin?" diye adeta bağırdı. "Yine teröristlerin, anarşistlerin peşinde misin?"

"Yok, hayır" dedi Ömer, "Lazkiye'de güzel bir oteldeyim, keyif çatıyorum..."

"Lazkiye mi? Orada işin ne? Şam'a uğrayıp, beni görmeden mi gideceksin?"

Lütfi, Ömer'in Paris'te, üniversiteden arkadaşıydı.

"Seni görüp göremeyeceğimi bilmiyorum ama yardımına ihtiyacım var."

"Emret!"

"İstediğim bir bilgi."

"Kolay iş. Nedir?"

"Fuat Haşim Bey diye birini tanıyor musun?"

Lütfi biraz düşündü, çok kısa bir süre...

"Halıcı" dedi, "Aziz adında bir ağabeyi var..."

"Evet, tamam..."

"Dürüst, muteber insanlardır. Haceri aşiretinin büyükleridir. Aziz aşiretin reisidir."

"Yerleri nerede, Lütfi? Onu öğrenmek istiyorum."

Lütfi'nin sesi kesildi, Ömer'in kulağına kâğıt hışırtıları geliyordu.

"Yerleri... Yerleri kuzeydoğuda... Çölün başladığı yerde bir kasabal Adı..." Adını söyledi. Ömer not alıyordu. "Nasıl gidilir?"

"Biraz zahmetli bir yol. Ya bir cip bulunacak ya da atla gidilecek. Başka çözüm yok."

Ömer'in umutları zayıflıyordu. "Bir cip ve bir rehber bulmalıyım" dedi.

Lütfi gevrek gevrek gülüyordu telefonda. "Telaşlanma, ben hallederim."

"Gerçekten mi? Nasıl?"

"Bilmiyorum ama bir araştırayım. Seni telefonla ararım."

Lütfi bir saat sonra aradı. "İşini hallettim, dostum!"

"Yaşa Lütfi! Anlat."

"Orada küçük bir karakol varmış, jandarma karakolu. Bir askeri kamyon haftada bir onlara erzak filan götürüyormuş. Ağabeyime söyler, senin için bir izin alırız, o kamyonla gider, sonra dönersin."

Ağabeyi, iç güvenlik teşkilatında albaydı... "Sağ ol!" dedi Ömer, "Kamyonu nerede ve ne zaman bulacağım?"

"Acele etme! Her şeyi sana elektronik postayla yollayacağım. Bilgisayarın yanında değilse bile otelde vardır. Tamam mı?"

"Çok teşekkür! Fırsat bulursam uğrarım. Hoşça kal!"

"Dur... Dur... Bitmedi. Oraya neden gittiğini ağabeyim sorar mutlaka... İç güvenlik, anlarsın ya..."

"Ailevi bir mesele... Bir miras meselesi de denebilir. Gazetecilik, röportaj filan yok. İçin rahat olsun..."

"Oldu dostum. Haberlerimi bekle ve nasıl yaparsan yap, beni görmeden gitme! Söz mü?"

"Duruma bağlı Lütfi! Söz veremiyorum. Gelmeye çalışırım."

* * *

Lea, Ömer'in arkadaşıyla konuştuklarından bir şeyler sezdiyse de fazla anlamamıştı. "N'oluyor?" dedi merakla. Ömer konuşulanları anlattı, "Üzülüyorum ama senin buradan Cenevre'ye dönmen gerekiyor; o yollarda, askeri bir kamyonda beraber gitmemiz mümkün değil."

Lea itiraz etmek istediyse de Ömer kararlıydı, ayrıca izin yalnızca kendisi için alınıyordu, ikinci bir kişiyi kabul etmezlerdi. Lea iste-

meyerek de olsa Ömer'e hak verdi; ama onun da tek başına oralara gitmesinden tedirgindi. Ömer gülerek, "Benim gittiğim yerlerin yanında bu piknik gibi kalır" dedi. "Telaşlanacak bir şey yok. Ülke sakin, çatışma filan yok, bir askeri kamyonla birkaç kilometre gidilecek. Hepsi bu..."

Lea, ondan beklenmeyen bir yumuşak başlılıkla Ömer'in yalnız gitmesini kabullendi. "Tamam, sevgilim" dedi, "Sen git! Ben dönüyorum..."

Lea akşam kalkan İstanbul bağlantılı bir uçakla, Cenevre'ye döndü. Ömer'e gelen postada da kamyonun beş gün sonra hareket edeceği kasabanın adı ve onun için gerekli izinlerin araç komutanı astsubaya iletildiği yazılıydı.

Güzel Kilimler

Selim'i onunla gelmekten zor vazgeçirmişti. "Ben de geleceğim Ferhat!" diyordu, "Eğer ölmemişse, yaşıyorsa, alnına silahı dayadığımda suratını görmek istiyorum. Al, bu Musa için diye yüzüne tükürmek istiyorum."

"Gelmesen iyi olur, Selim" demişti, Ferhat. "Bu iş başka iş! Adam vurmak, duvara afiş yapıştırmaya benzemez. Ne kadar hak etmiş olsa da öldürmek adamı hasta eder... Bildiğin hastalık değil, delilik gibi, akıl hastalığı. Kurtuluşu yoktur. Ölüler beynine yerleşir, sana işkence yaparlar. Kurtulamazsın." Konuşurken Salim Ağa'nın gözleri karşısında duruyordu. Korkan, yalvaran gözleri.

Selim, konuştukça Ferhat'ın yüzünün gerildiğini, taşlaştığını, bakışlarının donuklaştığını şaşkınlıkla ve biraz da korkuyla izliyordu.

O Ferhat gitmiş, başkası gelmişti sanki. Ruhsuz, duygusuz bir şey. Bir manken, bir robot!

"Boş ver Selim" dedi içinden, "Bırak gitsin! Takılma peşine..."

Ferhat, sanki bir uykudan uyanıyormuş gibi elleriyle yüzünü, gözlerini ovuşturdu, kafasındaki cinleri kovarcasına, avuçlarını birkaç kez alnına vurdu, yavaşça. Selim, sakin bir sesle, "Tamam Ferhat, nasıl istersen" dedi. "Ben yardımım olur, diye düşünmüştüm. Sen bilirsin!"

"Hah şöyle, yola gel bakalım!" Yine eski Ferhat olmuştu, etrafına bakındı, "Yahu, bu otelde insanın boğazını ıslatacak bir şey bulunmaz mı?"

"Olmaz mı?" Selim kalkıp içeriden iki soğuk bira alıp geldi.

"Buyur Ferhat, hadi afiyet olsun!"

Arkalarına yaslanmış, avlunun üstünden, yukarılardan geçen bulutları seyrederek, konuşmadan biralarını içiyorlardı. Neden sonra, "Ben yarın giderim" dedi Ferhat, kendi kendine konuşur gibi. "Lazkiye'ye gider bulurum, yaşıyorsa..." Susup, birkaç yudum daha içti, elinin tersiyle dudaklarındaki köpükleri sildi. Mahmut'un verdiği sözü düşünüyordu, "Senin için gider bulurum, bacım" diye tekrarladı. Artık, Mahmut Bey, Musa, Selim hesapta yoktu. Yalnızca, o ve Dede, ikisi... Tetikçi ve Dede... "Sen ve ben" diye düşünüyordu, "İkimiz... Kötülüğe itilmiş iki âdem."

* * *

Kasabada kiralık araba bulamadı. Meydanda bekleşenlerle, uzun burunlu, farları çamurlukların üzerinde, kapılarının ahşap kaplamaları çatlamış bir kaptıkaçtıya doluştular. Ferhat'tan başka herkesin başında siyah-beyaz ve kırmızı-beyaz poşular vardı. Bir iki kadının yalnız gözleri gözüküyordu. Ferhat'ı merak ve kuşkuyla izliyorlardı. O farklıydı, yabancıydı, onlardan değildi. Şoför, bozuk yolda direksiyonu iki eliyle kavramış, çukurlara girmemek için zikzaklar çizerek arabayı sürüyor, arada bir, en önde oturan Ferhat'a kaçamak bakışlar atıyordu. Onun da ötekiler gibi meraktan kıvrandığı belliydi. Ferhat, herhalde buralara pek yabancı gelmiyor, diye düşünürken, şoför artık dayanamayıp, "Selam!" dedi.

"Ve aleykümselam!"

Şoför, içinden "Tamam, Müslüman" diye geçirip rahatladı. "Yahudi olmasın da..." Arapça konuşuyorlardı, diğer yolcular kulak kesilmiş dinliyorlardı.

"Memleket?"

"Türkiye..."

Herkes memnun oldu duyduklarına, arkalardan, "Türk dost, dindaş" dedi birileri. Ferhat geriye bakıp, yolcuları selamladı ve herkes kendi âlemine döndü. Lazkiye'ye yaklaştıklarında yol biraz daha iyileşti. Şoför artık daha kolay sürüyordu arabayı. "İş için mi gidiyorsun, Lazkiye'ye" diye sordu.

"Yok, hayır! Bir ziyaret..."

"Anladım... Bir dost, arkadaş?"

"Evet, vefat etmiş bir dost."

Adam anlamadan baktı, Ferhat, "Bir dostun mezarını ziyaret edeceğim" diye açıkladı.

"Müslüman?"

"Müslüman."

"Tamam, yolcuları indirince seni götürürüm, şehirden biraz uzaktır."

Diğer yolcular inince, mezarlığa gittiler. Şoföre teşekkür edip arabadan indi. Şoför, "İstersen bekleyeyim" dedi. "Dönüş için taksi bulamazsın!.."

"Tamam, bekle, birazdan gelirim" dedi Ferhat. Mezarlığın, tepesine yaldızlı bir ay konulmuş kemerli kapısının önünde Hatay plakalı bir araba duruyordu. "Rastlantıya bak" diye düşündü, içeri girerken. Önündeki bulmacayla uğraşan görevli, soran bakışlarını ona çevirdi. Ferhat, "Fazıl Sağırzade" dedi. Adam duraksamadan tarif edince, garibine gitti.

"Herkesin mezarını ezbere mi bilirsin?"

Görevli güldü. "Olur mu? Biraz evvel bir kadınla bir erkek de sordular. Onlara da tarif ettim." Susup Ferhat'ı süzdü. "Üstelik bahşiş de verdiler, unutur muyum?"

"İyi işte" dedi Ferhat çıkarken, "aynı yere bir bahşiş yeter!"

Görevlinin tarif ettiği yere doğru yürürken, ondan önce gelen, Hatay plakalı arabanın yolcuları kafasını kurcalıyordu. Kimdiler? Akrabası mı yoksa benim gibi iz süren birileri mi? İhtiyatlı davranarak çok yaklaşmadı, onlara yakın bir yerde, başka bir mezarın başında durup dua etti, üzerindeki otları temizledi. Bir yandan da öteki çifti izliyordu. Kadın biraz geride durmuş, bir mezarın önünde çömelmiş olan erkeğe bakıyordu. Bir şeyler söyledi, adam doğruldu, Ferhat'ın önünden geçip çıkışa doğru yürüdüler. Geçerlerken başıyla selamladı. Kadın da başını eğerek cevap verdi. Ferhat dikkatle bakıyordu, yüzlerini unutmamak için. "Onları kaçırmamalıyım" diye düşünürken, hızla Dede'nin mezarına yaklaştı, taşın üzerine kazılı ismi görmek istiyordu. Yan yana dizilmiş beş mezar... Sonuncusu Dede'ninki... Fazla oyalanmadı, şoför bekliyordu. "Şu giden arabanın arkasından gidelim" dedi, adamın soran bakışlarına aldırmadan.

Limana bakan bir otelin önünde arabalarından indiklerini görünce, şoföre teşekkür edip arkalarından otele girdi. Ömer'le Lea, anahtarlarını alıp asansöre yöneldiklerinde, Ferhat da resepsiyona yanaşmıştı. Görevli, "Hoş geldiniz!" dedi,

"Arzunuz?"

"Bir oda istiyorum."

Görevli önündeki deftere baktı, parmağıyla oda numaraları üzerinde gezindi, arkasındaki panodan bir anahtar aldı, "Otuz beş numara... Limana bakan güzel bir oda... Kaç gün kalmayı düşünüyorsunuz?"

"Dört beş gün sanırım."

"Çok güzel... Otelimizden memnun kalacağınızı umarım!"

Kayıt defterini uzatıp, adını yazmasını bekledi. Ferhat, adama yirmi dolar verdi.

"Şu benden önce gelen çift?"

"Evet!"

"Otelden çıkarlarsa bana haber vermenizi istiyorum. Beraber veya yalnız."

Görevli, aldığı 20 doların yanına başkalarının da eklenebileceğini hemen anladı.

"Arkadaşlarınız mı?"

"Arkadaşım olsalar, sizden böyle bir şey istememe gerek olmazdı, değil mi?"

"Anlıyorum ama otelimizin kuralları..."

Ferhat sözünü kesip, bir 20 dolar daha uzattı. Görevli parayı ortadan yok ederken, "Çıkarlarsa haber vereceğimden emin olabilirsiniz" dedi.

"Teşekkür ederim, herhalde adlarını da deftere yazmışsınızdır?"

Görevli bir an tereddüt etti, sonra deftere bir göz atıp, "Ömer diye imzalamış..." dedi.

Resepsiyon görevlisi telefon ettiğinde, pencerenin önünde durmuş, aşağıda, otelin önünde uzanan limanı seyrediyordu. Sarıya boyalı yüksek vinçlere takılmış projektörlerin aydınlattığı rıhtımlara yanaşmış gemiler, sakin yatıyorlardı. Ortalıkta birkaç güvenlik görevlisinden başka kimse yoktu. Otelle liman arasındaki yoldan tek tük arabalar geçiyor, zaman zaman bir ambülansın ya da polis aracının sirenleri duyuluyordu. Ferhat, telefonun sesiyle dalgınlığından sıyrıldı. Kafasında bin bir düşünce, ihtimal dolanıp duruyordu. Hâlâ, Dede öldü mü, kaçıp saklandı mı, karar veremiyordu; ama olayların onu bir yerlere çektiğinin farkındaydı. Telefonu açtı.

"Çıkıyor!" dedi bir ses.

"Hangisi?"

"Erkek!"

"Tamam iniyorum. Biraz oyala!.."

Ömer, asansörden inip kapıya yönelmişken, görevlinin seslendiğini duydu.

"Evet, ne vardı?"

"Anahtarınız!"

Ömer, "Eşim yukarıda" deyip yürürken, Ferhat asansörden iniyordu. Görevli onu görünce, Ömer'e, "Özür dilerim, efendim!" dedi ve işine döndü. O, duymazdan gelip kapıdan çıkmıştı bile. Ferhat da görevliye göz kırpıp peşinden gitti. Biraz ileride, Ömer'in biriyle buluştuğunu, aralarında bir şeyler konuştuktan sonra yürümeye başla-

dıklarını gördü; arkalarına takıldı, uzaktan izlemeye başladı. Bir süre yürüdüler. Büyük Çarşı'da, bir kapıdan girdiklerini gördü. Biraz bekleyip o da üç kişilik bir grubun arasında içeri girdi. Önce Ömer'le arkadaşını göremedi, biraz bakınınca, bir duvarın dibinde, üçüncü bir kişiyle oturduklarını fark etti. İçeri beraber girdikleri kişiler, onların yakınında oturdular. Ferhat da onlarla beraber, bir iskemleye ilişti. Adamlar, aralarında konuşuyorlardı. Biri Ömer'lerin oturduğu tarafa baktı, Fuat Haşim Bey diye birine selam yolladı. Sonra Ferhat'ın farkına vardılar, içlerinden biri, "Selam!" dedi, yanlarına ilişmesini yadırgamış gözükmüyorlardı. Ferhat da selamla karşılık verdi. Sonra onu unuttular, aralarında konuşmaya daldılar. Ferhat'ın kulağı arkasındaki gruptaydı; ama pek bir şey duyamıyordu. İskemlesini, onları yandan da olsa görebilecek şekilde oynattı. Daha çok Ömer'le burada buluştukları kişi konuşuyordu. Kulağına çalınan kilim, taş, aşiret gibi kelimelerden bir anlam çıkaramıyordu. Neden sonra, Ömer ve arkadaşının sinirlenip kalktıklarını ve Ömer'in, "Neler gizlediğini bilmiyorum ama öğrenirim" dediğini duyabildi. Yürüyüp çıktılar. Ferhat da arkalarından aceleyle seğirtirken, geride kalan adamın telefonuna sarıldığını görebildi.

Dışarı çıkınca, neredeyse çarpışacaklardı. Hemen kapının önünde durmuş konuşuyorlardı. Ömer'in ötekine para verdiğini gördü; ancak durmadı, yürümeye devam etti. Biraz ileride, onların kendisini göremeyecekleri bir aralığa saptı. Bir kapı girintisinin içine sinmiş, onların geçmesini bekliyordu. Ömer'in yerini nasılsa biliyorum, diye düşünüyordu; diğerini takip edip, kaldığı yeri öğrenmeye karar verdi. Ömer ona para verdiğine göre ondan bir şey almıştı. Büyük ihtimalle bir bilgi. Belki de çarşıdaki adamla buluşmaya aracılık etmişti. Herhalde, parayla iş yapan biriydi. Ayak sesleri duyulunca, iyice sindi. Önünden geçip gittiler. Peşlerine takıldı. Bir süre sonra Ömer, adamın elini sıkıp ayrıldı, otele doğru yürüyüp gitti. Diğeri, bir süre onun arkasından baktıktan sonra bir sokağa saptı. Ferhat arkasındaydı. Epeyce gittiler, adam sakince yürüyordu. Bir kez, Ferhat'ın çarptığı bir kola kutusunun tangırtısı ile irkilip baktı. Ferhat'ın gölgesini gördüyse de aldırmayıp yürüyüşüne devam etti.

Sokağın karanlığı, tek bir lambayla aydınlanmış küçük bir meydanda bitti. Önündeki adam meydana bakan bir evin önünde durdu, cebinde anahtarlarını aradı. Sağına soluna göz atıp, açtığı kapıdan girdi. İki katlı bir evdi. Üst katta bir pencere aydınlanınca, Ferhat geriye döndü.

Kendini çok yorgun hissediyordu. Otele dönünce, hemen bir duş alıp yattı. O adamı bulup konuşmalıyım, diye düşünüyordu. Uykuya dalarken, yorgun gecelerinde olduğu gibi, hep, anasının aylar önceki "Ferideme kıymışlar!" çığlığını duyduğunu sanıp irkiliyordu.

* * *

Uyandığında, bir yerlerde öğle ezanı okunuyordu. Aylardır, deliksiz uyuduğu, dinlenmiş olarak kalktığı günleri özlüyordu. Saatine baktı, "Amma uyumuşum" diye söylenerek, telaşla kalktı, yüzünü soğuk suyla yıkadı. Aceleyle giyindi, otelden çıkıp hızlı bir şekilde, gece takip ettiği adamın evine yöneldi.

Küçük meydan boştu. Herkes işinde, diye düşünürken, evin kapısındaki bir delikten sarkan ipi çekti. İçeriden bir çıngırak sesi duyuldu. Gelen olmayınca ipe bir kez daha asıldı. Bu kez kapı ağır ağır açıldı. Yaşlı bir kadın gözlerini dikmiş ona bakıyordu. Başında siyah bir başörtüsü vardı. Dişsiz ağzının dudakları büzülmüş, buruşuk yanakları içeri çökmüştü. Ferhat, "Merhaba anne!" dedi, kadın hâlâ bir şey söylemeden ona bakıyordu. "Sağır mı, acaba?" diye aklından geçiriyordu ki; kadın, zor duyulur bir sesle, "Ne var?" diye sordu.

"Oğlun yok mu evde?"

"Kim?"

"Oğlun!"

"Mecit mi?"

"Mecit, evet. O yok mu?"

"Yok, dükkâna gitti."

Birden gece yanındaki adamın birine selam yolladığını hatırladı.

"Fuat Haşim Bey'in dükkânına mı?"

"He, ya... Fuat Haşim Bey'in dükkânı..."

"Nerede bu dükkân?"

Kadın, "Ne diyor bu?" gibi baktı. "Ben ne bileyim oğlum" dedi, "bende akıl kaldı mı ki!"

"Tamam, anneciğim, tamam! Ne zaman gelir eve Mecit?"

"Belli olmaz. Bekâr adam, evde ne yapsın. Akşam yatmaya gelir işte!.."

Ferhat kadından başka bir şey öğrenemeyeceğini anlamıştı. Şu, Fuat Haşim Bey'in dükkânını bulmalı, diye düşünüyordu ama nasıl?

Otele dönünce, resepsiyon görevlisi, "Aceleyle çıktınız" dedi, "bir şey mi oldu?"

Meraklı biri olduğu belliydi, birden Ferhat'ın aklına adamın Fuat Haşim Bey'i tanıyabileceği geldi. Neden olmasın, diye düşünüyordu adamın yüzüne bakarken. Görevli onun bakışından biraz tedirgin olmuştu.

"Bir şey mi oldu?" diye tekrar sordu.

"Fuat Haşim Bey diye birini tanıyor musun? Bir dükkânı var, yanında da Mecit adında biri çalışıyor."

Görevli, biraz düşünür gibi duraksadı. Para verecek mi acaba, diye düşünüyordu herhalde.

"Evet, tanıyor musun?"

"Bilmem ki!.."

"Biliyorsun... Gözlerinden bildiğin belli; şu adamdan para koparabilir miyim, gibi bakıyorlar. Biliyorsan söyle, hakkını al!"

"Sorduğunuz kişi tanınmış bir tüccar. Halıcı... Fuat Haşim Bey... Mecit de kâtibi."

"Güzel, bak her şeyi biliyorsun. Peki, dükkânı nerede?"

Adam, Ferhat'ın uzattığı parayı alırken dükkânın yerini tarif etti.

* * *

Fuat beyin dükkânını kolayca buldu. Zaten çıkmaz sokağın içinde, şu dükkân dedikleri ardiyeden başka dükkân yoktu, yalnızca önüne hasır iskemleler atılmış küçük bir kahve... Ferhat geçip oturdu, gelen, ayakları çıplak çırağa kahve söyledi. Fuat Bey'in dükkânına girip girmemekte kararsızdı. İçeride, Mecit'ten başka birileri de olabilir, hatta Fuat Bey denilen patron işe karışabilirdi. Oturup Mecit'in

çıkmasını beklemek galiba en uygunuydu. O sırada kahvesi geldi. Çırağın askılı tepsisinde üç kahve daha vardı. Ferhat'ın kahvesini verdikten sonra, çırak, tepsisiyle sokağı geçip Fuat Haşim Bey'in dükkânına girdi. Döndüğünde, Ferhat yanına çağırdı.

"Fuat Haşim Bey'in dükkânında Mecit adında biri var. Tanıyor musun?" diye sordu. Çırak soran bakışlarını, o sırada kahvenin kapısında duran patronuna çevirdi. Patron, "Mecit'i neden soruyorsun?" dedi.

"İzin verirsen, çırakla ona bir haber yollayacaktım."

"Kendin niye girmiyorsun?"

"Bir para meselesi! Fuat Bey bilsin istemeyiz."

Kahveci ikna olmuştu. "Tamam, götürsün!" dedi, içeri girdi.

Ferhat, bir yüz doları, düzgünce ortasından ikiye böldü, bir kâğıda, *"Diğer yarısı akşam 10'da senin evinde buluştuğumuzda"* yazdı, yarım banknotu, birkaç kez katladığı kâğıdın içine koydu. Çırağa verdi. "Verirken kimse görmesin!" diye tembihledi. Çırak yeni bir kahve servisi için içeri girerken, kalkıp gitti.

* * *

Mecit, kahve tepsisindeki kahvelerden birini alırken, çırak, "Seninki bu, Mecit abi, şekerli..." diye altında katlanmış kâğıt olan fincanı işaret etti. Mecit, fincan ve kâğıdı birlikte aldı. Etrafına bakındı, Fuat Bey uzakta bir müşteriyle konuşuyordu. Yavaşça kâğıdı açtı, yarım banknotu hemen cebine soktu. Ferhat'ın notunu okuyunca, kalkıp kapıya yürüdü, dışarı baktı, kahvede kimse yoktu. Döndü, yerine geçti. Meraklanmıştı. Notu yollayan Ömer miydi? Başka kim olabilir, diye düşündü. Yoksa kilimci mi? Kilimci bana niye para versin ki? Zaten adamı kızdırdık. Fuat Bey'in seslenmesiyle, düşüncelerinden sıyrılıp o tarafa doğru seğirtti. Konuştuğu müşteriye, yeni gelen halıyı göstermesini istiyordu. Şu büyük Tebriz halısını.

Akşam hava kararırken, kapıları kilitleyip her zaman gittiği akşamcı meyhanesine uğramadan evine gitti. Annesi, "Bugün seni biri aradı" dedi, "Dükkânı sordu, akşam kaçta gelir diye sordu, galiba. Aklımda kalmadı ki..."

"Tamam, anne. Sen odana çık, yorulmal Ben mutfaktan bir şeyler bulup yerim..."

Kapının çıngırağı, tam saat onda çaldı. Perdeyi aralayıp baktı. Kapıda bir kişi duruyordu. Sadece bir kişi. Kapıyı açtı. Geleni önce Ömer zannetti. O değildi. "İyi akşamlar" dedi yabancı bir ses. "Buyur, hoş geldin!" dedi Mecit, kapıdan çekilirken. Girişteki oturma odasına geçtiler. Yabancı dikkatle onu süzüyordu. Mecit, rahatsız olmuştu, bir an evvel konuya girmek, adamın ne istediğini öğrenmek için sabırsızlanıyordu. Yabancı, cebinden paranın diğer yarısını çıkarıp uzattı. "Buyur, söz verdiğim gibi" dedi. Mecit parayı almakta kararsız, "Bu para ne için?" diye sordu. Yabancı, "İşin detayına girmeyeceğim" dedi yarım banknotu sehpaya bırakırken...

"Senden tek bir şey istiyorum..."

"Nedir, o?"

"Bana yalnızca, dün gece sana para veren kişi kimdi ve aldığın para neyin bedeliydi, onu söyle."

"Türk'sün, değil mi?"

"Evet."

"Arapça'yı iyi konuşuyorsun." Ferhat bir an tereddüt etti... "Sınıra yakın köylerde yaşadım."

Mecit biraz rahatlamıştı. "Bir şey içer miyiz? Bir şişe viskim var?"

"İyi olur, sağ ol!"

Mecit mutfaktan bardaklar, buz ve yarısı içilmiş bir şişe Black Label'la geldi. Ferhat onun içkiyi bardaklara koyuşunu seyrediyordu.

"Buyur" dedi Mecit, "sağlığa!"

Bir süre içkilerini yudumlayıp, turuncu bir ışıkla yıkanan, boş meydanı seyrettiler. Meydan, odanın içinden daha aydınlıktı, ışığı odanın içine yansıyordu. Loşluğun içinden Ferhat, "Sorumun cevabını duyamadım" dedi. Mecit, bir türlü karar veremiyordu. Ömer, Dede'nin yeğeniyim, demişti, eğer doğruysa. Peki, bu kimdi?

"Bak!" dedi, "Kusuruma bakma ama sen kimsin? O adam, bana para veren, bizim bir müşterimizin yeğeni. Ortada kayıp bir para varmış, onun peşinde."

"Sizin müşterinin adı Fazıl mı? Hani Dede diye çağırdıkları halıcı?"

"Demek tanıyorsun! Evet, Dede müşterimizdi, Fuat Bey'in de eski dostu. Çocukluk arkadaşı."

"Adam ölmüş gibi konuşuyorsun!"

"Öldü, evet. Antakya'da vefat etmiş, cenazesini getirdiler. Fuat Bey uğraştı bütün işlerle, buraya defnettiler. Aile mezarlığına."

"Peki, tamam. Gelelim şu para işine..."

Mecit cevap vermedi, Ferhat'ı süzüyordu. "Neyin peşindesin?" dedi.

"Dede'nin!"

"Dede'nin mi?" Güldü. "Öldü, gömüldü, dedim ya!"

"Daha iyi ya, benden ona kötülük gelmez. Sen şu para işini anlat hele..."

Kâtip Mecit anlattı; Ömer'in kilimlerin geldiği yere gitmek istediğini çünkü paranın oraya gönderildiğinden kuşkulandığını söyledi. "Ben de onu kilimciye götürdüm ama bir şey öğrenemedik" dedi.

"Şu, dün gece çarşıda konuştuğunuz adam mı?"

"O, evet. Yardımcı olmadı."

"Paranın oraya gittiği ne malum?"

Mecit susup düşündü, galiba fazla gevezelik etmişti. Ferhat sorusunun cevabını bekliyordu.

"Neden kuşkulandı, şu hâlâ adını vermediğin yeğen?"

"Söylemedim mi? Adı Ömer. Kuşkulandı çünkü..."

Yine durakladı, Ferhat'ın sabrı taşmak üzereydi; ama şu kâtibe nedense ısınmıştı, sert davranmak içinden gelmiyordu, yine de dik dik baktı yüzüne. Loşlukta fosforluymuş gibi parlayan gözleriyle...

"Çünkü" diye Mecit yutkundu, "Dün gece konuştuğumuz o adam, kilimci yani, Fuat Bey'den parayı alıp gitti."

"Para ne kadardı?"

"1.300.000 dolar."

"O zaman patronun Fuat Bey biliyor her şeyi. Dede'nin çocukluk arkadaşı demiştin, değil mi?"

Mecit cevap vermedi, anlatacakları bitmişti. Ferhat bardağını uzattı, "Biraz daha koysana şuna!" dedi.

* * *

Patronunun sırlarını başkalarına anlatmış olmaktan vicdanı, az da olsa rahatsızdı. Kimse onu zorlamamıştı, tehdit etmemişti, aksine kendi kaşınmış, gece vakti Ömer'i aramıştı. Evet, para almıştı, 300 dolar fena para değildi, 100 dolar da ötekinden, iki aylık maaşı... Düşünüyordu, yani sırf para için mi yaptın oğlum Mecit diye; yoksa gizli sırları bilen, kendi çapında önemli kişi olduğunu mu göstermek istedin? Bunları anlatmamın Fuat Bey'e bir zararı dokunmaz inşallah...

Bir gün önceki hesapları deftere geçiriyordu ki mağazanın kapısının açıldığını duydu, başını kaldırdı. Göz göze geldiler, Ferhat "Merhaba" dedi, "İstanbul'dan geliyorum, halı, kilim ticareti yapıyorum. Adınızı duydum, mallarınızı görmek istiyorum, mümkünse..."

Mecit, "Tabii efendim" diye yerinden kalktı. "Buyurun oturun, ben patrona haber vereyim." Ferhat masanın önündeki koltuğa oturdu, karşıda, bir sütuna takılı kamera biraz keyfini kaçırdı, bakmamaya çalıştı. Bir iki dakika geçti, Mecit gözüktü:

"Patron sizi bekliyor, buyurun!"

Mağazanın arkalarına doğru yürüdüler, Mecit oyma ahşaptan bir kapıyı tıklatıp bekledi ve açıp geri çekildi. "Buyurun!" dedi Fuat Haşim Bey, yine siyahlara bürünmüştü, loş mekânda, yalnızca gömleğinin beyaz sedef düğmeleri parlıyordu. Kalkıp elini uzattı, "Hoş geldiniz!" dedi. "Birer kahve içer miyiz?"

"Teşekkür ederim, evet." Mecit'e bir baş işareti, "Şöyle geçin" diye bir sehpanın önündeki koltuğu gösterdi, karşılıklı oturdular.

"İstanbul'dan geldiğinizi söyledi kâtip, öyle mi?"

"Evet."

"Buraya ilk gelişiniz olmalı çünkü sizi hatırlayamadım."

"Evet, bu ilk gelişim. Üç ay önce bir kiliminizi görmüştüm, çok beğendim, soruşturdum; Hatay'daki biri, sizden bahsetti. Gelmişken bir ziyaret fena olmaz, diye düşündüm."

"Çok ilginç, iyi yapmışsınız, yalnız çeşitli kilimlerimiz var. Sizin gördüğünüz nasıldı?"

Ferhat biraz şaşırıyor, vereceği cevap önemli, baba evinde, sedirlere örtülü kilimleri aklından geçiriyor; Fuat Bey, gözlerini dikmiş, hafif mütebessim, bakıyor.

"Hatırlayamadınız galiba?"

"Yok, hayır... Birçok kilim görünce insan, açıkçası biraz bocalıyor. Ama sanırım çiçekli bir kilimdi."

"Anlıyorum, demek çiçekliydi?"

"Evet, çiçekli ve çok renkli..."

Fuat Bey, içinde yavaşça bir kuşkunun belirdiğini hissediyor. "Düz ilmikli bir örgü müydü?"

"Evet, sanırsam..."

"Belki de çapraz?"

"Hatırlayamadım!"

Fuat Bey, Ferhat'ın kilimler hakkında bir şey bilmediğini anlamıştı. Ferhat da açık verdiğinin farkındaydı ve bu konuda bir iki şey öğrenmediğine kızıyordu.

"O kilimlerden bakalım bizde var mı? Ama merakımı bağışlayın, size bizden bahseden, şu Hatay'daki kişinin ismini hatırlayabilecek misiniz?"

Ferhat bu sefer kendinden emin... "Tabii, çok iyi hatırlıyorum; Fazıl Bey, Dede de derler."

"Ah, evet, Fazıl Bey... Dede... Biliyor musunuz onu kaybettik. Bir süre önce vefat etti, iyi dostumdu; burada, Lazkiye'de defnettik, ailesinin yanına."

"Demek vefat etti. Çok üzüldüm, efendi bir insandı. Mekânı cennet olsun!"

Kâtip, kahvelerle gelince sustular, sessizce kahvelerini içtiler.

"Gelelim şu kilim işine!"

"Evet..."

Kapının önünde bekleyen kâtibe seslendi. "Elimizde düz ilmikli kilimlerden kaldı mı, çiçekli olanlardan?"

Kâtip, "Bir bakayım efendim" gibi bir şeyler mırıldanıp çıkınca, Fuat Bey, "Sizinle gerektiğinde nasıl haberleşebiliriz? Bir kartınız var mı?" diye sordu. Onu dikkatle süzerken, "Ne yazık ki dağıta dağıta kalmadı; ama telefon numaramı verebilirim." Bir kâğıda aklına gelen herhangi bir numarayı yazdı, altına Ahmet Ünlü diye bir ad karaladı.

"Buyurun, lütfen kusura bakmayın, insan gezgin olunca..."

"Rica ederim!" Fuat Haşim göz ucuyla kâğıda baktı.

"Ahmet Bey, hiç önemli değil!"

O sırada kâtip girdi içeri. "O kilimlerden elimizde kalmamış, efendim!" dedi.

"Çok yazık, Ahmet Bey'e yardımcı olamıyoruz, demek ki!"

"Bu kilimlerin dokunduğu yeri bilirsem, belki gidip bakarım, ne dersiniz?"

Fuat Bey'in kuşkuları kıpırdandı yeniden.

"Çölün kenarında bir kasaba! Adamın biri ayda, iki ayda bir gelir, getirir. İnanın kasabanın adını sormak hiç aklımıza gelmedi." Kâtibe dönüyor, "Unutma Mecit, bir daha geldiğinde soralım. Ben de merak ettim şimdi..."

Ferhat, burada bir şey öğrenemeyeceğini anlamıştı. Paradan haberi olduğunu, tabii ki söyleyemezdi, adam iyice kuşkulanırdı. Teşekkür etti. "Haberlerinizi beklerim" dedi çıkarken. Dış kapıda kâtip, "Başıma iş açmadın, sağ ol!" dedi. "Seni karşımda görünce biraz ürkmüştüm... Hadi güle güle!"

* * *

Akşam, bir telefon kulübesinden Mahmut'u aradı. Mahmut'un sesi soğuktu, "Ne oldu? Hâlâ işi bitiremedin mi?" diye adeta azarlar gibi konuştu.

"Bitiremedim" dedi. "Burada kiminle konuşsam, adamın ölüp gömüldüğünde ağızbirliği etmişler sanki."

"Ne öğrendin?"

Ferhat Lazkiye'ye geldiğinden beri öğrendiklerini anlattı. Ömer'den, Dede'nin mezarından bahsetti. Büyük miktarda paranın, Paris'ten Lazkiye'ye, oradan da yerini öğrenemediği bir kasabaya gönderildiğini anlattı. "Eğer Dede ölmediyse hâlâ yaşıyorsa, bence o kasabada" dedi, "ama yerini öğrenemedim."

Mahmut bir an düşündü. "Tamam, bir de biz soruşturalım bakalım. Bizden haber bekle!"

Üç gün sonra Ferhat'ı birisi aradı, telefonda sanki duyulacakmış gibi fısıltıyla konuşuyordu, "Kilimlerin yapıldığı yeri arıyormuşsun" dedi esrarengiz ses...

"Evet."

"Ata biner misin?"

Öç

Ferhat, kurumuş nehir yatağına dağılmış, güneşin kavurduğu hayvan iskeletlerini görmezden gelerek, sessizce atını sürüyor. Başı önüne eğik... Bakmak istemiyor... Uzun, beş gözlü mü, on gözlü mü, yüz gözlü mü, upuzun taş kemerleriyle çöle uzanıp giden köprünün üzerinde gidiyorlar. Aşağıda kemikler, taşlar, ağaç kökleri... Rehber, çocukluğunda bile nehirde su görmediğini anlatıyor... N'olduysa kurudu, diyor. Yalnızca, bahar yağmurlarının ardından karlar eridiğinde, kuzeydeki dağlardan inen sellerin gelip geçtiğini anlatıyor. Hayvan leşlerini sürüyüp getirir, diyor... Sürükler getirir... *sular sürükler*... Ağaç kütükleri, bazen insan ölüleri...*sularda sürüklenir*... Be[illegible]kluyor, tepesinde güneş... Sizin oralardan, diyor rehber, el[illegible]ediyor[illegible]oralardan, sele kapılanlar... Gidiyorlar, nal-

ların takırtısı... Beyni zonkluyor. Geceleri çöl köpekleri parçalar, diyor...*sularda kaybolmuş*... Köpeklerden kalanı kuşlar... "Yeter kesl" Bağırışı boşlukta yankılanıyor... Önünde uzanan çöl kıpkırmızı... Köprü bitiyor. "Duralım birazl" Kıvrılıp, bir kemerin gölgesine sığınıyorlar, rehber çelik termosunu uzatıyor, "İç, serinlersinl.." Suyu yüzüne döke döke içiyor.

"Niye öfkelendin ki?"

"Yok bir şey... Sıcaktan."

"Alışkın değilsin, ondan. Dinlen. İkindide devam ederiz, bizim köye az kaldı."

... bilinmez bir nehrin kıyılarında çürüyüp kurumuştur...

"İyi olur, biraz dinlenelim, hayvanlar da dinlenir biraz."

Gözlerini kapatıp, sırtını bin yıllık taşın serinliğine dayıyor. Rehberin anlattıkları, kemikler, çölün sesleri... Başları eğik, kumlarda eşinen atlar... Anasının telefondaki yırtıcı kuş çığlığı, "Ferideme kıymışlar..." *...bu nedir bu çabalama...*

Güneş devrilirken toparlanıyorlar, "İki saatlik yolumuz var bizim köye" diyor rehber, "Bu gece orada kalır, sabah devam ederiz." Gidiyorlar...

Köyün soluk ışıkları, inen gecenin karanlığında, göğü aydınlatıyor belli belirsiz. Kesik kesik davul ve çalgı sesleri duyuluyor. Ferhat soran gözlerle rehbere bakıyor. "Yaz dönümü" diyor adam, "Sıcakların azalmaya başlaması şenliği. Eski bir çöl âdeti." Gülüyor keyifle, "Şansımız varmış, eğleniriz biraz."

Köye giriyorlar. Kimi taştan, kimi kerpiçten, karmakarışık dizilmiş tek katlı evler... Köyün ortasından geçen yolun iki yanına kurulmuş siyah çadırların içinde mumlar yanıyor. Evlere, çadırlara girip çıkan kadınlı erkekli bir kalabalık. Ferhat, atının üstünde, durmuş, nereden geldiği belli olmayan bir müzikle dans eden, bağırıp çağıran, şarkı söyleyen kalabalığa bakıyor. Ortalıkta, yağlı saç örgüleriyle acayip erkekler dolaşıyor, gözlerinin altına siyah boyalar sürmüşler. "Gel!" diyor rehber, atlarından iniyorlar. Biri atları götürüyor. Kalabalığın arasına karışıyorlar. Kimileri rehberi selamlıyor. Birkaç kelime konuşuyorlar. Bir yerlerden dumanlar ve kızarmış et kokuları

geliyor. "Acıkmadın mı?" diye soruyor rehber. Acıkmış... Uzun, tahta bir masanın bir ucuna ilişiyorlar. Önlerine toprak kâseler içinde tanımadığı otlar ve et parçaları konuyor. Bir genç yine bilmediği bir içki getiriyor. Rehber, çıkarıp para veriyor. "Hadi, şerefe!" diyor, büyük bardaklardaki kokulu içkiyi içiyorlar.

"Ne bu?"

"İçindekini bilmem. Yılda bir kez yapılır. Kadınlar yapar, içeriz. Zararlı değil. Çok içersen sarhoş ediyormuş, derler."

"İyi, o zaman biz de kararında bırakırız."

Rehber işaret ediyor, birer bardak içki daha geliyor. İçiyor, etrafı seyrediyorlar. Ortalık bir yerde, kadınlı erkekli bir grup, dans ediyor. Garip bir dans! Daha çok pagan ayinlerine benziyor. "Yazla kışın mücadelesi" diyor Rehber, "Herkes kendi bildiği, düşündüğü gibi oynar."

"Bir yarışma mı?"

"Yok! Kazanan, kaybeden olmaz. Oyun işte!.."

Ferhat birden, "Sizin dininiz ne?" diye soruyor. Rehber, gülüyor, "Neden soruyorsun? Din nereden aklına geldi?"

"Bilmiyorum! Böyle törenler, danslar filan! İslam'da böyle şeyler yok, böyle büyü gibi şeyler."

Rehber cevap vermiyor, bardağını kaldırıyor, "Hadi, bitirelim" diyor. "Göreceğin daha başka şeyler var..."

İçkileri bitirip kalkıyorlar. Ortadaki danslar sürüp gidiyor. Çevrelerinden dolanıp geçiyorlar. Rehber "Gel!" diyor, "Hele bir falımıza baktıralım. İster misin?" Onu yüksek, büyük bir çadıra sokuyor. Rehbere, "Hoş geldin!" diyor birileri. Tanıyorlar. Bir köşede, beyazlara bürünmüş, bir gözü cam bir adam ney üflüyor. Ferhat, çadırın en dibinde, önünde iri mumlar yanan birini görüyor. Bağdaş kurmuş, oturan biri. Bir kadın. Siyahlar giyinmiş, yalnızca kolları omuzlarına kadar çıplak, beyaz beyaz ışıldıyor, fosforlu. Kadın, "Kim o?" diyor. Kalın kontralto bir ses. Bir isim söylüyorlar, rehberin adı olsa gerek, diye düşünüyor Ferhat. Birisi bir şey fısıldıyor kadının kulağına. Kadının başı Ferhat'a dönüyor, eliyle işaret ederek, "Yaklaş!" diyor o güzel sesiyle. Rehber, "Git!" diye fısıldıyor. Yaklaşıyor. Kadın elini uzatmış. Ferhat önünde diz çökerken uzattığı eli tutuyor. Esmer bir

kadın, yaşı belli değil. Rastıklı gözleri öylesine güzel boyanmış ki; kadın parmak uçlarıyla onun yüzünü tanımaya çalışırken, Ferhat onun kör olduğunu ancak anlıyor. Ney sesinden başka ses yok. Birisi Ferhat'a toprak bir çanakla içki veriyor. Ağır, ağdalı bir içki... "İç!" diyor kadın. Bir eli hâlâ Ferhat'ın yüzünde dolaşıyor. Avcunda tuttuğu elini göğsüne bastırıyor. Küçük, sert memelerinin üstüne... Orada tutuyor bir süre. Sonra bırakıyor, eli yanına sarkıyor, yüzünde gezinen parmakları kıvrılıp, kapanıyor. Ferhat şaşkın bekliyor. Büyülenmiş gibi. Çadırda kimse kalmadığını, ney sesinin kesildiğini fark ediyor. Kadın ağır ağır doğrulup kalkıyor. Uzun boylu bir kadın... Elinden tutup, Ferhat'ı kaldırıyor, üzerindeki giysileri çıkarıyor, el yordamıyla ve alışkın hareketlerle. Ferhat direnmiyor, içtiği içkinin verdiği garip bir hoşlukla, kendini kadının ellerine bırakıyor. Kadın yastıklara uzanırken onu da üzerine çekiyor. Dışarıda davul, zil, çalgı sesleri, şarkılar... Sıcak bir rüzgâr çadırı sallıyor.

Uyandığında alacakaranlıkta gece mi, gündüz mü anlayamadı. Kadın yanında değildi. Gece içtiği, o tanımadığı içkilerin verdiği baş dönmesi geçmişti. Yine de kendini biraz yorgun hissediyordu. Gece yaşadıklarını hatırlamaya çalıştı. Kör kadınla sevişmişti, daha doğrusu kadın onunla... "Fal baktıracaktık oysa.." diye geçirdi aklından giyinirken. Çadırın kapısına doğru yürüdü, aralayıp baktı. Gecenin izleri silinmişti. Güneşli bir gök. Dışarı çıkacakken, kadının sesini duydu:

"Veda etmeden mi gidiyorsun?"

Çadırın uzak, loş bir köşesinde, yastıklara yaslanmış oturuyordu. Ferhat döndü, yanına gitti. "Görmedim, gittiniz sandım." Kadın gülümsedi, hüzünlü bir gülümsemeydi.

"Nereye gittim, şu görmeyen gözlerimle?"

Ferhat'a elini uzattı, gece yaptığı gibi. "Gel otur! Söyleyeceklerim var. Falcını dinlemeden mi gideceksin? Bana fal için gelmedin mi?"

Ferhat dizlerinin önüne oturdu. Kadın artık parmaklarını yüzünde dolaştırmıyordu. Görmeyen gözleri, Ferhat'ın başının üzerinden, sabah güneşinin sızdığı çadır kapısına bakıyordu, kımıldamadan.

"Seni okudum." O güzel, kalın sesiyle, şarkı söyler gibi konuşuyordu. "Seni biliyorum. Bildim." Sustu, Ferhat'ın avcundaki elini

usul usul okşuyordu; yalvarır gibi, "Vazgeç!" dedi ansızın. Ferhat, şaşırdı.

"Vaz mı geçeyim? Neden vazgeçeyim?"

"Yapmaya gittiğin şeyden!"

Rehber mi söyledi, diye düşündü. Kadın yine, "Vazgeç!" dedi. "Kötü günler olmuş, kötü şeyler olmuş. Yeter..."

Ferhat büyülenmiş gibi dinliyordu.

"Seninle yatınca anladım" diye devam etti kadın "...çünkü bir erkek bir kadınla sevişirken, hayatta onu alt eden her şeyden öcünü alır. Rahatlar. Sen alamadın. Alırsın sanmıştım. Alamadın. Rahatlamadın. Öcün içinde kaldı."

Ferhat'ın yüzünü okşuyor, "Yine de sen bilirsin. Bu belki de senin kurtuluşun olur." Onu kendine çekip öpüyor. "Nasıl bir kurtuluş? Bilmiyorum. Bana görünmedi..."

Rehber dışarıda bekliyordu. Atlar eyerlenmişti. Ferhat'ı görünce oturduğu yerden kalktı, "İyi misin? Gidelim mi?"

"İyiyim, gidelim."

Köyden çıkıp güneye doğru at sürdüler. Güneş kızdırmaya başlıyordu. "Akşama orada oluruz" dedi rehber. Ferhat konuşup konuşmamakta kararsızdı. Bir süre sonra dayanamayıp sordu:

"O kadın kim? Neyin nesi?"

"Ne var? Bir şey mi oldu?"

"Hayır, bir şey olmadı." Atlar yolu bilir gibi gidiyorlardı. Güneye... "Bana, 'Vazgeç!' dedi."

"Vazgeç mi, dedi? Ona ne anlattın ki?"

"Hiç! Hiçbir şey anlatmadım. Sen söyledin, diye düşündüm."

"Yok, hayır! Deli miyim? Bu işler gizlidir. Sen ne dedin?"

"Hiç! Hiçbir şey..."

"Sonra?"

"Anlamadım! Sen bilirsin, dedi, belki kurtuluşun olur, dedi..."

"Kurtuluşun olur, öyle mi?"

"Evet! Kurtuluşun olur..."

Bir süre, uzun bir süre konuşmadılar. Güneye doğru at sürmeye devam ettiler. Yan yana değil, Ferhat önde, rehber arkada, tek sıra

halinde. Zaman zaman küçük, ani bir rüzgâr sağanağı kumları kaldırıyor, rehberin önünde Ferhat görünmez oluyordu. Sonra, ortalık yatışınca, omuzlarının arasına gömülmüş başı, kamburlaşmış sırtıyla tozların arasında tekrar beliriyordu. Rehber, atını sürdü, yanına geldi. Yan yana gittiler sıcak kumlarda. Neden sonra rehber konuştu: "Kutsal kadındır" dedi. "Kutsal sayılır buralarda, azize gibi yani, kutsal." Ferhat bir şey söylemedi, dinlemekle yetindi. "Azize gibi bir şey" dedi rehber. Konuşmadılar, gittiler.

Kumlar

Çoğu akşam, geçmişinin hatıralarıyla yaşamanın verdiği yorgunluk ve bezginlikle, yemeğe inmeden önce yatağına uzanıp çölün akşam seslerini dinliyordu. Aşağıda, avluda Aziz'le oturup, geç vakitlere kadar sofra başında geçirdiği saatler, şimdiki gizli hayatının tek huzurlu saatleriydi. Uzun yıllar ayrı kalmanın, birbirinden habersiz yaşamanın dostluklarında bıraktığı boşlukları doldurmaya çabalar gibi hep eski günlerden, belki de hayatlarının o ortak güzel günlerinden konuşmaktan bıkmıyorlardı. "Önümüzde konuşacak bir gelecek kalmadı kil" demişti Aziz bir gece, "Geçmişi konuşmaktan başka işimiz mi var?"

Bir akşam kayıt yapmaya ara verip, yatağında uzanmış düşünürken, oda kapısının vurulmasıyla kendine geldi. "Aziz Bey sizi sordu, efendim!" dedi bir hizmetli. "Sofra hazırmış..."

Kalkıp aşağıya indi. Aziz, masaya oturmuş, onu bekliyordu.

"Hoş geldin Fazıl!" dedi.

"Hoş bulduk!"

"Buyur otur! Biraz konuşalım. Lazkiye'den haberler var."

"Hayırdır?"

"Fuat haber göndermiş. Ömer Lazkiye'deymiş. Hem senin şu mezarını ziyaret için hem de o havale için. Nasıl bulduysa, Fuat'ı bulmuş. Mağazaya gelip parayı sormuş."

Dede aldığı haberden hiç hoşnut olmamıştı, yüzünü buruşturdu.

"Bir yerde açık verdik, demek ki."

"Evet, öyle gözüküyor."

"Ee, sonra?"

"Fuat akıllı adamdır, evine davet etmiş, konuşmuşlar, ikna etmiş, borçtu, demiş."

"İyi, neyse..."

"Bitse iyi de..."

"Devamı mı var?"

"Var maalesef! Ertesi gün de genç bir adam gelmiş. İstanbullu halı tüccarı olduğunu, kilim almak istediğini söylemiş. Ancak Fuat laf arasında, konuşurlarken, halıdan kilimden anlamadığını fark etmiş. Adam, kilimlerin dokunduğu yeri filan sormuş. Bilmiyoruz, deyip savmış."

Dede iyice huzursuzlaşmıştı. O, ince ince işlediği, uyguladığı plan boşa çıkıyordu. Şu para işinde atladık, diye düşündü. Havale mavale, işte foyamız çıktı. Parayı yanımıza alıp gelecektik... Aziz, uzanıp bardağına rakı koydu.

"İç hele. Daha bitmedi!"

Dede, sıkıntılarını giderecek bir iksirmiş gibi içkiyi yudumlamaya başladı.

"Evet, anlat bakalım!"

"Bizim kilimleri götüren Ali diye adamımız var, görmüşsündür."

"Biliyorum."

"Onu bulmuşlar. Galiba Fuat'ın kâtibi boşboğazlık etmiş. Paragöz herifin tekidir. Ömer, Ali'yi de sorgulamış, aşiret hakkında ağız aramış."

"Demek ki ikna olmamış!"

"Olmamış, üstüne bizim Ali de boşboğazlık etmiş."

"Ne gibi?"

"Ömer'e, kilim bulursak size, İsviçre'ye yollarız, demiş."

"Budala, onu uyarmıştın Ömer hakkında oysa..."

"Uyarmıştım, ağzından kaçırmış. Ömer de tabii, benim İsviçre'de oturduğumu nereden biliyorsun, diye sormuş."

"İyice kuşkulanmıştır şimdi."

"Öyle gözüküyor."

"Ah, Ömer!" diye düşünüyor sıkıntıyla... "Neden zorluyorsun?"

"Lazkiye'de birileri de bizim hakkımızda sorular soruyormuş. Kimlerdir, bilinmiyor." Durdu, biraz düşündü: "Bak, Fazıl, bu senin peşindeki tetikçi olabilir."

"Evet, olabilir."

"Önlem almalıyız. Adam koyarız, boğaza girince haberimiz olur, buraya başka yol yok. Orada icabına bakarız."

"Ne yapacaksın? İcabına bakmak dediğin de ne?"

"Kiralık katile ne yapılır?"

"Adama, kiralık katil misin diye mi sorulacak?"

Aziz gülüyor. Dede, "Bence, bırakırız gelir. Derdi neymiş anlarız."

"Derdi sensin, anlamadın mı?"

Dede kadehini kaldırıyor gülerek, "Boş ver" diyor, "İş olacağına varır!"

Bu lafı bir kez de, eskiden, çok eskiden babasından duyduğunu hatırlıyor.

"Ah, Ömer!" diyor içinden...

Sonraki günleri aralıksız kayıt yapmakla geçti. Tamamlaması gereken bir ödevi varmış gibi, sabah erkenden yaptığı yürüyüşler ve Aziz'le geçirdiği saatler dışında, sanki artık vakti kalmamışçasına konuşup, kayıt yapıyordu...

* * *

Gün ağardı ağaracak. Koyu mavi gökyüzünde hâlâ Çobanyıldızı parıldıyor; ama doğuda, çölün bittiği yerde, ufuk kıpkırmızı. Dede, baston gibi kullandığı uzun sopayı, yerde, kumlara gömülmüş taşlara, heykel parçalarına vurarak yürüyor. Bir çöl bedevisi gibi, uzun beyaz maşlahı ve başına sardığı poşu, doğmakta olan güneşin pembeliğine bürünmüş.

Gece sabaha kadar kayıt yapmıştı. Anlatacağı ne varsa anlatmıştı. Hiç mazeret bulmadan, af dilemeden, özür dilemeden, kaydettiklerini silip yeni baştan yazmadan, bir kerede anlatmıştı. Zaman zaman anlattıklarının sıralamasında hata yaptığı kuşkusuna düşmüşse de olduğu gibi bırakmış, "Demek ki zihnimdeki sıralama böyle" diye düşünmüştü. Kayıt cihazı, cebinde... Neden hep yanında taşıdığını tam olarak bilmiyor. Yine de birinin açıp dinlemesinden çekiniyor... "Gerçek hayatını" vakti geldiğinde yalnızca Ömer'in bilmesini istiyor. Bunca yıl gerçeği ondan gizlemişti, artık yalan yoktu.

Kaba taş döşeli, eski Roma yolunda yürüyor. Sabah rüzgârıyla kımıldamaya, hareketlenmeye başlayan kumların arasında beliren yeni bir yüze; dün acıyla büzülmüş ağzı, kırılmış burnu ve oyulmuş gözleriyle yatarken, şimdi kumların örtmeye başladığı, yavaşça kaybolup giden mermer bir başa dokunuyor sopasıyla, kumları aralamaya çalışıyor. Orada, yol boyunca sıralanmış, bir gün varken kaybolan ya da yokken ortaya çıkan yüzleri sanki tanıyor, kaybolmalarına gönlü razı değil ama çöl bu... Çöl canlıdır, demişti Aziz, bir akşam, birlikte gecenin inişini seyrederlerken. "Kuzeye, bize, evlerimize doğru ilerliyor, sıcak güney rüzgârlarıyla yavaşça geliyor. Biz fark etmiyoruz, sinsi sinsi geliyor çünkü. Avlu duvarlarını aşıp, eskiden hurmaların, palmiyelerin gölgelediği bahçelerimize giriyor. Bir zamanlar tozlu ama yeşil yapraklarıyla salınan çoğu ağaçlar, bak, kurudu, kasabanın çevresindeki harabeler kuma gömüldü, görünmez oldu. Tek tük gördüklerin yok olanın yarısı bile değil." Kederle mırıldanıyordu: "Bir-iki nesil sonra çöl her şeyi örter..."

Yolun ilerisinden bir ses duyar gibi olduğunda, Aziz'in, "...her şeyi örter..." deyişini düşünüyordu. Acaba mı? Her şeyi örter mi?

İsraf edilmiş yılları, boşa geçmiş, harcanmış hayatları, pislikleri, ihanetleri örter mi? Çöl o kadar affedici mi? O kadar şefkatli mi?

Sesi yine duyuyor, sanki biri onu çağırıyor gibi. Ayak bileklerinin arasında sürüklenen kumların hışırtısı arasında bir sesin, "Dede!" dediğini duyuyor. Sütunların oraya, çevresine bakınıyor. Kimse yok. "Gaipten sesler duymaya başladın" diyor kendi kendine. Güneş biraz yükselmiş, ortalık aydınlanıyor. Sütunların gölgeleri upuzun...

Sesi yine duyuyor. "Dede, sen misin?" diyor ses, apaçık. Seslenen her kimse büründüğü maşlahın içinde Dede'yi tanıması imkânsız!

"Kimsin?" diye sesleniyor, "Neredesin?"

İleride bir sütunun yanındaki karaltıyı fark ediyor; ancak karşısında yükselen güneşin ışıkları gözlerini kamaştırıyor. Karaltı, bir sütun başlığına oturmuş, o da bir bedevi gibi giyinmiş. Dede ona doğru yürürken ayağa kalkıyor. Uzun boylu biri, başına sardığı poşunun arasından siyah güneş gözlükleri görünüyor yalnızca. Yüzü yok...

"Dede, sen misin?"

Birden telaşlanıyor, yoksa?..

"Ömer?"

Karşısındakinde ses yok...

"Kimsin?" diyor bu kez.

"Musa'yla Selim'i hatırlıyor musun?"

Tabii hatırlıyor... Nehrin kıyısına götürüp bıraktığı kaçaklardan... İki ürkek çocuk. İçinde bir yara gibi acıyıp duran iki çocuk. Unutulur mu?

"Ne istiyorsun?" diyor, sopasına dayanarak.

Karşısındaki emin olmak istiyor, "Dede, sen misin?" diyor tekrar.

"Evet!"

Evet, demese, hayır ben değilim dese, geçip gidecek... Yüzü örtülü, yüzü gözükmüyor, adamın onu tanıması imkânsız.

"Evet, benim!" diyor, adama doğru yürürken; ölüme "*evet*" dediğinin farkında:

"Allahtan kaydı bitirmiştim" diye düşünüyor, cebindeki cihazı yoklarken. Masanın çekmecesine koymadığı aklına gelmiyor. İçi hiç olmadığı kadar rahat, bütün sorumluluklar, vicdan azapları bitmiş. Bu günden sonra tertemiz. Çöl onu da örtecek. Yıllardır üstüne yığılmış,

yüreğine çöreklenmiş bütün o kalleşlikleri, pislikleri, korkaklıkları sıcak, ağır bir yorgan gibi örtecek.

Karaltının maşlahının kıvrımları arasından çakan ışığı gördüğünde, göğsüne saplanan 9 mm'lik mermi onu bir derviş gibi kolları açık, dönerek yere, kumların üstüne savururken, "Aptallık!" diye söyleniyor. Ortadan kaybolmayı başaramadığı için mi, hayatını boşa harcadığı için mi yoksa söndürdüğü hayatlar için mi; ya da böylesine öldüğü için mi? Yoksa hepsi için, olup biten her şey için mi? "Aptallık!" diye yineliyor, yığılırken. Poşu başından sıyrılmış; gözlüğünün çatlamış camlarıyla tozların arasında yüzükoyun yatarken son gördüğü, yüzünden bir karış ötede duran iki siyah ayakkabı ve cebinden fırlamış kayıt cihazı oluyor...

* * *

Ömer, Aziz Bey'in karşısındaki koltukta oturuyordu. Aziz Bey Ömer'in beklenmedik gelişinden tam anlamıyla şoke olmuştu. Komiserin yanında onu görünce, tanımamasına rağmen tahmin etmişti o olduğunu. "Allah kahretsin!" diye söylenmişti kendi kendine. Ömer, beraber yolculuk yaptıkları komiserin soruşturacağı cinayetin, Dede'nin öldürülmesi olduğunu anlayınca neredeyse şoke olmuştu. Şimdi, odada ikisinden başka kimse yoktu. Komiser, Aziz Bey'le konuştuktan sonra çıkmıştı.

"Ama nasıl olur, Aziz bey?" diye hayret, şaşkınlık, üzüntü dolu bir sesle soruyordu Ömer, "Dede'nin burada işi ne?"

* * *

Ömer, o sabah erkenden kasabanın meydanında otobüsten indiğinde, fazla araştırmasına gerek kalmadan, karşıdaki yüksek duvarlı, büyük kışlanın önünde duran kamyonu görmüştü. Şoför kamyonun içinde oturmuş, yanındaki biriyle sohbet ederken arada bir camdan eğilip, askerlere emirler veriyordu. Birkaç asker, kamyonun arkasındaki üstü açık kasaya yüklenmiş kutuları haki bir brandayla örtmeye uğraşıyordu. Ömer yaklaştı, şoför ve yanındaki onu kuşkuyla süzdüler, Ömer, "Selamı" dedi.

"Aleykümselam" dedi şoför.

"Haceri karakoluna gidecek kamyon bu mu?"

Şoför hemen toparlanıp, aşağı indi, onun albayın izin kâğıdı verdiği kişi olduğunu anlamıştı.

"Evet efendim, kamyon bu!" Arkaya baktı, "Birkaç dakika içinde yola çıkarız."

Rus yapısı bir kamyondu, şoför mahallinde arka arkaya konulmuş iki sıra vardı. Astsubay, "Nerede oturmak istersiniz? Önde mi arkada mı?" diye sordu. Şoförün yanındaki kımıldamadan oturuyordu. Ömer, "Fark etmez" dedi, "Arkadaşı rahatsız etmeyelim" ve arka koltuğa geçip oturdu. Yükleme bitince şoför yerine geçti, Ömer'in yanına, silahını dizlerinin arasına koyan bir asker oturdu ve hemen uyumaya başladı. "İyi yolculuklar" dedi şoför. Sarsılarak yola çıktılar. Kasabanın dar sokaklarından geçtikten sonra, harap mahalleler bitti. Çöl önlerinde uzanıyordu.

"4-5 saat gideceğiz, umarım rahatsız olmazsınız!" Şoför aynadan Ömer'e bakıyordu,

"Olmam, alışkınım."

"Asker misiniz?"

"Yok, sivilim."

Ömer'in kısa cevaplarından, pek konuşmak istemediğini anlayan şoför, "Sizi tanıştırayım" dedi, yanındaki adamı göstererek, "Komiser bey, bir soruşturma için oraya gidiyor. Siz de galiba ailevi bir mesele için gidiyormuşsunuz, öyle dendi."

"Evet, öyle!"

Komiser, başındaki beyaz hasır şapkaya dokunarak, Ömer'i selamladı, koyu bej keten bir elbise giymişti. Boynuna bağladığı beyaz bir mendil, elbisenin yakasının terden kirlenmesini önlüyordu. Bir süre konuşmadan, dümdüz uzanan yolda gittiler. Açık camlardan giren tozlu çöl havası, terlemiş yüzlerine yapışıp kalıyordu. Çevrede hiç ağaç, hatta dikenli çalı bile yoktu. Ufka kadar uzanan, kıraç, taşlı bir toprak. Zaman zaman beyaz bir tepenin yamacına sığınmış üçbeş evlik köylerin içinden geçtiler. Arada bir, Komiser, Ömer'in anlamadığı bir lehçeyle astsubaya bir şeyler anlatıyor, o da başını sallayıp onaylıyordu.

Öğle vaktiydi, güneş tam tepede, kamyonun damı kızgın... Önünde direkli bir gölgelik olan taştan bir yapının kıyısında durdular. Görünürde birkaç tozlu hurma ağacı ve büyük bir kuyudan başka bir şey yoktu. "Biraz soğuklanalım" dedi şoför, "Yegâne konak yeri burası. Başka yok." Ömer'e baktı, "Sahibine göre han..." diye güldü. İndiler, kapıda beliren uzun beyaz entarili, beyaz takkeli biri, "Buyur, komutanı" dedi. Geçip tahta iskemlelere oturdular; bir çocuk testi ve bardaklarla gelip, su dağıttı. Serin, sert bir suydu. Komiser, şapkasını, ceketini çıkardı; arkalarındaki kuyudan, tulumbayla su çekip, başını, boynunu yıkadı. Mendiliyle kurulanırken, Ömer'e tulumbayı işaret etti, "Serinlersiniz" dedi. O da başını tulumbanın altına tutup yıkadı. Otururken, "Önemli bir olay olmalı" dedi, "Sizi yolladıklarına göre..." Gazetecilik damarı kabarmıştı. Komiser ağırbaşlı biriydi, pek konuşkan değildi. Ömer, "Bütün polisler gibi" diye aklından geçirirken, o, "Bir cinayet" dedi, önündeki küçük kavunu yiyordu: "Çok lezzetli!" Şoför, hanın sahibiyle sohbete dalmıştı. Komiser, Ömer'e bakarak, birden, "Aziz Haşim Bey'i tanır mısınız? Aşiretin reisidir" dedi. Ömer'in aşireti bildiğini varsayıyordu herhalde:

"Adını duydum. Neden sordunuz?"

"Aziz Bey, müdürümüzü aratmış, birini gönder, diye."

"Cinayet için?"

"Evet, cinayet. Buralarda pek olmaz. Küçük yerler, olsa bile hemen jandarma yakalar."

"Siz niye gidiyorsunuz?"

"Yakalanmamış!"

"Yakalanır, nasılsa."

"Belli olmaz, katil oralı biri değilmiş, bir yabancı."

"Ee?"

"Cinayet işleneli dört gün olmuş ancak gelebildik. Adam çoktan uçmuştur."

"Nereye gidebilir ki?"

"Nasıl geldiyse, öyle gitmiştir." Eliyle çevrelerinde uzanan boş toprakları gösterdi, "Her yerden gelebilir, her yerden gidebilir. Samanlıkta iğne aranır mı? Hele atla gelmişse.."

Kavunun içini sıyırırken, çocuğa işaret edip, bir tane daha istedi.

"Asıl önemlisi, onca yolu tepip neden geldi, katil yani? Bunu öğrenebilsem!"

Çocuğun getirdiği kavunu özenle kesti, "Şunlardan birkaç tane alıp götürmeli... Çöl kavunu, başkasına benzemez" dedi.

Astsubay, "Tamam mı komiserim? Gidelim mi? Yol uzun..." dedi, kamyona bindiler. Biraz gittikten sonra yol bitti, yalnızca taşlı toprağın üzerinde, belli belirsiz bir iz vardı yol yerine ve onlara gidecekleri yeri gösteren, seyrek aralıklarla dikilmiş telefon direkleri... Akşama doğru, kurumuş bir nehir yatağının üzerinde uzanan, beş gözlü mü, on gözlü mü, yüz gözlü mü upuzun, taş kemerleriyle çöle uzanıp giden bir köprüden geçtiler.

* * *

Dört gün önceydi. Aziz bey, her zaman olduğu gibi, sabah kahvesi için Dede'yi bekliyordu. Küçük bir masanın üzerinde, içlerinde gül ve incir reçelleri olan saydam kâseler konmuştu. Bir tepside uzun saplı, gümüş tatlı kaşıkları, üzeri buğulanmış sürahide soğuk su. Aziz Bey, Dede'nin her sabah gün doğmadan yaptığı gezintiden dönmesini bekliyordu.

Dede gelmedi.

Aziz Bey'in, onu aramaları için yolladığı adamlardan biri gelip, Dede'yi, harabelerin orada bulduklarını, söyledi. Ölmüştü. Diğer adamlar başında bekliyorlardı.

"Ölmüş mü?" diye sordu, ayağa kalkarken, "Nasıl?"

"Vurulmuş. Göğsünden, tek kurşunla!"

Aziz Bey, adamın arkasında, acele etmeden, ağır ağır merdivenlerden indi, konaktan çıkıp, sağına soluna, sonra gözlerini kısarak göğe, güneşe baktı ve yürüdü. Dede'nin sabah gittiği yoldan gidiyordu. Belli etmiyordu ama çok üzgündü, "Bile bile öldü" diye düşünüyordu, "Adamın geleceğini biliyordu."

Dede orada, devrildiği yerde yatıyordu. Aziz Bey çömeldi, kırık gözlüğü çıkarıp yanındaki adama verdi. Eğildi, gözkapaklarını kapattı, yüzünü okşadı, "Güle güle dostum" dedi, "İşte, iş olacağına vardı..."

Doğrulup kalktı, "Jandarmaya haber verin, gelip baksınlar, sonra onu konağa getirin" dedi ve dönüp gitti.

O gün akşama kadar, yapılacak her şey yapılıp bitmişti. Önce, karakol komutanı gidip cesedi yerinde görmüş, rüzgârın sürüklediği kumların her şeyi hemen örttüğünü bilerek, sağda solda, umutsuzca bir iz, ipucu olabilecek şeyler aramıştı, boşunaydı. Adamların cesedi taşımalarına yardım etmiş ve sonunda Aziz Bey'in karşısına çıkmıştı. Aziz Bey çavuşu karşısına oturttu, soğuk su verdi. Neden sonra, çavuş, soran gözlerle ona bakan Aziz Bey'e, "Cinayet!" dedi, önemli bir keşif yapmışçasına.

"Bir iz, ipucu var mı?"

"Hayır, kumlar... Bilirsiniz.."

"Evet, tabii... Her şey kaybolmuştur." Biraz su içti, "Cenazeyi defnedebilir miyiz?"

"Elbette, ne zaman istersenizl"

"Peki, teşekkür ederim!"

Çavuş gidince, kardeşi Fuat'ı aradı, zorlukla bağlandığında Dede'nin öldürüldüğünü söyledi. Fuat şaşırmıştı, "Kim yaptı?" diye sordu.

"Bilmiyorum, peşinde bir tetikçi olduğunu söylüyordu."

"O, bana gelen sahte halı tüccarı olmasın?"

"Olabilir..."

Fuat Bey, biraz düşünüyor, Mecit'le bir şeyler konuşuyor.

"Buraya geldiğinde kamera kaydetmiş."

"Bu çok iyi, hemen polise ver!"

"Katil kaçtı mı?"

"Herhalde..."

"Jandarma?"

"Onlardan bir şey çıkmaz. Sen polis müdürünü ara, ehil birini göndersin. Belki bir şey bulur."

"Tamam, ağabey. Kendini yiyip bitirme. Olan olmuş. İnşallah Ömer duymaz..."

"Umarım..."

Akşam... Dede, yıkanıp temizlenmiş, yatağında yatıyor. Üzerine örtülmüş işlemeli yeşil örtünün altında... Küçük bir sehpanın üzerine konulmuş tütsünün dumanı, bir günlük kokusu salarak, odanın durgun havasında, ince bir ip gibi dümdüz, tavana yükseliyor. Duvar oyuklarında yanan mumlar odaya, gerçekdışı bir hava vermiş.

Aziz, yatağın karşısındaki koltukta oturmuş, elindeki mektubu okuyordu. Mektup, kısa... Dede'den. Öldüğü gün, masasının çekmecesinde bulmuştu. Bir zarfın içindeydi. Üzerinde, "Kardeşim Aziz'e" yazılıydı. Aziz Bey, zarfı almış, bir süre elinde tutmuştu. Sonra çakısıyla özenle kesip açmıştı.

Şimdi koltukta oturmuş, Dede'nin güzel yazısıyla yazılmış mektubu, kaçıncı kez okuyordu kim bilir!

"Kardeşim,

Bu benim, bir tür vasiyetnamem. Mala, mülke, ait bir vasiyetname değil. Bunlar, ben öldükten sonra yapmanı istediğim dilekler.

1. Ölümümden Ömer'in haberi olmasın. O, beni Lazkiye'deki sahte mezarımda yatıyor bilsin. Ancak bir gün gelir gerçeği öğrenirse, bu çekmecedeki kaseti ona vermeni istiyorum.

2. Bedenimi, burada, bir ağaç altına defnedin. Üzerinde herhangi bir işaret istemiyorum.

3. Parayı nasıl istersen öyle kullan. Sana bırakıyorum.

Beraber geçirdiğimiz şu son günleri de, yıllar öncesinin Lazkiye'sindeki, o güzel, çocukluk ve gençlik hatıralarına eklersin. Hayatımın, kısa bir dönem hariç, bu kadar tatsız ve zor geçeceğini, hiç düşünmemiştim. Bıkkınlık veren bir hayattı..

Hoşça kal!"

Aziz Bey, konağa geldiğinden beri, onun tavrındaki bıkkınlığı, boş vermişliği, şimdi daha iyi anlıyordu. *"Taedium vitae"* diyor kendi kendine, üniversite günlerinden kalma Latince'siyle. Bir insanın yaşadığı onca yıl için, *"Bıkkınlık veren bir hayattı"* demesi... Bıkkınlık... Hay, Fazıl... Neydi hayatındaki gerçek?

Ancak çekmeceyi iyice aramasına rağmen Dede'nin bahsettiği kaseti bulamadı. Elbiselerinin ceplerinde de yoktu. Vurulup düştüğü yerde, adamlarıyla aradılar, orada da bulamadılar. Kaset kaybolmuştu.

* * *

Ömer ve komiser üç gün sonra geldiklerinde, Dede'nin naaşı konağın arkasında bir hurma ağacının altına defnedilmişti. Başına herhangi bir yazı, taş konulmamıştı. "Bir kişinin iki mezarı olmaz" demişti Aziz Bey.

Ömer, büyük bir şaşkınlık içindeydi. Ne düşüneceğini, ne söyleyeceğini bilemiyordu. "Dede'yi kaybettik" mesajını aldığında yaşadığından daha büyük bir şok yaşıyordu. O adam, Lazkiye'de mezarda yatan o adam kimdi? Dede neden böyle bir şey yapmıştı?

Aziz Bey, onun bunları soracağını, o sormadan biliyordu. Anlatacaklarını hazırlamıştı. "Olanları bilmeye hakkınız var" dedi, "Yıllar önce karıştığı bir olayın, kan davasına dönüştüğünü söylemişti. Hasımları izini Antakya'da bulmuşlar, o da kaçıp buraya geldi."

"Kan davası mı? Hiç bana bahsetmemişti."

"Üzmek, telaşlandırmak istememiştir."

"Peki, o Lazkiye'deki mezar?"

"Orada sahipsiz bir cenaze yatıyor. Dede, hasımları onu ölmüş bilsinler diye öyle bir oyun oynamış."

"Öldürenler onlar mı?"

"Herhalde. Zaten kendisi de peşinde bir tetikçi olduğundan bahsetmişti."

"Ee, burayı nasıl buldular?"

Aziz Bey, belli değil mi, der gibi bakıyor Ömer'e.

"Siz nasıl buldunuzsa..." diyor.

"Doğru, ben bulduktan sonra, onlar haydi haydi, bulmuşlardır."

Bana niye haber vermedi acaba, diye aklından geçirirken, Aziz Bey,

"Size neden anlatmadığını merak ediyorsunuz, herhalde..." dedi.

"Evet, yardım ederdim, elimden geldiğince."

"Her şeyin çok gizli olmasını istiyordu. Yeğeni olduğunuzu öğrenip, sizin de peşinize düşebilirlerdi. Sizin hayatınızdan endişe etmiştir. Buraya geldikten, ortalık durulduktan sonra size haber verecekti."

Susup, biraz düşünüyor, "Hatta Fuat'ı arayıp, size anlatmasını isteyecekti."

"Fuat Bey, evet, bizi ustaca atlattı."

"Yapacak bir şeyi yoktu, Dede öyle istemişti."

"Haklısınız."

"Sizden sonra da biri gelip, sorular sormuş. Sizi izlemiş olduğunu sanıyorum."

Onu Dede'ye sen getirdin, diyemiyor, gereksiz.

Ömer, mezarlıkta ve daha sonra otelde rastlaştıkları siyah elbiseli adamı hatırlıyor.

"Olabilir, bizim de dikkatimizi çeken biri vardı."

Adamla nasıl rastlaştıklarını anlatıyor:

"Belki, komisere, aklınızda kaldığı kadarıyla, eşkâlini tarif edebilirsiniz?"

Ömer düşünüyor, esmer biriydi, siyah elbisesi vardı... Başka?

"Evet, komiserle konuşurum, tabii" diyor. Çıkarken, Aziz Bey, "Bir de..." diyor. Ömer duruyor: "Evet, ne vardı?"

"Bir mektup bırakmış!"

"Mektup mu? Bana mı?"

"Bana ama sizin de okumanızı istiyorum." Mektubu uzatıyor. Ömer alıp, kalktığı koltuğa oturuyor. O okurken, Aziz Bey bekliyor. Ömer, "Kaset?" diye soruyor. Aziz Bey, "Kaseti bulamadık. Çekmecede yoktu. Aramadığımız yer kalmadı. Bulamadık..." diyor.

"Fena... Herhalde bir şeyler söylemek istemiş."

"Mutlaka, ben de öyle düşündüm ama bulamadık, işte!"

"Yapacak bir şey yok!"

"Ayrıca, mektubunda bahsettiği para konusu var."

"Biliyorum, şu meşhur dolarlar..."

"Evet, ben o paranın size ait olduğunu düşünüyorum. "

Ömer gülümsüyor, "Bana Dede'den çok şey kaldı, Aziz Bey, o parayla, onun adına bir şeyler yapın, ne isterseniz."

* * *

Komiser, ertesi gün soruşturmalarını bitirdiğini, kamyonla geri döneceğini söyledi. Doğal olarak, herhangi bir ayak izi yoktu. Kumlar ve rüzgâr dağıtmıştı, yalnızca, bir sütun başlığının arkasında 9 mm çapında bir kovan bulmuşlardı, hepsi bu... Bir de, civarda keçi otlatan bir çoban, cinayet gününden önceki gece, bir ağacın dibinde, ateş yakmış, oturan iki kişiyi gördüğünü anlatmıştı. Ağaca bağlanmış atları vardı, demişti. Korkmuş, yaklaşmamıştı. Sabah baktığında gitmişlerdi. Komiser, "Onlar olabilir" dedi, "Ama şimdi çoktan gidecekleri yere varmışlardır."

Aziz Bey, komisere, Lazkiye'ye gidince Fuat'ı ve kâtibi de görmesini söyledi; çünkü bir adamın gelip sorular sorduğunu anlattı, mağazanın kamerasında bir kayıt olduğunu ekledi. Ömer de kaldıkları otelin adını verdi, adamın orada kaldığını, belki bir bilgi alabileceklerini söyledi.

Aslında, ne komiserin ne de onların, katilin bulunacağından umutları vardı. Komiser, "Sınır kapılarından da soruştururuz" dedi giderken. Kimliğini saptasalar bile, kuşun çoktan kafesten kaçtığının farkındaydılar.

Rehine

...nasıl kandırıldığını anladın mı nasıl sana sarılmış yatarken ve sevgi sözleri fısıldarken kulağına aklının şeytanlıkla dolu köşelerinde ihanetler kurarken ve için için gülerken belki de sinsi sinsi gülerken ve sen başkaldırıyorum derken iki aşkı birlikte yaşıyorum diye avunurken bilmeden karnında göğsünde yumuşakça dolanan elin pençe olduğunu el değil pençe olduğunu bilmeden karanlığa gülerek mutlu yatarken filistinli bir tutsakla sevişiyordun aslında diye söylenseydi bana denseydi ki işte tuzağa giden yola böyle girdin denseydi derdim ki bana bunu yapmasını affetsem de ve o dese de mecburdum dese de ve ağlasa da başını eğip söylediği sevgi sözlerini unutmuş gibi göğsüme değen dudaklarını unutmuş gibi yapsa da bana bunu yaptığını nasıl anlatabilirsin diye sorardım ve sonra o susarken ona derdim ki o karanlık odada tutsakken ve ter içinde korku içinde dinlerken haykırışlarını birilerinin anladım o zaman senin sen olduğunu ve üzüldüm derdim...

Pasaportunu inceleyen sınır görevlisi, "Evet, her şey düzenli görünüyor" dedi. Kısa kollu haki bir gömlek giymişti, göğsünde "Border Crossing Point Officer" yazılı bir kimlik sallanıyordu. Lea'yı dikkatle süzdü, "Oraya geçmeyi gerçekten istiyor musunuz?"

Lea en sevimli gülüşüyle baktı adama, "Elbette" dedi kameralarını göstererek, "Ekmek parası, anlarsınız ya!.."

Sınır görevlisi Lea'nın şirin görünme gayretinden etkilenmişe benzemiyordu, ciddi ve kesin bir tavırla pasaportu damgaladı:

"Anlıyorum ama yine de uyarmalıyım. Orası İsviçre'ye benzemez."

"Biliyorum. Patronum duysaydı bunu keşke...Buraya gelmek benim seçimim değildi."

Görevli pasaportunu uzattı: "Size iyi çalışmalar diliyorum, dikkatli olun!"

Lazkiye'den dönünce, Ömer'in yokluğunu fırsat bilmişti. Annesiyle babası da Londra'da olduklarından, Filistin'e gitmek için bundan daha iyi bir zaman bulunmaz, diye düşünmüş ve tedbirli davranarak, Leyla'yı, bir sokak telefonundan aramıştı.

Leyla'nın sesindeki mutluluk, saklayamadığı sevinç, Lea'yı biraz şaşırtmıştı. Leyla, sanki onun telefonunu bekliyor gibiydi. "Arayacağından emindim" demişti.

"Oraya gelmemin sakıncası var mı?"

"Ne sakıncası olacak? İsviçre pasaportun var."

"Yani babam... Biliyorsun..."

"Babanın Albay Léon olduğunu kim biliyor? Benden başka?"

"Kimse..."

"O zaman mesele yok." Kadının soluğu duyuluyor telefonda, "Seni çok özledim" diyor: "Çok özledim."

Lea bir şey söylemiyor, Leyla "Ben de seni" demesini beklerken, o susuyor.

"Nasıl geleceğim?"

"Mısır üzerinden gel... Refah Sınır Kapısı'ndan... Kolayca geçersin... Geçince beni ara, seni alırım..."

Gergin bir yolculuk. Kendini suç işlemiş gibi hissediyor. Ömer'i, babasını aldatmış. Çekeceği fotoğrafları, fotoğrafların yaratacağı heyecanı düşünüyor. Beni affederler, diye aklından geçiriyor. "Onlara o kadar söyledim, gitmek istiyorum diye." Kameralarını, filmlerini hazırlıyor, cep telefonunu kapatıp çantasına koyuyor. Hazırım, diyor, geliyorum...

Sınır kapısını geçince, Leyla'yı aradı. Kadın çok sevindi, "Hoş geldin" dedi, "yarım saat sonra oradayım, beni bekle!"

Yakındaki bir kafeye girip oturdu. Çevresindekilerin meraklı bakışlarını görmezden gelmeye çalışıyordu ki; belinde silahıyla biri gelip, kim olduğunu, burada ne aradığını sordu. Herkes, ilgiyle onlara bakıyordu. "İsviçreli bir gazeteciyim" dedi Lea, "Burada bir arkadaşımı bekliyorum..."

"Arkadaşın mı? Arkadaşın kim?"

Leyla o sırada geldi, sarıldılar; adam onu görünce, "Bu kadın senin arkadaşın mı?" dedi. Herhalde Leyla'yı tanıyordu, hatta ondan çekindiği de söylenebilirdi, tavırları saygılıydı. "Evet arkadaşım... N'olmuş?"

"Tamam... Bir şey yok... Sordum yalnızca... İyi günler..."

"Sapık serseri!" diye mırıldandı, Leyla, adam uzaklaşırken.

Lea, Leyla'yı ilgiyle süzüyordu. Evet, bu Leyla'ydı ama Cenevre'deki Leyla değildi. Başına siyah bir başörtüsü bağlamıştı. Üzerinde gri bir ceket, ayağında siyah bir pantolon vardı. İsviçre'deki o zarif, şık manken gitmiş, yerine Ortadoğulu bir kadın gelmişti. Leyla onun aklından geçenleri okumuş gibi, kaşlarını kaldırıp, ellerini, "N'aparsın..." dercesine açarak ona baktı ve sonra gülümseyerek, "Ortama uyum" dedi.

Akşam oluyordu; Leyla'nın arabasıyla, kente doğru gidiyorlardı. Yıkılmış binalarla çevrili tozlu yollardan geçtiler. Leyla hiç konuşmadan arabayı kullanıyordu. Telefondaki sevinçli hali kaybolmuştu, gergin bir ifadeyle gözleri yola dikilmişti. Lea'nın arada söylediği birkaç kelimeyi duymuyor gibiydi. Araba, bombalarla delik deşik olmuş yolda sarsılarak ilerliyordu. Hava kararırken üç katlı bir binanın önünde durdular.

"Bu otelde kalacaksın" dedi Leyla, Lea'nın çantasını alırken, "İsviçre otellerini aratmaz." Gülüyordu, gülüşü daha çok arsız bir sırıtışa benziyordu; Lea hoşlanmadı: "Neyin var?"

"Hiç, seni görmenin şaşkınlığı herhalde... Hadi gel!"

Kötü aydınlatılmış bir hole girdiler. Sağlı sollu sedirlerde, bir bacaklarını altlarına almış erkekler oturuyordu. Hiç kimse konuşmuyordu. Kapının karşısındaki tezgâhın arkasında, otelci olacak, kara sakallı biri onlara bakıyordu. Yaklaştıklarında bir şey sormadan, söylemeden paslı bir anahtar uzattı. Yüzündeki düşmanca, pis ifade Lea'yı tedirgin etti. "Beni beğenmedi galiba!" dedi Leyla'ya, o koluna girdi, merdivenlere doğru yürüdüler. "Aldırma" dedi Leyla, "Yabancıları sevmezler." Durdu, Lea da durdu."N'oldu, niye durdun?" Leyla bir şey söylemek ister gibiydi, Lea'nın elini tuttu, "Burada beni Halide diye tanırlar" dedi, "Asıl adım budur. Sen de öyle çağır, Leyla'yı bırak! Tamam mı?"

Lea, "Tamam" dedi, "benim için fark etmez ama biraz şaşırdım doğrusu! Ne demeye adını değiştirdin ki?"

"Uzun hikâye, boş ver, sonra anlatırım..."

Lea'ya ayrılmış odanın eskiden beyaz olan duvarlarında, bir dergiden kesilmiş, kâğıttan Filistin bayrağı, çevresini sarmış sinek sürüleriyle savaşıyordu. Leyla, odadaki demir karyolaya, tahta iskemleye ve kapağı kopmuş dolaba biraz iğrenerek bakan Lea'ya, "Söylemiştim" dedi, "İsviçre otellerini aratmaz." Lea yatağa oturdu, elini kirli çarşafların üzerinde gezdirdi, "Fark etmez, buranın nasıl bir yer olduğunu tahmin etmiştim. Önemi yok, işte buradayım!"

"Evet, tekrar hoş geldin! Ne kadar kalmayı düşünüyorsun?"

"Çok değil...Yarın bütün gün çalışıp, fotoğraf çeker, belki öbür gün giderim...Ömer ve babamlar dönmeden Cenevre'de olmalıyım. Onlardan gizli geldim. Kaçak, yani!.."

"O kadar çabuk mu? Birkaç güzel gün geçiririz, diye düşünmüştüm."

"Beni anlamalısın, Halide.." Susup güldü: "Sana Halide demek garibime gidiyor, galiba..."

"Alışırsın!"

"Her neyse... Dönmem gerek... Onları aldattığımı bilmemeliler... Bilmeseler iyi olur!"

Halide, düşünceli, Lea'ya bakıyordu, sayıklar gibi, "Tabii, evet, haklısın" gibi bir şeyler mırıldandı, sonra birden kendine geldi: "Tamam, şimdi bir şeyler yiyelim, erkenden yat, dinlen. Yarın yorulacaksın..."

Aşağı inip, otelin karşısında, lokantaya benzer bir yerin önüne konulmuş masalardan birine oturdular. İçeride, raflara tıkılmış kumaş topları, kahverengi boyalı sobalar, tabak çanak kutularının yanı sıra, bir tezgâhın arkasındaki mutfakta da yemek pişiyordu. Boynuna kırmızı beyaz bir poşu dolamış genç bir garson hemen seğirtti, Halide'yi saygıyla karşıladı, ısmarladıklarını kaydetti, uzaklaşırken, Halide, "Şarap da getir!" dedi. Garson dükkânın kapısında ellerini göbeğinin üzerine kavuşturmuş duran patrona baktı, o da başıyla onayladı.

İlerideki bir masada oturan üç kişi, Halide o yana bakınca ayağa kalkıp, ellerini göğüslerine bastırarak, eğilip selamladılar. Lea Halide'ye gösterilen bu saygıyı hayretle, biraz da hoşlanarak seyrediyordu, "İtibarın yerinde" dedi, o mahzun gülümsedi, "Her şeyin bedeli var" dedi. Lea bir şey anlamamıştı, soracakken garson, etli bulgur pilavı dolu tabaklar ve iri seramik kupalarla geldi. Halide aldı ve bir yudum içti, "Güzel bir şarap" dedi, kupaları gösterip: "İçinde şarap olduğu anlaşılmasın diye böyle getirirler, hadi iç!"

Sıcak, nemli bir geceydi, denizden yükselen buğu şehri örtüyordu, Halide, başını kaldırıp göğe baktı, "Rüzgâr çıkacak" dedi, "Sıcağı dağıtır..."

Lea, onun gelişini hasretle bekleyen, geliş haberini sevinçle karşılayan Halide'nin, şimdiki bu kayıtsızlığını, donukluğunu anlamıyordu. Telefonda, "Seni çok özledim" diyen kadın bu muydu?. Uzandı elini tuttu, "Neyin var?" dedi. Halide cevap vermedi, siyah gözlerinde beliren ıslaklığın arkasından Lea'ya bakıyordu. Uzun süre konuşmadılar, sonunda Halide, "Hiç" dedi. O kadar uzun süre susmuşlardı ki; Lea neden "Hiç" dediğini önce anlamadı, sonra, "Neyin var?" diye sorduğunu hatırladı ve bu kez, "İyi misin?" diye sordu. Halide elini onun elinden usulca kurtardı, "İyiyim, merak etme!"

dedi. Konuşmadan, arada birbirlerine kaçamak bakışlarla bakarak yemeklerini yediler. Ağır şarap ve nemli sıcak, Lea'nın başını döndürmüştü, hoş bir sarhoşluk içindeydi, geceyi Halide'yle aynı yatakta geçirme ihtimalinden rahatsız olmuyordu. Hatta bu ıssız ülkede, sarılacak bir insan vücudu arzuladığını hissediyordu.

"Kalkalım mı?" Halide tabağını itti, şarabının son yudumlarını içti, ayağa kalktı. "Tamam!" dedi Lea, o da kalktı. Hemen yakınlarındaki masada oturan iki kişi de kalktılar, onları selamladılar, Halide de başıyla selam verdi, yürüdüler. Lea, birden hatırladı, "Hesap?" diye sordu. Halide, "Hallederiz, daha sonra" dedi, koluna girerken.

Yıllar sonra buluşmuş, iki eski dost gibi kol kola caddeyi geçtiler. Lea kolunda, Halide'nin diri göğsünün sıcaklığını hissediyordu."Mahsus yapıyor" diye düşündü, "Tahrik etmek, için..." Otel holündeki sedirlerde, belki de aynı adamlar, konuşmadan oturmaya devam ediyorlardı. Önlerinden geçerken bakmadılar bile. Araalarından biri yanık bir sesle, hüzünlü bir şarkı söylüyordu. Ağır adımlarla, birbirine dayanarak merdiveni çıktılar. "Ne diyor?" diye sordu Lea. Sahanlıkta durdular, *"Ne kadar çok seversen, ihanetin o kadar can yakar"* diyor, dedi Halide Lea'nın saçlarını okşarken.

Oda kapısı, zaten kilitli değildi. Lea, eşyalarının yerinde olduklarını görünce rahatladı, döndü Halide'ye baktı, o da ona bakıyordu. Göz göze geldiler. Lea'nın içinde, o eski günlerin heyecanları kıpırdamaya başlamıştı, Halide yaklaştı, Lea'ya sarıldı, uzun uzun dudaklarından öptü, sonra ansızın bıraktı, ayrıldı ve hiçbir şey söylemeden çıkıp gitti. Lea kalakalmıştı. Kadının bu davranışına bir anlam veremiyordu. Anlamamış mıydı, Lea'nın da eski sevişmelerinin bir gecesini tekrar yaşamak istediğini. Yatağına uzandı, düşündükçe, sakinleşiyor ve "Böylesi daha iyi" diyordu, "Kendine hâkim olması, daha iyi oldu yoksa kapılıp gidecektik."

Ne kadar uyumuştu, bilemiyordu. Kapının vurulmasıyla uyandı. Kalkıp açtı. Lokantadan çıkarlarken, onları selamlayan iki kişi. "Evet, ne istemiştiniz?" Adamlar onu itip içeri girdiler, biri eşyalarını karıştırırken, diğeri, "İsrailli Albay Léon'un kızı Lea sen misin?" dedi, kırık

döküк bir İngilizce'yle. Lea şaşırdı, itiraz etti: "Hayır, ben İsviçre vatandaşıyım. O söylediğiniz kişiyi tanımam!"

"Peki, tamam...Giyin, bizimle geliyorsun."

"Bir yere gitmiyorum. İsviçre Konsolosluğu'nu arayacağım!"

Adam güldü, "Burada konsolosluk filan yok. Hadi yürü, gidiyoruz..."

Sokakta kimseler kalmamıştı, nem dağılmış, Halide'nin dediği gibi hava serinlemişti. Kapının önünde bekleyen bir kamyonete bindirdiler. Adamlardan biri yanına oturdu, diğeri arkaya tırmandı, kasaya monte edilmiş makineli tüfeğin başına geçti. Lea şoförle diğer adamın arasında sessizce oturuyor, sönük farların zorlukla aydınlattığı yolları, yıkık dökük evleri seyrediyordu. Bir ara, "Nereye gidiyoruz?" diye sorduysa da kimse cevap vermedi. Kapısında yüzleri görünmeyen nöbetçilerin beklediği büyük bir kapıdan, geniş bir avluya girdiler. "Geldik!" dedi yanında oturan. Zemin kattaki bir odaya soktular, çekip gittiler. Karanlık bir odaydı. Aradan ne kadar zaman geçti, farkında değildi. Zaman zaman dışarıdan bağırışlar, çarpılarak kapatılan kapı sesleri geliyordu. Oturduğu iskemlede uyuklamak üzereyken, kapı açıldı. Lea önce fark edemediyse de koridordan gelen ışığa gözleri alışınca Halide'yi tanıdı. Sevinçle, "Halide" dedi, kalkıp ona doğru yürüdü, sarılacakmış gibi kollarını açmıştı. Halide'yle beraber odaya giren iki kişi hemen ona engel oldular. Halide elindeki lambayı Lea'nın yüzüne yaklaştırdı. Lea ümitle ona bakıyordu. Halide, "Evet, işte bu" dedi, "Albay'ın kızı..."

Lea dehşet içindeydi, rüya gördüğünü, birazdan uyanınca her şeyin biteceğini sanıyordu ya da öyle olsun istiyordu. Halide'ye yalvarırcasına, "Ama neden?" dedi yıkılmış, ağlamaklı bir sesle. Halide, "Beni affet!" dedi. Uzun uzun Lea'ya baktı, sanki bir şey söyleyecekmiş gibi, sonra yalnızca, "Yapmam gerekeni yaptım!" dedi, dönüp gitti.

* * *

Telefonu çaldığında, Ömer huzursuz uykusunun içinde, yatağında dönüp duruyordu. Bir paranın peşine düşmüş, hayal bile edeme-

yeceği olayların içinde kalmıştı. Dede'nin elbisesinin cebinden o lanet olası kâğıt çıkmasaydı, evet, belki Dede'nin şu tuhaf, bir türlü aklına yatmayan ölümünü, oynadığı oyunu öğrenemeyecekti ve onun Lazkiye'deki mezarında, huzurla uyuduğunu sanacaktı. Şimdi ise o çölün belirsiz bir yerinde, yakında kumların kurutup örteceği bir ağacın altında yatıyordu.

Aziz Bey'in yanında birkaç gün daha kalıp, onun anlattığı gençlik hatıralarını dinlemişti. Eski günleri konuştular. Ömer, köyün ortasındaki yanan taştan bahsetmiş, bu konuda Cenevre'de arkadaşı René'den öğrendiklerini anlatmıştı. Bir efsane diye anlatılan taşın, burada karşısına çıkmasına şaşırdığını söyledi. Aziz Bey bilgece gülümsüyordu. "Şaşırmakta haklısınız" dedi, "O taş, size anlatıldığı gibi, bizim aşiretin sembolü, hatta uğuru diyebilirim. Halk onun mucizeler yaratacağına inanır. Pek de yanlış değil. Dede'nin cebinde bulduğunuz kâğıt olmasaydı, bizi, Dede'yi bulamazdınız. İşte belki de mucize bu... Sizi Dede'ye getirdi. Yanılıyor muyum?"

Ömer Aziz Bey'e hak veriyordu. Doğruydu. Gerçekten o kâğıt sanki bir işaretti. "Git, bul!" diyordu. "Haklısınız" dedi, "Garip aslında ama öyle... Beni Lazkiye'ye, Fuat Bey'e gönderdi, diyebilirim...

İki gün sonra, yine geldiği yoldan, aynı kamyonla geri döndü. Lazkiye'ye gelip, Fuat Bey'le konuştu, polisin araştırmaları hakkında bilgi aldı. Fuat Bey'in anlattığına göre polis işin üzerine ciddiyetle eğilmiş, çalışıyordu. "Dede gittikten sonra..." demişti, Fuat Bey, " Katili bulsalar ne olacak?.."

Lazkiye'ye döndüğü günün akşamı, Lea telefonla aradı. Merak etmişti. "Gittiğinden beri bir haber vermedin" diye sitem etti: "N'oldu?"

Ömer uzun uzun anlattı... Paranın peşinde gittiği yerde Dede'nin mezarıyla karşılaşmıştı.

"Neler söylüyorsun, Dede'nin mezarına gitmedik mi, Lazkiye'de?"

"Orada Dede yokmuş!"

Lea iyice şaşırmıştı. Ömer her şeyi anlattı. Dede'nin oraya gidip, izini kaybettirmeye çalıştığını; ama hasımlarının izini bulduklarını söyledi.

"Ne hasmı bu?"

"Aziz Bey'e göre eski bir kan davasıymış"!..

Lea hâlâ sorular soruyordu. "Gelince hepsini anlatırım" dedi Ömer, "Üç dört gün sonra oradayım."

* * *

Telefonu ısrarla çalıyordu; saate baktı, gece yarısıydı, uzanıp açtı. Arayan Albay'dı. "Lea nerede?" diye sordu. Sesi bir garipti, öfkeli mi, endişeli mi anlaşılmıyordu.

"Bilmiyorum, burada beraberdik, o Cenevre'ye döndü."

"Orası neresi?"

"Suriye'deyim, Lazkiye'de."

"Yani Lea Cenevre'de öyle mi?"

"Öyle olması gerek, üç gün önce konuştuk."

"Demek öyle olması gerek. O zaman televizyonu aç, on dakikada bir tekrarlanan haberleri izle." Telefon kapandı...

Televizyonda bir adam, yüzü örtülü, elinde silah... Önündeki iskemlede Lea oturuyor. "Casusluk yapmak için gelen Yahudi ajan" yazıyor altyazıda. Ömer donup kalmış... Casusluk mu, ajan mı? Ne yapacağını bilmez bir şekilde odanın içinde dolanıyor. Televizyonda bir ses, fotoğraf çekmek bahanesiyle ülkeye girmiş Yahudi casusun, çektiği fotoğraflarla yakalandığını anlatıyor. "Ah, Lea..." diye söyleniyor. Telefona sarılıp Albay'ı arıyor. Albay'ın telefonu meşgul. Delirecek, çaresizlik içinde sürekli arıyor, sonunda buluyor Albay'ı. "Nedir bu?" diyor. Albay, "Sana sormalı" diye öfkeyle bağırıyor. "O pis kadından sakının diye uyarmıştım. Tabii sen anlattıklarımı önemsemeyip, o fahişenin adını bile gizlediğini benim budala kızıma söylemedin!"

"Leyla'nın bu işle ilgisi ne?"

"Lea'yı orada karşılayan, tuzağa düşüren o!"

"Nereden biliyorsunuz?"

Albay, sinirleniyor, "Aptal aptal konuşma... Orada adamımız yok mu sanıyorsun?.."

Ömer suskun, ne diyeceğini bilemiyor, sonra, "Peki şimdi ne olacak?" diye soruyor korkarak.

"Benim kızım olduğunu öğrenmişler. Kesin Leyla söylemiştir..."

"Evet?"

"Temas kuruldu... Elimizdeki dört kişiyle takas etmek istiyorlar."

"Edin öyleyse!"

"Ancak ikisini bırakabiliriz. Diğer ikisi imkânsız."

Albay susuyor, neden sonra, "Git oraya" diyor kinayeli bir sesle, "Arkadaşların olacak o heriflerle konuş, kızımı getir?"

"Bu artık siyasal bir konu. Ne sıfatla gideceğim oraya?"

"Sıfatın filan yok...Sıfatın oradaki haydutların arkadaşı olmanı"

* * *

Ömer, ertesi sabah bir taksi kiralayıp, Halep'e gitmek üzere yola çıktı. Otele girince, resepsiyon görevlisi hemen seğirtti: "Hoş geldiniz Ömer Bey, epeyidir yoktunuz, merak ettik!"

"Sağ ol Rahim, başım dertte. Televizyondaki haberi duydun mu?"

"Evet, yakalanan casusu soruyorsanız, evet televizyonda gördüm."

"Benim arkadaşım..."

Rahim duyduğuna inanamıyormuş gibi elleriyle ağzını kapattı.

"Fena olmuş, Ömer Bey, çok fena. Şimdi n'olacak?"

"Bilmiyorum..."

Ömer, daha yoldayken, cep telefonundan sık sık Cemal'i aramıştı. Cevap yoktu. "Beni ara... Acil, önemli..." diye bir mesaj yollamıştı.

Rahim'e, "Beni arayan oldu mu? Mesaj filan?" diye sordu..

"Olmadı."

Sinir içinde lobide dolanırken, tekrar Albay'ı aradı, "Bir gelişme var mı?" diye, "Gelişme yoktu." Ömer, mesajlarına cevap alamadığını söyledi. Albay, önceki geceye göre biraz sakinlemişti, "Telaş etme" dedi, "Bu işler zaman ister. Hemen aramazlar, pazarlığı kızıştırmak için. Bekle. Arayacaklardır."

O gün öyle geçti. Ömer televizyonun karşısına oturmuş, telefonu önünde, durmadan kahve içip, bir haber bekliyordu.

Haber ertesi sabah geldi... Cemal'di. "Hayrola, ne var?" dedi.

"Görüşmemiz lazım. Telefonda olmaz..."

Karşıdaki biraz düşündü, birileriyle konuştuğu duyuluyordu:

"Tamam, on dakika sonra sokağa çık, sağa doğru yürü... Seni alacağız."

Telefon kapandı.

* * *

Ömer çöp kutularının, çamurlu su birikintilerinin arasından zorlukla yürüdü. Lea'nın sandalyedeki bitkin, korkmuş görüntüsü aklından çıkmıyordu. Onu ne kadar sevdiğini şimdi daha iyi anlıyordu. "Deli kız!" diye söylendi kendi kendine. Sanki ayrılalı çok zaman geçmiş gibi, onun o baharatlı Berberi kokusunu delice özlüyordu. "Ne pahasına olursa olsun kurtaracağım seni" diye düşünüyorken, bir minibüs kaldırıma yanaştı, açık camdan bir ses, "Atla Ömer kardeş!" diye seslendi. Yan kapı açıldı, Ömer içeri girdi.

Cemal, şoförün yanında oturuyordu. Araba hareket etti, bir süre şehrin dar sokaklarından geçtiler. Araba durdu, Cemal, "Gel bakalım" dedi, yürüdü. Kemerli bir kapıdan, bir avluya girdiler. Büyük bir ağacın altında iskemleler, masalar vardı. "Burada rahat konuşuruz" dedi Cemal, "Bu sıcakta daha iyi bir yer bulamazsın."

Ömer sıkılıyordu. Bir an önce Cemal'e Lea konusunu açmak istiyordu. Kafası karmakarışıktı. Biri, onlar istemeden soğuk su ve kahve getirdi.

"Makalen güzeldi, eline sağlık " dedi Cemal, "Her şeyi yerli yerince anlatmışsın."

"Beğendiğine sevindim."

"Ee, söyle bakalım, acil olan nedir?"

Ömer nasıl başlayacağını bilemiyordu, Cemal'in Lea'yı yakalayanlarla ilişkisi var mıydı acaba? Tanıyor muydu?

"Şu Yahudi casusu diye rehin aldıkları kadın..."

Cemal bir an anlamadan baktı, "Hangi kadından bahsediyor?" diye düşünüyordu herhalde, sonra hatırlamış olacak ki, "Ha, evet... Şu dün yakalanan kadın... N'olmuş ona?" diye sordu.

"O benim arkadaşım... Evlenmek üzereydik."

Cemal elini dizine vurup gülüyor:

"Gerçek mi? İnanasım gelmiyor... Sen bir Yahudi casusu ile, ha?"

"Onun casus filan olmadığını sen de biliyorsun!"

"Nereden belli? Elinde fotoğraf makinesi ile etrafta dolaşan bir kadınmış!" Cemal biraz duup düşündü ve ekledi: "Babası da İsrailli bir albaymış!"

"Lütfen Cemal, bırak bu bayat lafları. Bana yardım edecek misin, onu söyle!"

"Kızma dostum. Sakinleş..."

"Onu rehin alanlar kimler? Tanıyor musun?"

"Tanıyorum. Bir zamanlar iyi dosttuk, sonra onlar Filistin'de kaldılar. Gazze'ye geçtiler diye biliyorum. Arada haberlerini alırım."

"Onu oradan çıkarıp götürmeliyim..."

"Yok, o iş kolay değil. Bir bakalım..."

Düşünüyordu, "O örgütü biliyorum" dedi, "Büyük bir örgüt değil ama haşin adamlardır. Duyduğuma göre, İsraillilerle pazarlık yapıyorlarmış. Kıza karşı dört kişi. Ama ötekiler iki kişiyi bırakırız, diyorlarmış."

"Sonuç?"

"Belli değil!"

"Senin sözün geçmez mi?"

"Bilemem... Olabilir."

"Ne demek istiyorsun? Açık konuş!"

"Bak, Ömer... İşin içinde iş var!"

"Evet?"

"Halide diye birini tanıyor musun? Takma adı Leyla...Senin kızın arkadaşıymış!"

"Evet, tanıyorum."

"İşte o Leyla'nın kardeşi İsraillilerin elinde tutukluymuş. Onu kurtarmak istiyorlar."

"Yani Leyla..."

"Evet, senin kızı buraya çeken o... Kardeşi için."

Ömer Albay'ın sözlerini hatırladı. "Lea'ya tuzak kuran o!" demişti... Cemal, Ömer'in kararsız, üzgün haline bakıyordu, "Rahat ol,

dostum" dedi, "Bana yarına kadar izin ver. Bir şeyler yapabilir miyim, bir bakalım."

"Sağ ol, sana güvenebileceğimi biliyordum..."

Cemal, elini onun omzuna koydu, "Hadi, gel" dedi, "Yapacak işlerimiz var."

Yolda hiç konuşmadılar. İkisi de kendi düşüncelerine dalmış, görmez gözlerle, geçtikleri perişan mahallelere bakıyorlardı. Otele yakın bir sokakta araba durdu. "Yarın öğlen, seni aynı yerden alırım. Orada ol..."dedi Cemal, "Git, dinlen... Kimseyle de konuşma bu konuyu, tamam mı?"

"Tamam, yarın görüşürüz!"

Araba hareket edip, hızla kayboldu. Ömer kendini çok yorgun hissediyordu. Hele Leyla'nın oynadığı oyunu düşündükçe, kendine kızıyordu. Kadının çevirdiklerini anlamamışlardı, Albay'la tanışmak istemesi, bütün o âşık numaraları filan, oyunun bir parçasıydı. Lea'yı istediği gibi, kolayca tuzağa çekmişti.

Albay, gece geç vakit telefon etti, merak içindeydi. "Aradılar" dedi Ömer, "Yarın buluşacağız..." Neden yalan söylediğini bilmiyordu, telefonun dinleneceğinden çekinmişti galiba.

"Tamam!" dedi Albay. Onun da sesinde bir yorgunluk, umutsuzluk seziliyordu.

"Görüşmeler nasıl gidiyor" diye Ömer çekinerek, sordu. Olumsuz bir cevap almaktan korkuyordu.

"Sürüyor" dedi Albay, "Bir-iki güne belli olur."

Ömer, serbest bırakılması istenen kişilerden birinin, Leyla'nın kardeşi olduğunu söylemek isterdi ama kendini frenledi. Albay'ın öfkeyle yanlış bir şey yapmasını istemiyordu.

Birkaç viski içmesine rağmen, gece bir türlü uyku tutmadı. Endişe içinde yatakta döndü durdu. Gün doğarken kalktı, aşağıya indi. Rahim resepsiyonun arkasında uyukluyordu. Ayak sesini duyunca kalktı.

"Hayrola, Ömer Bey, bu saatte?"

"Uyuyamadım, bir kahve yaptırabilirsen, iyi olur..."

Kahvesi geldi, Rahim'le biraz sohbet ettiler.

"Ben çıkıp, biraz yürüyeyim" dedi Rahim'e, çıktı. Issız caddede, kavrulmuş palmiyelerin altından, kabarmış kaldırım taşlarının üstünde, sarhoş gibi sekerek yürüdü. Ağır adımlarla, sokağın birinden çıkıp ötekine giriyordu. Şu son aylarda yaşadıklarını, karmakarışık hayatını düşünüyordu. Şimdi bir de, şu Lea... Ne olacağı, nasıl biteceği belli olmayan bir olay. Keşke ona karşı çıkmasaydım, diye düşünüyordu, alıp, benimle beraber getirseydim. Onu Leyla'nın kucağına ittik. Hem ben hem de Albay. O çılgın da bildiğini okudu. Lea'nın çılgınlığını, zaman zaman parlayan o isyan dolu tavırlarını sevdiğini düşündü. Onun benim için ne kadar değerli, vazgeçilmez olduğunu anlamam için böyle bir olay gerekiyormuş, diye hayıflanıyordu. Ne kadar yürümüştü acaba?.. Karşısındaki harap, camları kırılmış binaların arkasından güneş ansızın çıkıp, gözlerini kamaştırınca, anladı bir saattir yürüdüğünü. Yorulmuştu, karnı açtı. En son ne zaman yemek yediğini düşündü, çıkaramadı. Otele kadar geri yürümeyi göze alamıyordu. Kaldırım kenarında, şoförü uyuklayan taksiyi görünce sevindi.

Otele dönünce, merak içindeki Rahim'e, "Bana yiyecek bir şeyler bul" dedi, "Çok açım!" Ekledi: "...ve de çay..."

Öğlene doğru, lobide beklemekten usandı, çıkıp kaldırımda dolaşmaya başladı. Aşağı yukarı yürüyordu. Ortalık kalabalıklaşmıştı. Birkaç kaldırım kahvesinin uykulu müşterileri, aylak geçirecekleri bir günü daha yaşamaya başlamışlardı.

Ömer de, Cemal'le buluşacağı yere yakın bir kahveye geçip oturdu. Birasını yudumlarken, minibüsün yavaşça köşeden çıkıp, caddeye döndüğünü gördü. Farları yanıp söndü. Biranın parasını masaya bırakıp kalktı, minibüsün gittiği yönde yürümeye başladı. Sağında, kırılmadan kalmış vitrin camlarından, arabanın yaklaşıp yavaşladığını, onu geçip biraz ileride durduğunu gördü. Şoförün yanındaki kapı içeriden açıldı. Ömer acele etmeden, yaklaşıp içeri girdi, kapıyı kapattı. Cemal yoktu. Şoför, ona bakmadan arabayı hareket ettirirken, "Cemal ağabeyin misafiri var, kendi gelemedi" dedi, "Bizi bekliyor." Yola çıktılar.

Bir gün önce gittikleri kahveye gidiyorlardı. Avluya girdiklerinde, ağacın altında oturan biri el salladı. Cemal ve yanında bir kişi...

"Hoş geldin" dedi Cemal, gülüyordu, "Haberler iyi." Ömer'in nutku tutulmuştu, konuşamıyordu, öylece Cemal'e bakıyordu.

"Anlaşma sağlanmış" dedi, "Leyla'nın kardeşi ve bir kişinin bırakılması karşılığında, senin kızı gönderecekler."

"Ne zaman? Nereye?"

"Girdiği yerden. Değiş tokuş Refah Sınır Kapısı'nda olacakmış yarın öğleyin. 24 saatin var, yetişmek için."

"Bunu unutmam" dedi Ömer, "Dostumsun... Sana borçlandım artık."

Cemal yüzünde sakin bir gülümsemeyle konuştu: "Bana borcun filan yok. Ben bir şey yapmadım. Biz arkadaşız, tüccar değil. Güle güle git, kadınına kavuş..." Gevrek gevrek gülüyor, Ömer'in dizine vuruyordu. "Düğüne gelmemiz biraz zor!"

Ömer, Cemal'in verdiği haberden sonra iki gündür yaşadığı panikten kurtulmuştu. Rahatlamıştı, arkasına yaslandı. Cemal'in misafiri gülümseyerek onu seyrediyordu..

Cemal, "Eh artık tanışabilirsiniz" dedi. "Bu arkadaş, Selim. Hani yakın bir kasabada otelcilik yapan bir arkadaştan bahsetmiştim, unuttun mu? Bizim gibi, mülteci... Hikâyesi ilgini çeker demiştim."

"Ha...Hatırladım..." dedi Ömer, elini uzattı. "Merhaba, ben Ömer... Gazeteciyim. Cemal bahsetmiştir." Tokalaştılar. Kahveler geldi. Ömer, yaptığı röportajdan bahsetti. Selim biliyordu, Cemal anlatmıştı. Ömer onun da hikâyesini dinlemek istediğini söyledi. Birincisinin devamı olacak bir röportaj yapmak istiyordu. Selim, "İlginizi çeker mi, çekmez mi bilmiyorum ama anlatayım" dedi, "Benimki biraz acıklı bir hikâyedir."

Cemal araya girdi, gülüyordu, "Bizimki ne? Komedi mi?"

"Yok, Cemal ağabey, ne demek, öyle demek istemedim. Musa'yı kastetmiştim" dedi Selim.

"Tamam, aldırma, şaka yaptım. Sen şu başından geçenleri anlat hele..."

Selim anlatmaya pek istekli değilmiş gibiydi; ama Cemal'i kırmak istemiyordu, onun için kısa kesti. Musa'yla İstanbul'dan kaçışlarından fazla söz etmedi. Antakya'ya gelip, oradaki birinden yardım aldıklarını; adamın onları deniz kenarındaki bir kulübeye götürdüğünü

anlattı. Kesik kesik konuşuyordu. Belli ki, o olayları tekrar yaşamaktan, hatırlamaktan hoşlanmıyordu. Susup kahvesini içerken Cemal söze girdi: "Kaldıkları kulübede bunları basıyorlar, anlıyor musun? Öteki çocuk, Musa ölüyor, Selim'in şansı varmış, kurtulmuş."

"Doğru, Ömer Bey. Ben sonra zor bela Suriye'ye geçtim." Otelciden, kızından bahsetti. "Yaşayıp gidiyorduk" dedi, "Ama geçenlerde, epey oluyor, bir adam geldi. Memleketten geliyormuş. Öldürülen arkadaşım Musa'nın babasının adamıymış. Otele gelip, beni buldu."

Ömer, "Ne istiyormuş?" dedi. Selim susuyordu. Cemal araya girdi. "Bunlara yardım eden adam var ya, geçen gelişinde bahsetmiştim, kuşkulandık, ilişkiyi kestik, demiştim, hatırlıyor musun?"

"Evet, makalemde de bahsetmiştim."

Bu kez Selim konuştu: "İşte o adamı bulmaya gelmiş."

"Burada işi ne? Adam Antakya'da değil miydi?"

"Antakya'daydı, doğru ama orada soruşturmuş, öldüğü söylenmiş, aklına yatmamış. İzini sürüyorum, dedi."

"Ee? Sonra?"

"Sonrası, çekti gitti."

Hikâye Ömer'in ilgisini çekmişti. "Antakya'ya yakında gideceğim. Ben de araştırırım. Orada tanıdıklarım var. Bu adamın adı ne?"

Selim biraz düşündü, "Asıl adı nedir iyi bilmiyorum ama 'Dede' diye tanıyorum."

İskemlesinde arkaya yaslanmış, elinde kahve fincanıyla oturan Ömer birden irkildi, elindeki fincanı fırlatır gibi masaya koydu, uzanıp, Selim'in yakasından yakaladı, "Ne dedin? Dede mi dedin?" diye bağırdı."Kim dedin?"

Selim de Cemal de şaşırmışlardı. Selim korkuyla, silkinip yakasını Ömer'in elinden kurtardı. Cemal, "N'oluyor, Ömer?" dedi, elini yakalayarak, "Neyin var?"

Ömer hâlâ, gözlerinden ateş saçarak, deli bir öfkeyle Selim'e bakıyordu. "Bir daha söyle, serseri!" diye bağırdı, "Dede mi dedin?"

Selim korkmuştu ama alttan almadı: "Bağırıp durma, küfür de etme... Derdin ne?"

"Yani, seni ve arkadaşını ihbar eden, tuzağa çeken kişinin adı Dede miydi? Doğru söyle... Emin misin?"

"Adım gibi eminim... Mağazasına gittik. Ona gitmemiz söylenmişti. Halıcı, Sağırzade Halıcılık.."

Ömer arkasına yaslandı, çökmüş, yıkılmıştı. "Emin misin?" diye tekrar sordu Selim'e yumuşak bir sesle: "Yanılmış olmayasın, ha?"

"Eminim, hiç kuşku yok!"

"Nasıl biriydi? Tarif et!" Selim biraz düşünüyor, Dede'yi gözlerinin önüne getirmeye çalışır gibi, "Yaşlı biriydi. Beyaz, kısa sakalları vardı. Tel çerçeveli gözlükler. Başında beyaz takke."

Selim konuştukça, Ömer, kanının yükselip boynuna, kulaklarına, göz çukurlarına dolduğunu hissediyordu. "Ölüyorum" diye düşündü. Zorlukla başını salladı, teslim olur gibi, "Tamam, tamam, yeter!" dedi, sesi duyulmaz gibiydi, titrek, ne söylediği anlaşılamayan bir ses.

"O... Dede... Dayım!"

Uzun bir süre kimse konuşmadı. Ömer geriye kaykılıp arkasına yaslanmış, gözleri tepelerindeki ağacın dallarında... Cemal'le Selim endişeyle, belki acımayla, belli etmeden ona bakıyorlardı. Cemal Ömer'e baktı, o, olup bitenlerin, nerede olduklarının farkında değildi; gözleri yaprakların arasından görünen bulutlara dikilmiş, oturuyordu. Cemal kolundan tuttu yavaşça, "Gel" dedi, "Biraz yürüyelim."

Avludan çıktılar. Konuşmadan yürüyorlardı. Ömer ne kadar yürüdüklerini hatırlamıyor. Eski evlerin arasından geçtiler; asfaltı bozuk bir yola girdiler. Cemal, "Şurada biraz duralım" dedi. Yolun kenarındaki terk edilmiş bir benzin istasyonunu işaret etti. Önceleri, herhalde, petrol şirketinin renklerine boyanmış, şimdi iyice soluk sarı-kırmızı duvarlı binanın gölge tarafında, duvarın dibine çöktüler. Sıcak dayanılır gibi değildi, arada bir çıkan kuru bir esinti tozları kaldırıyordu. Cemal boynundaki poşuyla ağzını burnunu kapadı, Ömer'e döndü, cebinden çıkardığı büyük bir mendili uzattı, Ömer anlamamış gibi baktı, sonra aldı, "Sağ ol!" dedi.

Cemal cebinden bir tabaka çıkardı, açtı, uzattı. Ömer başını salladı. Sırtını duvara dayamış, dizlerini karnına çekmiş oturuyordu. Arada bir yüzüne, ellerine konan sinekleri kovmak için ellerini oynatıyor, sonra tekrar dizlerinin üzerine koyuyordu. O anda, kafasından

ne Lea'nın tutsaklığı ne de Dede geçiyordu. Sanki başka âlemdeydi. Beyni kendini korumaya almıştı sanki. Tozdan korunmak için iyice kısılmış gözleriyle, önlerinde uzanan yola ve kurumuş, çatlak topraklara bakıyordu. "Çatlamışsa, demek yağmur yağmış!" diye düşünüyordu; uçuşan tozun, yolu neden örtmediğini düşünüyordu; "Cemal'in kimsesi var mıdır?" diye düşünüyordu; ama Dede'yi, Selim'i, tetikçiyi düşünmüyordu. Cemal, belli etmemeye çalışarak, yan gözle onun bu garip halini seyrediyordu. "Şoka girmesin sakın bu?.." diye aklından geçiriyordu ki; Ömer derin bir nefes aldı, sanki içindeki sıkıntılı havayı boşaltıyordu. Cemal'e bakmadan, "O öldü!" dedi. Cemal hiçbir şey söylemedi, uzağa bakıyordu. Ömer duymadığını sanıp, "O öldü!" diye tekrarladı, "Vurdular. O Selim'in söylediği adam herhalde... Günahlarını ödedi."

Cemal, elini Ömer'in koluna koydu, "Başın sağ olsun!" dedi, "Keşke Selim'i tanıştırmasaydım. Nereden bilebilirdim, dayın olduğunu?" Kafasını sallıyor, "Şu işe bak!" diyor, kendi kendine...

Ömer, biraz kendini toparlamış gibiydi. Ayağa kalktı, "Gidelim" dedi, "Lea'ya yetişmem lazım."

Kahvenin önünde, araba bekliyordu. Şoför onların geldiğini görünce arabayı çalıştırdı. Bindiler... Selim önde oturuyordu. Ömer uzanıp omzuna dokundu, "Kusura bakma" dedi, "Kendimi kaybettim. Hayatımın en kötü günlerinden biri "Lea'yı düşündü, "Belki de çok kötü değil..." Otelin önünde arabadan indi, eğilip, Cemal'e, "Hadi eyvallah, dostluğunu unutmam" dedi, yürüdü, içeri girerken döndü, "Biliyor musun? Bana kan davası demişlerdi!" diye uzaktan seslendi. Kendi kendine söyleniyordu: "Keşke öyle olsaydı..."

Doğrudan bara yöneldiğinde, Rahim yanına geldi, "Gözün aydın Ömer Bey, arkadaşını bırakıyorlarmış" dedi, "Televizyonda izledim." Ömer, bilmezden geldi, "Gerçek mi Rahim, hadi gel, şerefe bir içki içelim" dedi. Günün yükünü kaldırabilmek için, içkiye ihtiyacı olduğunun farkındaydı. Dede hakkında söylenenlerin şokunu henüz atlatamamıştı ...*dede muhbir dede muhbir dede muhbir dede*... Lea'nın serbest bırakılması sevincini yaşayamadan, Selim'in anlattıkları ansızın başı-

na balyoz gibi inmişti. ...*beyaz sakallı gözlüklü muhbir*... Bara girdiler... *başında takke sakallı*... Televizyonda, "Esir değişiminde anlaşma sağlandığı, anlaşmanın detayları anlatılıyor, İsviçreli fotoğrafçının serbest bırakılacağı belirtiliyordu." Rahim gidince, Albay'ı aradı. Telefon hemen açıldı. Albay'ın sesi neşeliydi. "İyi iş becerdin" dedi, "Şimdi neredesin?" Ömer yorgun bir sesle cevap verdi,

"Hâlâ buradayım. Yarı sabah gidip, Lea'yı alacağım. Akşama Cenevre'de oluruz."

"Teşekkür ederim!" ...*albay dedeyi nereden bilecek*...

* * *

O gece Ömer hiç uyumadı, yatağına yatmadı bile... Pencerenin önüne çektiği koltukta, yüzü, uzak mahallelerinden zaman zaman silah seslerinin, ambülans sirenlerinin duyulduğu uyuklayan şehre dönük oturuyordu. Dede hakkında anlatılanların, Selim'in onu resmini çizer gibi bire bir tarif edişinin, içinde neleri yıktığını, nice güzel yılların hatıralarını silip attığını düşünüyordu. Anlamıyordu... Onun gibi sevgi dolu, herkesin övgüyle bahsettiği birinin; o yumuşak sesli, yardımsever kişinin, nasıl, neden ona güvenip sığınan kişileri ihbar ettiğini, ölüme, hapishaneye yolladığını anlamıyordu, aklı almıyordu. Yıllar süren bu ihanetini, o sevecen, dost insan maskesiyle nasıl ustaca gizlediğini düşünüyordu.

Bir insan neden, böyle bir pisliğe bulaşır, diye söyleniyordu; karanlıkta, yüzüne vuran sokak lambalarının ışığıyla, sapsarı, otururken: "Birinden, bir şeyden intikam mı alıyordu?" Caddede ambülansların sirenleri...Uzak silah sesleri...

Kalkıp karanlık odada dolaşıyor, Leyla'nın ihanetini düşünüyor; "Lea'yı tuzağa düşüren o!" demişti Albay. Cemal de... Tamam Leyla kardeşini kurtarmak için ihanet etmişti, mecburdu ama ya Dede? Onun ihanetinin arkasında ne vardı? O da mı mecbur kalmıştı? Para için yapmadığı kesindi, bir sözüyle milyon doları getirten adam? Ya Aziz Bey? Onun haberi var mıydı, acaba? Kan davası olduğunu o söylemişti. Belki de biliyordu da söylemeye çekindi. Eski dostunun hain olduğunu söylemek kolay mı? Acaba telefon etsem mi, diye dü-

şündü ve saatine baktı; sabahın üçü, vazgeçti, sabah ararım kararına vardı: "Hem onu hem Fuat Bey'i."

Başı ağrıyordu, yorgundu, uykusu vardı ama uyuyamayacağını biliyordu. Yine de yatağa uzandı. "Peşine tetikçi takmışlar demek! Nasıl bulduysa gelip vurmuş." Gözleri kapalı düşünüyordu, "O tetikçiyi gönderen adam... Oğlu öldürülmüş. O da kendi intikamının peşinde. Suçlu mu şimdi? Ben olsam?" Uyumaya çalışıyordu. "Ben de yapardım..."

Sabaha gidip, Lea'yı alacak, Cenevre'ye götürecekti. Lea'yı düşünmesi, gergin sinirlerini gevşetti. Dede, gizlenmiş kirli hayatı, tetikçi, hepsi bir an için aklından çıktı, o anda da uyuyakaldı.

* * *

Refah Sınır Kapısı'ndaki görevli subay, "İçini" dedi kahve kupasını uzatırken, "Daha erken, bekleyeceğiz." Sınırın Mısır tarafındaki kulübede Ömer ve görevli subaydan başka iki İsviçreli vardı. Bir dışişleri memuru, bir de istihbaratçı. Hiç konuşmuyorlardı. İstihbaratçı, elindeki dürbünle, ara vermeden sınırın Filistin tarafını gözlüyordu. Serbest bırakılacak olan Filistinli tutsaklar, arkadaki bir binada, Birleşmiş Milletler Güvenlik Gücü gözetiminde bekletiliyorlardı. Ömer Dede'nin gizli hayatının, karanlık hayatının ortaya dökülmesinin şoku ile Lea'nın kurtulup gelmesinin sevinci arasında gidip geliyordu. Pencerenin yanındaki hasır bir koltuğa kaykılıp oturmuştu, yorgun ve sinirliydi. Dermansız bacaklarını uzatmış, subayın verdiği kahveyi yudumluyordu.

Öğleye doğru, İsviçreli dürbünü bırakıp, "Geliyorlar" dedi. Sınır görevlisi subay, hemen elindeki telsizle arkadaki binayı uyardı. Elleri birbirine kelepçeli iki kişi getirildi, tel örgülerin arkasında durdular.

Ömer kalktı, heyecanlıydı. Karşıdan gelen cipin içinden dört kişi indi. İki silahlı adam, Leyla ve Lea. Silahlı adamlardan biri, koluna girerek Lea'yı getirdi, kapının yakınında durup beklediler. Filistinli tutsaklar da kelepçeleri çözülmüş, kapıya götürüldü. BM görevlisi elindeki bir dosyayı açıp, içindeki bir yerleri İsviçreli ve Filistinliye imzalattı. Kapı açıldı, değiş tokuş gerçekleşti. Lea koşup, Ömer'e sa-

rıldı. Görevli subay, "Hoş geldiniz" dedi, "Size söylemiştim, orası İsviçre'ye benzemez, diye. Geçmiş olsun!"

Leyla uzaktan onlara bakıyordu, Ömer'le göz göze geldiler; kadın başını eğdi, arkasını döndü kardeşiyle uzaklaştı.

İkisi...

Cenevre'ye döneli on gün olmuştu. Ömer, Dede'nin hâlâ tam anlayamadığı ölümünün; ölümü hakkında anlatılanların ve anlatılanları saran esrarın verdiği zihin bulanıklığından kurtulamıyordu. Ne olduysa oldu bitti, diye Selim'in anlattıklarını kafasından silip atamıyordu; Dede'nin bir muhbir olduğunu Lea'ya söylememişti, söyleyememişti. Utanıyordu ama bir yerde anlamadığı, anlatılmayan, saklanan bir şeyler olduğu kuşkusunu da silemiyordu. İçine kapanıp kalmıştı.

* * *

Ferhat, buzdolabında bulduğu soğuk birayı alıp balkona çıktı. İkindi vaktiydi. Doğu Akdeniz'in büyük, yumuşak suskunluğu yavaş-

ça şehrin üstüne iniyordu. İki gündür, uzun kumsalın ardındaki, denize tepeden bakan bu evde zaman öldürüyordu. Lazkiye'ye döndüklerinde, Haceri köyünde ona rehberlik eden adamla buraya gelmişlerdi. "Ortalık durulana kadar burada kal" demişti adam, "Oteller güvenli değildir. Sana yiyecek bir şeyler getiririm."

Dede savrulup kumlara serilirken maşlahının kıvrımları arasından düşen cihazı görüp almış ve unutmuştu. Ancak Lazkiye'ye dönüp bu eve tıkılınca, cihaz aklına gelmiş ve çalıştırıp dinlemişti. Dede'nin anlattıklarını dinledikten iki gün sonra, içinde, garip bir burukluk duyduğunu fark etti. Daha önceki "iş"lerinde hiç böyle olmamıştı. Bu sefer de "Hak etmişti!" diye düşünüp rahatlayacağını sanıyordu ama olmamıştı. O garip duyguyu içinden atamamıştı. Kendine itiraf etmek istemiyordu; ancak pişman olmanın sınırındaydı. "Seninle ben, kötülüğe itilmiş iki âdem" diye mırıldanmıştı. Adamın ezilmiş, çamura bulanmış, sevgisiz hayatının hikâyesini düşündükçe, aklına onun kasetin bir yerinde söylediği söz geliyordu: "İnsanı kötü yapan, insandır. Kendisi değil!"

Kumsaldaki evde dördüncü gün... Zaman geçmek bilmiyor. Akşam vakti. Hava nemli, sıcak... Esip esmemekte kararsız bir meltemin içinde uçuşan gece kuşları... Ferhat, balkonda, masanın üzerindeki kayıt cihazından yayılan sesi dinliyor. Kaçıncı dinleyişi? Adamın hayatıyla kendisininki arasında neredeyse bir benzerlik kuracak. İkimiz de aynı yolun yolcusuymuşuz, diye geçiriyor içinden. "Biz hep itiliriz kötülük yapmaya. Benim Dede'den farkım ne?" diyor kendi kendine.

Dede anlatıyor. Çocukluğunu, babasıyla Lazkiye'ye gidişlerini, hasretle andığı Lazkiye günlerini, uzun süren yazları anlatıyor. İstanbul'u, fabrika günlerini, Nesrin'i anlatıyor. Nesrin'den söz ederken, sesine yansıyan, içindeki saklanmış kırgınlığı fark etmemek imkânsız. Çocuklara masal anlatan birinin sesi gibi tatlı, huzur verici bir sesi var Dede'nin. Olup bitenler sanki onun başından geçmemiş de duyduklarını anlatıyormuş gibi. Tutuklanışı, hapisten çıkışı, Antakya'daki mağaza... Ve Sakallı'nın yılların ardından çıkıp gelişi... Hayatının dönüm noktası olan o gece... Muhbirliğe itilişi... Kaçak-

lar... Çevresinde daralan çemberin verdiği korkular... Kaçışı... Düzenlenen sahte cenaze töreni... Açıkça söylemese de içindeki pişmanlık ve hüzün, hikâyesinin üzerine ince, seyrek dokunmuş bir tül gibi serilmiş. Hiçbir yerde hayatı sevdiğine dair bir şey söylememiş; yalnızca, Ömer'le yaşadığı günlerin mutluluğu var, hepsi o... Bir de yer yer belirip kaybolan sessiz bir isyan...

Kuşlar karanlıkta uçuşuyorlar, çılgın gibi... Ferhat, birasını içerek dinliyor. Dede, hiçbir yerde Ömer'in dergideki yazısından bahsetmemiş. "Oysa o yazı sayesinde gelip, seni buldum" diye düşünüyor, "Niye söylememiş ki?" Dede'nin, yaptıklarının azabı ve utancı içinde olduğunun da farkında... *"Sen gitsen de utanç kalır"* deyişi kulağında... Utancı dünyaya değil, Ömer'e karşı. Dünya umurunda değil. Cihazın bende, İhtiyar! Bu anlattıkların bilinmese, utanç da kalmaz, Ömer de bilmez, ikimizin arasında kalır; sen hep, herkesin tanıdığı, Lazkiye'deki mezarında yatan iyi insan olarak hatırlanırsın. Kimse arkandan, "Katilin, muhbirin tekiydi!" diye konuşmaz.

* * *

İki yıl olmuş... Salih Bey'in, kâhyasını gönderip onu çağırttığı o sıcak mayıs gecesini hatırlıyor. "Arka kapıdan gelsin!" buyurmuş. Anası, bacısı telaşlanmışlar, "N'oluyor?" diye. Kâhya, "Merak edecek bir şey yok, Salih Bey'in bir ricası varmış" diyor. Gidiyorlar. Salih Bey'in elini öpüp, kapının önüne çöküyor, dizlerinin üstüne. Âdet öyle, Bey'in yanında oturulmaz, eşiğe çökülür, öylece.

Ferhat askerden döneli çok olmamış; anasına, bacısına Salih Bey bakmış, o askerdeyken. Bacısı Feride'nin çeyizini hazırlatmış. Köyün dışındaki yıkık dökük kulübeden, yeni bir eve taşınmışlar. Ferhat işe konulmuş: Tarım müdürlüğünde şoför. Hepsi, Allah razı olsun, Salih Bey'in sayesinde.

Ferhat çöktüğü yerde, başı önünde bekliyor. Salih Bey yeterince beklettikten sonra sonunda konuşuyor, "Nasılsın, anan, bacın iyiler mi?"

"Ellerinden öperler" diyor yalnızca.

"İyi iyi!"

Yine susuyor. Dışarıda lacivert mayıs gecesinin bildik sesleri... Uzak sesler... Köpek sesleri. Sürülerini süren çobanların bağrışmaları. Ferhat'ın başı önde...

"Rafet Ağa'yı bilir misin? Şamlılar Köyü'nden?"

Bilinmez mi tefecinin rezili... Kan emen... "Bilirim, beyim!"

"Oğulları Harun'la Halik'i?"

"Bilirim."

"Ne şerefsiz, ne hain adamlar olduklarını?"

Ferhat susuyor. Beylerin, ağaların hakkında konuşmak haddi değil, bilse bile...

"Bilirsin... Bilirsin de söylemezsin."

Yanındaki sehpadan tabakasını alıp bir sigara çıkartıyor. Kâhya hemen seğirtip çakmakla yakıyor. Bir iki derin nefes çekiyor, "O alçak Rafet'in, Bekir ağamı vurdurduğunu da bilirsin, he mi? Kökümüzü kurutacakmış, öyle söylemiş. Nasıl yapacaksa!"

Ferhat başını kaldırmadan, gözleri yerdeki kilimin nakışlarında, dinliyor. Askerdeyken duymuş olayı. Salih Bey'in, ona bunları neden anlattığını düşünüyor. Terliyor...

"Bak Ferhat" diyor Salih Bey, "benim erkek evladım yok. Allah vermedi. Sen oğlum sayılırsın..."

"Eksik olma, beyim!" Terliyor...

Bey ona bakarak sigarasını içiyor; kafasından geçenleri, söyleyeceklerini duyduğunda nasıl bir tepki vereceğini tartıyor gibi...

"Ağamın yerde kalan kanı orada öyle duruyor. Temizlenmeden."

Ferhat'ın içi sıkılıyor, o, fırtına öncesi çöken ağır sıkıntı gibi bir sıkıntı... Susuyor... Mayıs gecesinin sesleri de susmuş, yok... Ansızın, "Belli ki ağamın kanını temizlemek artık sana düşer" diyor Salih Bey, tok bir sesle.

Ferhat birden başını kaldırıp Salih Bey'e bakıyor... "Bana mı?" diyor, şaşkınlıkla...

Bey, yılların kurdu, onu neresinden vuracağını biliyor... Kaşlarının altından, kirpiksiz, kısık gözlerini Ferhat'a dikmiş, soruyor, "Ne o, korktun mu?"

Tabii ki korkmuş... Hem de deli gibi ama ne desin? Buralarda adı korkağa çıkmak ne demek!.. Başını eğiyor yine, "Ben korkmam!" diyor, zorlukla. Mintanı sırılsıklam...

* * *

Birası bitmişti, kalkıp içeri girdi. Dolapları karıştırdı, canı sert bir içki istiyordu. Bulamadı, bir bira daha alıp balkona döndü. Aşağıda kumsalın üzerinde büyük bir ateş yanıyordu. Arapça yanık şarkılar söyleyerek tef ve zil sesleriyle ateşin çevresinde dönen gölgeleri seyretti bir süre. Sıkıntılıydı. Ta, Salih Bey'in onu çağırttığı günden beri içinden çıkmayan, hiç rahat vermeyen bu lanet sıkıntının altında, uzun zamandır düşünmemeye çalıştığı geçmişinin o, bir türlü kurtulamadığı hayaletlerinin de yattığını biliyordu. Nehrin sularıyla, uzaklarda kaybolup giden bacısının hayali... Aklına geldikçe yüreğini daraltan o hayal ne zaman, nasıl silinecekti zihninden? Feride kızın intikamını o itlerden alınca mı? Beyaz beyaz akıp giden kızın intikamını?

"İnsanı kötü yapan... Ah, Salih Bey, ne diyeyim ki sana?"

Mahmut, baba adam, mert... Sözünün eri... O herifleri bulur bana, sonrası kolay, diye düşünüyordu ki birden, günlerin, olayların karmaşası içinde, Mahmut'u aramadığı aklına geldi. "Tüh! Adam bizden haber bekliyor, biz..." Hemen telefona sarıldı, tam numarayı çevirecekken vazgeçti. "Şimdi uzun uzun soru sorar" diye düşündü. "İş tamam... Gelince anlatırım" diye kısa bir mesaj yolladı ve telefonunu kapattı. Kumsaldaki cümbüş iyice coşmuştu.

* * *

Otelin yolunu zorlukla buldu. Kumsaldaki evde geçirdiği dördüncü günün akşamında, orada bir gün daha kalamayacağına karar verip, sabah ilk kalkan otobüse binip gelmişti. Orada geçirdiği günler, sonuna doğru onu iyice bunaltmıştı. İki kez, sabah gün doğarken ve ortalıkta kimseler yokken aşağı inip kumsalda yürümüştü. Uzun uzun yürümüştü. Nasıl bir kıskacın içinde olduğunu düşünüyor, içinden çıkamıyordu. Geri döndüğünde de evin içinde sıkıntıyla dolanmış, yaşadıklarını, geleceğini, aklından hiç çıkmayan bacısını düşünmüştü. Kurumuş nehrin yatağındaki kemikler gözünün önüne gelmişti. Kusmuştu.

Otelde Selim onu heyecanla karşıladı. "Hoş geldin, Ferhat!" diye sarıldı. Ferhat yorgundu, kendini bitkin hissediyordu. Ateşi vardı. "Hoş bulduk, Selim!" dedi. Selim, hiçbir şey sormadı, "N'oldu, ne yaptın?" demedi, onu yukarı çıkardı. "Yat sen, dinlen. Hastasın" dedi. Ferhat, elbiseleriyle yatağa devrildi. Selim ayakkabılarını çıkarmaya uğraşırken Hüda da geldi. "Birkaç aspirin ver, uyumadan" dedi. Ferhat, onları duymuyordu, güçlükle ilacı yuttu ve uyudu. Rahat bir uyku değildi. Ateşin de etkisiyle yatağın içinde dönüp duruyor, anlaşılır anlaşılmaz şeyler sayıklıyordu. Selim, arada bir gelip bakıyordu; Hüda'ya, "Gece yanında kalsam iyi olur" dedi. Ferhat yirmi dört saat uyanmadı, aldığı ilaçlar ateşini düşürmüş, sakinleştirmişti. Kendine geldiğinde, önce nerede olduğunu hatırlamadı, etrafına bakındı. O sırada içeri giren Selim, "İyi uyudun Ferhat" dedi; elindeki sürahiden verdiği serin suyu, Ferhat'ın susuzluktan kırılmış gibi içişine gülümseyerek bakıyordu. "Ne gülüyorsun?" dedi Ferhat, "Nasıl terlemişim baksana. İçim kurumuş."

"Seni bir hamam paklar. Var mısın?"

"Boş ver! Uzun iş. Burada bir duş alsam olur."

Selim meraktan ölmesine rağmen hâlâ bir şey sormuyordu. "Tamam, hadi sen duşunu al ı Aşağıda sana yiyecek bir şeyler hazırlarım, inince yersin."

O gün hiç Dede'den bahsedilmedi. Akşam, sofradan kalktıklarında; Ferhat, Selim'e, "Gel, biraz yürüyelim" dedi, "Konuşuruz..." Hüda da başıyla gitmesini işaret etti. Ölgün sokak lambalarının ancak aydınlattığı dar, bomboş sokaklarda bir süre konuşmadan, peşlerine takılan yılgın köpeklerle birlikte yürüdüler. Selim, biraz sonra, sanki özür dilermiş gibi, çekinerek, "Ömer'i gördüm" dedi. Ferhat anladıysa da, "Ömer kim?" diye sordu, sonra: "Ha, şu yeğen... Dede'nin yeğeni... Nerede gördün?"

Selim anlattı. Ferhat'ın gidişinin ardından, birkaç gün sonra, Cemal çağırmıştı, Selim'i biriyle tanıştırmak istiyordu. "Tanıştırmak istediği Ömer'miş" dedi, "Benimle de röportaj yapacakmışı" Konuştuklarını, Dede'nin ihanetini duyunca Ömer'in nasıl delirip, yakasına sarıldığını anlattı. Ferhat sözünü kesti, "Yani dayısının muhbir olduğunu öğrendi mi?" diye sordu.

"Evet, öğrendi. Dedim ya, delirip yakama sarıldı, diye.."

"Neden yaptı, diye sormadı mı?"

"Sormadı... Sorsa bile neden yaptığını kim bilir!"

Ferhat susmuştu, Selim'i duymuyor gibiydi. O ise, Ömer'den Dede'nin ölümünü öğrendiğini anlatıyordu. Lea'dan da bahsetti, "Casus diye yakalamışlar" dedi.

Ferhat, elini onun omzuna koydu, yumuşak bir sesle, "İyi, her şeyi öğrenmişsin" dedi, "Bana anlatacak şey kalmadı."

"Olur mu? Nasıl öldüğünü anlatmayacak mısın?..Korktu mu, yalvardı mı? Ne yaptı?"

"Hiçbir şey yapmadı. Dede sen misin dedim, evet dedi korkusuzca... Demese geçip giderdi. Demedi... Hepsi bu..." Sustu, birkaç adım atıp, durdu, eliyle terlemiş alnını sildi, düşünceliydi. "Sanki ölmek istiyormuş gibi geldi. Yüzünü göremiyordum; ama düşerken gülümsediğine kalıbımı basarım..."

Selim sözünü kesmekten korkuyordu. Gidişinden önce, otelin avlusunda konuştuğu, o, taş yüzlü, ruhsuz adam bu muydu? "Üzülmüş gibisin" dedi, çekinerek. Ferhat döndü ve yüzüne baktı, bir şey söyleyecekti, vazgeçti, söylemedi, "Boş ver, dönelim!" dedi.

Gece, odasının sessizliğinde, Dede'nin "Gerçek Hayat Hikâyesini" tekrar dinledi, özellikle *"...gün gelir de öğrenirsen..."* deyişini dinledi. Ömer'in Lazkiye'de, Dede'nin sahte mezar taşını nasıl okşadığını hatırladı. Birden, aklına bir şey gelmiş gibi aniden kalktı, çantasından Ömer'in röportajının bulunduğu dergiyi çıkardı, karıştırdı. Röportajın başında, yazının alıntılandığı İsviçre dergisinin adı yazılıydı. Sabah, Selim'e, "Şu derginin adresini bulabilir misin?" diye sordu.

* * *

Lea, Ömer'in Dede'nin ölümünün ardından bir türlü kendini toparlayamamasını bir türlü anlayamıyordu. Onun bu halinden, durup durup düşünceye dalmasından rahatsızdı; bir şeyler sakladığından kuşkulanıyor ancak bir şey söylemekten çekiniyordu... Onu avutmak, aklından Dede'yi silebilmek için anne ve babasını, dostlarını çağırıp evinde ağırlıyor ve süslü masalarda, yaptığı yemekleri sunu-

yordu. Gece konuklar gittikten sonra, "son-bir-içki" saati geliyor terasta, gecenin serinliğinde, konuşmadan birlikte olmanın tadını çıkarıyorlardı.

Ömer, ajansa bir süre Cenevre'de çalışacağını, başka yerlere gitmek istemediğini söylemişti. "Dede Olayı" bilindiğinden, bu isteği anlayışla karşılanmıştı. Günleri çoğunlukla evde geçiyordu. Telefonlara cevap vermiyor, birlikte yemek yapıyor, terasta şık bir sofra kurup şampanya içiyor; öğleden sonraları ya göl boyunca konuşmadan, sessizce uzun yürüyüşler yapıyor ya da bazen mendireğin kayalarına oturup kuğulara ekmek atıyorlar, güneşlenen gençlerle çene çalıyorlardı. Dostlarla yaşanan uzun geceler, Albay'ın "Yeni keşfettiği" lokantalar, orman yürüyüşleri ve hafızanın karanlık, soğuk köşelerine gömülen kötü hatıralar...

Paris'ten arayan ve "Mösyö Abdullah'ın cenaze töreninin iki gün sonra yapılacağını" bildiren sekreter, üzüntülü sesiyle, "Sizi bir kez daha görmeyi çok istiyordu" dedi.

Lea'yla Paris'e uçtular. Lübnanlı bir Maruni olan Mösyö Abdullah'ın cenaze töreni, Paris banliyösündeki küçük bir kilisede yapıldı. Yatak odasının duvarındaki "Haceri" kiliminin Ömer'e verilmesini vasiyet etmişti. Mösyö Abdullah'ın onu unutmamış olması; ona, belki de Dede'yi hatırlatacağını düşündüğü bir anı bırakması, Ömer'i duygulandırmış, bir taraftan da unutmaya çalıştığı o karışık, karmaşık olayları zihninde canlandıracağı için canını sıkmıştı. "Olsun, unutmak, hatırlamamak benim elimde" diye düşünüyordu.

Paris'te keyifli bir hafta geçirdiler. Değerli kilimle Cenevre'ye döndüklerinde, onu nereye asacaklarına karar veremediler. Lea kilimin ortada, göz önünde olmasını hiç istemiyordu. Onun her an Ömer'e Dede'yi hatırlatmasından korkuyordu. Sonunda, bir süre için, dürülmüş olarak, bir dolaba koymayı başardı... Artık Dede'yi hatırlatacak bir şey kalmamıştı ortalıkta. Ve kilimi unuttular... Ta ki iki gün sonra bir akşam vakti, bir kurye küçük bir paket getirene kadar! Paketi alan Lea, "Galiba sana ajanstan bir armağan var" diye, çalışma odasına, Ömer'e seslendi.

Paket Suriye'den, röportajın yayımlandığı derginin adresine yollanmıştı; gönderen yerinde, okunaksız bir isim yazılıydı. İçinde kısa bir mektup ve küçük kayıt cihazı vardı. Mektup, beyaz bir kâğıda tükenmez kalemle yazılmıştı. Acemi bir yazıyla ama özenle ve okunaklı...

"Ömer Bey" diye başlıyordu. Tarihsizdi.

"Bu makine, onu öldürdüğümde Dede'nin cebinden düştü. Aldım, dinledim. Kötü bir hayat yaşamış, kötü şeyler yapmış. Kadersizin tekiymiş. Öldü gitti. Allah affetsin. Onun muhbir olduğunu öğrenmişsin, biliyorum. Öğrenmeseydin bu kaseti yollamayacaktım. Yolluyorum çünkü o öyle istemiş."

Ömer, şaşkındı. Mektubu okuyunca Lea'ya baktı, "Katili yollamış" dedi.

Lea bir şey anlamamıştı, "Neler oluyor?" dedi şaşkınlıkla; uzanıp mektubu aldı, "Nece bu?" dedi. "Türkçe mi?"

Ömer, mektubu tekrar okudu, ağır ağır Lea'ya tercüme etti. Anlattıkları bitince, Lea cihaza baktı, "Çalıştır şunu!"

Ömer kararsızdı, Dede'nin sesini, anlattıklarını duymak istediğinden emin değildi, korkuyordu. "Çalıştır şunu" diye tekrarladı Lea, "Hadi!"

Ömer uzandı, "Play" tuşuna bastı. Yüreği deli gibi çarpıyordu, önce birkaç saniye süren bir cızırtı ve *"Dede'nin Gerçek Hayat Hikâyesi"* diyen yumuşak bir ses... İkisi de susmuş, gözlerini, sanki bir şey görmeyi beklermiş gibi cihaza dikmişlerdi. Ses devam ediyordu: *"...ve sen oğlum Ömer, o gün geldiğinde..."*

Sessizce dinliyorlar. Lea Ömer'e bakıyor. Cihazdan yayılan, anlamadığı sözlerin anlamını onun yüzünden okumaya çalışır gibi... Kaset bitiyor. Dede'nin sesi, cızırtılar arasında kayboluyor. Son söyledikleri, pek açık değil, sanki bitmiş hayatına son noktayı koyuyor gibi giderek sessizleşiyor. Ömer geri sarıp bir kez daha dikkatle dinliyor.

"Bu bir özür dileme değil, bir af dileme hiç değil. Yalnızca hayatımın yalansız dolansız hikâyesi! Hepsi bu! Sana bir zamanlar dediğim gibi, 'İnsanı kötü yapan insandır. Kendisi değil.' Bunu bil, yeter..."

Ansızın, Lea'nın hiç beklemediği, inanamadığı, ummadığı bir şey oluyor. Dede'nin son kelimesiyle, Ömer kayıt cihazını hışımla kapıp terasın duvarına savuruyor. Taşlara çarpıp dağılan cihazın parçalarını tekmeliyor. "Allah kahretsin" diye deli gibi bağırıyor, "Allah kahretsin, hepsini!"

Lea, "Kendine gel!" diyor. "N'oluyor?"

"Beni de öldürdü o katil ..." Susup koltuğa çöküyor.

Gölün üzerinde ağır, karanlık bulutlar... Durgun kasvetli bir hava...

Dede, kendi ağzıyla bütün o bulaştığı pislikleri bir bir sayıp dökmüştü. Dökmüştü ama neden yaptığını da anlatmıştı. "Benim yüzümden" diyor, Ömer alçak sesle: "Benim yüzümden. Benim yüzümden yaptı, benim yüzümden öldü, o lanet röportaj yüzünden öldürüldü."

Kaset gelmeden önce, Dede'nin sahte cenazesi ve Aziz Bey'in yanına kaçıp sığınması konusunda çok düşünmüştü. Aslında, röportajında öğrendikleri, Antakya çarşısındaki muhbir halıcı, içinde sinsi bir kuşku olarak durup duruyordu. Gidip Dede'yle konuşması da mümkün olamadığından, o lanet kuşku bir menhus tümör gibi beynini tırmalıyordu. Tırmalıyordu ama Dede gibi birine muhbirliği, ispiyonculuğu yakıştıramıyordu ki!.. Değil yakıştırmak, aklından geçse silkeleyip atacakmış gibi başını sallayıp, hemen başka şey düşünmeye başlıyordu. Gidip konuşabilseydi, ne olacaktı? Dede'nin karşısına dikilip, "Sen ispiyoncu musun?" diye sorabilecek miydi? "Sana sığınan, yardım isteyenleri ihbar edip, tuzak kurmuşsun..." diyebilecek miydi? "Ya yapmışsa?" diye düşünmüştü, "Yapmışsa eğer, neden yapmıştı?"

Neden diye soruyordu kendine, insan neden ihanet eder? Aşkı için mi? Para için mi? Yoksa belki ideoloji için mi, neden? Düşünüyor. Dede'yi bunların hiçbirine oturtamıyordu. Onunla geçirdiği günlerden bir ipucu yakalamaya çalışıyor, bulamıyordu.

Dede'nin, bilmediği geçmişi mi onu bu yola sürüklemişti? Yaşayamadığı bir hayatın öfkesiyle mi ihaneti seçmişti? Kırgınlıkla mı? Yaşayamadıklarının bedeli olarak mı?

Bir zamanlar, Lübnan'da, bir paralı askerden duyduklarını hatırlıyor... İhanet etmiş, yakalanmıştı. Onunla, askeri mahkemede yargılanırken, hapishanede konuşmuştu. Adam, idam edileceğini biliyordu. İhaneti kanıtlanmıştı ama neden yaptığını kendisi de bilmiyordu. "Neden" diye sorduğunda, "İnan ki bilmiyorum" diye mırıldanmıştı, sanki kendine sorar gibiydi: "Evet, neden?" Durmadan sigara içiyor, yüzünden hiç kaybolmayan mahzun bir gülümsemeyle konuşuyordu. *"Ama şimdi anlıyorum ki; ihanet etmek, gerçekler yeterli olmadığında hayal kurmaya benziyor, dostum"* demişti. *"Ben de gerçeğin öte yanına geçmişim, farkında olmadan."*

Dede'de mi bunu yaptı, diye düşündüğü günler olmuştu. "Yaşadığı gerçek, ona yetmedi de ihanetin karanlığına, hayal âlemine mi sığındı? İhanet için mi ihanet etti?.."

Bir nedenle bu işleri yapmaya zorlandıysa, neden kurtulmayı denemedi? Bu hayatı neden yaşadı? Canınız cehenneme, ben bu işte yokum, demedi? Korkuyor muydu? Bu yaptıklarının bir nedeni olmalıydı; bir nedeni olmalıydı ki yıllar yılı sürdürdü. Bir cevap bulamıyordu sorularına. Ancak bir süre sonra, Dede ölüp gidince, artık bunları düşünmeyi bırakmıştı. Düşünmenin Dede'nin hatırasına saygısızlık olacağına karar vermişti.

Ama şimdi kasette Dede'nin anlattıklarını dinledikten sonra, gerçeğin çok başka olduğunu ve kendisinin de, bu ihanetin ve ölümün masum suç ortağı olduğunu anlamıştı.

* * *

"Beni de öldürdü!" diye tekrarlıyor, yığıldığı koltukta, "Dede'yi öldürmüştü, şimdi de beni öldürdü bu kaseti yollayıp."

"Anlamıyorum" diyor Lea, "Ne demek istiyorsun?"

Ömer onu duymuyor gibi, işitmiyor... Kendi kendine konuşuyor:

"Seni şu pis dünyada tek başına bırakamam, demiş." Lea'ya dönüyor, "Anlıyorsun, değil mi? Benim yüzümden ihanet etti. Benim yüzümden yaptı yaptıklarını ve ben o lanet olası makaleyi yazınca da kaçıp, geçmişini benden saklamak için kayboldu. Ben bilmeyeyim diye... Utandığı için..."

Sesi gittikçe kısılıyor, Lea zor duyuyor söylediklerini. "Benim yüzümden ve canıyla ödedi..." Ansızın çıkan bir rüzgâr, bulutları sürükleyip götürüyor. Salonun perdeleri uçuşuyor, bir yerlerde bir kapı çarpıyor gürültüyle.

"Onu ben öldürdüm! O değil..." Sesi sönüyor, iki avcuyla Lea'nın göremediği kurumuş gözyaşlarını siliyor. Konuşmuyorlar. Lea, sevdiği adama üzülerek bakıyor. Kopup giden bir uçurtmaya bakar gibi... "Ömer artık eski Ömer olamaz" diye düşünüyor. "Artık başka biri..."

* * *

Ferhat, üç gün otelden hiç çıkmadı. Aşağıya, avluya da ya bir şeyler yemek için ya da mutfaktan bira almak için indi. Kafasının içi karmakarışıktı. Kâh, geleceğini düşünüyor, "Adam vurmakla bir ömür geçer mi?" diye; kâh Dede'nin anlattıklarını hatırlıyor, "Benden daha kötü günler yaşamış" diyor ama hemen ardından, bacısı, yüreğinin oturup durduğu köşesinden fırlayıp geliyor, "Senin kötü günün ben'im!" diye haykırıyordu.

Dede konusunu kapattı. Ona ne büyük bir kötülük yaptığını bilmeden kayıt cihazını, Ömer'e göndererek, öldürdüğü adamın son isteğini yerine getirdiğini düşünüyordu. Ömer'i ömrü boyunca altında ezileceği, gecelerini kâbuslara çevirecek bir suçluluğa mahkûm ettiğini hiç bilemeyecekti. Şimdi yapacağı iki şey kalmıştı: Mahmut'a olup biteni anlatmak ve "İşte, dediğini yaptım... Musa'nın kanı yerde kalmadı. Artık rahatla, rahatlayabilirsen" demek ve peşindekileri bulup o işi bitirmek... Sonrasını bilmiyor...

Mahmut telefonda heyecansız, hatta soğuk ve ilgisiz. Ferhat'ın yolladığı mesajı almamış gibi. Ferhat, anlatıyor. Kayıt cihazından

filan söz etmiyor. Ömer'den söz etmiyor. Mahmut sessizce dinliyor, sonunda, "Öldüğüne emin misin?" diye soruyor:

"Kesinlikle emin misin?"

Ferhat, "Kesin!" diyor.

"Bir şey söyledi mi? İnkâr etti mi?"

"Hayır..."

"Tamam..." Sessizlik... "Şimdi ne yapacaksın!" Adamın tavrı Ferhat'ı rahatsız ediyor. Hoşuna gitmiyor. Haliç yamaçlarındaki evde, onu ağırlayan kişi o değil sanki. O dost adam...

"İstanbul'a döneceğim birkaç güne kadar. Uzun uzun konuşuruz."

"İstanbul'a geleceksin?.."

"Evet. Bitirmem gereken bir işim olduğunu söylemiştim."

"Ne işi bu?"

Ferhat iyiden iyiye şaşkın: "Ne demek, ne işi? Ayrılırken konuşmadık mı? Şu peşimdekiler..."

Karşıdan ses gelmiyor, yalnızca adamın nefes alıp verişini duyuyor Ferhat.

"Alo!" diyor.

"Bak, ne diyeceğim... Senin hesabına para yatıracağım."

"Bırak şimdi! Gelince konuşuruz..."

"Gelme" diyor Mahmut, yorgun, bezgin bir sesle. "Gelme, kaybol git!"

Ferhat anlamıyor. "Anlamadım, Mahmut Ağam. Ne dedin?"

"Gelme, dedim... Kaybol, dedim..." Sesi yükseliyor: "Cehennem ol git, dedim!"

"Nasıl kaybol? Neden? Nereye kaybolayım? Oraya gelmem lazım. Şu peşimdekiler için..."

Mahmut sözünü kesiyor sertçe, "Bak, oğlum" diyor, "Peşimdekiler deyip durma. Peşindekiler burada... Yanımda... Al istersen konuş... Harun'la Halik. Düşmanların, kanlıların... Duyuyor musun?"

Ferhat ne söyleyeceğini bilemiyor, dili tutulmuş sanki. "Yanındalar mı?"

"Sağır mısın? Duymuyor musun?" diye azarlar gibi bağırıyor Mahmut: "Yanımdalar, diyorum. Yanımdalar... Yeğenlerim, ağabeyim Rafet'in oğulları. Kenefte kıstırıp geberttiğin Rafet'in... Buradalar... Seni bekliyorlar."

"Ağabeyin Rafet mi? Yeğenlerin mi? Ne diyorsun sen?"

"Gelme, diyorum. Kaybol, diyorum!"

Ferhat, "Yeğenleri" diye sayıklıyor, içinde kabaran öfkeye rağmen sakince,

"Beni kullandın, ağam... İyi olmadı, hiç iyi olmadı" diyebiliyor. "O zaman vursaydın beni, ziyafet çekeceğine... İyi olmadı." Sesi yılan ıslığı gibi zehirli, kuru, "Seni adam sanmıştım!" Susuyor... "Adam değilmişsin..." diyor.

"En iyisi sendin, Musa'nın öcünü alabilecek kişi... Kusura bakma... Çarem yoktu."

"Şimdi rahat mısın? Öcün alındı... Rahat mısın?"

"Rahatım, evet!"

"Ben değilim, hiç değilim..."

Mahmut sessiz, susuyor. Ferhat taş kesilmiş...

"Orada mısın?" Cevap vermiyor, aklı başka yerde, "Benim de çarem yok" diye düşünüyor. "Hiç olmadı... Kısılıp, kaldım. Salih'le Mahmut'un arasında kısıldım kaldım, çıkamıyorum, kısıldım. Feride'nin hayaletinin altında... "

"Şifreli, gizli bir hesaba on bin dolar yatırdım. İstediğin şubeden çekebilirsin." Bankanın adını ve şifreyi duyuyor Ferhat.

"Beni iyice anladın, değil mi? Buraya gelme!"

"Bacımı öldürenler? Onlar n'olacak? O katiller? Yeğenlerin olacak piçler?"

"O işi unut. Ağabeyime karşı bacın! Kana kan! Uzatma! Konu kapandı..."

"Kapandı demek! Rafet Ağa'ya karşı Feride, öyle mi? Yirmi yaşında, günahsız kıza karşı? Sulara gömdükleri? Öyle mi? Kapandı demek?.. Gücünüz Salih Bey'e yetmedi, öyle mi?"

"Evet."

"Allah belanızı versin!" diye bağırıyor Ferhat, "Hepinizin..."

Ses yok... Telefon kapanıyor.

* * *

Selim, Ferhat'ın halinden, tavrından bir şeyler döndüğünün farkında ama soramıyor. Onun hiç konuşmamasından, doğru dürüst yemek yememesinden ve odasına çekilip kalmasından hiç hoşlanmıyor. İkide bir, otel kâtibine para verip içki aldırmasından da...

Gerçekten, Ferhat'ın hali, Selim'in endişelenmesine, tedirgin olmasına hak verdirir gibi. Dede'nin hikâyesini dinleyeli beri, içinde kıpırdanıp duran, pişmanlık mı, vicdan azabı mı, her neyse, orada durup duruyor. Donmuş... Ama asıl Mahmut'un söyledikleri, asıl onlar bu halinin nedeni. "Yeğenlerim burada" deyişi aklından çıkmıyor. "Kullandı beni" diyor kendi kendine, odasında turlarken, "Önce, Salih Bey kullandı, ardından Mahmut... Biri hasmını öldürttü, öteki oğlunun kanlısını... Kullandılar. Kullanıldın oğlum Ferhat, kullanılıp atıldın, bok gibi. Feride de yok olup gitti. Senin yüzünden. Kaçıp saklandın, diye... Seni bulup vuramadılar diye. Öldü gitti."

Öylesine çaresiz ve yorgundu ki; öylesine geleceğinden umutsuz ve yaşamaktan bıkkındı ki... Kendi kendine inler gibi konuşuyordu: "Adam, konu kapandı, dedi; Ağama karşı Feride, dedi..."

Dışarıda, parlayıp sönen renkli ışıklarıyla odayı aydınlatan patlamalar, uzak bağırışlar, alkışlar. Başının içinde ağrıya benzemeyen bir ağrı. Şakakları zonkluyor, ter içinde... Selim, kapıyı tıklatıp, çekinerek içeri girdiğinde, duymadı. Yatağında sırtüstü gözleri tavana dikilmiş, yatıyordu.

Selim, "İyi misin, Ferhat?" diye yatağa yanaştı.

"İyiyim, bir şey yok!"

"Meydanda Lunapark kurulmuş. Hüda'yla gidiyoruz. Gelirsin belki?"

"Lunapark, ha? Ben de bu havai fişekler neyin nesi, diyordum?"

"Lunapark, evet. Hadi yürü, eğleniriz."

"Tamam, siz gidin, ben gelir sizi bulurum."

"Gecikme!"

Onlar gidince, yavaşça doğruldu. Bir süre yatağın kenarında, dirsekleri dizine dayanmış, başı ellerinin arasında oturdu. Şakaklarını ovuşturdu, ağrıyı ezmek ister gibi... Kendi kendine bir şeyler mırıldanıyor, kafasını sallayıp sırıtıyordu ...*feridecik bulanık sularda yarabbi*...

Doğruldu ...*yuvarlanıp gitti...nasıl acımıştır canı...nasıl korkmuştur...* Kalktı, kapıyı açıp baktı ...*yuvarlanıp gitti... hem de soluksuz...* Otel kâtibi, aşağıda avluda tek başına oturmuş, gazetesini okuyor, masadaki radyosunu dinliyordu. Kapıyı sıkıca kapatıp odaya girdi. Pencerelerin perdelerini örttü... *onun oğlu sayılırmışım...* "Ne iş?" Başını sallıyor... *rafet ağanın gözlerine bakılmayacak kalbine kafasına... önce kalbine...* Bir kâğıda, şifreyi ve bankanın adını not etti... *birer kez... emin ol yoksa hepimiz yanarız...* "Bu şifreyle bankadaki on bin doları çekebilirsin. Size gecikmiş bir düğün hediyesi" diye ekledi. Katlayıp, üstüne "Selim'e" yazdı, masanın üzerine koydu. Başının ağrısı artmıştı, gözleri yanıyordu... *bembeyaz feride çamurun içinde yarabbi ... sen bilirsin öylece beyaz beyaz beyaz...* Silahını aldı, bir havluyla sildi, parlattı. Sanki ilk kez görüyormuş gibi baktı uzun uzun ...*beyaz...* Masanın üzerine bıraktı özenle, kırılacakmış gibi... *dede dede ya dede sen misin yüzü bellisiz...* Aynanın önüne gitti, elini yüzünde gezdirdi... *evet dedi evet evet...* Sakalları uzamıştı. Bakındı, lavabonun rafında bulduğu bir tıraş bıçağıyla tıraş oldu, eliyle saçlarını taradı... *korkmadı evet diye yürüdü...* Aynaya gülümsedi... *demeseydin be ihtiyar...* Dolapta asılı temiz, ütülü gömleği aldı, giydi. Ezan çoktan okunmuştu. Havai fişeklerin sesleri, şimdi akşam çanlarına karışıyordu, perdeyi aralayıp baktı, "Şenlik" dedi, yüksek sesle... *dedi kaybol git dedi...* Yolculuğa çıkacakmış gibi, unutulmuş bir şey kalmasın diye sanki odayı gözden geçirdi, her şey yerli yerindeydi. Yatağın örtüsünü düzeltti. Yastığı kabarttı. "Hem de ne şenlik" diye tekrarladı... *kaybol git iyi...* Lavabonun yanında asılı duran havluyu aldı, başına sardı, odadaki tek koltuğu pencerenin önüne çekip oturdu; dışarıyı görecek kadar perdeyi araladı, sokağı, fişeklerle bir aydınlanıp bir kararan gökyüzünü seyretti bir süre... *kaybol git he mi...* Başını koltuğun arkalığına yasladı, yanan gözlerini kapadı... *öcün içinde kaldı...* Gülüyordu... *yap kurtuluşun olur...*

Havai fişeklerin çiğ ışığıyla aydınlanan avluda çan sesleri, patlamalar, uzak alkışlar yankılanıyordu. Otel kâtibi, gazetesini bırakıp, kendine bir kahve yapmak için mutfağa girdiğinde duyduğu patlama, daha farklı ve daha şiddetliydi. Kafasını kaldırıp, mutfak kapısından dışarı, göğe baktı ve "Lanet olsun!" diye söylendi, "Silah da mı atmaya başladılar ne?.."

* * *

...yüzüme dik dik bakarak dedi ki dostuna ihanet edebilirsin ülkene ihanet edebilirsin ilkelerine düşüncelerine aşkına ihanet edebilirsin ve kısılmış gözleriyle yüzüme bakmayı sürdürürken ancak dedi şimdi ya da bir zamanlar sevmiş olduklarına ihanet etmişsen ve nefret ettiklerin için sevdiklerine ihanet etmişsen o zaman belki ihanet etmek için ihanet etmiş de olabilirsin ... ve dedi ki işte gördün mü nereye kadar gidebildiğini sırtına yığılmış şu ihanet yüküyle ve gördün mü işte o yaşamaya değmez dünyandan kurtulmak uğruna geçtiğin çöllerin ne ıssız aştığın sınırların ne derin yürüdüğün köprülerin ne uzun olduğunu ve çaresizce anladın işte geri dönüş olmadığını o sınırları aşınca bir kez ve uzandın o kurumuş nehrin yatağına utançtan kızarmış yüzünle...

12 Eylül darbesinin çalkantısının sürdüğü zamanlar. Suriye'ye geçmek için sığındıkları, nehrin kenarındaki köhne kulübede gelecek tekneyi bekleyen iki devrimci militan. Onları ihbar eden bir muhbir. Yıllar sonra intikam için çıkıp gelen bir kiralık katil ve sürüp giden bir kovalamaca...

Antakya'da başlayıp geniş bir coğrafyaya, 80'lerden günümüze geniş bir zamana yayılan, mekânlar ve zamanlar arasında gidip gelen, dönemin gerçekçi bir tablosunu çizen, hem çok iyi kurgulanmış hem de çok iyi anlatılmış, sürükleyici bir roman *Kurumuş Nehrin Yatağında*. Geçip giden zamanın hüznünü, ölen arkadaşların acısını, gençlik yıllarında ülke dışına kaçan, boşlukta kalıp başka hayatlara savrulan siyasi mültecilerin dramını ve ihanetin bilinmezliğini gözler önüne seren, siyasi polisiye türünün güzel bir örneği.

AYRINTI • TÜRKÇE EDEBİYAT
ISBN: 978-975-539-627-9
9 789755 396279

18 TL